

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

БОРОТЬБА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнського науково-практичного семінару

*(20 травня 2022 року, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ)*

Дніпро
2023

УДК 351.865
В 36

Рекомендовано до опублікування та поширення через Інтернет Науковою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (протокол від 21 грудня 2022 року №5)

В 36 Боротьба за незалежність України в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 20 травня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 328 с.

Збірник містить матеріали однойменного всеукраїнського науково-практичного семінару, у якому взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів і наукових установ. Матеріали всеукраїнського науково-практичного семінару можуть бути використані в науково-дослідній роботі та в освітньому процесі спеціалізованих ЗВО, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності. Матеріали опубліковано у авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

д-р юрид. наук, проф., Заслужений юрист України **Л. Р. Наливайко** (голова); д-р юрид. наук, доц. **В. М. Савіщенко**; д-р філос. наук, проф. **О. В. Халапсіс**; д-р іст. наук, доц. **А. Х. Маргулов** (відп. секретар).

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Ковальчук А. Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану	14
Борисов В. Л. Рух Опору та прояви колабораціонізму на Дніпропетровщині в період німецько-фашистської окупації в 1941–1943 р.: маловідомі сторінки	16
Бабій Ю. О. Військово-гуманітарна компетентність майбутнього офіцера-прикордонника.....	20
Брумирський Р. В., Тимофєєв В. П. Аспекти української мови для працівників поліції в умовах воєнного стану	23
Гунько К. О., Тимофєєв В. П. Морально-психологічна підготовка військовослужбовців при використанні чи застосуванні зброї.....	25
Демичева А. В. Сучасне волонтерство як глобальних суспільний рух: міжнародний та український досвід.....	27
Резворович К. Р., Деркач Є. В. Захист прав і свобод дітей в період дії воєнного стану	30
Резворович К. Р., Дрига Д. Внутрішньо переміщені особи: поняття, ознаки та особливості отримання статусу	32
Наточій А., Дрига Д. Національні пріоритети гуманітарного розвитку України в умовах воєнного стану	36
Ємельяненко Г. Д., Абизова Л. В. Роль інтеграції у формуванні пріоритетів гуманітарного розвитку України	38
Жадяєв Д. В. Ethics of EU Law: Opportunities for Ukraine	41

Жернаков Д. М., Тінін Д. Г. Основні пріоритетні напрями гуманітарного розвитку України в умовах сьогодення	42
Задорожня І. І., Тінін Д. Г. Підтримання гуманітарної ситуації в Україні в умовах воєнного стану	45
Кубецька О. М. Гуманітарний простір України як об'єкт національної безпеки держави в умовах війни.....	47
Мурашкін М. Г. Свобода суспільства в Україні і боротьба за цю свободу.....	49
Муренець І. Г., Гряник Д. О. Переваги вступу України до ЄС.....	52
Скловський І. З., Аксьонова В. І. Дух Сократа як фактор боротьби за становлення європейських цінностей: метафізика та діалектика історії.....	57
Карпоєв Р. В., Кулініч О. О. Свобода слова як конституційна цінність	63
Козубай І. В. Military terminology: lexical and semantic features	66
Левін О. Л. Агресивна зовнішньополітична стратегія Росії: історія та сучасність	68
Тертишник В. М. Пріоритети гуманітарного та правничого розвитку України в сучасних екстраординарних умовах боротьби за суверенітет та територіальну цілісність	70
Нікітіна І. П., Іщенко Т. В. Іноземна мова як невід'ємний чинник гуманізації сучасної освіти	74
Петрова І. В. Захист монументальної спадщини СРСР під час російсько-українського протистояння.....	77

Поплавський О. О. Віртуальні республіки Донбасу: від Донецько-Криворізької до «народних»	80
Сергієнко Т. І. Роль української мови у зміцненні єдності держави та суспільства в умовах військової агресії Російської Федерації проти України	84
Яблонський М. Р. До питання про вивчення історії діаспорної журналістики: довідкові джерела.....	86
Бен Салех Р. Особливості синтаксису команд, що використовуються під час стройової підготовки майбутніх поліцейських.....	90
Асламов О. О. Боротьба за незалежність України: історичний та сучасний.....	92
Бідняк С. С. Вплив англійської на українську мову	94
Бондаренко А. І. Проблеми захисту прав громадян вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судовій практиці	96
Борисенко Д. Д. Мовні процеси у суспільстві як чинник державотворення в умовах війни	99
Борисенко Д. Д. Цивільне право в системі права України. Цивільні правовідносини	102
Брумський Р. В. Issues of legal aspects of the status of citizens which were moved during the war within the territory of Ukraine	105
Василенко М. С., Тінін Д. Г. Формування національної самосвідомості суспільства як цілісна складова гуманітарного простору України в умовах воєнного стану.....	108
Василенко Я. О. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин	110

Велика С. О. Види особистої безпеки поліцейського під час надання допомоги постраждалому та способи її дотримання поліцейськими	113
Вечеря М. Правові спекти становлення української державності в умовах воєнного стану	115
Вівденко К. М. Забезпечення особистої безпеки працівників поліції при виявленні та припиненні правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху	117
Зейкан В. Забезпечення режиму воєнного стану органами національної поліції	119
Волошина Ю. В., Логінова М. В. Правовий аналіз обмежень прав людини і громадянина, які запроваджуються у зв'язку із встановленням воєнного стану в Україні	122
Волошина Ю. В., Логінова М. В. Аналіз нормативно-правової бази України щодо визначення поняття й суті територіальної оборони	124
Вольтобрісов А. В. Інформаційна війна проти України	126
Гальцова О. Є., Тінін Д. Г. Гуманітарний розвиток України: проблемні питання, необхідність їх вирішення та можливі шляхи їх подолання в умовах воєнного стану	128
Глушаченко В. В. Діяльність поліції в умовах воєнного стану	130
Глушаченко В. В. Актуальні питання проблеми фізичної і психофізичної підготовки працівників правоохоронних органів у воєнний період	132
Глушаченко В. В. Проблеми правомірності застосування поліцейськими фізичної сили та спеціальних засобів у воєнний час	134
Гулько К. О., Тінін Д. Г. Подолання морально-психологічних розладів учасників бойових дій з інвалідністю	136

Гурбанова Н. Н. Особливості інформаційної війни РФ проти українського населення: методи протидії.....	138
Джаним А. С. Соціальний статус людини під час воєнного стану в Україні.....	140
Дроговоз С. В. Надання поліцейськими решок домедичної допомоги – перший на місце події.....	142
Ель Фахул Ю. Специфіка граматики студентських тез.....	144
Бамбам А. Синтаксичні особливості заголовків прес-релізів МВС під час війни.....	146
Єсіна П. С. Магдебурзьке право Львова	148
Замкова Д. Р. Щодо проблем в реалізації прав людини під час оголошення в країні військового стану	150
Зардов Р. Р. Важливість впровадження достовірної медіа-інформації на суспільство під час війни: паралелі держав України та росії	154
Зибіна А. С. Основні напрями діяльності правоохоронних органів щодо запобігання та нейтралізації загроз національним інтересам суспільства під час оголошення воєнного стану в Україні.....	157
Зоріна С. Політичний імідж України в віті: довоєнні візії.....	161
Калашнік Є. О. Аналіз останніх нормативних нововведень щодо гуманітарного розвитку України з аспекту законодавчого реформування.....	164
Карась І. С. Застосування мультимедійних систем у підготовці поліцейських	166

Карась І. С. Справедливість як об'єктивна основа здійснення та захисту цивільних прав	168
Карюк А. А. Зміни в статтях Закону України про Національну поліцію. Стаття 32 Перевірка документів особи та стаття 35 Зупинка транспортного засобу	170
Клюкіна Т. А. Актуальність питання розвитку української мови в умовах російського вторгнення.....	174
Коваленко О. О. Нововведені повноваження національної поліції України під час воєнного стану.....	176
Коваленко О. О. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства в умовах воєнного стану.....	179
Коптєв О. С. Соціальні процеси та соціологічні оцінки розвитку українського суспільства під час протистояння українського народу російській збройній агресії. Національні пріоритети гуманітарного Розвитку України в умовах воєнного стану	182
Корчагіна Я. П. Соціальна нерівність: наслідки сучасних викликів.....	185
Кочерга С. В. Правила етичної поведінки державних службовців.....	187
Кравець І. М. Важливість гуманітарного розвитку під час війни	189
Кудімова О. В. Використання сучасних технологій в навчальному процесі з домедичної допомоги	190
Кузьменко В. В. Окремі питання фізичної підготовки поліцейських.....	192

Кузьменко В. В. Розкриття теоретичного аспекту планування розслідування злочинів у сфері публічних закупівель	194
Кучай О. О. Європейський досвід регулювання інституту медіації	196
Левченко М. Правове регулювання служби в поліції під час воєнного стану	198
Леонтєва В. С. Окремі питання обігу вогнепальної зброї серед цивільного населення в умовах сьогодення	200
Кучай О. О. Огляд постраждалого	203
Литвишко В. С. Аналіз змін, що були внесені до статті 77 Закону України «Про Національну поліцію»	205
Лісова Є. В. Надання психологічної допомоги громадянам під час агресії Росії	206
Лісова Є. В. Questions of the Ukrainian language for the people of Ukraine	208
Михайліченко А. Принципи справедливості у цивільному праві та їх необхідність в сучасному світі.....	210
Гряник Д. О. Переваги вступу України до ЄС.....	213
Мякінін М. О., Задаля Д.К. Зміни до законодавства на період воєнного стану	218
Педоченко П. С. Зміни в статтях Закону України про Національну поліцію Стаття 20 Однострій поліцейських	231
Перетяцько К. С. Деякі аспекти джерел права Київської Русі.....	222

Полякова Ю. Є. Щодо стягнення аліментів на утримання одного з подружжя	224
Попова Т.В. Охорона публічної безпеки та порядку в умовах введення воєнного стану	226
Прасол Л. Г. Особливості застосування континууму сили поліцейських у сучасних умовах збройного конфлікту	229
Прихно Д. Ю., Тимофєєв В. П. Історичні аспекти здобуття незалежності: український вимір в умовах сьогодення	231
Прихно Д. Ю. Скандинавська модель в забезпеченні публічного порядку Національною поліцією України	233
Прокофєєв О. Досвід удосконалення професійної підготовки поліцейських в Україні	236
Прядко Д. О. Національні пріоритети гуманітарного розвитку України в умовах воєнного стану	238
Птіцина Т. І. Рівність чоловіків та жінок у реалізації цивільних прав та обов'язків: вітчизняний та світовий досвід	240
Радченко С. О. Пріоритетні напрями гуманітарного розвитку України в умовах активних бойових дій	243
Раковчук Д. О., Тимофєєв В. П. Діяльність підрозділів національної поліції України під час державотворення в умовах дії воєнного стану	245
Расторгуєв Н. О., Тимофєєв В. П. Сучасний погляд щодо українського суспільства на шляху до становлення державності України	247
Мирилко В. В. Захист прав автора	249

Рибалко В. Є. Тактика і методи забезпечення порядку в місцях проведення масових заходів	251
Рибалко В. Є. Предмет та система сучасного цивільного права України	253
Кулаковський Р. Про Національну поліцію Стаття 65. Переміщення поліцейських в органах, закладах та установах поліції	255
Рукіна Д. О. Ланцюг історичних подій розвитку української державності, я к показник жаги до перемоги та незалежності української нації	257
Сало Є. Р. Конституційне закріплення права на освіту	261
Сарана В. В. Монархічні форми державного правління: ретроспективний аналіз	263
Синько К. В. Право на життя як центральний елемент системи прав людини	266
Скрипникова Р. С., Тінін Д. Г. Історія здобуття незалежності Української держави	267
Смоляр В. О. Історичні уроки здобуття незалежності: український вимір	270
Стоєва Т. І. Право на соціальний захист в умовах воєнного стану	273
Стоєва Т. І. Питання смертної кари в системі юридичної відповідальності України	275
Стрельцова О. І., Задаля Д. К. Державний захист викривачів корупції	278
Стулій В. О. Правові аспекти становлення української державності в умовах воєнного стану	281
Стулій В. О. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	283

Стулій В. О. Особливості укладання договору будівельного підряду	284
Сугакова Л. А. Нововведення в законі України «Про Національну поліцію» під час військового стану.....	286
Трифоненко М. О., Тінін Д. Г. Проблематика гуманітарного розвитку в Україні: причини та шляхи подолання.....	289
Ульянченко А. Ю., Тінін Д. Г. Мовні процеси у суспільстві як чинник державотворення в умовах війни	291
Усенко І. А. Актуальні проблеми реалізації конституційного права на свободу думки і слова в Україні в умовах російської агресії	294
Філімонов В. О. Легалізація вогнепальної зброї в Україні – «за» та «проти»	297
Ханчич В. В. Кримінальна процедура щодо відповідальності народних депутатів	299
Хмеленко К. М. Участь територіальної громади у процесі декомунізації (дерадянізації) та дерусифікації топонімів	302
Чернявський А. О. Деякі питання обігу вогнепальної зброї в умовах дії правового режиму воєнного стану	305
Чурілова Т. А. Застосування заходів примусу під час воєнного стану.....	309
Шайда О. С. Загальні засади правоздатності фізичної особи: український на європейський виміри.....	311
Шаповалова Ю. М. Напрями соціально-економічного розвитку України	313

Щербаков В. О. Деякі аспекти легалізації зброї в Україні з урахуванням міжнародного досвіду	315
Щербаков В. О., Тінін Д. Г. Актуальні питання щодо отримання вищої освіти в умовах воєнного стану...318	
Щербаков В. О. Особливості правового регулювання суспільних відносин в умовах дії правового режиму воєнного стану	320
Яланська Я. Ю. Зміни до статті 105 закону України «Про Національну поліцію»	324

Алла КОВАЛЬЧУК

начальник відділу дослідження проблем протидії кіберзлочинності та загрозам інформаційної безпеці МНДЦ при РНБО, доктор юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рівень визначення, реалізації і захисту прав людини в країні відображає ступінь її розвитку в цілому, її соціальну та демократичну спрямованість, гуманістичне ставлення до найвищої соціальної цінності – людини. Право на свободу думки і слова є основоположним конституційним правом людини і громадянина, яке передбачає право мати думку, вільно її виражати за допомогою слів і не може бути обмежено, крім випадків, передбачених законодавством України. «У сучасних умовах питання людського розвитку є надзвичайно актуальним, оскільки прогрес людського розвитку демонструє нарощування можливостей людини через підвищення її потенціалу для реалізації в усіх сферах життєдіяльності. Людський розвиток потребує пріоритетної уваги з боку держави» саме такий пріоритет визначений Стратегією людського розвитку, що затверджена Указом Президента України №225/2021 від 2 червня 2021 року [1]. На виконання такої настанови необхідно проведення ряду реформ. Особливо це стосується забезпечення прав і свобод людини на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Важливими для кожної людини є такі права, як права на свободу думки, слова, переконань, совісті тощо. Тобто ті права, що дозволяють людині розвиватись інтелектуально та духовно. Якщо в людини забрати вищевказані права, то вона не зможе жити повноцінним життям, вона буде почуватись обмеженою, ув'язненою в побудованій кимось інформаційній в'язниці. Світова практика демократичного державотворення переконує в тому, що право на свободу думки і слова, на вільне виявлення своїх поглядів і переконань є одним з наріжних каменів розбудови демократичної, правової держави і громадянського суспільства. Без свободи слова немає демократії. У резолюції 59 (1) Генеральної Асамблеї ООН зазначено, що «свобода інформації є основним правом людини і критерієм усіх інших свобод». Україна, проголосивши курс на демократію і побудову правової держави, взяла на себе зобов'язання перед всім українським народом забезпечити права і свободи людини та стояти на їх варті. Комплекс прав і свобод людини і громадянина в українському законодавстві в цілому відповідає положенням Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права, Міжнародного пакту про громадянські й політичні права та Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, які ратифіковані Україною. Певною мірою цей комплекс узгоджується і з Європейською конвенцією про захист прав і основних свобод людини та Протоколами № 2, 3,

8 і 11 до цієї Конвенції, підписаними від імені України. Це дає підстави для висновку, що в Україні права і свободи людини і громадянина визнані неодмінними засадами нового конституційного ладу. Більше того, держава відповідає перед людиною за свою діяльність (стаття 3 Основного Закону) [2], а можливість обмеження конституційних прав і свобод обумовлена як за обсягом, так і за часом лише випадками воєнного або надзвичайного стану (стаття 64 Основного Закону)[2]. 24 лютого 2022 року Президентом України був підписаний Указ №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». У зв'язку із запровадженням в Україні воєнного тимчасово обмежуються конституційні права і свободи людини та громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також впроваджуватися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб [3]. Обмеження права визначеного Конституцією України стаття 34: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань» [2] може негативно відзначитися на розвитку людського потенціалу, про який якраз вказується у Стратегії людського розвитку. З огляду на потреби людського розвитку завданням держави повинно бути формування такого економічного та соціального порядку, який буде підґрунтям для реалізації свободи особистості та гарантією реалізації права громадян на індивідуальний розвиток, індивідуальну відповідальність і соціальну захищеність. Тому, права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань держава не може посягати. Саме комплекс таких прав забезпечує кожній особі можливість бути самостійним, свідомим суб'єктом суспільного життя. Держава не тільки не повинна втручатися у використання людиною цих прав і свобод, але й зобов'язана забезпечити їх реалізацію і захист, а отже, потрібно перейти до інших засобів врегулювання від заборони до а заохочення й забезпечення.

---

1. Стратегія людського розвитку. Затверджена Указом Президента України №225/2021 від 2 червня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036525-21#Text>

2. Конституція України // ВВР України. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

3. Конституція України: науково-практичний коментар // За ред. Тацій В.Я. К.: Ін Юре. 2003 р.

4. Дотримання інформаційних прав і свобод українських громадян: нормативно-правове забезпечення і регулятивні важелі. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/231/>

Владислав БОРИСОВ
доцент кафедри філософії та
українознавства, ДВНЗ Український
державний
хіміко-технологічний університет,
кандидат історичних наук, доцент

РУХ ОПОРУ ТА ПРОЯВИ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ В ПЕРІОД НІМЕЦЬКО-ФАШИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ В 1941-1943 Р. : МАЛОВІДОМІ СТОРІНКИ

Вісім десятиліть відділяє нас від трагічних подій початку німецько-фашистської окупації України в 1941-1944 р. Однак не вщухає інтерес дослідників до питань цього періоду Вітчизняної історії, його місця і ролі в процесі виховання студентської молоді. Великої актуальності набула тематика Другої світової війни в наш час, в умовах протистояння України військовій агресії з боку РФ.

Окупована у другій половині жовтня 1941 р. Дніпропетровська область увійшла до складу рейхскомісаріату «Україна», який очолив Е. Кох. У самому місті влада належала німецькому штадткомісару Клостерману, були створені міська та обласна «допоміжні управи», що обслуговували потреби окупантів та вирішували питання місцевого самоуправління. 2 вересня 1941 р. у Дніпропетровську, з дозволу окупантів, було створено міську управу, яка вважалась „допоміжною”, оскільки була підпорядкована німецькому штадткомісару Клостерману.

Головою міської управи було призначено доктора технічних наук П. Соколовського, його заступниками – інженера Є. Фабера та доцента металургійного інституту М. Кокільського. Міський голова П. Соколовський був послідовним та впевненим провідником німецької влади на території міста. Улітку 1942 р. він очолив делегацію міської управи до Німеччини. Делегати відвідали Берлін, Дрезден, Нюрнберг, Нейштадт, Лейпциг. „Категорично можна стверджувати, – заявив П. Соколовський після повернення, – що націонал-соціалістична партія за короткий період – всього за 9 років створила тверду соціалістичну, культурну, господарську та побутову основу для власного народу. Могутність націонал-соціалістичної партії, воля її фюрера – Гітлера, подана рука допомоги германським народом повинні допомогти в короткий термін знищити більшовицьку владу та її керівників Сталіна і Кагановича”. За активну пропаганду ідей націонал-соціалізму відділ політики і пропаганди рейхскомісаріату нагородив П. Соколовського бронзовою медаллю[1; арк.8].

Більшість керівного складу міської управи були представниками „старої” інтелігенції, з освітою та науковими ступенями, здобутими ще до революції. Деякі з колабораціоністів мали свої „рахунки” з радянською владою. Зокрема колишній підполковник царської армії В. Васильєв, призначений на посаду начальника Центрального міського району „української народної поліції”,

писав у рапорті на ім'я міського голови: „Я 23 роки зазнавав репресій від більшовиків...Я хочу працювати і бути корисним великій справі, кому як не мені бути в перших рядах...”. 13 жовтня 1941 р. місцева поліція під керівництвом підполковника В. Васильєва зіграла до центрального універмагу 11 тис. мирних мешканців, переважно єврейської національності, і на території Ботанічного саду університету протягом двох діб розстріляла їх. Усього за період окупації фашистами та місцевими колабораціоністами на території Дніпропетровська було знищено 29,5 тис. мирних жителів та 30 тис. військовополонених, 75 тис. осіб було вивезено до Німеччини [1; арк.9].

Однак, слід відзначити, що „допоміжна” управа не тільки обслуговувала потреби окупантів. Керівництво управи зробило багато і для відновлення інфраструктури міста, господарських підприємств, культурно-освітніх установ. Так у жовтні 1941 р. розпочали роботу 35 загальноосвітніх шкіл, було відкрито шість ремісничих шкіл, землевпорядний, залізничний, індустріальний технікуми. До початку 1942 р. працювали Дніпропетровський інститут інженерів транспорту, політехнічний інститут, Український державний університет. Навесні 1942 р. завдяки діяльності П. Козара (учня Д. Яворницького) та професора В. Коренева було відремонтовано Художній музей, у грудні 1942 р. у приміщенні Історичного музею було відкрито виставку творів художників міста – В. Коренева, Г. Максименко, М. Погрібняка. З 15 вересня до 1 жовтня 1942 р. під керівництвом археологів П. Козара та О. Бодяньського було проведено археологічну експедицію для дослідження порожистої частини Дніпра[1;арк.10]. Але в умовах насильницького розподілу території України та відвертого небажання окупаційної влади підтримувати культурно-освітні процеси дії місцевого самоуправління були спорадичні та мали дуже обмежений характер.

Уже наприкінці літа – на початку осені 1941 р. на окупованій території Дніпропетровщини почали діяти підпільні групи та партизанські загони. Формувалися вони з числа радянських та партійних активістів, співробітників НКВС, які залишилися для диверсійної діяльності в тилу ворога, з бійців Червоної армії та винищувальних батальйонів, які не встигли евакуюватися. Так в серпні 1941 р. у с. Кочережки Павлоградського району було створено диверсійну групу з тринадцяти бійців на чолі з командиром Червоної армії М. Солов'яненком та політруком І. Дендеберею. Після окупації, у жовтні 1941 р., ця група об'єдналася з партизанськими загонами із с. Перещепино та Новомосковська; у боях з окупантами партизани знищили 84 німецьких солдати, визволили 150 радянських військовополонених. Однак і самі партизани зазнали втрат – 7 чоловік було вбито, серед них і командир та політрук загону. У с. Булахівка було організовано партизанську групу з 37 бійців, яку очолив Г. Кучеренко. Група діяла з 15 жовтня до 15 грудня 1941 р.; партизани знищили 140 німецьких солдатів та офіцерів, 19 автомашин, 7 мостів (у тому числі два залізничних) та ін. При цьому шестеро партизанів загинули, одинадцять – дезертирували. 15 грудня група була знищена окупантами. Урятувався тільки Г. Кучеренко, який організував нову партизанську групу у складі вісімнадцяти осіб, яка діяла до 15 лютого 1942 р. та знищила 25

окупантів. Трагічною була доля диверсійних груп у с. Троїцьке та у с. Богуслав, які складались з десяти бійців кожна. Вони були відразу знищені окупантами, а їх керівники (командири Н. Васильєв та З. Шишов) були видані місцевими мешканцями [1;арк.11-12]. У жовтні 1941 р. розпочав дії партизанський загін у складі 200 бійців на чолі з М. Назаренком. Загін цей було створено на базі винищувального батальйону. Однак, вже у грудні загін було розгромлено – місце його дислокації видав окупантам С. Микулевич, колишній 3-й секретар Марганецького міському КП(б)У. Деякий період М. Назаренко переховувався у м. Марганець у Котрус-Есингер, фольксдойче, яка працювала у німецькій комендатурі перекладачем. Котрус-Есингер мала радіоприймач, слухала московське радіо та розповсюджувала „сводки Совинформбюро”. Однак, на початку 1943 р. вона була заарештована співробітниками зондеркоманди „Петерс” І. Жарком та С. Кринициним, не витримавши тортур видала керівників підпілля м. Марганець – О. Покашкіна, О. Розенвайца, І. Васильєва [2;арк..11-12].

Ще на початку окупації за розпорядженням ЦК КП(б)У в Дніпропетровській області було створено підпільний обком КП(б)У, який очолив М. Сташков. У травні 1942 р. секретарем підпільного міському КП(б)У було призначено Г. Савченка. Місцем перебування підпільного обкому став Павлоград. Під керівництвом обкому в області діяло 25 партизанських загонів та 6 підпільних груп. У Дніпропетровську діяло близько 200 підпільників, які в січні 1942 р. підірвали на вул. Лагерній (нині проспект Ю. Гагаріна) склад із боєприпасами, а в квітні – склад з нафтопродуктами на ст. Нижньодніпровськ. Один із підпільників – Я. Самарський, деякий час працював керівником „загального сектору” у міській „допоміжній” управі. Користуючись своїм службовим становищем, він сприяв визволенню сотень радянських військовополонених із концтабору, розташованого на вул. Чичеріна, видавав підпільникам та колишнім в’язням посвідчення та паспорти, що дозволяло їм вільно пересуватися окупованою територією.

У липні 1942 р. гестапо заарештувало М. Сташкова, а в жовтні – Г. Савченка та інших членів міської підпільної організації (Я. Самарського, З. Дем’яненко, Е. Кулакова, Б. Сондака, В. Хітько та ін.). У грудні 1942 р. – січні 1943 р. майже всі керівники підпільної організації Дніпропетровська були розстріляні окупантами. Вже після визволення області від окупантів бюро обкому КП(б)У на своєму засіданні, підводячи підсумки партизанської та підпільної боротьби з окупантами в 1941 – 1942 рр. констатувало, що при формуванні партизанських та підпільних груп партійні та радянські органи області „недостатньо перевіряли бойові якості людей, які були погано підготовлені. Розрізнені нечисленні групи партизан та підпільників не мали єдиного керівництва, не були дисциплінованими, не мали відповідної конспірації. Вони вступали у бій розрізнено з регулярними частинами ворога, що призводило до масових арештів та розстрілів”[2;арк.13].

Розгром німецьких військ під Сталінградом та початок визволення України від окупантів активізували партизансько-підпільний рух у східних районах області. Так у Павлограді наприкінці 1942 р. розпочала діяльність

підпільна група на чолі з майором Червоної армії П. Кравченком. Його заступником була К. Новікова-Таблер, яка працювала спочатку перекладачем, а потім очолила німецьку транспортну жандармерію, до обов'язків якої входила охорона залізниці у Павлоградському напрямі та складів з продовольством та боєприпасами. Заступником К. Новикової-Таблер став колишній лейтенант Червоної Армії С. Чумак. Значна частина особового складу батальйону жандармерії була сформована із колишніх радянських військовополонених та озброєна трофейними французькими гвинтівками. Загін з п'ятдесяти жандармів став головною ударною силою під час антифашистського повстання у Павлограді в ніч з 13 на 14 лютого 1943 р. 16 лютого повстання охопило місто повністю, а 17 лютого у Павлоград увійшли радянські війська. Однак, стратегічна ініціатива залишилась на боці німецько-фашистських військ. Після численних бомбардувань та авіа нальотів протягом чотирьох днів 22 лютого 1943 р. ворог знову захопив Павлоград [2; арк.110-118].

У Нікопольському районі, між селами Покровським та Червоним Кутом у вересні – листопаді 1943р. діяв партизанський загін, до складу якого входили 4 роти, група парашутистів з «великої землі». У загоні працювало радіо, виходила газета «Месник», в якій друкувались повідомлення «Совінформбюро». 7 листопада 1943 р. партизани отримали допомогу з «великої землі»: автомати, кулемет «Дегтярьова», продовольство. Використав отриману зброю партизани знищили ворожий пароплав та підбили транспортний літак. Після цього окупанти кинули проти партизанів каральні підрозділи «козаків, калмиків, поліцаїв та німців» [3; арк.26]. У самому місті Нікополі діяла підпільна група, яку очолив Л.Хлястіков.

Підпільники організували аварію німецького поїзда, отруїли продовольство яке вживали окупанти, знищили декількох німецьких солдатів та заволоділи їх зброєю. За наказом Л.Хлястікова науковий співробітник місцевого краєзнавчого музею М. Голуб заховав від окупантів архівні документи, старовинну зброю, посуд «часів Запоріжжя», скіфські золоті прикраси, тощо. Однак, після зради 60 підпільників (у тому числі Л.Хлястіков) були заарештовані і після чисельних тортур розстріляні 1 грудня 1941 р. [3; арк.17-25]. У 1947 р. співробітники Дніпропетровського обкому КпБУ, які «перевіряли» партизанську та підпільну роботу в Нікопольському районі, зробили «висновок», що «партизанської діяльності не проводилось»[3; арк.32]. Тільки в 1959р., після публікації повісті М.Голуба «Патріоти», почала змінюватись офіційна точка зору щодо діяльності руху опору в Нікопольському районі. Виходячи з цього можна зробити висновок, що висвітлення «білих плям» історії руху опору на Дніпропетровщині є перспективним для подальшого дослідження.

-
1. Державний архів Дніпропетровської області (далі ДАДО). – Ф.19. – Оп 4. – Спр.52.
  2. ДАДО. – Ф.19. – Оп.8. – Спр.251.
  3. ДАДО. – Ф.19. – Оп.8. – Спр.247.

Юлія БАБІЙ

головний редактор редакційного
відділення видавництва Національної
академії Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького,
доктор технічних наук

ВІЙСЬКОВО-ГУМАНІТАРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА

Війна російської федерації проти України триває увесь період незалежності, насамперед у гуманітарному просторі, шляхом тривалої повзучої інформаційної експансії на територію України ключових маркерів радянської ідентичності, а саме: російськомовного культурного продукту, культивування “спільності” історії, ментальних цінностей, ідеології та релігії, – російська пропаганда змусила переважно російськомовне населення східних регіонів змінити свою політичну поведінку на користь російської федерації [1]. Це війна за розум і душу українських громадян, результатом якої у 2014 році стала анексія Криму та окупація окремих регіонів Донбасу, а 24 лютого 2022 року широкомасштабне вторгнення росії в Україну.

Формування свідомих патріотів, захисників України, відданих ідеалам свободи, незалежності, соборності, культурної ідентичності української нації як невід’ємної складової європейської співдружності визначає сутність і цільову спрямованість національної системи освіти в цілому та військово-гуманітарної вищої освіти зокрема. Віковічне прагнення українців мати власну державу, мову, історію, культуру, школу, права і свободи знайшло відображення в національній філософсько-гуманістичній традиції, духовно-культурній спадщині українського народу, опанування яких має реалізовуватися в демократичному, полікультурному, інтерактивному військовогуманітарному просторі [2].

Впродовж усього періоду незалежності України зіштовхуємось з рядом гуманітарних проблем сучасного українського суспільства, до яких належать: низький рівень національної свідомості і самосвідомості, недостатня ментальна ідентичність і схильність до її розмивання, брак громадянської і правової культури, історичної пам’яті, комунікативної універсальності, що передбачає органічне поєднання різних форм, способів і засобів комунікації (словесних, невербальних, іншомовних, інтерактивних, цифрових).

Що ж собою являє військово-гуманітарна компетентність майбутнього офіцера-прикордонника? Зокрема це інтегральний результат здобуття ним військово-гуманітарної вищої освіти у вищому військовому навчальному закладі, що реалізується в його готовності ефективно провадити управлінську діяльність у військовому підрозділі, забезпечувати успішне виконання завдань за призначенням завдяки цілісному впливу на свідомість підлеглих, збереженні та зміцненні високого бойового духу військовослужбовців, налаштуванню на досягнення поставлених цілей у різних сферах життєдіяльності військового

колективу (комунікація, співробітництво, бойове злагодження тощо) [1].

Гібридна війна проти України, наявні помилки і прорахунки в організації симетричної реакції української держави, суспільства, громадськості на ворожу зовнішню політику з боку російської федерації, антиукраїнська діяльність проросійських елементів усередині країни, які донедавна зазіхали та зазіхають на статус української мови як державної, заплямували вітчизняну історію, дискредитували владні інституції та державну політику, становили собою виклики і загрози єдиному україноцентричному гуманітарному простору. Посилюють й негативний контекст наявні суперечності у військовому освітньо-виховному середовищі, що потребують відповідного реагування та негайного подолання. Зокрема, нормативно-правові засади гуманітаризації вищої військової освіти в Україні визначені в таких програмних документах як: 1) Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, в якій до основних напрямів зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави віднесене рішуче протистояння гуманітарній агресії, розвиток української культури як основи консолідації української нації та зміцнення її ідентичності (п. 46) [3]; 2) Воєнній доктрині України, затвердженій Указом Президента України від 02 вересня 2015 року № 515/2015, де серед основних завдань визначені готовність “до участі в багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки та гуманітарних операціях” (п. 26), необхідність дотримання прийнятих у державах-членах НАТО принципів ведення бойових дій, зокрема принципу гуманності як “відповідності (неперевищення) рівня збройного насильства загальнолюдським цінностям і нормам міжнародного гуманітарного права” (п. 56) [4]; 3) Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженій Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019, де наголошується на необхідності “розвитку національної свідомості на основі суспільнодержавних (національних) цінностей (самобутності, волі, соборності, гідності), формування в громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції та законів України, соціальної активності й відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов’язку із захисту незалежності й територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей” [5].

З урахуванням нормативних вимог до майбутніх офіцерів-прикордонників уміло та ефективно керувати військами в умовах невизначеності, забезпечувати високий бойових дух підлеглих, виявляти готовність перемагати ворога з максимальним збереженням людських і технічних ресурсів у підпорядкованих їм підрозділах потребує особливої уваги і підтримки внутрішнє налаштування військового керівника, розвиток у нього навичок нейтралізації негативного морально-психологічного впливу, подолання зовнішніх викликів і загроз, збереження спокою і рівноваги, володіння ситуацією, надихання військовослужбовців за будь-якої ситуації, забезпечення злагоджених дій підрозділу (частини) задля успішного виконання поставлених бойових завдань.

Із цього випливає науково-дослідницький напрям як один із основних

напрямів військово-гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у вищій військовій школі. До його завдань відносять розробку науково-обґрунтованих пропозицій, системних рішень, пов'язаних з вирішенням наявних суперечностей, недоліків, потенційних викликів і загроз у військово-гуманітарній сфері.

Сформованість військово-гуманітарної компетентності майбутнього офіцера-прикордонника забезпечуватиме його готовність до виконання таких функцій як: сприяння активному особистісному, професійному і кар'єрному розвитку підлеглих, прояву ними лідерських якостей; зміцнення прихильності офіцера-прикордонника до демократичних принципів життєдіяльності, стимулювання їхнього прагнення до професійного самовдосконалення як успішних громадян, захисників України; вільне орієнтування в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі, успішне подолання інформаційних бар'єрів і негативних впливів, кваліфіковане розпізнавання різноманітних інформаційних викликів і загроз (фейки, провокації, диверсії тощо); ефективне налагодження міжособистісної комунікації в підрозділі, створення сприятливого морально-психологічного мікроклімату у військовому колективі; проведення періодичного психологічного діагностування військовослужбовців, надання їм у разі потреби кваліфікованої допомоги; пропагування демократичних цінностей і свобод на основі переконання, демонстрування власними прикладами прихильності гуманістичним ідеалам; виховання у підлеглих україноцентризму, самоповаги і гордості за належність до української нації, прагнення боронити і примножувати вітчизняні здобутки в гуманітарній сфері, на шляху до євроінтеграції.

Саме виховання патріотизму, психологічної та фізичної готовності до захисту Батьківщини стають актуальними завданнями освітньої та просвітницької діяльності вищих військових навчальних закладів України.

-
1. Сиротенко А. М., Вітченко А. О., Осьодло В. І., Алещенко В. І. Концепція розвитку військово-гуманітарної освіти в Україні (проект). *Наука і оборона*. Київ : НУОУ, 2021. № 4(2020). С. 53–57.
  2. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. Ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
  3. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09. 2020 № 349/2020.
  4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про нову редакцію Воєнної доктрини України” : Указ Президента України від 02.09.2015 № 515/2015.
  5. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18.05.2019 № 286/2019.

Роман БРУМИРСЬКИЙ
курсант ДР-046 ННП та ПФПНП

Володимир ТИМОФЄЄВ
викладач кафедри ТСП,
ORCID: 0000-0002-6805-8933

Науковий керівник:
Дмитро ТІНІН
викладач кафедри ТСП, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-8593-1706

АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день мова є основним способом спілкування в житті людини в будь-якому суспільстві. У поліцейській галузі вона також займає лідируючі позиції, як основний професійний інструмент.

Мова – найбільше багатство людства. Вона формує індивідуальність, сприяє її внутрішньому порядку, підтримує зв'язок з культурою і традицією, вселяє почуття приналежності до нації. Сьогодні українська мова активно бореться за своє демократичне майбутнє в Європі, поступово зміцнюючи свої державні позиції, розвиваючи свою структуру та домінуючи в українському багатоетнічному суспільстві як її єдиний елемент. Правова мова – це історичне явище, яке відображає загальне становище суспільства, а також залежить від рівня його розвитку та правової системи [1]. Молодий фахівець повинен усвідомлювати, що його вміння ефективно та сучасно спілкуватися з діловими партнерами буде визначати встановлення з людьми формальних, службових, комерційних, партнерських та особистих відносин. Мова відображає загальнокультурний рівень будь-якого професійного експерта і стає його показником. Розуміння принципів та основ ділового спілкування є свідченням професійної зрілості експерта. Важливим чинником підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів є побудова стосунків з населенням на основі взаємної довіри та розуміння (знання, оцінка інтересів та цілей один одного, прийняття їх як своїх), а також взаємодія (процес обміну діяльністю, іноді одноразовий і постійний) [2]. Взаємовідносини поліції та громадськості впливають на рівень ефективності діяльності поліції у підтримці публічного порядку, попередженні правопорушень, протидії злочинності. А чи змінився стан української мови під час війни?

Обстановка дещо змінилася після початку війни, що можна спостерігати не тільки серед правоохоронців, а ще й у звичайних громадян. Все більше людей обирають українську мову як основну мову комунікації через нові

погляди та патріотичні настрої людей [3]. Те ж стосується і поліцейських. Не дивлячись на те, що поліцейський повинен розмовляти українською мовою згідно встановлених принципів законодавства, останні разом з іншими дієвими людьми в галузі права, повинні подавати приклад патріотизму та національної свідомості для інших. Людям не хотілось би бачити охоронця правопорядку, який спілкується на мові ворога. Навіть можна простежити такий зв'язок, що чим більше людей буде розмовляти українською мовою, тим більше буде підійматися національна свідомість людей та культура України в цілому, а саме це є таким важливим на цей час [4]. Тому професіоналізм працівників поліції – це здатність ефективно самореалізуватися на практиці спеціальної експертизи завдяки особистим якостям і здібностям. Професіоналізм стосується не тільки результатів чи оцінок діяльності правоохоронців, а й процесу їх мислення та діяльності, можливих наслідків того чи іншого способу застосування правопорядку. Професіоналізм залежить не лише від компетентності, ділових та особистих якостей, а й від низки конкретних питань та питань, що реалізуються у професійній діяльності поліції [5]. Тож, сьогодні поліції потрібно перейти на державну українську мову. Статтею 9 Закону визначено, що командири, рядові, сержанти та офіцери національної поліції, а також особи, яким присвоєні спеціальні звання інших правоохоронних і розвідувальних органів, повинні знати і володіти національною мовою, користуватись нею при виконанні службових обов'язків [6].

Підсумовуючи, ми би хотіли наголосити на тому, що розмовляти своєю рідною українською мовою для поліцейського це не тільки прояв професіоналізму, а ще й прояв поваги та любові до своєї держави і народу, подання прикладу наслідування для громадян.

-
1. Боринштейн Є. Соціокультурні особливості мовної особистості / Є. Боринштейн // Соціальна психологія. – 2004. – № 5 (7). – С. 63–82.
  2. Введенский В. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В. Введенский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51–55.
  3. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія // [Богуш А.М., Трифонова О.С., Кисельова О.І. та ін.]. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. – 272 с.
  4. Боринштейн Є. Соціокультурні особливості мовної особистості / Є. Боринштейн // Соціальна психологія. – 2004. – № 5 (7). – С. 63–82.
  5. Омельчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису: Лінгводидактичні аспекти / С. Омельчук // Дивослово. – 2006. – № 9. – С. 4–8.
  6. Крашеніннікова Т.В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції: Навчальний посібник. – Дніпро: Адверта, 2017. – 107 с.

Катерина ГУНЬКО
курсант КП-133 ФПФПКП

Володимир ТИМОФЄЄВ
старший викладач кафедри ТСП,

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН

майор поліції, викладач кафедри ТСП,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(*Dnipropetrovsk State University of Internal
Affairs*), ORCID: 0000-0002-8593-1706

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЧИ ЗАСТОСУВАННІ ЗБРОЇ

На сьогоднішній день Україна перебуває в постійній бойовій готовності. Адже, при виявленні агресії потрібно буде захищати територіальну цілісність та кордони нашої держави. Це означає бути готовим до загрози життю та здоров'я кожного військовослужбовця, виявляти героїзм та мужність, прагнути усякою ціною перемогти та бути готовим заради цього принести будь-які жертви. Саме морально-психологічний потенціал визначає здатність витримати таке напруження, не втративши бажання до перемоги. Але, оскільки, духовний потенціал – це загальні можливості, то реальна здатність військ до збройного конфлікту визначається воєнним потенціалом держави та професійно-діяльними навичками [2].

Професійно-діяльній напрям базується на отриманні особою морально-психологічного потенціалу: гуманітарних знань, управлінських, організаційних, а також практично професійних навичок. Особливо важливим аспектом в такій підготовці являється набуття знань та навичок для роботи та поводження з вогнепальною зброєю. Таким чином, бойовий потенціал обороноздатності будь-якої держави визначає морально-психологічний стан військовослужбовців, від яких визначною мірою залежить боєздатність та військова готовність, здатність здійснити поставлені бойові задачі.

Але існують такі проблеми, які впливають на рівень підготовки військовослужбовців, наприклад, неукомплектованість сучасним обладнанням стрілецьких тирів. Неможливість створити умови для наближення до реальності, небезпечності та стресової ситуації, яка потребує миттєвого та логічного вирішення ситуації у обстановці, яка спіткатиме особовий склад під час збройного конфлікту.

Також, ми можемо спостерігати не лише проблеми рівня підготовки, але й проблему недостатньої психологічної підготовки, відсутність психоемоційної

стійкості при виникненні конфліктів у військовослужбовців в середині колективу. Потребує й покращення подальша індивідуальна психологічна підтримка військ під час проходження служби.

На нашу думку, щоб подолати проблему психологічної підготовки особового складу до застосування чи використання вогнепальної зброї, потрібно сформуванню впевненості військ у ефективності та надійності своєї зброї. Це забезпечуватиметься стійкими знаннями тактико-технічної характеристики, матеріальної частини, опанування техніки усунування затримок та несправностей в найкоротший термін, а також доглядати за виданою для користування вогнепальною зброєю. Вимагати знань нормативної бази, адже у своїй діяльності вони повинні дотримуватися та керуватися нормами законів та наказів, а також вміло застосовувати навички зі стрільби в будь-якій обстановці.

Для того, щоб морально-психологічний потенціал зростав, потрібно підвищувати інтерес військ до стрільби та вивчення вогнепальної зброї, а саме навчати за короткий час усувати несправності, виконувати правильно та швидко нормативи у складних умовах та обстановці, також це все можна зробити у вигляді змагання. Для підвищення «бойового духу» військового можливо провести практичні вправи зі стрільби в польових умовах, демонструючи при цьому всі можливості індивідуальної зброї.

Спорядження, збирання та розбирання зброї необхідно здійснювати не тільки на стелажах в спеціально обладнаному місці, але й в різних природно-кліматичних умовах, біля машини, в окопі, траншеї чи на брезенті, вдень або в темну пору доби. Адже, впевненість при поводженні зі зброєю зростає у результаті багаторазових тренувань. Дії військовослужбовців повинні обмежуватися та оцінюватися на кожному занятті. Здійснюючи контроль над своїми підлеглими викладачі повинні ураховувати особові індивідуальності, а також психологічні особливості.

Кінцевий результат морально-психологічної підготовки військовослужбовців є готовність до діяльності, адже більшість військових бояться не того, що відбувається під час ведення воєнних дій, а того що може трапитися. Саме це призводить до відчуття стабільного психологічного стресу, що зростає кожен хвилину. Майже кожен військовослужбовець страждає від внутрішньої битви, що діється у його душі. Даний аспект виникає між страхом полягти або бути понівеченим, а також його особистим переконанням про здійснення військового обов'язку. Втім, ми не можемо нічого зробити з нав'язливим почуттям тривоги, яке володіє людиною [1].

Таким чином, формування психологічної готовності – це можливість успішно адаптуватися до будь-яких, у тому числі й до дискомфортних умов професійної діяльності, та ефективно виконувати поставлені завдання. Для того, щоб військовослужбовці діяли упевнено, застосовуючи зброю, їм необхідно розвивати готовність через систему спеціальних вправ та тренувань. Також, їм потрібна переконаність у правомірності власних юридично обов'язкових рішень та дій перед застосуванням зброї, у момент прицільного пострілу для знищення цілі.

---

1. Психічні стани військовослужбовців при підготовці та веденні бойових дій. / Інфопедія, для поглиблення знань. URL: <https://infopedia.su/16xf59.html>

2. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: Підручник: у 2 ч., ч.1. / колектив авторів; за заг. Ред.. В. В. Стасюка. – К.: НУОУ, 2012. – 682 с.

Алла ДЕМИЧЕВА

к. соц. Н., доцент

Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

СУЧАСНЕ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ СУСПІЛЬНИЙ РУХ: МІЖНАРОДНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Сучасне волонтерство визначається як добровільна, вмотивована, неоплачувана діяльність у вільний від основної роботи час, спрямована на допомогу іншим. Одна з версій пов'язує його виникнення з пропозицією французького журналіста А. Дюман про створення Червоного Хреста (1859 р.), інша відсилає до 20-х рр. ХХ ст., коли у Франції був здійснений перший молодіжний німецько-французький волонтерський проєкт. В США ініціатива волонтерських проєктів йшла не лише від громадськості, а й від політичної еліти, зокрема створення президентом Ф. Рузвельтом волонтерської організації ССС для зниження рівня безробіття, президентом Кеннеді – «Служби миру», президент Б. Клінтон фінансово підтримував волонтерські служби.

У 1990 р. в Парижі на ХІ Всесвітній конференції Міжнародної Асоціації добровільних зусиль була прийнята Загальна Декларація про волонтерську діяльність, згідно з якою волонтерська діяльність розглядається, як інструмент соціального, економічного, культурного, екологічного розвитку [3]. Аналізуючи декларацію, можна сказати, що волонтерство – це добровільний вибір, що виявляє особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина у житті людських спільнот; сприяє покращення якості життя, особистому росту та поглибленню відчуття солідарності; сприяє реалізації основних людських потреб заради справедливості та миру у суспільстві; сприяє більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, а також створенню нових робочих місць та професій.

З точки зору західної соціології, суспільні рухи досліджуються в трьох класичних парадигмах, зокрема колективної поведінки, мобілізації ресурсів, нових суспільних рухів. На даний час можна казати про поліпарадигмальність у їх вивченні. Сучасне волонтерство можна розглядати як новий соціальний рух. Це поняття у науковий обіг увів А. Мелуччі у 1980-х роках. На новітньому етапі суспільно-політичного розвитку нові соціальні рухи є своєрідною ланкою між політичним і громадянським суспільством, що яскраво репрезентує

волонтерський рух. Він формується як заснований на засадах колективної ідентичності продукт громадянського суспільства, що також вписується у зазначену парадигму. На користь віднесення волонтерського руху до ряду нових соціальних рухів свідчить і його відповідність чотирьом основним їх характеристикам, які визначає П. Штомпка: 1) особлива мета, зокрема спрямованість не на трансформацію соціальних структур, а на зміну соціальних і культурних цінностей; 2) власна соціальна база, коли в основі руху є певні соціальні групи (за віком, професією, гендером); 3) засоби дій – волонтерський рух не використовує традиційно політичні засоби впливу на державу, а опираються на масову мобілізацію; 4) волонтерський рух відкидає формальні і бюрократичні способи організації, надаючи перевагу певній гнучкості з метою активного залучення нових членів у свої ряди; 5) має стихійне виникнення та звуження кількості учасників після задоволення інтересів/вирішення певної проблеми [5, с.156]. У своєму розвитку соціальні рухи проходять кілька стадій: виникнення, об'єднання, формалізації, розпаду і зникнення. Для нових суспільних рухів характерне те, що громадянська участь визначається збільшенням втручання громадян в процес прийняття рішень на локальному, національному, глобальному рівнях.

До аналізу суспільного руху волонтерства частково може бути застосована і парадигма мобілізації ресурсів (Д. Макадам, Дж. Маккарті, М. Залд, Ч. Тілі, А. Турен, Дж. Фріман). Так, А. Турен визначив, що найдієвішим механізмом консолідації людей є, в першу чергу, наявність спільного ворога, усвідомлення спільного противника, а також наявність харизматичного лідера. З точки зору даного підходу, рух може існувати у тому випадку, якщо має ресурси, які активно залучає. Це, безумовно, характеризує волонтерство, яке мобілізує людей, кошти для реалізації мети. Так, ми бачимо, як активно зараз збираються гроші на потреби ЗСУ чи ТПО. Ресурси руху – це можливості, які суспільство надає суспільному руху і які рух свідомо використовує.

Бажання виконувати роботу на волонтерських засадах є розповсюдженим явищем у світі. За даними соціологічних досліджень, від чверті до половини дорослого населення країн Європи та Америки брали участь у будь-якій волонтерській діяльності за рік. Близько 110 мільйонів людей щорічно беруть участь у добровільних програмах. Згідно з дослідженням Центру досліджень громадянського суспільства Джона Хопкінса, в 2017 р. приблизно 140 мільйонів чоловік в 37 країнах беруть участь в добровільчій роботі в поточному році [1]. Варто відзначити і міжнародне волонтерство, яке здійснюється різноманітними міжнародними організаціями, наприклад, ESC (Європейський Корпус Солідарності), Міжнародним комітетом Червоного Хреста, Волонтерами ООН, AIESEC та ін. Існує багато міжнародних волонтерських проєктів, волонтерських таборів тощо.

Щодо характеристик сучасного волонтерського руху в Україні, безумовно, ми бачили його стихійне піднесення у 2014 р. та звуження кількості учасників після 2015 р., проте якщо у 2010 р. тільки 5 % населення було залучено до волонтерської роботи, то у 2014 р. – вже 23%. Саме у цей час українське волонтерство починає існувати саме як суспільний рух, пройшовши стадії

виникнення (стурбованості) та об'єднання. З 2014 р. рівень довіри до українців серед волонтерів тримається на дуже високому рівні: так. Наприкінці 2020 р. КМІС у загальнонаціональному опитуванні зафіксував, що Найбільшу довіру в українців мають волонтери – як ті, що допомагають армії, так і ті, які допомагають переселенцям – 74% і 66% відповідно. У 2018 року відсоток тих, хто впродовж року займався волонтерською діяльністю в Україні, зріс з 12% у 2016 р. до 18% [2].

Що стосується класифікації волонтерського суспільного руху, то можуть використовуватися критерії, які є подібними до класифікацій суспільних рухів взагалі – форми діяльності, масштаби акцій, характер руху, територія поширення, мета створення та інші. Закон України визначає широкий змістовний перелік напрямків здійснення волонтерської діяльності, який включає соціальне, екологічне, правозахисне, культурне волонтерство. Згодом в Закон були внесені правки і додані напрямки, які стосуються допомоги громадянам, які постраждали внаслідок проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ, внутрішньо переміщеним особам; надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням; сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи [4].

Наразі важко визначити види руху за змістом діяльності, скоріше за напрямком – всі форми громадського активізму, що пов'язані з допомогою ЗСУ під час гарячої фази війни з РФ (з лютого 2022 р.), діяльність з допомоги тимчасово переселеним особам та евакуйованим, підтримка соціально вразливих груп населення, правозахисний рух тощо. Тобто зараз волонтерський рух пов'язаний з визвольною війною України, збройною агресією РФ та її наслідками; у якості об'єкту можуть виступати, наприклад, Збройні сили України в цілому, їх окремі підрозділи, сили територіальної оборони, переселенці до певного міста, підопічні евакуйованих психо-неврологічних інтернатів чи дитячих будинків тощо. За територією, на яку поширюється діяльність волонтерського руху, його можна розглядати як локальний (діяльність обмежується певним містом або регіоном), національний (діяльність охоплює всю країну), глобальний (діяльність носить міжнародний характер (наприклад, різноманітна підтримка українських переселенців громадськістю та неурядовими міжнародними організаціями всього світу)).

Отже, суспільний рух є продуктом та одночасно однією з форм існування громадянського суспільства, його самоорганізації, що реалізує соціальні, політичні, гуманітарні, екологічні та інші цілі. Періоди значного підйому волонтерського руху припадають на час загострення кризових ситуацій у суспільстві. Суспільний рух волонтерства має глобальний характер, діючи як на міжнародному, так і національному рівнях.

-
1. Волонтерство в Україні. URL: <https://uwcfoundation.com/ua/blagotvoritel-post-v-ukraine/volonterstvo-v-ukraini> (дата звернення 15.05.2022).
  2. Державні та соціальні інститути: кому українці довіряють, а кому ні? URL:

<https://dif.org.ua/article/derzhavni-ta-sotsialni-instituti-komu-ukraintsi-doviryayut-a-komu-ni> (дата звернення 18.05.2022).

3. Загальна декларація про Волонтерську діяльність. URL: <http://dyvensvit.org/articles/2018.html> (дата звернення 16.05.2022).

4. Закон України Про волонтерську діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст.435)

5. Штомпка П. Социология социальных изменений / Пер. С англ. под ред. В.А. Ядова. М.: Аспект Пресс, 1996. 416 с.

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та
процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Євгенія ДЕРКАЧ

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ДІТЕЙ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Технічний прогрес, розвиток економіки, поява нової зброї – саме це змінило методи збройних конфліктів у сучасному світі. Як зазначає Офіс омбудсмена з посиланням на дані Моніторингової місії ООН з прав людини станом на 3 квітня в Україні з початку повномасштабного вторгнення РФ загинуло 205 дітей та 362 отримали поранення. У зв'язку із загрозою національній безпеці України 24 лютого 2022 року о 5 годин 30 хвилин Президент України підписав указ «Про введення воєнного стану в Україні». Воєнний стан – це особливий режим правової доктрини, що вводиться на території певної держави у разі збройної агресії, небезпеки територіальній цілісності та передбачає надання певним органам державної влади відповідних повноважень необхідних для усунення загрози. Він характеризується обмеженням конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб [1].

На жаль, найбільш вразливими та залежними від світу дорослих є саме діти. У зв'язку з цим вони мають особливі права, які в законодавстві ратифіковано в :

- Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року;
- Декларації прав дитини від 20 листопада 1989 року;
- Женевській Конвенції № 4 від 12 серпня 1949 року;
- Всесвітній декларації про забезпечення виживання, захисту і розвитку

- дітей від 30 вересня 1990 року;
- Цивільному кодексі України від 12 травня 2004 року;
- Сімейному кодексі України від 10 січня 2001 року.

Проте, великою проблемою в нашій державі є відсутність законодавчого регулювання прав та свобод дітей саме в умовах правового режиму військового стану. Єдиний шлях врятувати дітей та повною мірою захистити їх є еміграція до країн ЄС. Тому держави, до яких прибувають біженці з різних куточків України максимально спростили процедуру перетину кордону. Важливим є те, що емігранти, які прибувають до країн ЄС повинні якнайшвидше отримати повноцінний доступ до своїх прав, медичної та психологічної допомоги. Особливу увагу потрібно приділити реєстрації дітей, що прибули без супроводу батьків, адже в подальшому пріоритетом є розшук членів їх сімей через міжнародні зв'язки та репатріація [2]. 22 березня 2022 року набрала чинності постанова КМУ №349 « Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану.» Так, нею затверджено, що діти можуть бути тимчасово влаштовані до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей в межах передбаченої граничної чисельності [3]. Також, 17 березня 2022 постановою КМУ № 302 було утворено Координаційний штаб з питань захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Його метою є координування роботи центральних та місцевих органів виконавчої влади, щодо евакуації, створення безпечних умов та забезпечення прав дітей-сиріт, дітей з інвалідністю, що влаштовані до сімей патронатних вихователів в умовах воєнного стану [4].

Переглядаючи страшні кадри зафільмовані після звільнення Київської області одразу постає питання негайного вдосконалення соціального забезпечення прав та свобод дітей на міжнародному рівні, задля попередження настання наслідків даного геноциду. Захист дітей у міжнародних збройних конфліктах був одним із головних предметів уваги міжнародного права, проте норми захисту були мінімальними. Найбільшу цінність для захисту прав та свобод дітей в умовах збройних конфліктів має стаття 77 «Заходи для захисту дітей» у Додатковому протоколі I до Женевської Конвенції №4 від 12 серпня 1949 року про захист цивільного населення під час війни. Оскільки її виконання забезпечує не лише можливість загального захисту дітей як цивільних осіб, а й забезпечує спеціальний захист дітям, що проживають на неокупованих та окупованих територіях .

Отже, можна зробити наступні висновки:

- держава, як основний правовий суб'єкт, що забезпечує безпеку населення, зобов'язана підвищувати рівень координації і взаємодії, щодо забезпечення потреб дітей під час збройних конфліктів.
- сторони збройного конфлікту повинні чітко дотримуватися зобов'язань, щодо захисту цивільних осіб загалом, дітей, зокрема, не тільки за міжнародним гуманітарним правом, а і за нормами загального міжнародного права [2].

-
1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 № 2102. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення : 10.04.2022).
  2. Магда С.О. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». Захист прав дітей в умовах воєнного стану. Випуск 20. Харків. 2015. С. 88-92.
  3. «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану» : Постанова від 22.03.2022 № 349. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349-2022-п#Text> (дата звернення : 11.04.2022).
  4. «Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану» : Постанова від 17.03.2022 № 302. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-п#Text> (дата звернення : 11.04.2022).

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук

завідувач кафедри

цивільного права та процесу ДДУВС

Дмитро ДРИГА

курсант факультету підготовки

фахівців для підрозділів превентивної

діяльності ДДУВС

**ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ
ТА ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ СТАТУСУ**

Відповідно до звіту Представництво Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців ООН від 2019 році, у світі налічувалося близько 272 мільйонів міжнародних мігрантів, що складає приблизно 3,5% світового населення [6]. Це число включає людей, які мігрували для роботи і навчання, а також біженців та переміщених осіб, які були змушені залишити свої будинки по причин переслідування з релігійних та іншим мотивам, військових конфліктів та стихійних лих. У 2016 році запровадили Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб шляхом злиття Державного агентства з питань відновлення Донбасу і Державної служби з питань АР Крим та Севастополя, яке займається формуванням та реалізацією державної політики в питаннях внутрішньо переміщених осіб, сприянням реалізації та забезпеченню прав і свобод таких осіб, створенням умов добровільної реінтеграції або інтеграції ВПО за новим місцем проживання в Україні.

Зокрема, В. Михайловський тлумачить поняття «внутрішньо переміщена особа» таким чином: особа, яка є громадянином України, особою без громадянства або іноземцем, яка перебуває на території України на законних

підставах і змушена та/або вимушена покинути своє житло або постійне місце свого проживання, зокрема, в результаті чи з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, постійних проявів насильства, порушень прав людини, природних чи техногенних катастроф, окупації території іноземною державою, порушень норм міжнародного гуманітарного права або інших обставин, що походять з ситуацій, як можуть радикально змінити суспільний порядок [5, с. 10]. Можна навести ще з десятків визначень цього поняття. Доктринальні здобутки сприяють активному розвитку національного законодавства, проте маємо наголосити, що сучасне нормативне визначення поняття «внутрішньо переміщена особа» все ж охоплює всі категорії осіб (громадян України, іноземців, осіб без громадянства), які можуть претендувати на отримання статусу внутрішньо переміщеної особи й відповідає положенням Керівних принципах Організації Об'єднаних Націй з внутрішнього переміщення

8 червня 2016 р. було внесено зміни до чинного «Положення про Міністерство з питань тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб», у якому обсяг його компетенції, став достатній для того, щоб Міністерство могло не тільки допомагати ВПО, але й виробляти та підтримувати тривалі рішення щодо переміщення, а також здійснювати координацію із громадянським суспільством і міжнародними організаціями, для чого забезпечити цю інституцію відповідними фінансовими і людськими ресурсами та чітко розмежувати її повноваження з Міністерством соціальної політики [7].

У багатьох частинах світу іммігранти стикаються з новими проблемами в країнах, що їх приймають, включаючи мовні бар'єри, відсутність доступу до соціальних та медичних послуг та етнічну стигматизацію. Нинішня пандемія за короткий час змінила світ і ще більше посилила ці труднощі та залишила багатьох іммігрантів без роботи та можливості повернення на батьківщину. Прагнучи приборкати поширення коронавірусу, країни вдаються до посилення охорони своїх кордонів та запровадження обмежень на подорожі [1].

Обмеження мобільності та заходів соціального дистанціювання призвели до того, що мільйони людей втратили свої робочі місця, що значно обмежили особисте спілкування та перевели життя у віртуальну сферу.

Керівні принципи закону «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначають внутрішньо переміщених осіб як осіб чи групи осіб, яких примусили або вимусили покинути чи залишити своє житло чи місце постійного проживання, зокрема, в результаті чи з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, постійних проявів насильства, порушення прав людини, природних чи техногенних катастроф, і які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів [2].

Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи видається структурним підрозділом місцевої державної адміністрації з питань соціального захисту населення в день подання заяви, підписується та засвідчується уповноваженою посадовою особою цього структурного підрозділу без сплати будь-яких платежів та зборів. Термін дії такої довідки становить шість місяців з

моменту її видачі [2].

Для уникнення зловживань, пов'язаних із наданням статусу тимчасово переміщеної особи, законодавець передбачив підстави відмови у видачі довідки, продовження її дії чи скасування. Заявнику може бути відмовлено у видачі довідки, продовженні її дії або скасовано її дію, якщо:

- 1) відсутні обставини, що спричинили внутрішнє переміщення, або обставини, що раніше існували, істотно змінилися;
- 2) у державних органів наявні відомості про подання завідомо неправдивих відомостей для отримання довідки;
- 3) заявник втратив документи, що посвідчують його особу та підтверджують громадянство України, – до їх відновлення.

У разі неотримання довідки або письмово оформленого рішення про відмову протягом одного дня з такого звернення особа має право звернутися до суду щодо оскарження протиправних дій чи бездіяльності такого органу та його посадових осіб.

Також відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» запроваджено Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених осіб [1]. Органи виконавчої влади, які здійснюють покладені на них повноваження (взяття на облік внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їх житлом, необхідним харчуванням, реєстрацію їх фактичного місця перебування, виплату передбаченої законодавством державної допомоги), вносять в межах компетенції відомості про внутрішньо переміщених осіб до неї, причому для реєстрації та надання місця проживання внутрішньо переміщеної особи потрібен лише паспортний документ. У разі необхідності перевірки окремих відомостей про особу органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування України, їх посадові та службові особи мають право безоплатно користуватися відомостями відповідних державних реєстрів [2].

Статус «вимушеного переселенця» передбачено для полегшення процесу інтеграції на місцях нового поселення шляхом надання певних пільг та соціальних гарантій особам, які залишили місце свого звичайного проживання. Вимушені переселенці на етапі розгляду їх клопотання мають право на: отримання одноразової грошової допомоги [3].

Ті, хто отримав статус «тимчасового переселенця», мають право на самостійний вибір місця проживання; одержання субсидії на придбання житла; при відсутності самостійного визначення свого нового місця проживання – проживання у центрі тимчасового розміщення вимушених переселенців; компенсацію витрат на проїзд та провезення багажу до нового місця проживання [4].

Так, серед пріоритетних напрямків державної політики – розробка правової бази, яка б забезпечувала справедливую адміністративну процедуру для внутрішньо переміщених осіб у частині порядку подання клопотання про надання відповідного статусу, визначення чіткої процедури розгляду такого клопотання, що передбачає наділення певних державних органів відповідними повноваженнями.

Водночас законодавство повинно передбачати соціальне та житло-побутове забезпечення внутрішньо переміщених осіб, а також гарантувати їх право на повернення та відновлення своїх майнових прав у випадку припинення обставин, що змусили їх переселитись.

Відповідно до ст. 3 Конституції людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [4]. Затвердження та забезпечення права і свободи людини є головним обов'язком держави.

Вказана норма закону стосується також іноземців та осіб без громадянства. Так, згідно зі ст. 26 Конституції іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають ті самі права та свободи, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятком, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України [4].

Слід пам'ятати, що внутрішньо переміщеним особам не можна встановлювати додатковий правовий статус. Як і до виникнення обставин, які змусили їх залишити місце проживання, внутрішньо переміщені особи залишаються громадянами України з усіма правами, свободами та обов'язками людини та громадянина, які закріплені у розділі II Конституції України. Ця категорія осіб неспроможна наділятися особливим статусом і як-небудь виділятися на фоні інших громадян, оскільки у більшості випадків це сприятиме їх дискримінації. Але водночас слід пам'ятати, що внутрішньо переміщені особи мають особливі потреби, особливо соціально незахищені групи населення.

Отже, з огляду на досвід минулого, складну теперішню ситуацію та потенційну можливість загострення стану безпеки людей як у нашій державі, так і у світі загалом, зауважимо, що питання конституційно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб тривалий час залишатиметься актуальним.

---

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 1. Ст. 1.

2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 26. Ст. 892.

3. Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1094 // Офіційний вісник України. 2016. № 2. С. 582. Ст. 76)

4. Загальна теорія держави і права : [підр. Для студ. юрид. спец. Вищ. Навч. Закладів освіти] / [М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачова, О.В. Петришин С.М. Олейников] ; за ред. М.В. Цвік. Х. : Право, 2002. 432 с.

5. Михайловський В. І. Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні: автореф. дис. : ... канд. Юрид. наук. Запоріжжя, 2018. С. 22

6. Статистичні дані щодо кількості шукачів притулку в Україні // Представництво Управління Верховного комісара ООН у справах біженців ООН в Україні : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://unhcr.org.ua/uk/resursi/statistics>.

7. Савченко Я.А. Деякі питання визначення статусу біженців та надання їм права притулку // Вісник Академії адвокатури України. № 3(22). 2019. С. 214-217.

Анатолій НАТОЧІЙ
старший викладач
кафедри тактико-спеціальної
підготовки ДДУВС

Дмитро ДРИГА
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної
діяльності ДДУВС

НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до української теорії національної безпеки, її різновидами визнаються безпека внутрішня та безпека зовнішня, що відносяться до відповідних сфер політики. Внутрішня політика – сукупність напрямків діяльності держави та суспільства, їх структур та інститутів з організаційного, конкретно-змістовного вираження інтересів народу з метою створення умов для нормального людського життя; збереження або реформування існуючого громадського та державного ладу.

Відповідно до Конституції, Україна – соціальна держава, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують гідну життя та вільний розвиток людини [3].

Отже, головною функцією держави є задоволення потреб груп населення, здійснення соціальної політики, орієнтованої на захист, служіння людям та забезпечення гуманітарної безпеки як конкретного стану захищеності життєво важливих інтересів особи та суспільства в межах цієї держави від зовнішніх та внутрішніх загроз. Концептуальний розгляд гуманітарної безпеки у поєднанні з реаліями суб'єктів і представляє предмет Статті.

Нинішня система безпеки України недосконала вже тому, що, діючи на користь режиму, вона в особі її суб'єктів приділяє пильну увагу забезпеченню державної, національної безпеки та швидше погоджується з важливістю вживання особливих заходів для захисту звичайних людей від загроз їх безпеці, чим робить їх комплексно та послідовно [2].

Водночас перехід країни на «рейки» сталого розвитку вимагає ретельного аналізу та прогнозу не лише змін характеру загроз і звично значущих чинників безпеки (воєнного, інформаційного чи енергетичного), а й (переважно) їхнього заходу – самої Людини, або гуманітарного виміру безпеки. Бо людський капітал, боротьба за нього, особливо за здібності націй інноваціям, що сьогодні визначає темпи розвитку країн сучасного світу [1, с. 54]. Безпека буття конкретної людини є основою національної безпеки та умовою безпеки соціуму.

Усе це свідчить у тому, що у просторі сучасного соціально-гуманітарного знання спостерігається очевидний дефіцит, що з дослідженнями у сфері

культури. По-перше, мова має йти про вивчення функціонування культурних інституцій, механізмів виробництва та споживання культурної продукції: книг, фільмів, творів образотворчого мистецтва та ін. Центральним тут є питання про те, як відбувається рецепція культурної продукції глядачами, читачами, слухачами і чи можна керувати цим процесом [4].

Необхідною умовою розвитку цих проблемних полів є взаємодія гуманітарних дисциплін (історії, філософії тощо) із соціальними науками (соціологія, міські дослідження, економіка та ін.). Ця взаємодія сприяла як розробці теоретичних моделей, так і практичної їх апробації, що є умовою їхнього гнучкого застосування до різноманітного матеріалу. По-третє, вкрай повільно і поки що не дуже ефективно розвиваються в нашій країні так звані «публічні науки», які до того ж майже не спираються на фундовані дослідження.

Насправді це навіть не науки, а прикладні професії, дуже затребувані у світовій практиці. Їх розвиток знаходиться у прямій залежності від інституційної структури (слід за нею).

Отже, на сучасному етапі державного будівництва діяльність органів державної влади у всіх сферах повинна бути спрямована на піднесення ролі культури в державотворчих процесах, становленні громадянського суспільства з високими гуманістичними цінностями, утвердженні національної свідомості і патріотизму [2].

Основними принципами гуманітарного розвитку України у сьогоднішніх умовах мають бути:

1. Людиноцентризм як система поглядів, що визначає цінність людини та її можливості.
2. Забезпечення реальних прав і свобод людини і громадянина.
3. Рівність громадян, забезпечення справедливості.
4. Взаємодія між державою і суспільством, створення умов для підвищення рівня життя населення.
5. Формування суспільства знань, де знання стануть важливим засобом самореалізації.
6. Підвищення соціальної активності громадян.

---

1. Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dy.nauka.com.ua

2. Гуманітарна політика ДСНС України як складова гуманітарної політики держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.org/12-52661.html>

3. Європейський проект та Україна: монографія / А.В. Єрмолаєв [та ін.]. Київ: НІСД, 2012. 192 с.

4. Ієромонах Євстратій (ЗОРЯ). Історичні та канонічні передумови об'єднаної собору 25–26 червня 1992 р. Українознавство. Київ, 2002. Число 4. С. 193–196.

Ганна ЄМЕЛЬЯНЕНКО

професор кафедри філософії, історії та
соціально-гуманітарних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
доктор філософських наук, професор

Лариса АБИЗОВА

доцент кафедри філософії, історії та
соціально-гуманітарних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
кандидат філософських наук, доцент

РОЛЬ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПРІОРИТЕТІВ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження впливу сучасної української інтелігенції на розвиток духовності українського суспільства визначається змінами характеру діяльності та мислення інтелігенції в контексті глобалізаційних зрушень сьогодення. Намагаючись бути рівноправним партнером і не залишитися на узбіччі світової політики, Україна визначає своє місце в сучасних політичних процесах, стверджує власні державно-національні пріоритети, підґрунтям яких має бути національна ідея.

Національна ідея жила і живе в українському народі, у свідомості суспільства, але її формулювання, трансляція та популяризація значною мірою здійснюється українською інтелігенцією. Національна ідея – поняття, яке здається апріорі зрозумілим, тому що впізнавання закладеного в поняття національної ідеї змісту засвідчує його значущість у повсякденній свідомості. Проте, доцільно пам'ятати зауваження К.Юнга про існування понять, які добре осягаються інтуїцією, і яким одночасно дуже складно дати чітку дефініцію. На жаль, у нашій державі поняття національної ідеї перетворилося на своєрідний штамп у політичному лексиконі влади, державна бюрократія швидко привласнює атрибути часу, використовуючи їх для своєї власної модернізації, легітимізуючи себе.

Представники історіографічних та проблемно-хронологічних напрямів дослідження національної ідеї у процесі філософської рефлексії акцентують увагу на різних її аспектах, поєднуючи наукові і морально-етичні засади. Сучасне розуміння національної ідеї «полягає у визначенні мети існування етнічної спільноти... з'ясуванні її історичного призначення, виробленні системи ціннісних орієнтацій... в національній ідеї концентруються відповіді на найскладніші питання: задля чого живе нація, як вона реалізує себе в оточенні інших спільнот?»[2, с.3-4]. Національна ідея – це регламентовані певними історичними та соціокультурними кодами цінності та ідеали,

спрямовані на збереження і регулювання життєдіяльності нації, алгоритм буття нації у глобалізованому світі.

Суб'єктом розробки, інтерпретатором, носієм-транслятором національної ідеї є національна інтелігенція, а саме, представники академічних, наукових та освітніх центрів, культурні, політичні, релігійні та громадські діячі, від інтерпретаційних можливостей яких залежить зміст і соціальне звучання національної ідеї.

У філософському енциклопедичному словнику зазначено, що «інтелігенція (від лат. *Intelligentia* – розуміння, пізнавальна сила, знання, від *intelligere* – *intelligens* – розумний) – це суспільна верства населення, яка професійно займається розумовою (переважно складною) працею і має відповідно, як правило, вищу освіту» [3, с.210]. Виникнення слова «інтелігенція» в межах граматичних парадигм латинської мови: *scio* – *scintis* – *scientia* (знаю – знаючий – знання), *sapio* – *sapientis* – *sapientia* (мислю – мислячий – мислення), *intellego* – *intellegentis* – *intellegentia* (розумію – розуміючий – розуміння), пояснює соціально-філософське значення цього терміну. Логіко-семантичний аналіз слів «інтелект» та «інтелігенція», показує, що вони та всі похідні від них терміни пов'язані з розумовими, духовними, пізнавальними здібностями людини. Це означає, що інтелігенція має фактичну монополію на розумову працю, організовує і створює монополію у сфері духовного виробництва, у сфері культури.

Інтелігенція сучасного українського суспільства опинилася перед новою реальністю. Виникає нова специфічна ситуація взаємодії інтелігенції та народу, інтелігенції та влади, інтелігенції та громадянського суспільства, інтелігенції та держави, тому що «розмілося» та зникло монопольне становище інтелігенції у сфері духовного виробництва, розпалися традиційні культурно-історичні зв'язки і її (інтелігенції) просвітницький абсолютизм позбавився вкорінення в реальності. Колишні дисидентські форми протесту інтелігенції, – підпільні видання, акції громадянської непокори, – поступилися місцем державним і недержавним мас-медіа. Духовне виробництво стало масовим, воно перетворилося на сферу масового виробництва. Широкі верстви населення залучені до роботи над аналізом і свідомим вираженням того, що зараз відбувається у суспільстві, ці верстви опановують інструменти такого вираження. Інтелігенція вже не може претендувати на те, щоб знати і мислити за інших, а відтак патерналістські повчати інших, транслуючи абсолютну істину чи принципи моралі. З вище зазначеного можна зробити висновок, що інтелігенція опинилася у незвичній ситуації: колишнє монопольне становище у сфері розумової праці зникло, але стара претензія духовного монополіста у залишкових формах ще зберігається.

На думку Ж.-П. Сартра, сутність інтелектуала визначається його здатністю заперечувати. Інтелігенція залишається невільною у своїй публічній політичній діяльності, особливо у політичній сфері. Вона вважає себе представником суспільства, історії людського інтелекту, носієм традиції, як правило, її характеризує опозиційне ставлення до влади, критичність і незалежність поглядів. Вона ніколи не може покинути повністю позиції

служіння суспільству, тому що це було б руйнуванням ментальної основи її існування. Проте, будучи залученою до певної діяльності щодо виконання складної системи безпосередніх та опосередкованих замовлень влади, інтелігенція починає вважати себе важливим суб'єктом державної діяльності.

Інтелігенція у своїх стосунках з державою владою завжди матиме, як то кажуть, «певні проблеми» - проблеми, викликані амбівалентністю та суперечливістю її соціальної позиції. Інтелігенція, залучена до справ управління, намагається здійснювати владу так, щоб не загубити ореолу героя громадянського суспільства. За словами французького філософа, засновника медіології Р. Дебре, інтелігенція хоче мати авторитет, насолоджуючись всіма його перевагами, але не хоче мати неприємностей, пов'язаних із володінням владою. Європейська інтелігенція сьогодні готова служити і лівим, і правим, відповідно, не влада маніпулює інтелігенцією, а саме остання займається маніпулюванням чужою свідомістю, беручи участь у діяльності владних структур [1]. З одного боку, ідея збереження соціальної спадщини та просвітника залишає її на позиціях служіння суспільству, з іншого, - участь у справах державотворення віддаляє її від реальної духовної влади.

Аналізуючи характеристики вітчизняної інтелігенції необхідно враховувати своєрідний шлях її формування, обумовлений політичною історією України. Носієм культурної спадщини є традиційна інтелігенція, отже саме вона, через своє суб'єктивне відчуття зв'язку з минулим, здійснює своє право на інтерпретацію минулого і сьогодення, а також дій влади широким верствам населення. Інтелігенція бере на себе роль помічника влади, забезпечуючи «спонтанну» згоду населення з тими напрямками соціального розвитку, які задані владними структурами. Хто забезпечує законність тієї чи іншої позиції влади у суспільній думці? Безперечно, вчитель, вчений-експерт, діяч мистецтва, священик тощо.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що формування пріоритетів гуманітарного розвитку України, розробка і збереження екзистенції національної ідеї залежить від дій української інтелігенції. Два чинники дозволяють стверджувати, що українська інтелігенція здатна до збереження і поширення парадигми національної ідеї – інтелектуального та ідеологічного фундаменту незалежної української держави, - це, по-перше, її традиційність (вона є зберігачем інтелектуальної спадщини, історії народу), по-друге, те, що вона була і залишається національною інтелігенцією, вболіваючи за національні інтереси держави.

-
1. Дебре Р. Введение в медиологию. М.: Праксис, 2010. 368 с.
  2. Солдатенко В.Ф., Крижанівський В.П., Левенець Ю.А. та ін.. Українська ідея. Історичний нарис. К.: Наукова думка, 1995. 131 с.
  3. Философский энциклопедический словарь. Редкол.: С.С.Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф.Ильичев и др. М.: Сов. Энциклопедия, 1989. 815 с.

Денис ЖАДЯЄВ

к.філос.н., доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

ДДУВС, MSET

ETHICS OF EU LAW: OPPORTUNITIES FOR UKRAINE

Ethics of European law is somehow ambiguous term. In its legislation, European Union (EU) suggests to appeal both to moral values and ethics. But there are some differences in these two notions. My personal experience of communication with EU teachers (e.g., Spyridon Koutrofinis, Berlin) was quite surprising when at the Summer School in Duesseldorf (2014) I suggested definitions of these two notions, borrowed from Ukrainian textbook and he found them appropriate. It seems to be quite simple division: ethics is a theory of what is moral. That is to say, ethics is a theory about values in light of which we make such and such conclusion about particular moral behavior.

However, it is not that simple as it seems to be. The term ‘moral’ is often associated with local values of particular countries when it comes to interpretation of the EU law while ‘ethics’ is rather something more abstract and universal on the EU area. The difficulty the EU legislation is currently facing is an appeal to moral values and ethics in the definitions of the laws and codes of practices where the ethics and moral values are not explained further. Perhaps, the root of this problem lies in the fact that it is not that simple to provide definitions of *local* moral values in terms *universal* categories.

The European approach to ethics can best be described by the principle ‘united in diversity’. This very word combination is a terminology with a wide meaning yet sounds contradictory (diversity is opposite to uniformity, or, partly, to union). However, this vagueness or ambiguity hardly can be avoided with such a complex (umbrella) character which EU has with all its different member states (MS). Now, it is the point when philosophy (as a discipline that makes judgments on general objects) comes to power. Some researchers (Frischhut, 2019, p. 16) claim that systematic approaches lead to philosophy: “Alles System führt auf Philosophie hin”). In other words, EU’s legislation needs to borrow so-called ‘non-legal concepts’ (Savigny, 1952, p. 48), which is ethics and morality (thus, philosophy). This kind of “ethicalization” of law is quite rich field to work on for philosophers that will benefit for Ukrainians and for the philosophers from Ukraine since it introduces general values (and actually, values are not ethical values if they are not *general*). Partly it leads to more ambiguous interpretations of law but, on the other hand, there is no other way in globalized world than to define terms, concepts, and notions common to other countries.

The ethics of EU’s law can be considered from the “horizontal” point of view: how EU legislation correlates or derived from the principles of ethics, how decision making depends on ethical terminology etc. And from the “vertical” point of view: layers and areas of EU covered (primary EU law, constitution; agreements, external

perspective; secondary EU law, tertiary, and national law). And also, the philosophical layers of this consideration would be an analysis in light of deontology, consequentialism, virtue ethics, which all belong to the normative theories (branch of ethics in comparison to so-called metaethics), to the ethics as practical philosophy in comparison to political, and legal philosophy.

It would be worth mentioning that EU's legislation must be found under certain philosophical theory. The objective of our research is to answer whether it contradicts to the principle of "diversity" (in case we accept only one philosophical approach)?

The case of Ukrainian integration is quite interesting and in our research we may trace those definitions that undergo fragmentation when general values interpreted in particular context. The process of the integration of Ukraine into EU area is considered as an evidence of how the categories common to the mind of each human being find their application in economical and political context. It is the case when *practical* philosophy (normally called "ethics") is used in the direct sense of this word and brings *practical* results.

-
1. Byars, Stephen M. *Business Ethics*. Texas: OpenStax, 2018
  2. Frischhut, Markus. *The Ethical Spirit of EU Law*. Innsbruck: Springer Open, 2019
  3. Kenny, Anthony. *A New History of Western Philosophy*. Oxford: Clarendon Press, 2012
  4. Rickaby, Joseph. *Moral Philosophy: Ethics, Deontology and Natural Law*. Public Domain Book, 1918.

Денис ЖЕРНАКОВ

курсант СР-042 ННП та ПФПНП

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри ТСП, майор поліції

ORCID: 0000-0002-8593-1706

Науковий керівник:

Володимир ТИМОФЄЄВ

викладач кафедри ТСП,

ORCID: 0000-0002-6805-8933

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У сучасних умовах забезпечення національної безпеки Української держави, виклики і загрози в гуманітарній сфері є не менш актуальним, ніж військово-політичні чи економічні.

Починаючи з 1991 року попри певні спроби розробки концепції

гуманітарного розвитку, в Україні не проводилася послідовна державна гуманітарна політика, яка б спрямовувалася на формування повноцінного гуманітарного простору України. А отже, активного і системного формування національної ідентичності, національної самосвідомості, захисту, розвитку і поширення власних ідеалів та цінностей.

Загрози гуманітарній безпеці – це ті негативні тенденції, що насамперед, пов'язані з деформацією ціннісних основ суспільства, зокрема: світоглядним основам, свободі думки, переконань, інтелектуальної діяльності. «Загроза,- на думку В. Мунтіяна, - це реальна можливість заподіяння шкоди, майнових, фізичних або моральних збитків особистості, суспільству, державі» [1, с.8].

Серед джерел внутрішніх загроз для розвитку гуманітарної сфери найважливішими являються: відставання країни від провідних держав світу за рівнем інформатизації суспільства, що обмежує її можливості щодо охорони власної культурної традиції та рівноправного культурного обміну між націями; низький загальний рівень освіти громадян, що ускладнює можливість людини протистояти деструктивному впливу ззовні; недієва законодавча база щодо захисту, поширення та укріплення традиційних національних ідеалів та цінностей [2].

Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року спирається на фундаментальні цінності свободи, справедливості, солідарності; демократичні принципи, верховенство права, всебічний захист фундаментальних прав людини; подолання бідності, безробіття й дискримінації людини; рівний доступ до освіти, медицини, культури та житла; рівні можливості для чоловіків та жінок; захисту довкілля; подолання ксенофобії; створення умов для вільної діяльності мас-медіа та доступу до публічної інформації; піклування про дітей та літніх людей; підтримки молоді. Економічне зростання в такому суспільстві має відбуватися шляхом задоволення потреб нинішнього покоління без завдання шкоди наступним поколінням.

Основними пріоритетами гуманітарного розвитку є:

- 1) впровадження високих соціальних стандартів життя;
- 2) пріоритет прав людини та громадянських свобод як критерій оцінки ефективності діяльності держави та рівня розвитку суспільних відносин у країні;
- 3) рівність прав і свобод людини незалежно від національності, мови, ставлення до релігії, приналежності до соціальних груп і громадських об'єднань;
- 4) збереження традиційної для України багатомовності, розвиток усіх мовних груп відповідно до Європейської хартії регіональних мов або мов меншин (Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15 травня 2003 року № 802-IV);
- 5) забезпечення повноцінного розвитку і функціонування української мови як державної, згідно з Конституцією України (стаття 10);
- 6) вільний доступ широких верств суспільства до культурних надбань;
- 7) збереження та охорона культурної спадщини;

8) підтримка розвитку і взаємозбагачення культур етносів, що проживають в Україні; підтримка сучасних форм мистецької та інтелектуальної творчості;

9) забезпечення діалогу держави і громадянського суспільства.

Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року спиралась на фундаментальні цінності свободи, справедливості, солідарності; демократичні принципи, верховенство права, всебічний захист фундаментальних прав людини; подолання бідності, безробіття й дискримінації людини; рівний доступ до освіти, медицини, культури та житла; рівні можливості для чоловіків та жінок; захисту довкілля; подолання ксенофобії; створення умов для вільної діяльності мас-медіа та доступу до публічної інформації; піклування про дітей та літніх людей; підтримки молоді. Економічне зростання в такому суспільстві повинна була відбуватися шляхом задоволення потреб нинішнього покоління без завдання шкоди наступним поколінням.

Завданнями для органів публічної влади щодо забезпечення розвитку гуманітарної сфери України є: формування мовної єдності суспільства, що передбачає утвердження української мови як єдиної державною мовою в усіх сферах суспільного життя на всій території України як засобу духовного об'єднання і міжетнічного спілкування української нації.

Для цього доцільно прийняти мовний закон у тій редакції, що зміцнює позиції державної української мови, а також затвердити нові державні та регіональні програми щодо забезпечення функціонування та розвитку державної мови в усіх сферах життя та запровадити систему державного контролю за дотриманням мовного законодавства в державі.

Важливою умовою забезпечення гуманітарної безпеки під час воєнного стану, безперечно, є зростання економічного добробуту для задоволення базових потреб людини з подальшим розвитком.

Отже, підводячи підсумок потрібно сказати, що основними пріоритетами гуманітарної політики України в умовах воєнного стану і загроз національній безпеці являються: розробка й реалізація Концепції гуманітарного розвитку України як основного орієнтира для вироблення комплексної і глибоко продуманої гуманітарної політики, спрямованої на захист національних цінностей, ліквідацію загроз в усіх сферах суспільного життя.

---

1. Мунтіян В.І. Реформування ЗСУ: погляд крізь призму Держбюджету. Наука і оборона. 2008. № 4. С.7 -13 (дата звернення 14.05.2022)

2. Концепція (основи) Національної безпеки України. // - URL: <http://wl.cl/rada/gov/ua/pls/zweb2/webproc34?id=&p/> (дата звернення 14.05.2022)

Ілона ЗАДОРОЖНЯ
курсант ДР-046 ННП та ПФПНП

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри ТСП, майор поліції
ORCID: 0000-0002-8593-1706

Науковий керівник:
Володимир ТИМОФЄЄВ
викладач кафедри ТСП,
ORCID: 0000-0002-6805-8933
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПІДТРИМАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гуманітарна ситуація в зоні російсько-українського конфлікту ще з 2014 року має характер гуманітарної кризи, але тепер вона має місце не лише в окупованому Росією Криму і у зоні військового конфлікту на Донбасі, а й на інших тимчасово окупованих територіях України. Вона чітко проявляється в систематичному порушенні прав людини у вигляді переслідувань, незаконних затримань, викрадень, тортур.

Спостерігається не менш важке становище, пов'язане із залишком та надходженням продуктів харчування. Люди, що перебувають на окупованих територіях з початку військових дій, змушені морити себе голодом, адже під час артобстрілів місцеве населення намагається переховуватись у підвалах, беручи з собою речі першої потреби та мінімальний запас харчів, у деяких регіонах взагалі спостерігається дефіцит останніх. Щодо медикаментів – ситуація не ліпше, не говорячи вже про надання медичних послуг. При цьому всьому доставка гуманітарних вантажів на окуповані території від української влади блокується окупантами. Оскільки бойові дії тривають безперервно, тисячі цивільних осіб залишаються в пастці в районах активних бойових дій з обмеженими можливостями для переїзду в безпечніші райони [1].

Зменшилась доступність палива в Україні через збройний конфлікт. Premise повідомила, що її результати вказують на те, що доступ до палива зменшується по всій країні та те, що на багатьох станціях, де воно ще не повністю закінчилося, певні види палива недоступні. Її краудсорсингові дані вказують, що час очікування збільшується: 60 % опитаних повідомили, що час очікування становить 30 хвилин або більше, а 63 % повідомили, що їм доводиться відвідувати кілька АЗС, щоб знайти паливо. У Premise зауважили, що результати також мають вирішальне значення для діяльності, пов'язаної з наданням гуманітарної допомоги, враховуючи, що наявність палива має важливе значення для транспортування вантажів по Україні та що це додатково

впливає на здатність людей переміщатися в райони, віддалені від активних бойових дій [2].

У Міністерстві наголосили, що близько 30% українських підприємств повністю припинили діяльність, 45% частково працюють. Зупинка роботи підприємств через активні бойові дії на території більшості міст, через пошкодження або знищення цілих заводів та об'єктів інфраструктури створили величезний дефіцит в українському бюджеті [3].

Для того, щоб не настала криза та не відбулося суттєве погіршення гуманітарної ситуації по всій країні, нам потрібно докласти максимум зусиль на підтримку економічного статусу нашої держави. По-перше, це повне припинення співпраці з боку нашої держави та інших країн з компаніями, які досі живлять економіку ворога.

По-друге, суттєве зменшення адміністративного та податкового навантаження на бізнес дозволяє залишати більше коштів в обороті та мати ресурс на подолання викликів, які зараз виникають. Також потрібно й надалі оновлювати системи оподаткування та надання пільг із сплати податків. Одним із таких суттєвих кроків стало саме ухвалення Верховною Радою України 24 березня 2022 року чергових змін до законодавства для спрощення частини бюрократичних процедур на період дії правового режиму воєнного стану. Було підтримано законопроект № 7190, який повністю звільнив від оподаткування ввезення транспортних засобів громадянами. Звільнено від акцизного податку та ПДВ ввезення транспортних засобів суб'єктами спрощеної системи [4].

По-третє, найголовніше що може трапитися у боротьбі з ворогом та підтримкою державності є об'єднання заради перемоги. Безкомпромісна боротьба з агресором триває. Розпочався етап перетворення України в самодостатню, суб'єктну і непереможну державу.

В кожного з нас попереду багато роботи, адже маємо розуміти, що економічний фронт не менш важливий, ніж військовий. Ми повинні бути солідарними з нашими захисниками та здобувати власні перемоги над гуманітарними та фінансовими викликами.

---

1. ОСНА. Ukraint. Оперативне зведення. Дата звернення 16.05.2022 р. // - URL: <https://reports.unocha.org/uk/country/ukraine/> (дата звернення 16.05.2022)

2. Premise. International Development. Real-time crowdsourced data. // - URL: <https://learn.premise.com/solution/international-development/> (дата звернення 16.05.2022)

3. Тарас Хавунка. «Українська економіка під час війни. Що далі?» // - URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/> (дата звернення 16.05.2022)

4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану». Документ 2142-IX. // - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-%D0%86%D0%A5#Text> (дата звернення 16.05.2022)

Ольга КУБЕЦЬКА

доцент кафедри аналітичної економіки
та менеджменту Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат економічних наук, доцент

ГУМАНІТАРНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Національний гуманітарний простір є середовищем, завдяки якому виробляється та функціонує система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів, образів, що впливають на свідомість людей, і, таким чином, визначають напрями поступу нації та держави. Саме тому так послідовно, цілеспрямовано розбудовують і захищають від різноманітних впливів свій власний гуманітарний простір розвинені держави світу, або ті, що претендують бути такими. Його цілісність виступає запорукою національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності країни. Цей складний духовно-ціннісний комплекс формується взаємодією систем освіти, культури, виховання, науки, засобів масової інформації, у цьому просторі функціонує історична пам'ять, розгортаються конкуруючі ідеології, які борються за вплив на суспільну свідомість [1].

Тож, визначальним напрямом гуманітарного розвитку України має стати забезпечення високої якості життя на основі реалізації людського потенціалу, що зумовлює необхідність:

- збільшення інвестицій у людський капітал (розрізняють три види інвестицій у людський капітал. По-перше, витрати на освіту, включаючи загальну і спеціальну, формальну і неформальну освіту, підготовку за місцем роботи і т.д., є найочевиднішим і, напевне, найважливішим видом інвестицій у людський капітал. Освіта формує робочу силу, яка стає більш кваліфікованою і більш продуктивною. По-друге, витрати на охорону здоров'я мають також велике значення. Добре здоров'я — результат витрат на профілактику захворювань, медичне обслуговування і поліпшення життєвих умов — продовжує тривалість життя, підвищує працездатність і продуктивність праці працівників. Крім названих вище, відповідно до основних активів людського капіталу, до інвестицій відносять також витрати на пошук економічно значущої інформації, виховання дітей (вкладення в майбутній людський капітал) [2]);

- розвиток соціальної інфраструктури (необхідною умовою покращення рівня та якості життя населення є наявність розвиненої соціальної інфраструктури, яка має здійснювати позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Ключовою метою функціонування соціальної інфраструктури є повний і всебічний розвиток людини шляхом створення комплексу життєвих благ, необхідних для розширеного відтворення робочої сили. Соціальну інфраструктуру умовно поділяють на соціально-побутову та соціально-культурну.

Соціально-побутова спрямована на створення умов для відтворення людини як біологічної істоти (через побутове середовище), задоволення її потреб через належні умови життя, а соціально-культурна сприяє відтворенню духовних, інтелектуальних (через культурно-освітнє середовище) та значною мірою фізичних властивостей індивіда, формуванню його як економічно активної особистості, що відповідає певним вимогам суспільства до якості робочої сили. У складі соціально-побутової інфраструктури розрізняють такі компоненти: житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування населення, торгівля і громадське харчування, пасажирський транспорт та зв'язок з обслуговування населення тощо.

До соціально-культурної інфраструктури належать охорона здоров'я, рекреаційне господарство, фізична культура та спорт, соціальне забезпечення, освіта, культура, мистецтво та ін. Кожна галузь соціальної інфраструктури має свої характерні ознаки, що дають можливість більш повно зрозуміти їх функціональне призначення в соціально-економічному розвитку як держави, так і в життєдіяльності людини [3];

- сприяння підвищенню життєвого рівня населення як підґрунтя для формування середнього класу – основи стабільності суспільства.

Для підвищення якості життя населення доцільно вжити таких заходів:

1. Поступово наблизити основні соціальні стандарти та гарантії до прожиткового мінімуму.

2. Законодавчо встановити реальний прожитковий мінімум, удосконалити методика його визначення, а також з необхідністю переходу до міжнародних стандартів в умовах зростаючої глобалізації.

3. Реформувати систему соціального забезпечення населення таким чином, щоб вона посилювала мотивацію праці. А також докорінно переглянути систему пільг та пільговий контингент, оскільки значна кількість населення їх просто не потребує або ними не користується, запровадивши адресну грошову соціальну допомогу.

4. Задля подолання бідності створити працездатним верствам населення умови для самостійного розв'язання проблем підвищення власного добробуту, що можливо лише в разі забезпечення продуктивної зайнятості, збалансування попиту і пропозиції на ринку праці, запобігання безробіттю, а також створення умов для розвитку самозайнятості населення та підприємницької ініціативи, поширення вторинної зайнятості працездатного населення.

5. Забезпечити своєчасну виплату заробітної плати та не допускати виникнення заборгованості з її виплати.

6. Легалізувати всі трудові доходи громадян шляхом зменшення оподаткування фонду оплати праці та заміни системи оподаткування доходів громадян на таку, що стимулюватиме їх зростання.

7. Запровадити систему медичного страхування, що сприятиме підвищенню якості медичного обслуговування населення.

8. Спрямувати кошти від детінізації економіки на забезпечення пільгового іпотечного кредитування, оскільки одним із критеріїв рівня добробуту є задоволення потреб населення у житлі, при одночасному подоланні

корупції на всіх етапах реалізації програм будівництва соціального житла.

Впровадження високих стандартів життя невід'ємне від права людини на працю, що створює мотивацію для самовдосконалення та розвитку творчого потенціалу суспільства. Державна політика у цій сфері має бути спрямована на:

- забезпечення економічно обґрунтованої та гідної заробітної плати;
- розроблення економічних механізмів заохочення роботодавців до створення нових робочих місць з належними умовами праці;
- поширення гнучких форм зайнятості;
- мінімізація негативних наслідків зовнішньої трудової міграції;
- оптимізація імміграційної політики з метою забезпечення в майбутньому необхідних потреб економіки України в робочій силі;
- впровадження стандартів соціальної відповідальності бізнесу [2].

Тож, сьогодні в Україні існує чимало невирішених проблем в управлінні соціально-гуманітарною сферою, які потребують комплексного дослідження та усунення. Назріла необхідність активізації соціально-гуманітарної ролі держави, відпрацювання механізму взаємодії держави й суспільства в соціально-гуманітарній сфері, забезпечення гідних умов життя, що сприятиме зростанню добробуту громадян, становленню середнього класу.

---

1. Горбатюк С. Є. Концептуалізація моделі гуманітарної політики в Україні на сучасному етапі реформ. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2(55). Ч. 1. С. 80-90. ЄЯІ: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_55/fail/11.pdf

2. Дмитренко Г.А. Стратегический менеджмент в системе образования. — К.: МАУП, 1999. 174 с.

3. Кінаш, І. П. Фактори впливу на формування соціальної інфраструктури сталого розвитку України [Текст] / І. П. Кінаш // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 2012. — № 3. — С. 48-51.

Михайло МУРАШКІН

професор кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор філософських наук, професор

СВОБОДА СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ І БОРОТЬБА ЗА ЦЮ СВОБОДУ

В історії культури свобода стає універсальною вимогою індивіда. Адже свобода провокує творчий потенціал особистості. А без творчого початку індивіда сучасна цивілізація не може прогресувати. Цивілізаційний розвиток потребує від людини свободи як самовизначення дії так і свободи як самовизначення волевиявлення.

Необхідно відмітити, що свобода дії може проявити себе в тому випадку коли є альтернативи в людському житті, коли будуть відкриті альтернативні

можливості для поведінки. Свобода там де людина може вибрати ту чи іншу лінію своєї поведінки. При цьому вона повина відкинути не важливу, не головну, не значну лінію поведінки. А в цьому випадку помічником може бути стан ПРИПИНЕННЯ, коли навіть неусвідомлено відкидається непотрібне, не головне.

Звичайно «індивід тим вільніше, чим ширше вибір» (Хеффе 2009: 178). Отже у здорової, сильної, людини вибір набагато ширший, ніж у хворої і слабкої людини. Однак здорова і сильна людина може зіштовхнутися з проблемними ситуаціями і звузити широту свого вибору якщо не зможе упокорити свої пристрасті. Отже людина отримує велику свободу в силу свого характеру. Для цього потрібен характер який здатний упокорювати пристрасті. При стані ПРИПИНЕННЯ пристрасті упокорюються автоматично. Тут йде упокорення пристрасті. І виникає стан позбажанням.

Людина має тим більше свободи «чим менше примус робить на неї «відкрите суспільство» (Хеффе 2009: 178). Однак «відкрите суспільство», яке дає особистості максимально розкритися в своєму творчому потенціалі, своїми законами і правилами обмежує свободу проявів людини. Тому прояв стану ПРИПИНЕННЯ і упокорення своїх пристрастей є доповнюючим потенціалом для збільшення свободних проявів особистості в оточенні законів і заборон так чи інакше необхідних для існування суспільства і культури.

Спільнота людей свободна в своїх діяннях в зв'язку з тим, що існують закони які створені самою цією спільнотою, а не закони які прийшли зовні. Закони які створені спільнотою людей зсередини самими людьми, направлені на загальне благополуччя всієї спільноти. Однак ці закони не можуть працювати повністю для всіх. Тому є свободи і для окремих членів спільноти від тих або інших встановлених обмежень. Спільнота людей дає список певних свобод як основних. В цей список потрапляють свобода приватної власності на певний індивідуально-приватний простір (частка землі), свобода зібрань (клуб за інтересом), свобода слова, й саме головне право на життя. Подібні свободи дають можливість людині деяку власну мету. Подібні свободи відкривають можливості розвиватися людині на свій розсуд. Це має назву «права людини».

Можна уявити навіть те, що закон дозволяє людині робити все що вона захоче. Рівним рахунком все. Навіть серійні вбивства собі подібних. Однак людська воля всерівно обмежена визначеностями, певними умовами. Людська воля детермінована фізичним світом. Людська воля обмежена умовами психічного і соціального характеру. Однак всі ці обмеженості, всі детермінованості не виключають свободу.

Свобода волі і свобода людських поглядів не мають абсолютну безсвідому і неприборканість проявів. В своїй визначеності умовами, в своїй детермінованості навколишнім світом фізичного, психічного і соціального характеру, свободна воля і свободні людські погляди самостійно продукують закони за якими повині існувати оточуючі люди. Свободна воля людини автономна і вправі видавати закони за якими необхідно жити навколишнім, закони які повині прийняти навколишні, або їх відкинути ці закони.

Свободна воля людини є джерелом своєї власної визначеності, яка

продукує визначення, законності. Свободна, або вільна воля людини сама по собі є джерелом бажання діяти певним чином, і ніяк по іншому не творити дії. Пориви людських почуттів, як повна автономія, на це не здатні. На це не здатний соціальний примус як повна гетерономія. Однак на це здатна свободна, вільна воля, яка може зупинитися в переживанні стану ПРИПИНЕННЯ і абсолютно випадково відкинути все дріб'язкове, все непотрібне і неважливе.

Свободна, вільна воля звичайно залежить від зовнішніх умов і умовностей. Однак свободна, вільна воля вступає з цими умовами і умовностями в певні відносини. Свободна воля може признавати ті чи інші умови і умовності, або відкидати їх.

Відкидаючи ті або інші умови і умовності свободна, вільна воля людини своєю активністю домагається їх змін. В цьому процесі досить важливу роль грає стан ПРИПИНЕННЯ. В цьому стані в людині припиняється все дріб'язкове, все що заважало рухатись вперед і розвиватися.

Свободна, вільна воля звичайно не є незалежною субстанцією духа. Цією субстанцією є стан ПРИПИНЕННЯ, який припиняє всяке підпорядкування, всяким умовам і умовностям, законам і вже сформованим установкам. Припиняється підпорядкування і рух до якого небудь компромісу. Але це припинення на певний обмежений час, поки стан ПРИПИНЕННЯ зупиняє в людині все незначне і дріб'язкове. А потім починається оновлена моральна дія людини. Така оновлена дія морально виправдана. Адже вона не підпадає під випадкові суб'єктивні настанови параноїдального або шизоїдного характеру. І тут важливу роль зіграє стан ПРИПИНЕННЯ, який порушить дріб'язкове і неважливе.

Оновлена моральна дія людини виправдана тому що дотримується оновленим законам які піддаються універсалізації і служать людям, всій людській спільноті.

Людські погляди можна вважати свободними якщо вони не вписані в свавілля і анархію, а слідує законам універсального характеру, законам для всіх людей спільноти.

Отфрид Хеффе, посилаючись на Аристотеля, вказує на те, що «вільний той, хто, замість того щоб триматися за свій стан і розтратити його, обходиться із зовнішніми благами суверенно і тим самим відрізняється щедрістю» (Хеффе 2009: 178).

Обходитися із зовнішніми благами суверенно – це значить бути незалежним і самостійним по відношенню до зовнішніх благ. Але, тут абсолютної суверенності, незалежності і самостійності по відношенню до зовнішніх благ бути не може. Людина залежна, не самодостатня. Але деякий час може переживати стан самодостатності, стан ПРИПИНЕННЯ. В сучасному постмодернізмі «дух виступає подвійним чином: як твір, тобто результат творчої дії, і як самодостатня сутність (субстанція)» (Халапсис 2017: 265). Тут «самодостатня сутність (субстанція)» (Халапсис 2017: 265) може розумітися як певний стан людини.

Права людини. Україна бореться за свою незалежність тому що в Україні є і свободи і права людини. В Росії всього цього нема. В Росії тоталітаризм,

приниження особистості.

Висновки. Свобода і її збереження для України необхідна. Це шлях в майбутнє, шлях розвитку. Тому необхідна боротьба з тоталітарною Росією. В Росії нема прав людини. Тому для українців – це хибність.

До війни, яку розв'язала Росія в Україні були і свобода слова, і права людини. До війни була свобода. Тепер є обмеження тому що ввели Воєнний Стан. В Росії всього цього нема і не було. Ми не хочемо ніяк опинитися в Росії під каблуком Путіна і його олігархата, який грабує свій народ і розв'язує війни. Ми будемо боротися за свою свободу до кінця, до перемоги.

---

1. Халапсис, А. В. (2017). *Зеркало Клио: Метафізическое постижение истории*. Днепр: Середняк Т.К.

2. Хеффе, Отфрид. (2009). Свобода. В *Современная западная философия. Энциклопедический словарь*. Москва: Культурная революция.

Ірина МУРЕНЕЦЬ

викладач кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

Дарина ГРЯНИК

магістрант факультету і міжнародних відносин і журналістики Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

ПЕРЕВАГИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Актуальність визначення переваг вступу України до Європейського Союзу зумовлено останніми подіями кінця зими-весни 2022 р., коли з боку Росії розпочалася військова агресія проти нашої країни – невід'ємної складової європейської цивілізації. До цього не була готова жодна країна угруповання ЄС, до складу якого входять більше двох десятків держав та фінансуються на відповідні потреби згідно затвердженого бюджету.

Вступ до ЄС стане стимулом для зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший етап розвитку держави, що дозволить вийти Україні на один рівень з провідними країнами Європи [8, с. 91].

Європейський Союз є найбільш успішним інтеграційним об'єднанням у світі, до складу якого входять 27 країн, з населенням близько 450 млн. людей [9, с. 16].

Загальна вартість усіх вироблених товарів і послуг (ВВП) у 2021 р. сягнула більше ніж 14,5 трлн. Євро, ВВП на душу населення більше 32 тис.

євро. ЄС має 15% світової торгівлі товарами [3, с. 88].

Відносини між Україною та ЄС були започатковані в грудні 1991 року, коли ЄС офіційно визнав незалежність України. Політика України щодо розбудови відносин з ЄС впроваджується на основі Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI [2], в якому закріплено однією з основних засад зовнішньої політики є інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС.

28.02.2022 р. президент України В. Зеленський підписав заявку на членство України в ЄС. Задля досягнення цього необхідно пройти низку кроків: отримати статус кандидата, провести переговори, узгодити договір про вступ, який потім має ще бути схвалений Європейським Парламентом та затверджений Європейською Радою, та після офіційного підписання Договір про вступ ще має бути ратифікований всіма державами-членами ЄС та Україною [13].

Україна за рекомендацією Європейської Ради ймовірно отримає статус кандидата на саміті ЄС 23-24 червня 2022 р., який дасть можливість скористатись інструментом передвступної допомоги – фінансовою програмою, яка сприяє проведенню країнами-кандидатами політичних, інституційних, соціальних та економічних реформ, необхідних для вирішення складних переговорів [13].

Переваги вступу України до ЄС умовно можна згрупувати за такими напрямками: позитивні зрушення макроекономічних показників; скорочення нетарифних торговельних бар'єрів; отримання вигід для приватних (бізнесу) та державних компаній; спрощення процедур пересування громадян між країнами в єврогрупі.

Загальні вигоди вступу України до ЄС: реформування недієздатного національного судочинства; участь в Європейській колективній безпеці; вільний рух робочої сили, товарів, послуг та капіталу; розширення можливостей для освіти; втілення дієвої антикорупційної політики; стимулювання зростання ВВП, збільшення робочих місць, підвищення рівня зарплат та пенсій; зниження цін на товари та підвищення якості; зростання внутрішнього ринку та внутрішнього попиту; ефективний захист прав людини в інституціях ЄС [13].

З підписання у 2014 р. Угоди про асоціацію [1] у географічній структурі зовнішньої торгівлі України вона отримала суттєві зміни. Протягом 2014-2021 рр. цей напрямок змінився у сторону значного зниження частки країн СНД і поступового збільшення частки ЄС.

Сьогодні ЄС є найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами майже 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України [10, с. 174].

В імпорті з ЄС до України переважає продукція машинобудування та хімічної галузі (за 2021 р. обсяги – біля 27 млрд. дол. США): Німеччина (сільгосптехніка, легкові і вантажні авто, електричне устаткування), Польща (транспортні засоби, промислове обладнання, продукти харчування, текстиль),

Італія (лікарські засоби та продукція приладобудування), Франція (засоби захисту рослин, фармацевтична продукція, засоби гігієни, легкові автомобілі), Угорщина (електричного устаткування, легкових автомобілів, продуктів харчування, гумових виробів).

У 2021 р. обсяги експорту товарів до ЄС становили майже 23 мільярди дол. США. За географічною структурою найбільшими партнерами України в експорті товарів є Польща (залізорудна сировина, чорні метали, продукція деревообробки), Італія (чорні метали, зернові), Німеччина (проводи, ріпак, залізорудна сировина, одяг), Нідерланди (зернові, соняшникова олія), Угорщина (залізні руди та ін.) [17].

При цьому плюсами вступу до ЄС для українського бізнесу є: розширення доступу до фондів ЄС та програм підтримки малого та середнього бізнесу; розширення доступу до програм кредитування; допомога фермерським господарствам; підвищення ступеню прогресивності оподаткування та прозорості ведення бухгалтерського обліку; відсутність митних або кількісних обмежень в межах ЄС; спрощені адміністративні процедури при торгівлі з іншими країнами-членами ЄС; доступ до ринку майже з пів мільярдною чисельністю покупців та клієнтів [13].

У функціонуванні ЄС сьогодні окреслились певні проблеми, які впливатимуть на розвиток бюджетної політики й у майбутньому, і це не лише події 2022 р., а наслідки попередніх криз ХХ сторіччя євроспільноти з часів її заснування: певний конкурентний характер взаємозв'язків членів Союзу щодо розподілу видатків та сплати внесків. Прийняття рішень щодо формування бюджетної політики ЄС можна охарактеризувати як «перетягування канату» [18]; періодичні кризи євровалюти; однією з проблем, що визначають характер видаткової частини бюджету ЄС, є високі адміністративні витрати з бюджету на утримання бюрократичного апарату (ця стаття видатків з кожним роком динамічно зростає); неспроможність або труднощі з покриттям бюджетного дефіциту країн ЄС внаслідок природних чи інших катаклізмів (на прикладі Греції та ін.); не адаптованість до світових фінансових криз, які наслідками пандемії, збройних конфліктів, війн та ін.; відповідно до механізму розподілу видатків на програми підтримки села, країни, у яких більша кількість фермерів і більше бідних регіонів, одержують непропорційно більше ресурсів з бюджету ЄС. Держави, у яких практично немає регіонів з низьким рівнем розвитку і малий сільськогосподарський сектор (Німеччина, Голландія і Швеція), сплачують більше в бюджет ЄС, ніж отримують ресурсів [15, с. 68].

Перспективи розвитку фінансування бюджету ЄС, насамперед, пов'язані з геополітичними змінами на світовій арені та прийманням до євроспільноти України у найближчий час, що ймовірно спричинить зміни у підходах до формування доходів та витрат цього кошторису.

Динаміка показників бюджету ЄС в 2015-2021 рр. свідчить, що його обсяги зросли відносно несуттєво: доходи за 7 років збільшились на 13,2 млн. євро (на 8,6%), а видатки – на 15,9 млн. євро (на 10,7%), тоді як профіцит склав лише 1,809 млн. євро за 2021 р. (на 2,7 млн. євро менше, ніж у 2015 р.) [4].

Держави ЄС мають щороку робити внески до бюджету, який

використовується для фінансування адміністративного апарату союзу, а також загальносоюзних програм (у галузі сільського господарства, розвитку транспортних мереж, допомоги регіонам, що відстають, наукових досліджень та ін.) [11, с. 48]. Розподіл цих платежів між країнами ЄС є основною проблемою витрачання та спрямування при бюджетуванні.

У бюджеті ЄС на 2021 р. доходи було визначено у розмірі 164,3 млрд. євро, а витрати – у 166,1 млрд. євро. Значна частина коштів бюджету 2021 р. пішла на відновлення від наслідків пандемії, фінансування політики згуртування та єдиної сільськогосподарської політики, підтримку сусідніх країн та сприяння міжнародному розвитку [7].

У сукупному бюджеті ЄС на 2022 р. доходи становитимуть 169,5 млрд. євро, а витрати – 170,6 млрд. євро. Європейська рада оголосила про досягнення консенсусу на переговорах щодо бюджету на 2022 р. із Європарламентом [6].

За прогнозом бюджет ЄС до 2023 рр. може отримати доходів на суму від 173 млн. євро, а видатків до 160 млн. євро, тобто профіцит сягне до 13 млн. євро.

Таким чином, фінанси бюджету ЄС мають будуть спрямовані на стійке та негайне відновлення європейської економіки, забезпечення справедливого зеленого та цифрового переходу.

Можна підсумувати, що макроекономічні наслідки вступу України до ЄС виглядають таким чином: зростання надходжень прямих іноземних інвестицій через підвищення довіри бізнесу; збільшення мобільності робочої сили; доступ до ринків третіх країн; підвищення ефективності транспортної логістики; енергетична безпека; зростання доступу до технологій, підвищення рівня інновацій та конкурентоздатності; державна допомога ЄС, доступ до фінансових установ та фондів у межах ЄС; зростання експортних продажів, промислового виробництва; взаємна сертифікація та її єдиний процес для товарів; суворе дотримання конкурентної політики та прав інтелектуальної власності.

Отже, геополітичні катаклізми весни 2022 р. на арені бойових дій України кардинально почали змінювати європейський світогляд на функції та призначення бюджету ЄС, коли зовнішньополітичний курс нашої країни на інтеграцію визначив нову можливість та якнайшвидші перспективи приєднання до цього блоку. Для України важливим економічним двигуном при вступі в ЄС стане єдиний ринок, який забезпечить вільне переміщення товарів, послуг, капіталу та людей в рамках подальших перспектив європейської арили.

---

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

3. Адашис Л. І. Регіональна політика Європейського Союзу: перспективи нового бюджетного періоду // Конституційні принципи місцевого самоврядування та регіональна політика ЄС: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 квітня 2020 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 281 с. – с. 87-91.

4. Амуева Ю. Евросоюз определил бюджет на 2022 год. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.aa.com.tr/ru/мир/евросоюз-определил-бюджет-на-2022-год/2421891>
5. Бюджет ЕС на 2014—2020 гг.: Взгляд из европейских столиц. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://uploads1.cagoi.com/download/2/1/514ed267ba0bd16373000038/xIPGWv8E_E-AWRjW2moHsw/0/pdf/eu%20budget%202014%E2%80%932020%20views%20from%20across%20europe%20after%207%E2%80%9320february%202013.pdf
6. Вінокуров Я. Європарламент ухвалив бюджет ЄС на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/yevroparlament-uhvaliv-byudzheth-yes-na-2020-rik>
7. Европарламент отклонил антикризисный бюджет ЕС на 7 лет. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://minfin.com.ua/2020/07/24/49366937/>
8. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія / Т. В. Комарова. – Харків : Право, 2018. – 528 с.
9. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губернського. – К.: Знання, 2009. – 751 с.
10. Луук ван Міделлаар. Перехід до Європи: Як континент став союзом / Пер. З англ. Олексія Панича. – Київ: Дух і літера, 2018. – 552 с.
11. Право Європейського Союзу : підручник / Р.А. Петров (кер. Авт. Кол.). – Харків : Право, 2019. – 442 с.
12. Принят бюджет Европейского союза на 2021-2027 годы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pixabay.com/images/id-3481699/>
13. Терещук А. Вступ України до ЄС: переваги для громадян та бізнесу. https://jurliga.ligazakon.net/analytics/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-bznesu?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=cory_of_Jur_Template
14. Хаустова М. Г. Міжнародні стандарти в контексті євроінтеграційних процесів в Україні // Вісник Національної академії правових наук України. – 2017. – № 2. – С. 43–53.
15. Чернеженко О. М. Місцеве самоврядування в Україні та державах учасницях ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі : монографія / О. М. Чернеженко; за заг. Ред. проф. В. Л. Федоренка. – К. : Ліра-К, 2018. – 380 с.
16. Multi-annual Financial Framework 2014—2020. Сайт Єврокомиссії о бюджеті 2014—2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/reform/index_en.htm
17. Рада Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/homepage?lang=en>
18. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine>
19. Бюджет Европейского парламента [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://europarlamenti.info/ru/Evropeyskiy-parlament/byudzheth/>

Ігор СКЛОВСЬКИЙ
Південноукраїнський
національний педагогічний університет
ім. К.Д. Ушинського (Одеса, Україна)
ORCID 0000-0003-2836-3412

Віра АКСЬОНОВА
Льотна академія національного
авіаційного університету
ORCID: ORCID ID: 0000-0002-7242-9311

ДУХ СОКРАТА ЯЕ ФАКТОР БОРОТЬБИ ЗА СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ: МЕТАФІЗИКА ТА ДІАЛЕКТИКА ІСТОРІЇ

«Дух Сократа» демонструє філософську мудрість і соціальну силу діалектики людини, яка завжди була предметом антропологізації онтологічного дискурсу, особливостей суперечності між суспільством та індивідом, особливо в умовах війни.

«К Сократу приходили с вопросами о добре и зле, о справедливом и законном, о прекрасном и безобразном... Противостоят его общегреческой популярности было совершенно невозможно. Ещё меньше возможно было для его многочисленных собеседников побеждать его в многочисленных спорах... Его долго терпели власти, считавшие себя демократическими... но не выдержали этой добродушной иронии» [7, С.17-18]. У сучасному духовному просторі України рельєфне іде формування політичної нації, відбуваються інноваційні трансформації патріотичних цінностей. Під час військового протистояння змінюються філософські концепції взаємодії людини і суспільства. Тому без філософського осмислення сучасної стадії антропологізму неможливе подолання інерції відчуження людини від влади, людини від людини, людини від природи, що відображає труднощі входження України у складні еволюційні соціокультурні процеси країн європейського світу, що детерміновані суспільними змінами і трансформаціями політичної нації. Відбувається суб'єктивація змін у європейському просторі, становлення нової моделі цивілізованої української людини, сучасні покоління намагаються зрозуміти глибину апорій Сократа [3].

Постнекласичний аналіз когнітивних структур цивілізованого буття розкриває нові антропологічні рівні історичної діалектики особистості, що полягають в оволодінні гуманістичним кодом за екстремальних умов і жанрами дискурсу метафізики історії. «Дух Сократа» як цивілізаційна фаза стародавніх Афін істотно визначає можливості антропоцентризму, створює умови для відтворення героїзму соціальних акторів та впливів конкретних харизматичних особистостей на історичний процес. «Казус Сократа» представляє собою новий тип виду Homo Liber в розумінні комунікативних та інформаційних детермінант постмодерної людини і суспільства. Інновації

антропологічних засад афінського філософа діє в контексті соціалізації європейського націотворення, чим обумовлює діалектику смисложиттєвих орієнтирів антропологізму, потребує розширення меж свободи історичного простору. Під час становлення української політичної нації людина проходить «антропологічний іспит» через формування нових історико-етнонаціональних сенсів буття, що детерміновані діалектикою цивілізаційних процесів [11].

Метафізичний вимір антропологічної фази етносоціальних перетворень відбувається в умовах особистісного комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу діалектики цивілізаційності буття (Сократ, Платон, Аристотель, Т. Шевченко, І. Франко) та обумовлює антропоцентричний контекст європейського простору (В. Винниченко, М. Грушевський, О. Лосєв, П. Сорокін). Дослідження гуманістичної трансформації сучасної людини за умов гострого міждержавного протистояння обумовлює дух нової моделі націотворення - оптимізує символи діалектики європейських гуманітарних інтенцій (М. де Сервантес). Так, наприклад, образ Сократа інтерпретується у символі «Дон Кіхота» [8], що є алегорією постнекласичного антропоцентризму європейських цінностей у вихованні (Я. Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський). Лицарське служіння Вітчизні у душі ідеалів Сократа відтворює сценарій духовного виходу із стану кризового суспільства (Є. Борінштейн, Ф. Кессіді, О. Халапсис).

Подолання суперечностей існування і сутності націотворення сприяють новій формі антропологічної парадигми: інформаційно знімає поверховий аналіз і української політичної нації, і європейського простору, відтворює постнекласичний погляд на становлення духу еліти і навіть обмежує невігластво носіїв сепаратизму, колабораціонізму та конформізму. Поглиблення державно-відтворювальної діяльності патріота на фоні екстриму політичного розвитку несе неочікувані громадою зміни в сучасній економічній, військово – політичній, культурно-світоглядній сферах суспільства, до яких слід віднести формування глобально-комунікативного простору, фундаментальних соціокультурних зсувів у свідомості звичайної людини. Антропоцентричні зміни цивілізованої людини обумовлюють становлення інтегрального соціокультурного простору, де перехрещується централізм і децентралізм.

Дух європейського простору з античних часів є відображенням протидії прихильників цивілізації проявам дикунства та варварства. Антропоцентричне «дорослішання» людини відображає особливості історичних концептів змін звичайних та надзвичайних форм національного буття. «Весь этот новый период философско-эстетической мысли Греции (5 ст. від Р.Х. – Авт.) характеризуется ... как антропологизм... средней классики..., необычным образом оттачивала и заостряла субъективную человеческую жизнь» (О. Лосєв). Ймовірно онтологічно – віртуальне як трансцендентне, зв'язує з метафізикою історії відтворення проявів свободи народу, відкинувши антропологічне «зачарування» софістикою деяких популістських проєктів радикалів, або, навпаки, загострення суперечок лібералів і демократів оскільки антропоцентризм робить руйнівним дії носіїв «кволої демократії». Відомий представник середньої фази цивілізації стає спостерігачем циклічності подій, і

абсолютно невідомим у своєму конформізмі, якщо ми, за онтологією, розв'яжемо проблему поваги до сократівських чеснот істини [1].

Культурно – історичні пошуки в умовах військового протистояння здійснюються патріотами з надією на сократівський Дух гуманістичної культури «фастівської людини», що зумовлює потреби у метафізичному і гуманістично – сократівському підході до антропоцентричних вимірів становлення політичної нації, є необхідним носієм розробки сучасної європейської культурної парадигми (О. Халапсис).

Деякі автори намагаються тлумачити дуже широко витоки і сутність антропоцентризму.

Отже, всі історичні народи люблять власних героїв – патріотів, які мають покликання понад за все боротися й за Вітчизну та істину, й за сенс відтворення загальнолюдських ідеалів. Українська нація має свою силу і Бога, які отримані часто – густо за незвичних обставин. Гуманісти відчують віктимність, як носії удосконалення розумових здібностей, що пов'язані з повагою людини, яка створена «за образом і подобою Бога», на думку християнських богословів та прихильників національної гідності цивілізованої людини. Поступово складаються різні соціокультурні напрямки сократівського духу громадської думки, у тому числі за українським досвідом, що часто – густо, одним з перших у Європі є двигуном антропоцентризму європейського простору.

На думку гуманістів, «інтелігенту притаманне: розуміння життя заради загального благоденства, індивідуального життя як згустку суспільно-історичних відносин, прагнення до ліквідації недосконалості життя, перетворення свого життя в активний або потенційний подвиг» (А. Лосев).

Окремі фрагменти філософсько – патріотичних знань почали складатися вже в стародавніх цивілізаціях і пов'язані з розвитком діалектики антропологічного процесу та ускладненням суспільно-виробничої практики. У західній цивілізації доби Відродження йшов потік наукової літератури, використовувались громадські новації. Зараз їх сенс передається як поняття «освітня парадигма», що пов'язана з християнізацією, соціокультурними змінами України – Русі, гетьманською величчю тощо. У наших корифеїв глибинні визначення субстанційних засад буття час від часу визначені у поняттях філософсько – релігійних та діалектики теологічних взаємозв'язків. Цілісність Бога у монотеїзмі є історичним фактом, наслідком усвідомлення історичним народом цінностей соціокультурного буття. Його суто виховна та громадська цілісність закладена в розуміння саме трипостасної природи Слова, та пов'язана з усвідомленням Його, як Керманіча, Судді, Батька, Всюдисутнього, Всемогутнього, тобто Всевишнього – носія діалектики «універсальної любові» (М. Бердяєв, О. Лосев, Г. Сковорода, П. Юркевич).

Своєрідне глибинне підвищення сенсу філософсько – національної культури може бути об'єктивною обставиною того, що у працях носіїв ідеї людиновимірності буття запропоновані також перспективні тексти для критичного переосмислення всіх ціннісно – нормативних систем, більш глибокого вивчення синтезу релігії, гуманістики різних культурних етик,

ділової раціональності майбутнього фахівця європейського рівня.

Для афінських мислителів (Сократ, Платон, Аристотель) пізнання духу історичного етносу відбувається за метафізичною лінією сходження від «ідеї – форми держави» до софіологічного розуміння громадського духу історичної нації, яка є виявленням діалектики екзистенції його сутності, але за нормами, що визначені суспільною та особистісною свободою. У духовно-ціннісному просторі національної ідеї існує окрема діалектична ієрархізація епістемологічних принципів пошуку істини, оскільки Божественний ейдос істоти, прищеплює молоді духовну приналежність до свого роду (народу), вираховування ознак історичної Свободи. Відомо про те, що «краса, як і все, що існує ..., обов'язково є єдністю і боротьбою протилежностей. Ця єдність, як боротьба, про що говорить нам тільки вивчення самої дійсності» (О. Лосев).

Роздуми про еволюцію метафізичного пізнання української системи формування патріотичної людини відзначає те, що є необхідність оновлення громадської ходи цивілізованого діалогу та його якісної трансформації на основі досвіду історичної рефлексії національної ідеї. Це стосується історичної пам'яті, що з часів античності вплинула на самовизначення духовної еліти Києво – Руської держави і суспільства, а потім – і на політичну взаємодію носіїв офіційної влади та альтернативного демосу. У демократично-патріотичній взаємообумовленості зв'язків наставника і вихованця один до одного, взагалі з'ясовуються наміри патріотичних людей заради досягнення якомога кращого життя.

Дух громадського антропологізму європейського мислення має онтологічний статус, підкреслюючи можливості поступового розповсюдження феномену «громадського донкіхотства», оскільки діалектика матеріалізує найвідоміші трансцендентні аксіоми пізнання суперечливості буття. Ось чому, антропологічне є світське та релігійне, світоглядне явище. Античне пізнання історичних парадоксів антропоцентричної фази цивілізації через феномен «кризового суспільства» номінує постнекласичні сценарії метафізики історії. Можна осмислити освітлювання етнокультурного розуміння громадянської позиції «маленької людини», сутнісних наслідків софістичного перекинування цивілізаційної саморегуляції соціокультурного простору (О. Халапсіс), навіть у номінації дій колишнього імперського сателіта – «малоросійської спільноти», з тим, щоб формувати гідні патріотичні обрії. Філософія принципів саморегулятивності людини, що онтологічне сполучені духовною елітою, відтворює дух свободи, зміцнює європейську цивілізаційність позиції соціальних акторів. Її часто – густо профанують нестійкі (штатні) представники-імітатори «футурологом вульгарного соціологізму». Але позитивним є те, що зараз активно відроджуються в Україні громадська повага до досвіду самокритичного розуміння постмодерної європейської думки.

Критичний розгляд змагання моделей розвитку українського суспільства і стратегій, які упроваджені для вирішення проблем збереження цивілізованості держави, соціуму, людини, пов'язані навіть із військовим захистом гідності історичної нації та надією на щасливе майбутнє всіх складових молодого демократичного суспільства. На шляхах їх оптимізації діє дух актуалізації

онтологом процесу соціокультурних змін. Націотворення тоді трансцендує дії філософів і політиків стосовно захисту історичності нашого народу, який попри гібридних ускладнень, спроб анексії Криму і Донбасу може вивести власну «стежку» у здійсненні соборності держави у дусі демократично –патріотичних перетворень.

Модель оптимальної європейської демократії, завдяки системному підходу до інформаційних проблем європейського простору, відтворює адекват політичній нації. Дух надії виникає в суспільстві, яке намагається поступово опанувати критеріями «еталонної цивілізації». Якщо дивитись на зміни, що супроводжують сучасний розпад неосталінізму, суттєво впливаючи на будь-яку глобальну чи локальну кризу етносоціальних відносин, можна побачити, що все починалось з руйнування стереотипів, створення духу гуманітарних цінностей на користь національних ідеалів. Логіка становлення політичної надії спрямована проти малоросійської меншовартості, яка, обожнюючи міфологеми про «імперську націю», котра оперує нібито субстанціальними поняттями, такими як «національне життя», «історичний час», «історичний етнос», та відкидає їх врешті – решт на «трансцендентне узбіччя».

Дух соціокультурного простору в європейському вимірі є не стільки сукупність філософських ідеалів, скільки антропоцентризму гуманітарних цінностей, - це базова фундаментальна властивість онтології молодої людини як ідеальної особистості. В антропологічній фазі діалектика духу цивілізованості носіїв європейської культури є основою не тільки професійного довголіття, а й життєвого благополуччя, навіть під час вільної чи невільної зустрічі «маленького українця» з вимогами «екстремалів» кризового буття. Всі ці зміни історичного процесу призводять до того, що об'єктивно стають затребуваними такі специфічні характеристики духовності людини як шляхетність, професіоналізм, патріотизм, креативність, інформативність, віктимність громадської активності, які можуть сприяти прогресивному розвитку суспільства і особистості, збереженню і виживанню локально – етносоціальних утворень в глобальних умовах.

Практика становлення системи європейських цінностей і соціокультурних перетворень свідчить, що коли в соціумі порушуються умови формування гармонії відносин «громадянин – держава» і послаблюється етносоціальна взаємодія, то дезорганізується і розхитується увесь державно-соціальний організм, який відзначається колізіями попри негативного замовчування про суперечливий розвиток особистості і про кризовий соціум, оскільки держава, суспільство, людина перестають бути цілісною системою, «єдиним тілом», так як порушуються субстанційно – кореляційні зв'язки між усіма складовими інформаційного поля, освітосферою та філософсько – інноваційною діяльністю. Соціальне значення проблеми антропології політичної нації полягає у розкритті громадського розуміння аспектів комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу діалектики поточного моменту, визначення аксіологічних вимірів інформації та інформатизації.

Гуманітарна освіта, у такому разі, навіть коли дуже критикує небезпечні прояви сфери управлінської діяльності, є необхідний момент громадських

зрушень за умов глобальної кризи, – потребує від людини-фахівця пошуку внутрішньої правди, і високих зразків філософської культури, одержання індивідом особливих лицарських якостей, засвоєння категорій близьких до релігійних (почуття особистої гідності, відповідальності, духу свободи, постійного самоочищення і любові до Вітчизни, до ближнього). Реформатори впевнені у тому, що метафізика історії обумовлює становлення суб'єктів євроінтеграції, а українська політична нація може цивілізовано діяти, тобто еволюційно долати кризовий стан націотворення, попри «закону штучного відтворення хаосу глобальних систем» тощо.

---

1. Аксьонова В. І., Скловський І. З. Гуманістичний контекст соціокультурного простору України. Наукове пізнання: методологія та технологія. Наук. Журн. /Борінштейн Є. Р., гол. Ред. 2015. №2 (35). С. 12-16.

2. Бердяев Н.А. Человек и машина (проблема социологии и метафизики техники). Вопросы философии. 1989. №2. С. 147-162.

3. Кессиди. Ф.Х. Сократ. 2 – е изд., доп. М.: Мысль, 1988. 220 с. (Мыслители прошлого)

5. Корчак Я. Как любить детей /Пер. С польск. М.: Знание, 1968. 960 с.

6. Лосев А.В. История античной эстетики. Софисты. Сократ. Платон М.: АСТ; Харьков: Фолио. 2000. 846 с.

7. Лосев А. Страсть к диалектике. М.: Наука, 1990. С. 46.

8. Платон. Соч. В 3-х т./Пер. С древн.греч.; Лосев А.Ф. Жизненный и творческий путь Платона. Под общ. Ред.А.Ф.Лосева и В.Ф. Асмуса. М.: Мысль, 1968. Т.1. С.5-74. (623с.).

9. Снегір'ова В. Мигель де Сервантес. «Дон Кіхот». «Печальний образ» чи пародія. Всесвітня література в сучасній школі. 2014. №4. С.21-22

10. Сорокин П. Проблемы социального равенства. Человек. Цивилизация. Общество / Пер. С англ. М.: Политиздат, 1992. С. 245-252.

11. Сократ и его время. Исторический очерк В.Д. Ситковского. СПб.: изд-во Я. Башмакова, 1910. 110 с.

12. Халапсис А.В. Зеркало Клио. Метафизическое постижение истории: монография. Днепр: Адверта, 2018. 384 с.

Руслан КАРПОЄВ

студент навчально-наукового інститут
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

Співавтор:

Ольга КУЛІНІЧ

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

СВОБОДА СЛОВА ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ЦІННІСТЬ

В умовах сьогодення, коли стрімко розвиваються технології, у тому числі й Інтернет, спрощується комунікація, прискорюються процеси глобалізації, розширюються зв'язки, а представники різних країн, регіонів, материків можуть вільно обмінюватися думками, поширювати власні ідеї, дискутувати, навіть сперечатися. Існуючі реалії є яскравим підтвердженням слів Т. Джефферсона: «Якщо який-небудь народ сподівається, що може залишатися неосвіченим і бути вільним, він бажає неможливого, того, чого ніколи не було і не буде». Звісно, за такої ситуації змінюються уявлення і погляди на багато речей. Так, останнім часом певним чином розширилося й трактування поняття «демократія», яка нині не мислима без дотримання прав на отримання інформації, свободи слова, точніше вираження поглядів. Як зазначає Й. А. Фровайн, останнє (право на свободу вираження поглядів) має виняткове значення, і це загальне положення є безспірним [1, с.4]. Більше того, воно визнається кістком демократії, а також передумовою реалізації інших прав і свобод, таких як право на свободу мирних зібрань, свободу совісті й віросповідання, право на свободу об'єднання, свободу творчості та інших прав [2, с.8].

Відмітимо те, що справжніх конституційних цінностей у світі налічується не так вже й багато. Серед них, зокрема, такі, як свобода, приватна власність, широкий ринок і демократія. Причому, як помітно, демократія у цьому переліку не стоїть на першому місці. Загальновизнано, що головною конституційною цінністю все ж таки є свобода народу. Йдеться про громадянську свободу й вільний обмін творчими здобутками, що повністю узгоджується з трактуванням поняття «загальнолюдські цінності» як світоглядних ідеалів [3, с.2]. Усе вищевказане дає науковцям підстави розкривати сутність органічного конституціоналізму через категорії «свобода», «ринок» і «демократія». Проте, як вже зауважено, саме свобода становить вищий його ідеал [4, с.10].

Цілком логічно, що сучасні конституції містять досить різні правові гарантії свободи, основними серед яких вважаються: закріплення її як правової категорії; проголошення як мети держави й вищої соціальної цінності; утвердження як принципу конституційного ладу; встановлення переліку суб'єктивних прав і свобод та інших [5, с.46]. Закріплення в основному законі свободи як мети держави і суспільства відповідає класичній вимозі, щоб предметом конституційного захисту ставали цінності, які є однаковими для всіх громадян, незалежно від їх місця і ролі в суспільстві. Конституційні цінності в офіційній конституційних доктринах помітно, що передбачення гарантій властиве як старим, так і новим конституціям. Проте самої фіксації в тексті конституцій права на свободу думки й слова недостатньо, важливо створити певні умови і визначити засоби, за допомогою яких існування свободи слова й інформації стає реальністю.

Однак, як доводить практика, не все так просто навіть у старих демократіях. Йдеться про те, що не завжди рівень захисту громадянської свободи, у тому числі й слова, відповідає ступеню гарантування, тобто він частіше нижчий.

На жаль, унаслідок цього настає демократична криза, викликана, у тому числі, й зростаючою ворожістю і навіть ненавистю до журналістів, і ця криза зараз посилюється. Взявши все це до уваги, особливого значення набуває дотримання і виконання положень ухваленої у 2000 році Хартії засадничих прав Європейського Союзу. Так, згідно з приписами статті 11 документа свобода слова для членів ЄС набуває юридичного статусу. Крім того, статтею 13 Хартії гарантується захист від обмежень свободи слова у сфері літератури, мистецтва й науки. Наступною і дуже важливою складовою гарантії свободи слова є правотворчість Європейського суду з прав людини – головного міжнародного контролера з цих питань. Практика ЄСПЛ показує, що він є послідовним у захисті свободи слова і свободи вираження поглядів, права на вільне отримання й поширення інформації. ЄСПЛ встановив жорсткі критерії оцінки обґрунтованості обмежень свободи вираження поглядів, внаслідок чого свобода слова отримала очевидну перевагу над її обмеженнями. Так, у статті 10 Конвенції йдеться про можливість накладання обмежень на здійснення свободи вираження поглядів. У цьому контексті відмічу, що відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477–IV встановлено обов'язок держави виконувати рішення ЄСПЛ у справах проти України; усунення причин порушення Україною Конвенції і протоколів до неї, впровадження в українське судочинство й адміністративну практику європейських стандартів прав людини [6, ст. 1,10].

Саме гарантування свободи слова в Україні починається зі згадування в преамбулі Конституції про те, що Основний Закон України був прийнятий для забезпечення прав і свобод людини. Щоправда, стаття 3 Конституції України фіксує, що права й свободи людини, а також їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Проголошене Конституцією України стаття 15 про те, що суспільне життя в Україні існує на засадах політичної й

ідеологічної багатоманітності, є одним із базових принципів Української держави, яка безперечно визнає демократію, права і свободи людини і громадянина. Крім того, лише свобода думки і слова, свобода інформації гарантує створення в суспільстві клімату ідеологічного плюралізму й конкуренції інформаційних джерел.

На нашу думку, питання обмеження свободи слова, свободи інформації в Україні вирішено відповідно до європейської доктрини свободи слова, яка допускає випадки, коли остання може бути обмежена, тобто за прикладом Конвенції і Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Аналізуючи норми Конституції України і чинного законодавства у сфері інформаційних відносин, слід зазначити, що обмеження мають: а)бути пропорційними загрозам, які виникають для прав і свобод, що охороняються законом; б)відповідати демократичним принципам нашої держави; в)бути сформульовані достатньо чітко, що дозволить однозначно встановити і зрозуміти їх зміст; г)не суперечити міжнародним договорам України.

Отже, можемо дійти висновку, що Україна зараз перебуває на початковій стадії засвоєння органічного конституціоналізму, однією з базових цінностей якого є право на свободу слова, що може бути реалізована тільки в умовах демократичного режиму. По-друге, в Україні питання щодо моделі інформаційної свободи вирішено відповідно до європейської парадигми свободи інформації, яка допускає випадки, коли вона може бути обмежена. По-третє, оскільки Україна прагне органічного конституціоналізму, то треба посилити гарантії свободи слова.

---

1. Фровайн Й. А. Свобода вираження свого мнения в Конвенции о защите прав человека. Страсбург : Монитор/Инф., 1997. 42 с.

2. Слінько Т. М. Гарантування свободи слова як елемент сучасного конституціоналізму. Право України. 2018. № 4. С. 108–125.

3. Речицький В. В. Конституційне АБВ. Харків : Права людини, 2016. С. 24.

4. Дорсен Н. Природа и пределы гражданских свобод в США. Права человека накануне XXI века. 1994. С. 275.

5. Hayek F. Law, Legislation and Liberty. Vol. 3. Chicago: University of Chicago Press, 1979. P. 111.

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477–IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

INNA KOZUBAI
Senior Lecturer
of Social and Humanities Chair
Dnipropetrovs'k State University
of Internal Affairs

MILITARY TERMINOLOGY: LEXICAL AND SEMANTIC FEATURES

Military terminology replenishes the vocabulary of the state language gradually, and thus reflects the lingua-cultural situation characteristic of a certain era. The main characteristics of military terminology are competence and corporatism. Military terminology is replenished not only in times of war and conflict but also in times of military reform and transformation. The secrecy and closeness of the army make it corporate and create prerequisites for the creation and development of their military language.

Like other variants of business style, words in military documents are mainly used in their subject-logic meanings. The exception is the names of the objects of military action, which are often assigned different symbols. The general properties of military terms are those that are not specific to any particular language but are characteristic of any terminology. A very important common feature for any terminology, including military terminology, is its systemic conditionality, that is, a certain dependence of terms on each other. A distinctive feature of military terms is their stylistic neutrality, since the only purpose of the term is the name of the relevant concept or object of reality, as opposed, for example, to jargon words, which are always characterized by a certain emotional-expressive colour.

Military terminology differs from neutral vocabulary functionally (specialization in military affairs) and semantically (clarity of semantic boundaries, stylistic neutrality, lack of emotional colouring, as well as the desire for certainty). Unlike a conventional word, a military term can only be associated with one object of reality, represented by either one concept, one denotata, or any number of identical objects. This unequivocal correlation is evident only in one area of military affairs. The ambiguity of a military term can only occur when it is used in different areas of military business or different contexts: dispatch, notification, report, unit of staff; subsection, part, subsection, group, purpose, and object.

In military terms, there are usually no synonyms, or they differ in their use. Systemic conditionality of military terms is a certain dependence of terms on each other (expression of generic and specific concepts, known hierarchy). This property of military terms is traced in military ranks. As there are large numbers of people with different levels of knowledge and training in the military sphere, military terms must meet another requirement – to be clear, simple, and understandable. This is why many military terms have been created based on a common vocabulary.

New military terms are formed using the usual methods of word formation characteristic of modern English. A clear understanding of the methods of word

formation allows a deeper understanding of the development of military terminology and the meaning of new terms, not yet reflected in dictionaries.

Morphological word formation covers the following methods: affixing, collocation, conversion and abbreviation. Affixing is a method of word formation by which new terms are created by attaching word-forming affixes (prefixes and suffixes) to the foundations of different parts of speech. Among the most productive suffixes by which military terms (nouns) are formed are the following:

- -er: launcher, booster;
- -ese: manuaese, navalese;
- -al: removal, survival;
- -ry: weaponry, missilery;
- -age: camouflage, sabotage;
- -ment: bombardment, environment.

Word complication – a method of word formation, in which a new word is formed by joining the bases of two or three words (aircraft, battlefield, man-of-war, battlewise, seaworthy, downgrade).

Conversion is a very common type of word formation in military vocabulary, in which some existing words, without changing their original form, acquire the meaning of another part of speech (mortar – to mortar; shell – to shell; rocket – to rocket).

Consequently, all military materials are distinguished by the saturation of special military vocabulary, the wide use of military and scientific and technical terminology, the presence of a certain number of stable phrases, characteristic only for the military sphere of communication, an abundance of military nomenclature and special abbreviations, symbols used only in military materials, in terms of syntax – wide use of elliptic and cliched constructions, compressed form of presentation. All this is due to certain features of the military sphere of communication: brevity, clarity and concreteness of language, accuracy and clarity of presentation, ensuring the logical sequence of presentation, clear separation of one opinion from another, ease of perception of transmitted information.

---

1. Bowyer R. Campaign. Dictionary of Military Terms. Macmillan, Bloomsbury, 2004. 280 p.

2. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War. N.Y., 1994. 403 p.

3. Algeo J. Fifty Years Among The New Words. A Dictionary of Neologisms. Cambridge University Press, 1991. 257 p.

Олег ЛЕВІН

доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат історичних наук, доцент

АГРЕСИВНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ РОСІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Глибинна ненависть московітів проти українців проходить крізь всю історію їх взаємин та постійно базувалася на прагненні підпорядкувати собі руські землі, тобто давні українські і утверджувати на них свою імперську ідеологію.

Збройна агресія Росії проти України 24 лютого 2022 року, актуалізувала аналіз міжнародно-історичних причин агресивної поведінки РФ, передусім щодо колишніх радянських республік. Тому в тезах здійснено спробу ретроспективного огляду згаданої проблеми в контексті середньовічних міжнародних відносин у регіоні Центрально-Східної Європи та формування самодержавної ідеології Великого князівства Московського, Московського царства і Російської імперії.

З огляду на те, що династії Рюриковичів і Романових брали початки від правителів Київської Русі, московські князі, царі й петербурзькі імператори вважали всі землі, що колись належали їй (**передусім українські**), частиною своєї історичної спадщини. Приєднання, а згодом входження України до складу Російської імперії, на їхнє переконання, виглядало як повернення втраченої колись вотчини. А те, що українські й білоруські землі раніше входили до складу Великого князівства Литовського і Руського та Речі Посполитої, або ж мали власну політичну автономію й встигли виробити окремі культурні, релігійні й державно-політичні традиції, сприймалося як збочення, зумовлені нібито примусовим відмежуванням цих країн від царя. Цей погляд цілком збігався з офіційною позицією російського самодержавства і нині покладений в основу зовнішньополітичної стратегії путіна.

Ключові слова: агресія, дипломатія, експансіонізм, ієрархія, концепція, самодержавство, спадщина.

Як виглядає розвиток російського державотворення? Це-необмежене ніякими умовами успадкування східних деспотичних владних ідеологічних принципів та стилю ведення внутрішніх і зовнішніх справ, бачення своєї месіанської геополітичної ролі тощо. І це все виявилось надзвичайно стійким. Навіть після закономірного розпаду радянської держави, знесиленої участю в холодній війні й поразкою в Афганістані, питання про переосмислення імперської спадщини, історичну відповідальність і необхідність цивілізованого оновлення відносин із найближчими сусідами у Кремлі навіть не виникало. Все це обумовлює актуальність з'ясування міжнародно-історичних підстав сучасної агресивної зовнішньополітичної стратегії росії щодо України, Грузії, Молдови

та інших незалежних держав на пострадянських теренах.

Під впливом внутрішньополітичних обставин, що супроводжують проголошену путінським режимом програму розбудови «Великої Росії», у масовій свідомості мешканців РФ ставлення до України й українців, Азербайджану й азербайджанців, Естонії й естонців еволюціонувало від нерозуміння й образи до злості і зверхності. Певною мірою це визначило й настрої російської політичної еліти, створивши сприятливі умови для оформлення реваншистсько-агресивних підходів стосовно, по-суті, всіх колишніх союзних республік.

Один із них полягає в тому, що пострадянські держави є начебто штучними, слабкими й аморфними утвореннями, приреченими на перманентні політичні й соціально-економічні кризи та безплідну руйнівну внутрішню боротьбу за владу. Таким чином, вони не мають перспектив як повноцінні міжнародні суб'єкти й рано чи пізно або розпадуться, або ж будуть змушені відмовитись від самостійної стратегії, піти на повну економічну й військово-політичну реінтеграцію з Росією. Виходячи з цього, варто тільки зачекати й не створювати зайвих міжнародно-правових перешкод для реалізації такого варіанта у майбутньому.

Інша російська концепція базується на тому, що такі держави як Україна чи Грузія мають право на формально незалежне існування, але їхні кордони й статус ще повинні бути «уточнені». Це наглядно показала військова агресія росії проти Грузії в 2008 р. та війна проти України, яку почала росія 24 лютого 2022 р.

Згідно цієї концепції діяла у 1992 р. Верховна Рада Росії, коли визнала незаконною передачу Криму до складу України, а в 1993 р. – ухвалила рішення щодо «російського статусу» Севастополя [1].

Відмежування від цих постанов тодішньої російської виконавчої влади аж ніяк не зняло проблеми, що з рештою призвело до анексії Криму в лютому-березні 2014 р.

Сучасна РФ виявилася неготовою до змін в стосунках з сусідами, до руху в напрямку реальної рівності у взаєминах з партнерами. Незмінною є: або диктат і підпорядкування, або жорстке, в т. ч. збройне протистояння, яке ми бачимо сьогодні. Путін та його оточення винищують все українське під гаслом звільнення від фашистів, говорячи, що вони воюють не проти українського народу, а проти нацистів. Насамперед роблячи в сто разів більше ніж фашисти в роки Другої світової війни. Роблячи спекуляцію на термінах – фашизм, нацизм – прикривають свою імперську ідеологію.

---

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2399-12#Text>

Володимир ТЕРТИШНИК

доктор юридичних наук, професор,
професор Університету митної справи та
фінансів України, академік Академії
політичних наук України

ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО ТА ПРАВНИЧОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗА СУВЕРЕНІТЕТ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНУ ЦІЛІСНІСТЬ

В правовій державі, незалежно від часу та міжнародних обставин, незмінними залишаються стратегічні напрямки розвитку – розбудова суверенної, соціальної правової держави на основі засад верховенства права, справедливості, рівність людини і громадянина перед законом і судом; взаємна відповідальність особи і держави; заборона державного свавілля. Розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову та забезпечення їх самостійності; створення дієвої системи механізмів стримувань і противаг проти можливостей свавілля.

Разом з тим, відстоювання суверенітету та територіальної цілісності держави в умовах агресії, потребує інтеграції зусиль держави і суспільства та оптимізації економічних, гуманітарних та правничих процесів. В таких умовах важливо відмовитись від усього зайвого, спростити державне управління, зміцнити гарантії захисту стратегічних об'єктів та пріоритетів економічного і гуманітарного розвитку.

По-перше, виправдано буде перехід від класичної демократії до нового концепту – «правничої демократії», як демократії в рамках справедливих законів, на виваженому поєднанні прав і обов'язків громадян, оптимізації організації суспільства, яке надає широкі можливості участі народу в контролі суспільства за діяльністю влади, дієвістю системи механізмів стримування і противаг проти свавілля.

По-друге, час потребує економії менеджменту та спрощення державного апарату в усіх його гілках влади. Виникають такі пропозиції:

1. В законодавчій владі варто забезпечити скорочення чисельності депутатів. Зазначимо, що Указом Президента України від 15 січня 2000 року проголошено проведення у неділю 16 квітня 2000 року всеукраїнського референдуму. На референдум серед іншого ставились питання: «Чи згодні Ви із зменшенням загальної кількості народних депутатів України з 450 до 300 і пов'язаною з цим заміною у частині першій статті 76 Конституції України слів «чотириста п'ятдесят» на слово «триста», а також внесенням відповідних змін до виборчого законодавства?» Референдум проведений відповідно до Конституції України та чинного законодавства. Необхідна більшість голосів на референдумі була подана за поставлені пропозиції. Судового рішення щодо визнання результатів референдуму недійсними немає. Конституційний Суд 27 червня 2000 року (Справа N 1-38/2000 N 1-в/2000) визнав, що схвалені

всеукраїнським референдумом за народною ініціативою питання, викладені в Указі Президента України «Про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою», є обов'язковими для розгляду і прийняття рішень у порядку, визначеному Конституцією України, зокрема її розділом XIII «Внесення змін до Конституції України», та законами України. Виходячи з того, що результати референдуму не потребують затвердженню Верховною Радою України, думаємо що варто прийняти рішення РНБО про введення в дію даного прийнятого на референдумі положення, та оприлюднення його Указом Президента України. На основі цього Верховна Рада України має невідкладно прийняти зміни до Виборчого кодексу. Це суттєво зменшить фінансові витрати на забезпечення функціонування законодавчої влади, а не виключно і посприє його більшій оперативності та професійності.

2. В системі правоохоронних органів важливо зосередити увагу на забезпеченні безпеки держави. Відтак, частину штатів Національної гвардії варто передати до збройних сил. На основі ДБР ба Бюро економічної безпеки доцільно створити єдиний слідчий орган протидії економічній злочинності та корупції. Варто для уникнення дублювання функцій переглянути систему інших правоохоронних органів, посилити антимонопольну та антикорупційну політику та дієвість антимонопольних та антикорупційних органів, забезпечити послідовну деофшоризацію прибутків.

Гіркі сторінки трагедій на Чорнобильській АЕС та недавнього весняного штурму «демлітаризаторами», під керівництвом генералів-оленеvodів АЕС в Енергодарі, показують необхідність постійно приділяти особливу увагу забезпеченню безпеки ядерних об'єктів, з урахуванням міжнародних правових актів та засад взаємодії держав міжнародної спільноти [3], яким держави зобов'язуються докладати усіх зусиль до вжиття необхідних заходів із забезпечення захисту радіоактивної безпеки та протидії актам ядерного тероризму. На основі Національної гвардії та СБУ мають створені боєздатні спеціалізовані підрозділи захисту АЕС.

2. Спрощення судової системи обумовлює скасування (з використанням юрисдикції Конституції України), змін в Конституції щодо створення Верховного суду замість Верховного суду України. Верховний суд з непередбаченими Конституцією України його судовими палатами має бути розформованим, а діяльність Верховного Суду України відновлена (без всяких «нижніх» і «верхніх» чи спеціалізованих палат, Відновлений Верховний Суд України має виконувати лише одну функцію – функцію касаційного провадження. Це зменшить фінансові витрати на забезпечення функціонування судової влади

По-третє, неухильно має дотримуватись принцип заборони державного свавілля, який закріплений в ст. 19 Конституції України, згідно якої “Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України”. В реформуванні законодавства має бути забезпечена юридична визначеність процедур діяльності правоохоронних та державних органів, дотриманий принцип

пропорційності.

Принцип пропорційності, який що не вперше згаданий Європейським судом з прав людини у 1968 році в справі «Ноймайстер проти Австрії», логічно виводиться із аналізу співвідношення завдань кримінального процесу та його окремих інститутів. Його окремі суттєві ознаки визначені у Кодексі поведінки посадових осіб з підтримування правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р., де зазначається, що працівники правоохоронних органів, у тому числі і ті, що здійснюють розслідування, зобов'язані поважати і захищати гідність і права людини; застосовувати примусові заходи тільки у випадках крайньої необхідності та в тих межах, в яких це потрібно для виконання обов'язків.

По-четверте, держава має забезпечити збереження культурної спадщини та активно сприяти розвитку історичної і національної свідомості, традицій, культури, духовності, дотримання норм моралі. Це дуже важливе завдання як органі влади, так і суспільства в цілому. Необхідно розробити та прийняти доктринально виважену нову редакцію закону «Про захист суспільної моралі». Заклади культури не підлягають перепрофілізації, відчуженню чи використанню в інших цілях, ніж для задоволення культурних потреб населення. Окремої реакції влади та слідчих органів потребує чергове зникнення скіфського золота з території держави, вивезення суб'єктами «денаціоналізації» предметів мистецтва та музейних експонатів з України.

У ст. 201 КК України передбачено кримінальну відповідальність за контрабанду культурних цінностей, тобто за їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Має бути посилена відповідальність за розкрадання предметів культурної та історичної цінності. Додатково мають бути викладені норми, що передбачають відповідальність за умисне нищення, руйнування чи псування пам'яток історії та культури та інші правопорушення в сфері охорони культурної спадщини. Разом з посиленням відповідальності за злочини проти людяності та геноцид, має бути посилена відповідальність за пограбування загарбниками закладів культури і освіти. На нашу думку, в КК України доцільно сформулювати окремий розділ «Посягання на об'єкти культурної спадщини».

По-п'яте, особливого та посиленого захисту потребують природоресурсні права – права людини користуватись спільною власністю народу на землю, надра, водні і природні ресурси, на що звертається увага в сучасних юридичних працях. [5, 6, 7]

Земля – поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими елементами, водними, рослинними та іншими природними ресурсами, органічно поєднані з атмосферою та цілісною планетарною системою, функціонують і еволюціонують разом з життєдіяльністю самої людини та утворюють неповторну синергетичну природню домівку існування людства, яка досить вразлива, не терпить марнотратства, потребує бережного відношення та захисту. Земля знаходиться в єдності з її надрами, водними та іншими природними ресурсами, багата не тільки чорноземом, а й копалинами.

Зазначимо, що в Кодексі України про надра закріплено безальтернативне правило: «Надра є виключною власністю Українського народу і надаються тільки у користування. Угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними» (ст. 4). Продавати землю – це рівнозначно продавати себе і свою волю на цій землі. Землю отримали люди на засадах природнього права. Її, як і свободу, не можна втрачати чи продавати.

В Україні стартувала компанія обговорення ідеї економічного паспорта новонароджених, за якою пропонується частину коштів, отриманих від реалізації результатів розробки надр та видобування корисних копалин, зараховувати на рахунок дітей. Згідно публічно проголошених ініціатив влади та законопроектів під «економічним паспортом українця» розуміється особистий рахунок дітей, які повинні народитися в Україні після 1 січня 2021 року і прожити на території країни протягом 18 років, а Кабмін мав би створити «Фонд майбутнього», який буде накопичувати кошти в розмірі 1% від реалізації всіх корисних копалин, видобутих в Україні.

Ідея цікава, а її реалізація потребує належного забезпечення з урахуванням світового досвіду та фінансових реалій, існуючих енергоресурсів і обсягу їх видобування, удосконалення з урахуванням забезпечення принципу рівності та справедливості.

За офіційними даними «Держгеонадр», в надрах країни знаходиться 109,57 млн т технічно видобутих на сьогодні запасів нафти і 840 млрд куб. м технічно видобутих запасів газу. Це набагато менше, ніж, наприклад, в Іраку, де тільки нафти близько 20 млрд тонн. Серед країн Європи найзначніші запаси нафти у Норвегії – 1 млрд тонн. На весь Євросоюз припадає ще 0,91 млрд т: з них у Великій Британії – близько 700 млн тонн і у Румунії – 80 млн тонн. Газу в Норвегії – 1,78 трлн куб. м видобутих запасів, в країнах ЄС запасів газу практично немає, найбільше його в Румунії – 0,11 трлн куб. м. За 2019 рік державні і приватні компанії України видобули близько 1,6 млн тонн нафти і близько 20 млрд куб. м газу. При цьому в країні спожито 8,7 млн тонн бензину і дизпалива, що в 5,5 рази більше, ніж видобуто нафти. Очевидно, що збільшити видобуток нафти у п'ятеро, та ще за короткі терміни (2-3 роки), щоб не імпортувати паливо, навряд чи реально. [4]

Наразі Україна було відкрито 122 родовища нафти, але вона досі лише на 10-12% забезпечена нафтою власного виробництва, оскільки в реальності в сфері енергозабезпечення працює лише 77 нафтових та 103 газових родовищ. Потребує системного удосконалення стратегія та політика енергозабезпечення з урахуванням реалізації конституційних принципів використання природних ресурсів.

В аспекті забезпечення системності та єдності правового регулювання в конституційному праві логічно буде розглядати окрему групу природоресурсних прав, а на рівні галузевого законодавства, на основі чинних норм Конституції України, Резолюції 1803 (XVII) Генеральної Асамблеї ООН, що закріплює принцип невід'ємного суверенітету права народів і націй над природними ресурсами та здійснення цього права в інтересах їх національного

розвитку та благополуччя населення, а також з урахуванням інших міжнародних правових актів, сформувавши та прийнявши окремий інтегративний за своїм рівнем узагальнення кодифікований правовий акт - «Природоресурсний кодекс України», одну з глав якого присвятити більш широкому розкриттю системи та гарантій забезпечення природоресурсних прав людини.

---

1. Конституційне право України: навчальний посібник для підгот. До іспиту за кредитно-модульною сист. Навчання. 2-е вид., перероб. І доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. Дніпро: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ, 2017. 293 с.

2. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В., Щербина Є. М. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Дніпр. Держ. ун-т внутр. Справ, 2014. 152 с.

3. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму. Ратифіковано Законом України № 3533-IV від 15.03.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68#Text

4. Олександр Панченко. Чому в Україні багато нафти і газу, а українці такі бідні. Сьогодні. 5 лютого 2020. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/pochemu-v-ukraine-mnogo-nefti-i-gaza-a-ukraincy-takie-bednye-1395236.html>

5. Природоресурсове право України: навч. Посіб. / за ред. І. І. Каракаша та Т.Є. Харитонові. Вид. 2-ге, доповн. І переробл. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 566 с.

6. Тертишник В. М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2022. 430 с.

7. Тертишник В. М. Права і свободи людини. Київ: Алерта, 2022. 432 с.

8. Хотинська-Нор О. З. Теорія і практика судової реформи в Україні: монографія. Київ: Алерта, 2016. 428 с.

Ірина НІКІТІНА

старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Тетяна ІЩЕНКО

старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЧИННИК ГУМАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі суспільного розвитку, в умовах переходу на компетентнісну й культурологічну модель мовної освіти, активізуються

питання її гуманізації та гуманітаризації.

У сучасному світі при навчанні іноземним мовам широко використовуються інтерактивні технології, за допомогою яких створюється сучасна атмосфера для активної взаємодії студентів у процесі навчання. Сучасні інноваційні методи навчання іноземних мов базуються в першу чергу на гуманістичному підході та спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості. Іншим важливим підходом до ефективного навчання учнів у сучасних закладах освіти є STEM-освіта, що є широко поширена в країнах євросоюзу. В українській освіті одним із перших поштовхів до розвитку STEM став наказ Міністерства освіти і науки України №188 від 29.02.2016 р. «Про утворення робочої групи з питань впровадження STEM-освіти в Україні». У лютому 2021 року опубліковано план заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-Education) до 2027 року.

Відповідно до плану заходів, протягом 2021-2022 років планується розробка навчальних матеріалів та методичних рекомендацій для вчителів з підготовки здобувачів освіти до участі в міжнародному освітньому дослідженні PISA. У цей період також планується оновлення стандартів вищої освіти за напрямом знань «Освіта/Педагогіка» щодо використання новітніх педагогічних підходів до навчання та оцінювання, практики міжпредметного навчання, методів та засобів навчання, що сприяють на розвиток дослідницьких і винахідницьких компетенцій.

Сучасні педагогічні технології такі, як проектна методика, використання нових інформаційних технологій, технологія розвитку критичного мислення допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня навченості.

Під час заняття учням надається можливість організувати свою діяльність таким чином, що задовольнить бажання усіх учасників (від окремої взаємодії двох-трьох учнів до широкого кола). Для найбільш ефективної роботи мовленнєва взаємодія учасників інколи проходить за співучастю викладача. Формат роботи виявляється в найрізноманітніших формах роботи – у парах, невеликих групах, декілька груп, тощо. Мета такої форми роботи з обов'язковим урахуванням інтерактивних технологій є досягнення комунікативної компетенції, а саме комунікативних умінь, які формуються на основі мовних знань, навичок і вмінь.

Постійна та активна взаємодія всіх учнів є необхідною частиною цієї технології. Інтерактивне навчання передбачає використання рольових ігор, спільне вирішення проблем. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу вчителю стати лідером колективу. Переваги інтерактивного навчання іноземної мови перед традиційним: 1) у роботі задіяні всі учні класу; 2) учні навчаються працювати в команді; 3) формується доброзичливе ставлення до опонента [1];

Можливості використання Інтернет-ресурсів є величезними. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної учням та

вчителям інформації, що знаходиться в будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет та журналів тощо [2].

У сучасній методиці при навчанні іноземних мов за допомогою новітніх технологій висуваються наступні цілі: практична, виховна, освітня і розвиваюча. Всі вони передбачають практичне опанування іноземної мови, тобто оволодіння усіма мовними засобами для здійснення іншомовного міжособистісного спілкування в основних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Студенти мають засвоїти програмний мовний матеріал, як засіб оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування для їх коректного вживання у відповідних мовленнєвих ситуаціях, уміти самостійно відбирати саме ті мовні і мовленнєві засоби, що є оптимальними для реалізації комунікативного наміру. Також, багато значення має і збагачення духовного світу особистості, отримання та розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається, а саме про історію, літературу, живопис, музику, звичаї, традиції тощо. Компетентний учитель-філолог має володіти найновішими технічними засобами навчання. Вирішення цього завдання можливе за умови широкого використання у першу чергу технічних засобів. Технічні засоби навчання – це спеціально розроблені й виготовлені прилади, обладнання й устаткування, які призначені для використання в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності. Однак, ці засоби дають позитивні результати лише тоді, коли їх уміло використовують у системі різноманітних методів і прийомів навчання. Вони повинні відповідати сучасним вимогам до змісту освіти та міжнародним стандартам, максимально використовувати можливості новітніх інформаційних технологій. Використання технічних засобів навчання у вищій школі дає можливість засвоювати на якісно новому рівні всі дисципліни, у тому числі й гуманітарного спрямування.

На жаль, наша STEM-концепція лише повторює стандартні західні уявлення про STEM-освіту, майже без урахування конкретної ситуації в Україні, а саме не враховується рівень матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів; нерозуміння всіма учасниками сутності освіти за новими стандартами та непідготовленість викладачів до принципово нового обладнання та методів навчання. Наразі, мовна ситуація в галузі освіти України на сьогодні залишається складною, характеризується низкою негативних явищ і тенденцій та потребує істотних змін.

Отже, засоби навчання іноземної мови мають важливе значення для забезпечення повноцінної та ефективної організації діяльності учнів та студентів із оволодіння іншомовною діяльністю та потребують подальший розвиток в цьому напрямі.

---

1. Інтерактивні методи і прийоми навчання англійської мови учнів початкових класів. <https://op.ua/pedclass/naukova-stattya/interaktivni-metodi-i-priyomi-navchannya-angliyskoji-movi-uchniv-pochatkovih-klasiv> (Дата звернення 15.02.2022)

2. Монгуш О. С. Використання інноваційних технологій під час уроків англійської. Інноваційні технології у навчанні іноземної мови як проблема методики інновації у вивченні англійської мови. <https://goaravetisyan.ru/uk/ispolzovanie-innovacionnyh->

tehnologii-na-urokah-angliiskogo-yazyka/ (Дата звернення 15.02.2022)

Інна ПЕТРОВА

професор кафедри всесвітньої історії
та археології

Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
доктор історичних наук, доцент

ЗАХИСТ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ СРСР ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Проблема збереження культурної спадщини за воєнного часу набуває міжнародного значення і глобального масштабу. Від 24 лютого 2022 р. на території України було знищено Художній музей імені Куїнджі, Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, Іванківський історико-краєзнавчий музей; пошкоджені Тростянецький районний краєзнавчий музей, Охтирський міський краєзнавчий музей, Військово-історичний музей у Чернігові (на 9 травня 2022 р. ЮНЕСКО підтвердило знищення або пошкодження 127 об'єктів культури в Україні). Військові дії впливають також на стан збереження монументальної спадщини УРСР: мозаїчних та вітражних композицій, сграфіто, скульптурних рельєфних композицій із дерева, кераміки, латуні, монументальної скульптури тощо. Ситуацію із захистом та відновленням пам'яток монументального мистецтва в Україні під час військових дій потрібно розглядати за трьома напрямками: 1) вплив політики декомунізації на територіях, підконтрольних Україні; 2) збереження культурної спадщини на окупованих територіях; 3) відповідна робота в зоні бойових дій.

Найбільш фундаментально обстежено та збережено твори монументального мистецтва на підконтрольній Україні території. Після ухвалення Закону «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» виникла загроза знищення монументально-меморіальної спадщини СРСР. Місцева влада намагалася позбутись у публічному просторі символіки радянського періоду (хоча в ст. 4 документа зазначено, що його дія «не поширюється на випадки використання символіки комуністичного тоталітарного режиму... у творах мистецтва, створених до набрання чинності цим Законом») [2]. На захист та збереження культурної спадщини СРСР стала громадськість. До подій 2022 р. громадські організації в Україні розпочали реалізацію проєкту зі збору та систематизації матеріалів з історії монументального мистецтва УРСР. Проєкт складався з таких етапів: 1) проведення інвентаризації та каталогізації творів; 2) встановлення їхніх атрибутивних ознак, проведення мистецтвознавчої експертизи; 3) включення в сучасний архітектурний простір міст і селищ; 4) розробка заходів щодо музеєфікації та експонування. У межах політики захисту культурного надбання СРСР громадські та культурні інституції реалізували декілька програм. Це «6 МОЗАЇК», «Soviet Mosaics in Ukraine», «Монументальні пам'ятки пізнього

модернізму Житомира та Житомирської області», «Chernihiv Monumentalism» [3, 4]. Окрім того, провідні громадські організації, серед яких «ДЕ НЕ ДЕ», стали ініціаторами підписання «Меморандуму про співробітництво між Міністерством культури України та низовими громадськими ініціативами по збереженню мистецтва та архітектури другої половини ХХ ст.». До участі в заході долучилися «Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького», «Ю7 УРБАН СТУДІЯ», «Вінницьке історичне товариство», «Урбан Ре-Паблік» тощо. У планах культурної платформи «Ізоляція» (м. Київ) було відкриття музею монументального мистецтва в Маріуполі.

Ситуація на територіях, над якими Україна тимчасово втратила контроль, зовсім інша. Загальновідомим фактом є те, що в Донецьку збереглися мозаїки архітектурного ансамблю експериментальної Донецької школи №5 (архітектор І. Ю. Каракіс (головний), В. І. Волик, А. П. Страшнов, П. І. Вігдергауз). Над мозаїками в Донецьку разом з А. Горською працював її чоловік В. Зарецький, а також Г. Синиця, Г. Зубченко, Г. Марченко, О. Коровай, І. Кулик та В. Парахін. Створені групою дев'ять монументальних композицій об'єднує сюжетно-тематична основа міфологічного характеру. Зображення розкривають космологічні погляди праукраїнців та відтворюють давні міфи про створення світу. Композиції утворюють послідовну розповідь, про що свідчить взаємне розташування та назви: «Космос», «Вода», «Вогонь», «Земля», «Шахтарський край», або «Прометеї», «Повітря», «Сонце», «Надра», «Життя», що відображають створення світу, зародження та розквіт життя. На сьогодні мозаїки, розміщені на фасаді ЗОШ №5, потребують реставрації [5, С.34]. У занедбаному стані перебувають й інші пам'ятки. Наприклад, мозаїка на фасаді Донецького бавовняного комбінату (архітектори Ю. Процишин, О. Ткаченко, Г. Андреев, інженери І. Ріслін, К. Кершнер, Л. Шевченко, Д. Таїров, Б. Кравцов, 1969-1976 рр.). Авторами панно «Тканина прогресу та свободи» й «Бавовна» є художники Донецького обласного художньо-виробничого комбінату В. Макатуха, О. Шейнгарт, І. Ємельяненко. Зруйнована мозаїка «Авіація» (автори В. Миронов та Є. Орликов) у старій споруді Міжнародного аеропорту «Донецьк» імені Сергія Прокоф'єва.

Але найбільш трагічна ситуація склалася в зоні бойових дій, наприклад у Маріуполі та прилеглих населених пунктах. У місті свого часу активно працювали художники-монументалісти: В. Арнаутов, Г. Пришедько, А. Горська, В. Зарецький, В. Ламах, Е. Котков та І. Литовченко [6, С. 100-113]. У 1964 р. в місті з'явилася мозаїка «Підкорювачі Космосу» (автори В. Арнаутов, Г. Пришедько). У 1965 р. майстри реалізували на фасаді школи №54 у Приморському районі Маріуполя проєкт «Вчителька з групою дітей» [1, С. 5]. У 1967 р. В. Зарецький, А. Горська, Г. Зубченко та Г. Пришедько для інтер'єру торгової зали маріупольського гастроному «Київ» створили композицію «Квітуха Україна». У ресторані «Україна» («Аристократ») А. Горська, В. Зарецький, Б. Плаксієв за участю В. Парахіна, Н. Світличної та Г. Зубченко із Г. Пришедьком виконали два мозаїчних панно – «Дерево металурга» («Дерево життя») і «Боривітер» (робочі назви - «Птах Еллади», «Птах Мрія»). У 1965 р. в Маріуполь уперше завітали художники зі столиці – В. Ламах, Е. Котков та

І. Литовченко. У місті митці працювали над оформленням Палацу культури заводу важкого машинобудування. Восени 1965 р. на головному фасаді з'явилося велике панно, виконане із шамоту («Револуція», «Період відновлення», «Вітчизняна війна», «Сучасність»), пізніше завершилася робота над трьома мозаїками. Мозаїка «Юність» стала окрасою фое першого поверху. Панно «Земля» та «Космос» митці вдало вписали в рамки задньої стіни зали на другому поверсі. Також активно у Північному Приазов'ї працював творчий тандем у складі мариупольських митців В. Константинова та Л. Кузьменкова (автори мозаїчних композицій «Першокласники», «Материнство», «Спорт», «Праця», «Юність», «Люди Важмашу», «Металурги») [1, С. 18-22, 28-29, 40-46]. На сьогодні доля названих вище мозаїк невідома, окрім вцілілого панно «Вчителька з групою дітей». Серед знищених композицій слід назвати «Сонце і море», «Троянди і терикони» А. Дерези на фасаді будівлі піонертабору «Маяк» у Широкиному.

Таким чином, військові дії на теренах України внесли корективи в реалізацію науково-дослідних проєктів зі збереження монументальної спадщини СРСР. Частина творів було знищено внаслідок військових дій, представники місцевої влади та громадських організацій не змогли реалізувати заходи захисту монументально-меморіальних комплексів (виняток становить м. Київ).

---

1. Іванов С., Чернов О. Усі відтінки мариупольських мозаїк. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 64с.

2. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 9 квітня 2015 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/317-19> від 09.04.2015

3. Моляр Є. Радянська монументалістика: предмет декомунізації чи урбан-айдентика [Електронний ресурс]. Режим доступу: 6 МОЗАЇК <https://mistosite.org.ua/ru/articles/radianska-monumentalistyka-predmet-dekomunizatsii-chy-urban-aidentyka>

4. Монументальні пам'ятки пізнього модернізму Житомира та Житомирської області: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://monumentalart.in.ua>

5. Огнева Л. Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2008. 52 с.

6. Чернов А.М. Изобразительное искусство Мариуполя второй половины XIX – XX вв. Очерки и страницы истории. Мариуполь: Издательство «Азовье», 2020. 336 с.

Олег ПОПЛАВСЬКИЙ

професор кафедри військової підготовки,
в.о. завідувача кафедри військової
підготовки Університету
митної справи та фінансів,
кандидат історичних наук, доцент

ВІРТУАЛЬНІ РЕСПУБЛІКИ ДОНБАСУ: ВІД ДОНЕЦЬКО-КРИВОРІЗЬКОЇ ДО «НАРОДНИХ»

Формально втративши вплив на свої колишні колонії, якими на протязі 70 років були радянські республіки в складі СРСР, російська федерація, яка себе проголосила себе спадкоємицею Радянського Союзу, вдається до всіх доступних їй методів і стратегій, аби повернути під свій контроль Східну Європу, Кавказ, Центральну Азію тощо. І коли в неї закінчуються політичні способи тиску – починаються «спеціальні військові операції».

Тому не випадково після розпаду СРСР у російському прикордонні спалахнули численні збройні конфлікти та – не без всебічної допомоги рф – на пострадянському просторі як гриби «розквітли» псевдодержави: Придністровсько-Молдавська Республіка (ПМР), Нагірно-Карабахська Республіка (НКР), Республіка Абхазія, Республіка Південна Осетія (або Держава Аланія), а на окупованих українських територіях – так звані «ЛНР» та «ДНР».

Якщо казати про українські реалії, то треба підкреслити, що Революція Гідності, відсторонення від влади проросійського В. Януковича та його оточення спричинило ескалацію суспільно-політичної напруженості в Україні наприкінці 2013 – початку 2014 рр. У квітні 2014 р. після захоплення Криму підрозділи російських диверсантів вторглися на територію Донбасу. В умовах вакууму влади, параліча регіональних державних інститутів, розпаду органів правопорядку, російської збройної агресії проти України за допомогою місцевих сепаратистських та екстремістських сил відбулося усунення української юрисдикції у двох обласних центрах. Поспіхом були проголошені так звані Донецька і Луганська «народні республіки» а російські штурмові загони захопили Слов'янськ У травні 2014 р. на захоплених територіях були проведені псевдореферендуми про «державний суверенітет Л/ДНР».

Збройна агресія росії проти України, стали логічним завершенням геостратегії реваншу, яку взяла на озброєння москва. Все це призвело до жахливих наслідків для нашої держави. Знову, як і сто років тому Донбас став ареною кровопролитної війни, некерованого хаосу, значних людських жертв, нищення економічного потенціалу.

Сьогодні ідеологічна складова окупації Донбасу здійснюється, перш за все, через просування ідеї неукраїнської ідентичності населення регіону. З цієї метою максимально використовується апеляція до застарілих архетипів радянського минулого, з якого черпаються мобілізуючі сюжети для надихання на героїчні

вчинки сьогодні. На це спрямована вся потужність медіа-фронту, візуальної пропаганди, монументальна політика, канонізація «героїв-рятувальників Новоросії», міфологізація «громадянської війни на Донбасі» та ін.

В центрі уваги як російських так і місцевих політтехнологів та владних структур «народних республік» залишається просування концепту «особливої донбаської ідентичності», використання препарованих фактів подій, пов'язаних з нетривалим періодом існування Донецько-Криворізької радянської республіки, культом її засновників – Артема (Ф. Сергєєва), С. Васильченка, В. Межлаука, М. Рухимовича, К. Ворошилова та ін. Населенню регіону нав'язується певна матриця «конструювання донбаської нації» в основі якої концепція «історичної Русі», «русского мира». Події весни 2014 р. на Сході України проголошуються новим етапом боротьби за возз'єднання земель історичної Русі в межах єдиного національного і державного організму, а сучасна війна на Донбасі – «національно-визвольною», яка ведеться за звільнення України від українського націоналізму (нацизму), за возз'єднання з Росією [1].

В цьому зв'язку, на нашу думку, питання історичних паралелей з подіями на Донбасі часів національно-демократичної революції 1917 – 1921 рр. набувають особливої актуальності. Давайте разом згадаємо ті буреломні часи, коли Донбас стає ареною кровопролитних подій, пов'язаних зі сплеском регіональних рухів.

Саме в цей час повалення самодержавства, розв'язана більшовиками братовбивча громадянська війна призвели до критичного зростання відцентрових настроїв, що проявилось у проголошенні на території сходу УНР квазідержавного утворення – Донецько-Криворізької радянської республіки зі столицею в Харкові. Ключовою причиною її створення було те, що національний рух в Україні після Лютневої революції був сильним і являв реальну загрозу для далекосяжних планів більшовиків по відтворенню імперії і тому приєднання до України стратегічно важливих Донецького вугільного та Криворізького металургійного басейнів, південноукраїнських портів категорично заперечувалося. Керівники ЦК РСДРП(б)-РКП(б) не мали намірів допустити навіть у перспективі втрати цих стратегічних територій. Тому шляхом створення плацдармів своєї влади у вигляді подібних «радянських республік» більшовицьке керівництво приборкувало небезпечну для себе українську національно-визвольну ідею. Як зазначили сучасні дослідники С. Кульчицький, В. Смолій, Л. Якубова «...Скороминущим рішенням про створення Донецько-Криворізької радянської республіки з центром у Харкові український більшовицький загін намагався створити умови розгортання більшовицького проекту. Типова більшовицька квазідержава здійснювала типову більшовицьку політику: проголосила націоналізацію вугільної промисловості, муніципалізацію міських будинків, введення робітничого контролю над виробництвом, формування військових робітничих загонів.» [2]. На нашу думку, щось яскраво нагадує з сьогоднішнього.

Більшовики проводили типову про загартників політику «Поділяй та володарюй» і навіть удосконалили її порівняно з царським урядом. Для

маскування справжньої мети своєї збройної інтервенції вони, як правило, виставляли себе захисниками того народу, проти якого чинилася інтервенція. Україну тепер прагнули розчленувати не тільки географічно шляхом створення ще кількох дрібних маріонеткових державок (Донецько-Криворізька, Одеська, Таврійська, частково Донська), а й внести громадянський конфлікт у середину українського суспільства. Більшовицька пропаганда нав'язувала масам «класовий погляд», вбивала у свідомість думку, що природне прагнення до самостійності України є нібито вигадкою буржуазії.

Можна ще багато говорити про спільні ознаки створення та існування зазначених радянських республік. Але, в цілому слід погодитись з В.К. Винниченком, який, аналізуючи принципи, що лягли в основу політики більшовиків в Україні, писав: «Було взято тактику роздроблення всієї України, усієї національно-етнографічної території її на окремі області, які називалися «федеративними советськими республіками». Національний принцип державності для України відкидався цілком рішуче. Більшовицька преса навіть того не приховувала і заявляла, що формування цих окремих федеративних республік засновується ніяким способом не на національних правилах, а на економічних... Отже, таким чином, ідея української державності цим поділом нищилась, стиралась зовсім. Є собі окремі республіки – Донецька, Таврійська... – частини «єдиної, неділимої федеративної Росії» [3]. Національний рух в Україні після революційних подій 1917 р. був сильним і являв реальну загрозу для далекосяжних планів більшовиків по відтворенню імперії і тому керівники ЦК РКП(б) не мали намірів допустити навіть у перспективі втрати стратегічно важливих регіонів України.

План створення радянських республік на Півдні України, в Криму не був пов'язаний з самовизначенням населення даних регіонів. Він став наслідком воєнно-політичних задумів більшовицької верхівки на чолі з В. І. Леніним, які вважали ці території російськими і прагнули залишити під своїм прямим управлінням за будь-яких обставин індустриальний Донбас, Криворіжжя, промислові райони Облaсті Війська Донського, стратегічно важливі чорноморські та азовські порти, Чорноморський флот.

Автори ідеї відокремлення Донецько-Криворізького вугільно-металургійного басейну від України, а це, в першу чергу, В. Ленін, Ф. Сергєєв (Артем) та ін., чудово розуміли особливості українських порубіжних територій. Враховуючи це, більшовицька верхівка вміло використовувала гасло про право нації на самовизначення як тактичний засіб з метою забезпечення конкретних інтересів радянської Росії. Крім того, шляхом використання буферних радянських республік на півдні України РСФРР вирішувала певною мірою завдання формальної неучасті у збройній боротьбі з військами УНР та Четверного Союзу. Але невизначений державно-правовий статус, слабка соціальна підтримка самої ідеї створення ДКРР та шляхів її становлення з боку населення та політичних сил, не підтримуючих більшовиків, наступ військ УНР та німецько-австрійських дивізій навесні 1918 р. призвели до того, що проіснувавши неповних два місяці, ця «республіка» відійшла в історію. Але історична пам'ять про ДКРР стала одним з наріжних каменів в фундаменті

сьогоднішнього так званого «донбаського патріотизму». Вона існувала на протязі усього радянського періоду і активно використовувалася й використовується сьогодні ідеологами сепаратизму як в Україні так й за її межами. До речі, на початку лютого 2015 р. депутати так званої «Народної ради» самопроголошеної «Донецької народної республіки» заявили що вона виступає спадкоємницею Донецько-Криворізької радянської республіки.

Але закінчилася історія «першої республіки Донбасу» дуже прозаїчно. У 1918 р. Всеукраїнський центральний виконавчий комітет і Народний секретаріат радянської УНР висловилися проти утворення ДКРР. Таку ж позицію зайняли ЦК РКП(б) та РНК РСФСР. За їх прямою директивою делегати від ДонецькоКриворізької області у березні 1918 р. брали участь у роботі Другого Всеукраїнського з'їзду рад у Катеринославі, на якому було утворено єдиний радянський уряд України і юридично оформлене входження Донецько-Криворізької області до складу радянської УНР. Військові формування ДКРР влилися до збройних сил радянської України. Отже, питання було вирішене не на користь існування ДКРР як з боку радянського уряду УНР, так і з боку радянського уряду РСФСР.

Нажаль, історичні обставини склалися так, що 2014 року Донбас став полем бойових дій і врешті велика частина Луганської та Донецької областей опинились в російській окупації. Сьогодні майбутнє окупованого Донбасу видається вельми похмурим. Якщо Російська імперія та Радянський Союз потребували Донбасу як промислового осередку, то сучасній росії «народні республіки» потрібні виключно як витратний матеріал у власних геополітичних іграх. Ні про яке «відновлення Донбасу» у російському виконанні не може бути й мови. Зруйнований сьогодні вщент Маріуполь, знесена з обличчя землі Попасна в складі «народних республік» так само, як Придністров'я, Південна Осетія та Абхазія приречені на подальшу всебічну деградацію: соціальну, політичну, економічну, екологічну, технологічну, культурну.

То чи варто було, нехтуючи життями тисяч громадян України, повторювати помилки минулого?.

---

1. Прокопенко М. «Батьківщина-Мати» покликала. Як працює візуальна пропаганда на окупованому Донбасі URL: <https://svoi.city/read/history/34181/batkivschina-mati-poklikala-yak-pracyue-visualna-propaganda-na-okupovanomu-donbasi>.

2. Смолій В., Кульчицький С., Якубова Л. Донбас і Крим в економічному, суспільно-політичному та етнокультурному просторі України: історичний досвід, модерні виклики, перспективи. Аналітична доповідь / Відп. Ред. Г. Боряк. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2016. – 616 с.3.

3. Винниченко В.К. Відродження нації : в 3 ч. / Володимир Винниченко. – К., Відень, 1920. (Репринтне відтворення видання 1920 року: К.:Політвидав України, 1920). – Ч. II. – 1990.– 328 с.

Тетяна СЕРГІЄНКО

доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат політичних наук, доцент

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗМІЦНЕННІ ЄДНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Реалії сьогодення свідчать, що в умовах військової агресії Російської Федерації проти України та введенням в Україні з 24 лютого 2022 року воєнного стану актуалізується велика кількість питань які потребують наукового обґрунтування та пошуку дієвих механізмів щодо національно-патріотичного виховання та ставлення до незалежності як до вищої цінності. Вирішення цих питань можливо за допомогою зміцнення єдності держави та консолідації суспільства. Провідним чинником єдності та консолідації України виступає українська мова. Саме тому, безумовно, необхідно робити все необхідне, для того щоб нею володіли всі, хто живуть на території України. Особливо дане питання актуалізується сьогодні в умовах військової агресії Російської Федерації проти України.

Питання сучасного стану та нормативно-правового забезпечення функціонування державної мови досліджують Л. Аза, Є. Головаха, М. Вівчарик, Я. Грицак, І. Дзюба, В. Лизанчук, Н. Паніна, А. Погрібний та інші вітчизняні вчені. Пріоритети мовної політики в єдності українського суспільства розглядають у свої працях І. Дзюба, С. Здіорук, М. Карпенко, Л. Масенко та інші науковці. Разом з тим, сьогодні вивчення даної проблеми залишається актуальним та потребує активне всеосяжне дослідження основних тенденцій щодо зміцненні єдності держави та консолідації українського суспільства, які проявляються у тотальній війні Російської Федерації проти України.

Державна мова виступає невід'ємною складовою державного ладу. Вона є знаряддям злагоди, єдності всіх громадян держави навколо національних проблем, тобто є інструментом благополуччя та захисту інтересів громадян держави. Якщо суспільство не буде повноцінно використовувати державну мову, воно зіткнеться з величезними політичними, духовними та інтелектуальними втратами. Отже, мова є визначальною ознакою нації, скарбниця її культурних надбань, засобом спілкування та консолідації суспільства. Щодо української мови то у 1989 році Верховна Рада УРСР прийняла Закон «Про мови в УРСР», яким надано їй статус державної. Однак у статті 3 наголошується, що якщо громадяни інших національностей, які становлять більшість населення адміністративно-територіальних одиниць, населених пунктів, не володіють належним чином національною мовою, в роботі названих органів і організацій може використовуватись українська мова або мова, прийнята для всього населення [3, с.18]. Незважаючи на цей та інші

мовні закони, до 2013 (2014) на території Придніпров'я України (у центральних, південних та східних областях) у повсякденному житті ЗМІ, публічних виступах, всеукраїнських конференціях під час виступів Верховної Ради використовувалася російська. Під час публічних виступів представників державного апарату, громадських організацій, державних органів має використовуватися державна мова в офіційних документах і наказах [1, с.165]. Донедавна в деяких селах (містах) адміністрації та ради користувалися мовою місцевого населення. Це могло призвести до труднощів, оскільки деякі державні органи можуть використовувати одночасно румунську (Чернівецький, Закарпатський райони), російську (Запоріжжя, Донецьк, Луганськ тощо), польську тощо. Також існує проблема, що українська мова в західній, центральній та східній частинах України має багато відмінностей. Це пов'язано з історією нашої країни та впливом інших мов у прикордонних районах. Сьогодні українська мова використовується в державному управлінні, державних структурах та організаціях [2, с.94]. Українська мова єдина для всіх державних установ та організацій. Перевага єдиної мови для держави полягає в тому, що вона спрощує комунікацію між суб'єктами та об'єктами політики, що в свою чергу забезпечує значне підвищення рівня управління за рахунок високого рівня суспільної підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей [3, с.215].

Небачена єдність суспільства на тлі активного військового наступу Російської Федерації на територію України різко вплинула на ставлення до мови. Сьогодні абсолютна більшість громадян України, а це приблизно 83% виступає за те, щоб українська була єдиною державною мовою в нашій державі. Ця думка, згідно з опитуваннями, проведеними наприкінці березня, домінує в усіх регіонах, вікових та мовних групах. Водночас, після початку повномасштабної російської агресії за кордоном, спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості бажаючих вивчати українську мову. Таким чином, кількість людей, які вивчають українську мову на платформі Duolingo у світі з 24 лютого по 20 березня зростає майже в шість разів. Лідером зростання є сусідня Польща, де цей показник зріс у 26,77 рази [4]. Таким чином, зазначимо, що консолідуючи українське суспільство, українська мова як вияв його саморозвитку є знаряддям побудови найвищої форми його організації для здійснення його найсвятіших прагнень, а сьогодні це знищення ворога.

---

1. Публічне управління: термінологічний словник. За заг. Ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

2. Сергієнко Т.І. Лідерство у публічній сфері. Навчально-методичний посібник для студентів (бакалаврів) зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» ЗДІА денної та заочної форми навчання кафедри менеджменту організацій та управління проектами. Запоріжжя, 2018. 154с.

3. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / [за ред. О. В.Зайчука, Н. М. Оніщенко]. К.: Юрінком Інтер, 2006. 668 с.

4. Українізація війною: освіта та мова в умовах російської агресії. URL : <https://armyinform.com.ua/2022/04/15/ukrayinizacziya-vijnoyu-osvita-ta-mova-v-umovah-rosijskoyi-agresiyi> (дата звернення 17.05.22).

Максим ЯБЛОНСЬКИЙ

старший викладач кафедри

соціальних комунікацій

Волинського національного університету
імені Лесі Українки,

кандидат наук із соціальних комунікацій

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ДІАСПОРНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ: ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА

Важливим підготовчим етапом дослідження є аналіз та узагальнення наукового досвіду. Окрім спеціальних наукових студій, багатоаспектність журналістики обумовлює охоплення різнопланових довідкових джерел. Вивчення історії діаспорної журналістики передбачає осягнення набутоків в екзилі та вітчизняного медіазнавства.

Закономірно, що вивчення української еміграційної журналістики та преси постало насамперед в українській діаспорі. Так, основна інформація про діяльність журналістів української еміграції наявна в таких виданнях довідкового та енциклопедичного характеру, як восьмитомна «Українська Мала Енциклопедія» Є. Онацького (Буенос-Айрес, 1957–1967), «Енциклопедія українознавства» (голов. Ред. В. Кубійович; Мюнхен; Нью-Йорк; Париж, 1949–1995), «Книга мистців» (Торонто, 1954) [12], «Азбуковник: енциклопедія української літератури» Б. Романенчука (Філядельфія, 1969, 1973) та ін. Синтетичне дослідження Ю. Тернопільського «Українська преса з перспективи 150-ліття» (Джерзі Ситі, 1974) супроводжується біографіями журналістів української діаспори Д. Донцова [30, с. 130–131], П. Лисяка [30, с. 135–136], Л. Мишуги [30, с. 139–140], О. Назарука [30, с. 142–143], С. Петлюри [30, с. 150–155], М. Шлемкевича [30, с. 172–174] та ін., а також видавця І. Тиктора [30, с. 166–168] та мецената української преси Є. Чикаленка [30, с. 169–172]. У виданні М. Марунчака «Біографічний довідник до історії українців Канади» (Вінніпег, 1986) [19] презентована біографічна канва багатьох українських журналістів Канади.

У сучасних виданнях «Енциклопедія сучасної України» в 30 т. (Київ, видається з 2001 р.; проєкт ще не завершений) та «Енциклопедія історії України» в 10 т. (Київ, 2003–2013) подається базова інформація про журналістів української діаспори. Відомості представлено також у книзі «Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості» (Донецьк, 2012), упорядкованій В. Просаловою [31].

Значна інформаційна та джерельна база зібрана в матеріалах до енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах» [32], в історико-бібліографічному дослідженні «Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.» [33] (керівник проєктів М. Романюк) та у виданні М. Романюка «Оратаї журналістської ниви» [27].

Важливим довідковим джерелом вивчення історії еміграційної преси та

журналістики є бібліографічні покажчики. Чи не вперше інформацію про українські видання за межами українських земель подано в «Бібліографії української преси (1816–1916)» В. Ігнатієнка (1930) [8].

Закономірно, що значну роботу щодо систематизації інформації матеріалу про періодичні видання було проведено в українській діаспорі. Л. Бачинський зібрав матеріали до бібліографічного покажчика про українські друковані видання в американському Клівленді [4]. У «Свободі» 1960 р. опубліковано «Покажчик змісту “Трибуни УНСоюзу” за рр. 1955, 1956, 1957. 1958 і 1959», видання, яке було додатком до газети «Свобода» [24]. Бібліографічні покажчики української преси поза межами України впродовж 1967 – 1978 рр. упорядкував О. Фединський [34–38]. 1935 р. Д. Козицький розпочав упорядковувати матеріали до бібліографії періодичних видань «Пласту» [14]. Пластові видання в Карпатській Україні й Чехії 1923 – 1938 рр. систематизував Л. Бачинський [11], засновник і директор Пластового Архіву-музею в Клівленді. Сучасний канадський дослідник О. Малицький класифікував періодичні та серійні видання українського «Пласту» [17]. «Покажчик літератури про українську пресу» В. Дорошенка, опублікований у часописі «Сучасність» 1963 р., охоплює дослідження, видані у Вільному Світі від 1945 р. Упорядник зауважує, що в «радянських виданнях появляються, розуміється, бібліографічні покажчики тамошньої української преси, але виключно комуністичної. Вона для нас менше цікава. Про некомуністичну ж пресу в межах СРСР, розуміється, згадувати не вільно» [7, с. 111]. Як виняток В. Дорошенко називає монографію М. Бернштейна, присвячену часопису «Основа» (1861–1862) [7, с. 111]. Бібліографію різножанрових українських видань у діаспорі уклали Б. Романенчук [26] та Яр Славутич [29]. «Покажчик видань Івана Тиктора (1923–1977) та концерну “Українська преса” (1923–1939)» містить інформацію про книги, календарі, періодичні видання та інші матеріали, які побачили світ як у Західній Україні (Львів, Рівне), так і в діаспорі (австрійський Інсбрук, канадський Вінніпег) [23]. Бібліографію української преси в Польщі (1918–1939) та ЗУНР (1918–1919) упорядкував Є. Місило [20].

О. Сидоренко уклала анотований бібліографічний покажчик «Українська таборова преса часів першої світової війни» [28]. Матеріали до бібліографії «Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 р.)» систематизував М. Мартинюк [18]. «Бібліографія Україніки Австраліяни» укладена С. Радіоном [25].

Повнотою охоплення матеріалу відзначаються систематичні покажчики змісту варшавських журналів «Наша Культура» [21] та «Ми» [15], бібліографічний покажчик змісту мюнхенського журналу літератури, мистецтва і критики «Арка» [1], систематичний покажчик змісту часопису М. Шлемкевича «Листи до Приятелів» [2]. Окремі недоліки наявні в бібліографічному довіднику журналу «Сучасність» [16]. С. Козак упорядкував бібліографічні покажчики змісту таких періодичних видань, як газета «Українські Вісті» [13, т. 1, 2], журнали «Пороги» [13, т. 4], «Нові Дні» [13, т. 3] та літературних часописів Австрії, Аргентини, Канади, Німеччини, США [13, т. 4].

Укладено бібліографічний покажчик різножанрових текстів С. Радіона [9].

Хрестоматія «На хвилі доби», упорядкована С. Кравченко [22], – основа вивчення польської літературної періодики 20–30-х років ХХ ст.

Важливим джерелом студіювання історії української діаспорної преси та журналістики є мемуари. Так, чимало фактичного матеріалу зосереджено у статті І. Кедрина «Мої шефи – редактори» [10, с. 248–259; 209]. У спогадах Л. Лукасевича «Роздуми на схилку життя» (1982) подано чимало цінного матеріалу про обставини видання щоденної газети «Українська Трибуна» (Варшава, 1921–1922) [16, с. 148–153]. Д. Кислиця залишив свідчення про редагування місячника «Нові Дні» після смерті Петра Волиняка [11, с. 426–429], обставини видання часопису «Українські Вісті» у другій половині 1970 рр. [11, с. 432–433]. М. Дальний – про редагування часопису «Нові Дні» протягом 1978–1997 рр. [6].

Отже, важливими джерелами вивчення історії української еміграційної преси й журналістики є також довідкові видання бібліографічного, історико-культурного, мемуарного характерів.

---

1. «Арка» 1947–1948: журнал літератури, мистецтва і критики: бібліогр. Показч. Змісту / Нац. Ун-т «Києво-Могилян. Акад.», Наук. Б-ка; уклад.: Н. В. Казакова, Н. В. Монахова, Д. В. Матіяш; авт. Вступ. Ст. В. Є. Панченко. Київ: Видавн. Дім «КМ Академія», 2003. 52 с.

2. Бабич Є. К., Патока В. В. «Листи до Приятелів»: сист. Показч. Змісту: кн. 1–176 (1953–1968) / відп. Ред. В. О. Кононенко; вступ. Ст. С. І. Білоконя. Київ; Нью-Йорк: Одігітрія, 2002. 167 с.

3. Бачинський Л. Пластова бібліографія. Пластові видання в Карпатській Україні й Чехії 1923 – 1938. Клівленд, Огайо, ЗСА, 1959. 46 с.

4. Бачинський Л. Українські друковані видання в Клівленді (Матеріали до бібліографічного показника). Клівленд, Огайо, США, 1958. 46 с.

5. Бібліографічний довідник журналу «Сучасність», 1961–2003 / ред.-упоряд. М. Чубук. Львів: Кальварія, 2003. 480 с.

6. Дальний Мар'ян (Горгота). Вибране: люди – події – коментарі. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 563 с.

7. Дорошенко В. Показчик літератури про українську пресу. Сучасність. 1963. Ч. 6. С. 111-120.

8. Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816–1916). Харків; Київ: Держвидав України, 1930. 288 с.

9. Карбоване друком – Степана Радіона біо-бібліографічний огляд (до 25-ліття літературно-публіцистичної діяльності) / за ред. д-ра М. Бойка. Блумінгтон, Індіана, ЗДА, 1975. 42 с.

10. Кедрин І. У межах зацікавлення. Нью Йорк; Париж; Сідней; Торонто: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1986. 527 с.

11. Кислиця Д. Світе ясний: спогади: від р. Вовчі з Наддніпрянщини до р. Св. Лаврентія на Оттавщині. Оттава: Нові Дні, 1987. 453 с.

12. Книга мистців: перша зустріч українських мистців Америки й Канади з громадянством у днях 3-5 липня 1954 / упоряд. М. Бажанський, А. Курдидик, Б. Олександрів, Н. Гаркушенко. Торонто, 1954. 312 с.

13. Козак С. Раритети української діаспори: у 4 т. Київ: Ярославів Вал, 2016–2017. Т. 1: «Українські вісті» (Німеччина: 1945–1967). 592 с. Т. 2: «Українські вісті» (Німеччина – США: 1968–2000). 560 с. Т. 3: «Нові дні» (1950–1997). 592 с. Т. 4: Літературні часописи (Австрія, Аргентина, Канада, Німеччина, США). 532 с.

14. Козицький Д. Матеріали до бібліографії української пластової літератури. Прага:

Український Пласт, 1935. 24 с.

15. Літературно-мистецький журнал «Ми» (1933–1939): систематичний покажчик змісту / уклад. О. В. Рудюк; передм. Д. Я. Ільницького; відп. Ред. Л. В. Сніцарчук; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Львів, 2006. 156 с.

16. Лукасевич Л. Роздуми на схилку життя. Нью Йорк; С. Бавнд Брук, 1982. 342 с.

17. Малицький О. Періодичні і серійні видання українського Пласту (Перша пробна версія списку). Калгарі, 2002. 100 с.

18. Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 рр.): матеріали до бібліографії / передм. М. Вальо. Львів, 1998. 298 с.

19. Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег, 1986. 735 с.

20. Місило Є. Бібліографія української преси в Польщі (1918–39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918–19). Едмонтон; Альберта, 1991. 250 с.

21. «Наша Культура» (1935–1937): систематизований покажч. Змісту / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника; уклад. Н. П. Прокопенко; наук. Ред. Л. В. Головата. Львів, 2006. 124 с.

22. На хвилі доби: хрестоматія польської літературної періодики 20-30-х років ХХ ст. / упорядкув., вступ. Ст. та пер. Із пол. С. І. Кравченко. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. Нац. Ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 448 с.

23. Покажчик видань Івана Тиктора (1923–1977) та концерну «Українська преса» (1923–1939) / укл. В. Г. Денисюк; вступ. Ст. та наук. Ред. Б. З. Якимовича. Львів, 1999. 360 с.

24. Покажчик змісту «Трибуни УНСоюзу» за рр. 1955, 1956, 1957, 1958 і 1959. Свобода. 1960. 29 лип. (Ч. 144). С. 3-5, 8.

25. Радіон С. Бібліографія Україніки Австраліяни (Ucrainica Australiana) Спрінгвейл (Мельбурн) Австралія: Спадщина, 1997. 128 с.

26. Романенчук Б. Бібліографія видань української літератури 1945 – 1970. Філядельфія: Київ, 1974. 96 с.

27. Романюк М. Оратаї журналістської ниви: українські редактори, видавці, публіцисти: навч. Вид. у 2 кн. / НАН України, Львів. Наук. Б-ка ім. В. Стефаника, Н.-д. центр періодики. Львів, 2002, 2004. Кн. 1. 236 с. Кн. 2. 240 с.

28. Сидоренко О. Українська таборова преса часів першої світової війни: анот. Бібліогр. Покажч. Київ, 1995. 30 с.

29. Славутич Я. Анотована бібліографія української літератури в Канаді: Канадські книжкові видання 1908–1985. Едмонтон: Видавництво «Славута», 1986. 155 с.

30. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. Джерзі Ситі: Видавництво М. П. Коць, 1974. 176 с.

31. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упорядк. В. А. Просалової. Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. 480 с.

32. Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка. Вип. 1–20. Львів, 1994–2013. Вип. 1. 233 с.; Вип. 2. 337 с.; Вип. 3. 424 с.; Вип. 4. 352 с.; Вип. 5. 410 с.; Вип. 6. 372 с.; Вип. 7. 485 с.; Вип. 8. 414 с.; Вип. 9. 436 с.; Вип. 10. 588 с.; Вип. 11. 566 с.; Вип. 12. 616 с.; Вип. 13. 576 с.; Вип. 14. 396 с.; Вип. 15. 388 с.; Вип. 16. 392 с.; Вип. 17. 400 с.; Вип. 18. 456 с.; Вип. 19. 380 с.; Вип. 20. 664 с.

33. Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.: іст.-бібліогр. Дослідж. / уклад.: М. М. Романюк (кер. Проекту), М. В. Галушко, Л. В. Сніцарчук. Львів, 2007, 2009, 2011, 2014. Т. 1 (1812–1890). 559 с.; Т. 2 (1891–1905). 479 с.; Т. 3 (1906–1910). 496 с.; Т. 4 (1911–1916). 566 с.

34. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України за 1967 рік. Огайо, ЗСА, 1968. 56 с.

35. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник ІІІ – ІV – за 1968 – 1969 роки. Огайо, ЗСА, 1970. 64 с.

36. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник V – VI – за 1970 – 1971 роки. Огайо, ЗСА, 1972. 80 с.
37. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник VII – IX за 1972-1974 роки. Клівленд, Огайо, ЗСА, 1975. 84 с.
38. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник X – XIII за 1975-78 роки. Клівленд, Огайо, ЗСА, 1979. 88 с.

Ранія БЕН САЛЕХ

студент II курсу, гр. Б-ЕК-041ін,
спеціальність «Економіка»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Наталія ЛЕОНОВА

доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

**ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИСУ КОМАНД,
ЩО ВИКРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС СТРОЙОВОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Останнім часом синтаксичні побудови, що є чітко регламентованими, мають фіксоване семантичне значення та є зазначеними в Законах України про військову та поліцейську служби, також стали об'єктом лінгвістичних досліджень як види малоформатних синтаксичних конструкцій.

Наприклад, команди, що використовуються під час стройової підготовки майбутніх поліцейських чи військових, тобто, аналізовані в нашій роботі синтаксичні одиниці, на відміну від подібних та близьких до них мовних одиниць, є чітко регламентованими за структурою, формою та змістом. Це обумовлено сферою їх використання.

За класифікацією А. Загнітка синтаксичні одиниці такого типу є “формулоподібними” реченнями, основною функцією яких є налагодження або закінчення мовленнєвого контакту. Важливо пам'ятати, що, за визначенням лінгвіста, такі “квазі-речення не містять інформації, в силу цього їм не притаманна суб'єктно-предикатна основа” [1, с. 20].

МЖФІ аналізованого типу в сучасній українській мові переважно належать до усного монологічного мовлення й функціонують відповідно до трьох аспектів мислення. Отже, у деяких випадках можна стверджувати, що фрагментарно й ситуативно відбувається підсилення модального значення шляхом емоційного забарвлення аналізованих конструкцій чи інтонації через суб'єктивне ставлення мовця до висловленої думки з погляду реальності,

ірреальності чи об'єктивної можливості явищ в мовній ситуації” [1, с. 138].

Переважає кількість аналізованих синтаксичних одиниць має спонукальну синтаксичну модальність. Слід зауважити, що модальне значення спонукальності виокремлене серед інших, оскільки вимагає від аудиторії, до якої звернене, саме конкретної реакції, що могла б втілити зазначені дії. У сучасній лінгвістиці вважається, що модальне значення спонукальності в більшості синтаксичних конструкцій має два різновиди. Іншим різновидом є вид спонукальності, у якому вимога очікуваної конкретної дії адресована особам, до яких апелюване звернення, реалізується не категорично, але втілена в директивній спонукальності [4]:

– значення власне спонукальності з чітко вираженою вимогою певної дії, адресованої співрозмовнику. Наприклад: *Начальник караулу, до мене, решта – на місці; Півкроку; Півоберта ліворуч; Півоберта праворуч; Повний крок; Курсанти, на Прапор, струнко, рівняння – праворуч!; Вільно, розійтись; Вільно, до казарм; Вільно, до їдальні кроком руш!* [2].

– значення директивної спонукальності, у якому вимога конкретної дії, адресована суб'єкту, до якого звертаються, реалізується категорично. Наприклад: *В колону – руш!; В лінію взводних колон – руш!; В лінію машин – руш!; Курсант (прізвище). Вийти із строю на два кроки!; Курсант (прізвище), з поста кроком – руш; Курсант (прізвище), кругом!; Курсант й (прізвище), на пост кроком – руш* [2].

Після проведеного аналізу, погоджуємось із думкою А. Загнітка, який вважає, що: “Основним синтаксичним засобом вираження спонукальності є форми наказового способу дієслова, які є синтаксичним центром самостійного простого, предикативної частини складнопідрядного чи складносурядного речення” [1, с. 21].

Отже, доходимо висновку, що спонукальні речення, яким притаманна синтаксична модальність категоричного наказу, розпорядження, широко вживаються у монологіях та командах, що використовуються під час стрійової підготовки майбутніх поліцейських.

---

1. Загнітко А.П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.

2. Закон України «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379). URL : <https://законодавство.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-natsionalnu-politsiyu2015.html>

3. Закон України № 3543-ХІІ «Про загальний військовий обов'язок і військову службу». Відомості Верховної Ради (ВВР) 1992, № 27, ст. 385. Вводиться в дію Постановою ВР № 2233-12 від 25.03.92, ВВР 1992, № 27, ст. 386. URL : <https://законодавство.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-viyskoviy-obovyazok.html>

4. Леонова Н. В. Модальність військових команд і наказів як малих жанрових форм інформації. Science and Education a New Dimension. Vol. 35. Budapest, 2016. P. 26-30.

Олександр АСЛАМОВ

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів національної поліції

Науковий керівник:

Вадим БАБАНІН

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності, кандидат юридичних наук

БОРОТЬБА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ ІСТОРИЧНИЙ ТА СУЧАСНИЙ АСПЕКТИ

З метою збереження влади впродовж 1920-х років була запроваджена політика українізації, результатом якої стало піднесення національної культури та часткове залучення українців до органів управління. Створення Української Соціалістичної Радянської Республіки було вимушеною поступкою російського комуністичного уряду українському національному руху. У СРСР були деякі формальні ознаки держави (кордони, органи влади, символіка), але не було головного – суверенітету. Тому вона ніколи не була незалежною ні з точки зору внутрішньої, ні зовнішньої політики [2].

Український визвольний рух розвивався у формах збройної (1920-1950) і ненасильницької (1960-1980) боротьби. Наприкінці 1980-х цей рух разом із національно-демократичними революціями у Східній Європі відіграв важливу роль у падінні комуністичних режимів, а в Україні призвів до відновлення незалежності. 16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР під тиском демократичної опозиції та масових вуличних виступів прийняла Декларацію про державний суверенітет України, а 24 серпня 1991 року — Акт проголошення незалежності України. Статтею 2 Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» зазначено, що правовою основою надання правового статусу борцям за незалежність України у ХХ столітті є міжнародні акти та національне законодавство. України. Які держава вважає законними формами і методами боротьби за незалежність України у ХХ столітті» [3].

Після розпаду Радянського Союзу Україну зазвичай розглядали як колишню радянську республіку (за винятком країн Балтійського регіону) з найкращими шансами на досягнення економічного процвітання та інтеграцію з Європою в цілому. Але наприкінці 20 століття українська економіка сильно похитнулася, а соціальні та політичні зміни не змогли перетворити Україну на цілком європейську державу.

Тим не менш, за цей період Україна зафіксувала деякі важливі здобутки. Вона зміцнила свою незалежність і розвинула державну структуру,

упорядкувала відносини з сусідніми країнами (незважаючи на деякі спірні питання), зробила ряд важливих кроків у процесі демократизації та зарекомендувала себе як член міжнародного співтовариства.

Безпосереднім пріоритетом президента Кравчука було державне будівництво. Під його керівництвом Україна швидко створила свої збройні сили та інфраструктуру незалежної держави. Громадянство надавалося громадянам України на інклюзивній (а не етнічній чи мовній) основі. Україна отримала широке міжнародне визнання, розвивала дипломатичну службу. Була започаткована прозахідна зовнішня політика, і в офіційних заявах наголошувалося, що Україна є «європейською», а не «євразійською» країною. Відновлено державну символіку та державний гімн Української Народної Республіки після Першої світової війни. Але водночас з набуттям незалежною Україною атрибутів державності вона зіткнулася з низкою спірних питань, які сильно напружували нову країну: характер її участі в СНД, ядерне роззброєння, статус Криму та контроль над державою. Чорноморський флот і його портове місто Севастополь. Розпалюючи пристрасті по обидва боки кордону, ці питання також допомогли визначити нові відносини України з Росією. Українські лідери вважали СНД не більше ніж вільним об'єднанням колишніх радянських республік і засобом сприяння «цивілізованому розлученню» з союзом. Навпаки, Росія розглядала його як засіб збереження певної міри регіональної інтеграції (під політичним пануванням Москви) і прагнула створити його як наднаціональний орган, який прийде на зміну СРСР [5].

Ці різні погляди не були зрозумілі на зустрічі, яка створила СНД, але за кілька тижнів вони стали дуже очевидними. Між Росією та Україною виникли розбіжності, оскільки остання відмовилася від пропозицій щодо створення армії СНД під єдиним командуванням, спільного громадянства СНД та охорони «зовнішніх», а не національних кордонів. Зберігаючи пильність щодо того, щоб взаємодія з СНД не поставила під загрозу її суверенітет, Україна брала участь лише як асоційований член.

Однак після більш ніж семи років незалежності, коли СНД більше не представляє реальної загрози суверенітету країни, Україна нарешті погодилася приєднатися до Міжпарламентської асамблеї СНД у березні 1999 року

Надаючи статус, держава може (не гарантує і не зобов'язана, а просто може) «надавати соціальні гарантії, пільги чи інші пільги». У прикінцевих положеннях не йдеться про необхідність внесення змін до інших законів. У переліку організацій, членів яких закон відносить до «борців за незалежність України у ХХ столітті» досить багато тих, хто вніс свій внесок у боротьбу зі зброєю в їхніх руках. Які з них держава Україна вважає такими, чиї форми та методи боротьби були легітимними, можна дізнатися з переліку, наведеного в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Адже статус учасників бойових дій минулих років в Україні визначається цим законом.

Його жодного разу не згадували учасники дискусії про «закони про декомунізацію», хоча дебати неодноразово посилювалися на польський аналог цього закону – «Про учасників бойових дій та жертв військових репресій та воєнного часу» [2].

Закони, ухвалені Верховною Радою 9 квітня 2015 року та підписані Президентом 15 травня 2015 року, дійсно важливі з точки зору національної безпеки. Як, зрештою, політика пам'яті загалом. Важливо і потрібно. Але без змін до Закону про статус ветеранів та Закону про реабілітацію важко оцінити їх зміст інакше, як суто декларативний. Коментуючи новоприйняті закони, одним із їх ініціаторів був директор Інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович. Зазначив, що відповісти на це питання важко [1].

Здається, навіть статистики з цього питання не існує. Коли ця стаття вже була опублікована, у ЗМІ розгорівся черговий пам'ятний скандал. До Дня Незалежності України за ініціативою Адміністрації Президента планувалося поховати останки двох невідомих воїнів – воїна АТО та воїна Радянської Армії – у меморіальному комплексі «Парк Вічної Слави». Комплекс без попереднього обговорення. Крім того, на вході до меморіалу напис «1941-1945» планували замінити написом «Слава Україні!» та «Героям слава!» [3].

---

1. Ваннек Людмила. Чистим четвергом назвав В'ятрович ухвалення «декомунізаційного пакета» Веб-сайт / Людмила Ваннек // Радіо Свобода. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/> (дата звернення: 14.05.2022).

2. Кулик Володимир. Про неякісні закони та нечутливих критиків URL: <http://m.krytyka.com/ua/solutions> (дата звернення: 14.05.2022).

3. Портнов Андрій. Про декомунізацію, ідентичність та історичні закони дещо інакше / Андрій Портнов // Критика. URL: <http://m.krytyka.com> (дата звернення: 14.05.2022).

4. Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text> (дата звернення: 14.05.2022).

5. Britanica., Незалежна Україна. Веб-сайт. URL: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/Independent-Ukraine> (дата звернення 14.05.2022).

Софія БІДНЯК

здобувачка вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Інна КОЗУБАЙ

старша викладачка кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Перш ніж розпочати вивчення англіцизмів або неологізмів в українській мові, ми повинні згадати її історію. Насправді спостереження за еволюцією та походженням нашої мови дозволяє нам враховувати постійний вплив інших

мов або діалектів на ідіому. На еволюцію мови впливають інші мови. Тоді ми можемо припустити, що англіцизми були додані до української мови, коли ці дві культури зустрілися.

Демократизація як соціальної, так і політичної сфер життя та лібералізація морально-етичних та естетичних засад суспільства, водночас з розширенням соціального функціонування української мови, викликало численні зміни на всіх структурних рівнях та оновлення стилістичних норм та впливу англіцизмів.

Кількість англіцизмів в українській мові постійно збільшується. Запозичення в основному легко адаптуються до української морфологічної системи. В українському дискурсі з'явилися запозичені лексеми американської англійської мови, американський сленг: кеш, дрінк, хайп, панк та багато інших. Деякі приклади включають *jumper* (светр), *joystick* (джойстик) і *bum/boom* (бум). Англійський суфікс *-er*, здебільшого додається для формування імені людини семантично пов'язана з темою, до якої він прив'язаний. Таким чином, панікер утворено від слова *panic* (паніка). Таке соціолінгвістичне явище можна пояснити прагненням української громади позбутися радянського минулого та потребою в новому керівництві розвитку країни та суспільства.

Одним із видів граматичного впливу є втручання в граматику. Це часто можна побачити нині в Україні, де певні нові конструкції були введені в мову через вплив ЗМІ та реклами.

Лексичний вплив англійської мови на українську обмежується змістом слова. Однак, оскільки було введено кілька граматичних нововведень на сучасну українську з англійської, контакт між ними мови більше не можна характеризувати як випадкові.

Щодо суспільного ставлення до запозичення з англійської мови, картина не дуже чітка. З одного боку, суспільство висловлюють своє несхвалення цього явища, з іншого, кількість англійських запозичень, які проникли в українську в останні два десятиліття і висока прийнятність граматичних змін не показують, що існує великий опір.

Міжнародна тенденція до засвоєння англійської мови вказує на роль англійської мови як *lingua franca* в сучасному світі. Однак, як реакція на європеїзацію, це тенденція тепер була врівноважена тенденцією підкреслювати національні відмінності та плекати національні мови ЄС країни.

---

1. Ажнюк Б. М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації. Мовознавство, №3, 2001. 45 с.

2. Англійські слова в українській мові. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. К.: Наукова думка, 1973. С. 140.

3. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть. Мовознавство, №3, 2001.

4. Василенко Ю. А. Сучасний український молодіжний сленг. Львівський національний університет імені Івана Франка. 2009. 8 с.

Анастасія БОНДАРЕНКО

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

Науковий керівник:

Володимир ГОРБАЛІНСЬКИЙ

к.ю.н., доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВА ГРОМАДЯН ВІЛЬНО ОБИРАТИ І БУТИ ОБРАНИМИ ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

В умовах демократії це надзвичайно важливо вибори, тому що в результаті виборів влада вже тривалий час до тих, кого обирають. Відповідно до ч. 1 ст. 38 Конституції громадян України мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнських і місцевих референдумах, вільно голосувати і бути обраними органи державної влади та місцевого самоврядування [1]. Захищати громадяни можуть реалізувати своє право голосу в судовому процесі, зареєструвавшись за адресою адміністративного суду та позасудового. Тому це актуально для дослідження є виборчі спори та захист виборчих прав, у тому числі в судові розгляди, наприклад, щодо оскарження результатів виборів, уточнення списку виборців, оскарження дій чи бездіяльності окремих суб'єктів виборчий процес. На жаль, у діяльності правоохоронних судів часто є проблеми із захистом права громадян вільно голосувати та бути обраними державні органи та органи місцевого самоврядування.

Розглянемо питання про те, хто може бути сторонами виборчого спору, розглядається адміністративним судом. Так, прокурорами до ч. 1 ст. 273 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС) України [2] є суб'єкти відповідного виборчого процесу (крім виборчих комісій), а також ініціативна група з проведення референдуму, інші суб'єкти ініціювання референдуму, який має право оскаржити рішення, дії чи бездіяльність виборчі комісії, комісії референдуму, члени цих комісій. За обов'язок з'ясування того, чи наділений позивач відповідною адміністративно-процесуальною юридичною особою, суд має направити до відповідного положення виборчого законодавства. Переліки суб'єктів виборчого процесу встановлені ст.12 Закону України «Про вибори Президента України» [3], ст.12 Закону України «Про

вибори народних депутатів України» [4], ст.12 Закону України «Про місцеві вибори» [5]. При визначенні шукача в цій категорії У цікавих випадках рекомендовані роз'яснення рішення Пленуму Вищий адміністративний суд України: «...суди мають це враховувати осіб, які мають намір реалізовувати своє право брати участь у виборах або референдумі, у разі відмови виборчих комісій або комісій референдуму, або органи державної влади або місцеві органи влади. Якщо таке оскарження не подано чи визнано законним, ці особи не мають права оскаржити подальші рішення, дії та бездіяльність виборчих комісій чи комісій від референдуму чи органу державної влади чи органу місцевого самоврядування у процесі виборів чи референдуму як відповідного суб'єкта виборчого процесу та не мають права подавати позов у зазначеному порядку» (вказане рішення втратило чинність).

Деякі інші суб'єкти, які не віднесені до суб'єктів виборчого процесу, норми виборчого законодавства також дають право звернутися до суду з вимогами виборчої комісії відповідного рівня. Відповідно до положень ч.3 ст. 78 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [4], громадська організація має право оскаржити до суду рішення ЦВК про відхилення. Надання йому дозволу мати офіційних спостерігачів. Відповідно до частини 5 статті 78 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [4] офіційні спостерігачі від громадської організації зареєстровано окружною виборчою комісією за представництво голови відповідної громадської організації. Відмова в реєстрації таких спостерігачів або невиконання відповідної виборчої комісії своєчасне неприйняття рішення може бути оскаржене до адміністративного суду відповідно до статті 273 КАС України [2]. Крім того, згідно з положенням ч. 11 ст. 78 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [4] рішення сільської виборчої комісії про позбавлення права участі офіційного спостерігача від позбавлення офіційного спостерігача від громадської організації засідання може бути оскаржено до суду.

Частина 1 ст. 275 КАС України [2] визначено перелік суб'єктів, а саме: виборча комісія, кандидат, партія (блок), місцева партійна організація, які є суб'єктами відповідного виборчого процесу, комісія референдуму, ініціативна група референдуму, інші суб'єкти, які ініціюють проведення референдуму, які мають право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційні агентства, підприємства, установи, організації, їх працівники та службовці, творчі працівники засобів масової інформації та інформаційні агентства, які порушують виборче законодавство та референдум. Проте за правилами статті 275 КАС України необхідно враховувати спори на вимогу інших суб'єктів, крім суб'єктів виборчого процесу. Відповідно до положень ст. 275 КАС України Адміністративний суд Відповідні позови можуть подавати особи, які не зазначено у ч. 1 ст. 275 КАС України, але право на оскарження міститься у відповідних законах про вибори. Відповідно до положень ч. 1 ст. 276 КАС України [2] право на оскарження дій чи бездіяльності кандидатів, їх довірених осіб, партій (блоків), місцевих партійних

організацій, їх посадових осіб, та уповноважені особи, ініціативні групи референдуму, інші суб'єкти ініціювання референдуму, офіційні спостерігачі від виборчих округів процеси, що порушують закон про вибори чи референдуми, мають кандидат, партія (блок), місцева організація партії, що є суб'єктами відповідного виборчого процесу, ініціативна група референдуму, інші суб'єкти ініціювати референдум. Слід зазначити, що існує інша судова практика щодо забезпечення судового захисту осіб, які мають право голосу, як у деяких випадках суди відмовляють у відкритті провадження або закривають позов заяви без розгляду, оскільки позивач не має права оскаржити суд у виборчому процесі. На думку деяких вчених, а саме: М. Орзіха, А. Езерова, Д. Терлець, таке ставлення не відповідає ч. 2 ст. 124 Конституції України, яка визначає, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі. З моменту набрання чинності Конституцією суди не мають права відмовляти фізичним та юридичним особам у прийнятті досудового провадження розгляд заяв.

Як зазначає І. М. Поспелова, не всі випадки порушення виборчих прав знайти захист і поновлення в суді за вибором законодавство. Зокрема, такі порушення, як особи, яким законом заборонено його проведення або діяти всупереч встановленим законом строкам, не знайшли задоволення в суді, або Комісія зі скарг виборців, оскільки виборець не зміг надати достатніх доказів порушення його чи її виборчих прав певним кандидатом, виборної посади чи інших учасників виборчого процесу [9, с. 67].

Отже таким чином, на сьогодні в юриспруденції України існує низка проблем щодо захисту виборчих прав громадян, пов'язаних із недосконалістю вітчизняного виборчого законодавства, що іноді суперечить процесуальним нормам, що регулюють порядок розгляду виборчих спорів, та встановленим КАС України. Крім того, при розгляді виборчих справ необхідно враховувати практику Європейського суду з прав людини.

---

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2019, № 38, ст.160.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020 Ст. 446.

3. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 р. № 474- XIV. URL : <http://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/474-14>

4. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17.11.2011 р. № 4061-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17> 39

5. Про місцеві вибори. Закон України від 14.07.2015(зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 45, ст.289.

Дар'я БОРИСЕНКО
курсант навчальної групи ПД-036,
2 курсу, факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної
діяльності

МОВНІ ПРОЦЕСИ У СУСПІЛЬСТВІ ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мовна комунікація українського суспільстві залежить від сфер спілкування, що збігаються зі сферами соціальної взаємодії. З одного боку, це сфера загальнодержавного та загально-етнічного спілкування, з іншого – сфера повсякденно-побутового спілкування.

Серед науковців, що досліджували мовні процеси в суспільстві як чинник державотворення, можна віднести: Л. Аза, М. Вівчарик, Є. Головаха, Я. Грицак, В. Лизанчук, І. Дзюба, Н. Паніна, В. Радчук А. Погрібний тощо [1, с. 733].

Мовна ситуація в цілому залежить від того становища в суспільстві яке займає соціальна і етнічна складова. Тобто, саме ці чинники визначають на якій мові розмочалять громадяни України. З історії нашої держави відомо, що певний період Україна перебувала у складі СРСР, де мовним простором була саме російська мова. З початку незалежності в Україні сформувалася єдина державна мова – це українська. На жаль, деякі регіони нашої держави розмовляють російською мовою, це пояснюється етнічним походженням. В період російської агресії на території України, починаючи з 2014 року мовне питання набуває гострого значення. Адже більшість українців визначають, що українська мова є фактором який впливає на державотворення, тому всі українці повинні розмовляти українською мовою.

У ході суспільного розвитку, внаслідок соціально-політичних змін виникає необхідність привести у відповідність мовну політику в Україні. Процес вибору мовної освіти для тих чи інших комунікативних цілей відноситься до компетенції мовної політики, що визначається як сукупність заходів, що вживаються для зміни або збереження мовної ситуації [2, с. 28].

У поліетнічному соціумі як одне із головних завдань виступає побудова справедливої мовної політики. Особливістю сучасної мовної політики є прагнення, з одного боку, зберегти етнічну мову та культуру, з іншого – необхідність впевнено визначити українську мову, як одну і єдину мову для українського народу [2, с. 29]. Мова йде про необхідність подальшого вдосконалення мовної освіти підрастаючого покоління в країні з урахуванням інтеграційних процесів, що відбуваються в Україні та світі.

За загальноприйнятим визначенням навчання рідною мовою переслідує створення умов для оволодіння дитиною першою (рідною) мовою, яка згодом виступає домінуючим засобом спілкування. При цьому вирішальне значення має юридичний, соціально-економічний та культурний статус рідної мови. Коли рідна мова збігається з національною мовою держави, тобто виконує всі

соціальні функції (використовується в адміністративній сфері, ЗМІ, освіті та культурі), тоді виникають усі умови для навчання рідною мовою. Якщо проаналізувати життя кожного українця, особливо в період незалежності нашої держави, то можна визначити, що на жаль кожного з нас скрізь оточувала мова, яка була не державною (телебачення, побутова сфера, написи на продуктах тощо). Я вважаю, що саме в період коли дитина росте, треба закладати любов до рідної мови. Звичайно, розуміючи всю історичну дійсність, на території української держави, важко було відмовитися від російської мови.

При таких умовах культурні і комунікативні мотивації сім'ї дитини збігаються з мотиваціями національної спільноти. Коли мовна ситуація складається інакше і рідна мова дитини має лише статус локального чи регіонального поширення, то взаємини рідної та національної мови можуть бути проблематичними. Мова автономного етносу викладається як рідний і займає домінуюче становище в освіті, тоді як національний мова займає у навчальних програмах місце другої мови. В принципі такий підхід і був в українських школах, коли уроки в українських школах викладалися російською мовою. Одним з предметом вивчення була російська мова, але з початку гібридної війни на заході України, все ж таки почали «любити» українську мову. Поступово відмовилися від викладання російською мовою, прийняли відповідний Закон України, щодо державної мови на телебачення та в ЗМІ. Я вважаю, якби такі дії з боку держави відбувалися в 1991 році, то питання мовного конфлікту сьогодні не було.

Якщо проаналізувати мовну ситуацію у європейських країнах, то побачимо, що вона ускладнюється мовною різноманітністю. У сучасному світі в епоху глобалізації досить складно визначити домінуючу мову в освітньому контексті. Важливим чинником, що впливає вибір мови, є юридичний статус мови в країні [3, с. 223]. У разі якщо мова має чіткий юридичний статус на національному чи регіональному рівні, то головною проблемою буде перевести цей статус у низку соціально-економічних та культурних поведінкових моделей членів спільноти, які бажають ідентифікуватися згідно з цінностями, представленими цією мовою. В принципі так відбувається і в Україні, на державному рівні затверджено державну мову, але суспільство, яке належить з етнічної точки зору більше до російсько мовної категорії продовжує розмовляти цією мовою. І це нормально, адже коли людина буде володіти двома і більше мовами, то це процес розвитку не тільки людини, а й суспільства в цілому.

Конфлікт, який виникає між українським суспільством в період особливо воєнного стану, щодо мовного процесу визначається трьома основними факторами: юридичний статус залученого до конфлікту мови, географічне розподілення носіїв мови всередині країни, комунікативні функції [3, с. 227].

Виходячи з перерахованих фактів передбачається, що на міжнародному рівні мовна політика повинна захищати права мов незалежно від чисельності тих, хто розмовляє ними, оцінювати їх як частину культурної спадщини, що потребує захисту. У рамках сучасної Європи більшість дослідників пропонують програми навчання трьома мовами: національною мовою країни; локальною мовою, що набула поширення на місцевому рівні; міжнародною іноземною

мовою [4].

В Україні мовній політиці приділяється особлива увага, тому що наша країна є поліетнічною державою, в якій проживають громадяни України, але історично так склалося, що вони розмовляють російською мовою [5]. Національна самосвідомість і характер кожного українського етносу формувався протягом століть, взаємодіючи з українським національним характером і світобаченням. Саме на цьому і будується мовна політика нашої держави.

Мовні права народу та особи гарантуються Конституцією України. Стаття 10 першого розділу визначає: держава забезпечує всебічний розвиток функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Мова у нашій країні створює ієрархічну систему, яку називають мовною ситуацією. У сьогоденні соціумі як одне з головних завдань виступає побудова справедливої мовної політики. В період війни та на шляху євроінтеграції важливим фактором, що впливає на вибір мови, є державний статус цієї мови у країні. Міжнародна мовна політика має захищати права всіх мов, незалежно від чисельності тих, хто говорить на них і оцінювати їх як частина культурної спадщини. Тому не варто принижувати і вести будь яку негативну політику до людей які розмовляють не державною мовою [6, с. 27].

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що функція мови як основного засобу спілкування завжди була органічно пов'язана з об'єднавчою функцією етнічно, культурно й історично спорідненого масиву людей (етносів або субетносів) на певному історично зумовленому ареалі. Сьогодні питання української мови досить «гаряче». Кожному усвідомленому громадянину України в період воєнного стану, варто усвідомити, що мова є фактором державотворення. Українці які живуть в Україні, і за певних умов розмовляють російською мовою, не означає, що вони не патріоти. Механізмом, який здатен поживавити процес вирішення проблем, пов'язаних із мовним питанням в Україні, може стати державна політика, насамперед у галузі культури, освіти й міжнародних відносин, спрямована на самоусвідомлення громадянами України державної ідентичності, посилення престижу державної мови у суспільстві та підвищення її авторитету у світі.

---

1. Сухенко В. М. Мова і суспільство: взаємодія і розвиток. *Науковий вісник Харківського національного економічного університету*. 2016. Вип. 12. С. 734-742.

2. Мамонтова Е.М. Мовний фактор у формуванні національної концептосфери: державотворчий аспект. *Політичний менеджмент*. 2011. Вип. 7. С. 27-36.

3. Шишкін В. І. Мова як складник державотворення. *Мовознавство*. 2019. Вип. 2. С. 221-231.

4. Мова як складник державотворення. URL: <http://urp1990.com.ua/s68-mova-yak-skladnik-derjavotvorennja> (дата звернення: 15.05.2022).

5. Мовний конфлікт: шляхи розв'язання. URL: https://zn.ua/ukr/ART/movniy_konflikt_shlyahi_rozvyazannya.html (дата звернення: 15.05.2022).

6. Янковська Г.В. Функції мови. *Юридичний науковий журнал*. 2014. Вип. 5. С. 23-27.

Дар'я БОРИСЕНКО

здобувач вищої освіти 2 курсу
факультету підготовки фахівців
підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університет внутрішніх справ

Науковий керівник

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
факультету підготовки фахівців
кримінальної поліції Дніпропетровського
державного університет внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ. ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Статтею 1 Цивільного кодексу України, визначено що цивільне право - це галузь приватного права, що регулює майнові та пов'язані з ними особисті немайнові відносини, засновані на рівності, автономії волі та майновій самостійності. Такі відносини є поширеними в суспільстві, так як зумовлені забезпечити свободу особистості як умови її розвитку та обмін результатами її праці [1].

Учасники цивільного права самостійно вступають у цивільні правовідносини, тому вони визнані носіями можливих суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

Цивільне право – право приватне. Це означає, що метою його існування є захист саме приватних інтересів. У відносинах, які опосередковують приватне право, держава та її органи як влада участі не беруть. Невипадково у ч. 2 ст. 1 ЦК визначено, що до майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом [1].

Предмет цивільного права базується на понятті предмета галузі права. В загальному це становлять суспільні відносини, тобто відносини суб'єктів у суспільстві [2, С. 37]. Суспільні відносини можна об'єднати на деякі види. Кожна галузь регулює певний вид (види) суспільних відносин. Предмет цивільного права як галузі права – це суспільні відносини, які регулюються цивільним правом.

За допомогою цивільного права регулюються майнові відносини. Майнові відносини поряд із цивільним правом є предметом дослідження інших галузей права. Тому деякі вчені-юристи вказують на специфіку таких відносин. До специфічних особливостей можна віднести: майнова самостійність суб'єктів; майново-розпорядча самостійність учасників таких відносин;

відокремленість майна у обороті; рівність учасників майнових відносин, що регулюються цивільним правом; характер суспільних відносин, що становить предмет цивільного права [2, с. 79].

Таким чином, майновий характер суспільних відносин цивільного права не можна відмежувати від інших галузей, таких як: трудове, аграрне, земельне тощо. До складу трудових відносин входять відносини, пов'язані з оплатою праці, гарантіями та компенсаціями, відшкодуванням шкоди тощо. Слід зазначити, що трудові відносини необхідно регулювати як трудовим так і цивільним правом. У Цивільному кодексі України у ст. 902 зазначено, що виконавець зобов'язаний надавати послуги особисто, таким чином, виконавець повинен виконувати певну роботу за завданням замовника. Тому чіткого розмежування між цими галузями права в даному випадку не має. [3, с. 31].

Проаналізувавши літературні джерела, можна дійти висновку, що поняття «цивільне право» можна розглядати як навчальну дисципліну; галузь законодавства (регулює цивільні та правові відносини); науку (вчення та теорії про відносини в цивільному праві, взаємозв'язок з іншими галузями права); галузь права яка регулює майнові та пов'язані з ними особисті немайнові відносини.

Предметом цивільного права є суспільні відносини таких видів: майнові відносини та особисті немайнові відносини [3, с. 32].

Майнові відносини – це суспільні відносини, пов'язані з матеріальними благами (майном, роботою, послугами), що мають вартість та оцінюються у грошах [4, с. 68].

Сфера майнових відносин, що регулюються цивільним правом, надзвичайно широка. Сучасний період розвитку економіки, заснований на приватній власності та ринкових відносинах, визначає тенденцію до розширення сфери вартісних майнових відносин. Майнові відносини, регульовані цивільним правом, охоплюють весь цивільний оборот.

Вартісні майнові відносини можна охарактеризувати наступними ознаками:

- Суб'єктні ознаки (часники цих відносин наділені розпорядчою майновою самостійністю, тобто економічно незалежні суб'єкти, особи, є самостійними товаровласниками).

- Об'єктні ознаки (об'єкти цих відносин – матеріальні блага, що мають вартість, характеризуються ціною, особливість об'єктів майнових відносин, що відрізняє їх від об'єктів суспільних відносин, полягає в тому, що вони мають певну економічну цінність).

- Вартісні майнові відносини забезпечують отримання грошової плати.

- Оборотоздатність (об'єкти майнових відносин можуть передаватися від однієї особи до іншої, тобто брати участь у цивільному обороті).

Особисто немайнові відносини – це суспільні відносини, в яких реалізується індивідуальність особистості, її недоторканність, оцінка (як особиста, так і суспільна) [4, с. 69]. Для особисто немайнових відносин характерні такі ознаки:

1. Суб'єктами особистих немайнових відносин є насамперед фізичні

особи – громадяни. Багато немайнових відносин стосуються виключно громадян (нематеріальні блага, як життя, здоров'я, гідність особистості, честь, недоторканність приватного життя). Вони належать людині від народження.

2. Об'єкти особисто немайнових відносин - це нематеріальні блага, вони не мають вартості (ціни), тобто є немайними (життя, здоров'я, особиста недоторканність, гідність, честь, авторство, ім'я, найменування юридичної особи).

3. Вони є «особистими», оскільки особливо тісно, нерозривно пов'язані з суб'єктом, створюють його індивідуальність, ідентифікують його.

4. Особисті блага неспроможні передаватися іншим суб'єктам (наприклад, авторство може бути предметом угод, його неможливо передавати у спадок).

5. До предмету цивільного права входять індивідуальні немайнові відносини які пов'язані з майновими відносинами.

Функції сучасного цивільного права – це певні напрями впливу цивільно-правових норм, зумовлені змістом суспільних відносин (власності, товарно-грошових, особистих немайнових), які включено до предмета цивільно-правового регулювання. Цивільне законодавство, цивілістична наука і практика розрізняють такі функції: регулятивну, охоронну, попереджувально-виховну, попереджувально-стимулюючу [5, с. 96].

У підсумках можна зазначити, що цивільне право займає центральне місце серед правових галузей, що регулюють майнові відносини. Підтвердженням його ключової ролі служить, той факт, що саме норми цивільного права застосовуються до сімейних, трудових, природоохоронних відносин тощо. Під майновими зазвичай розуміють такі суспільні відносини, що виникають із приводу різноманітних матеріальних благ. Іншою складовою частиною предмета цивільного права є особисто немайнові відносини. У системі українського права всі галузі функціонально взаємопов'язані. Проаналізувавши цивільне законодавство України, а також накопичений досвід його практичного застосування дозволяють зробити висновок, що в даний час система цього законодавства, заснована на принципах Цивільного кодекса України. Ця система доводить свою здатність успішно регулювати ринкові відносини. Тому на мою думку, така система в цілому може бути збережена на досить тривалу перспективу.

---

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 17.02.2022 р. № 2079-IX : станом на 07 травня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

2. Цивільне право України. У двох частинах. Частина 1. Навчальний посібник / за. Ред. канд. Юрид. наук, проф. В. А. Кройтора, канд. Юрид. наук, доц. Кухарєва О. Є., канд. Юрид. наук, доц. Ткалича М.О.. Запоріжжя, 2016. 284 с.

3. Косяченко К.Е., Замкова Д.Р. Сучасні проблеми цивільного права України та інших галузях права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Вип. 6. С. 30-33.

4. Борисова В. А. Принципи цивільного права. *Принципи права у спеціально галузевих вимірах. Сер. Право України*. 2017. Вип. 7. С. 67-75.

5. Кузмичь О.В. Цивільні правовідносини як один із критеріїв визначення третіх осіб у цивільному праві. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2019. Вип. 9. С. 95-98.

Роман БРУМИРСЬКИЙ

курсант Навчально наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції України
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ірина ЦАРЬОВА

професор кафедри українознавства та
іноземних мов

доктор філологічних наук, доцент
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ISSUES OF LEGAL ASPECTS OF THE STATUS OF CITIZENS WHICH WERE MOVED DURING THE WAR WITHIN THE TERRITORY OF UKRAINE

Under the conditions of the war with Russia and as a result of active hostilities in certain Ukrainian cities, thousands of Ukrainian citizens automatically became internally displaced persons in their state. According to border guards, more than one and a half million people went abroad to European countries. There are probably no exact statistics regarding citizens who fled the war to other regions of the state, but this is definitely no less than those who went abroad. And a fairly significant number of internally displaced persons will appear after the so-called green corridors begin to operate, through which a significant number of Ukrainian citizens leave dangerous territories. Now there are no mechanisms in the state to work with such citizens, and this is a definite problem[1]. First of all, this is the lack of accurate and objective data on the number of such persons, their personal data, etc. Secondly, law enforcement agencies cannot clearly identify and verify such persons, which is very important in a state of martial law. The security of host communities depends on such checks, because saboteurs planning to destabilize the situation can also get to them with real migrants. In addition, such migrants must receive appropriate guarantees from the state, since they need state support[2].

In the norms of international humanitarian law, the category of internally displaced person is clearly fixed and terminologically separated from the category of «refugee». The main acts in which these two categories are enshrined are: the Geneva Conventions of 1949 and two additional protocols of 1977, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966, the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966, the Convention for the Protection of Civilian Persons during the 1949 war. Generally speaking, in these acts, the internally displaced person is defined as follows: people or groups of people who are forced or obliged to flee or leave their homes or places of residence solely in order to avoid the effects of a

military conflict, a situation of mass violence, violations of human rights, or natural or man-made catastrophes that did not cross internationally recognized state borders. In turn, refugees are persons who, for the indicated reasons, left their country (that is, crossed the internationally recognized border of their country)[3]. That is, in the norms of international humanitarian law, the key difference between refugees and migrants is the fact of crossing the state border and entering the territory of another state. Thus, a migrant, according to the position of international legal norms, is a person who left his home, but remained within the state borders of his country. It can be concluded that in international law the status of an internally displaced person is tied to the fact of displacement due to the temporary occupation of the territory of a state[4]. Consequently, the situation that has developed in Ukraine does not contradict the norms of international humanitarian law. This means that our migrants can receive the appropriate status when moving to another region. Moreover, the norms of international humanitarian law indicate that these citizens are under the jurisdiction of their state, that is, Ukraine, which is obliged to protect them. In fact, providing guarantees to internally displaced persons is a constitutional duty of the state. In this case, protection should be understood not only as a guarantee of safe living conditions, but also as a provision of a number of social, legal and other guarantees. There is no clear list of such guarantees, because they are contained in various international legal acts. However, there is a condition that the scope of such guarantees must correspond to the fundamental needs of the person, guaranteed by the Universal Declaration of Human Rights and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. International law gives states the right to independently determine all procedural aspects related to the granting of such a status and guarantees[5]. But the violation of these rights within the displaced persons may become a reason for appealing to the European Court of Human Rights. This is a guarantee of international legal protection of migrants. Citizens of Ukraine who, under the conditions of war, are forced to leave for other regions of the state, from a legal point of view, acquire signs of an internally displaced person. Of course, we are talking about the interpretation of this status, which is provided in the current legislation of Ukraine, in particular, in the Law of Ukraine “On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons”. Recall that we are talking about the following definition: an internally displaced person is a citizen of Ukraine, a foreigner or a stateless person who is legally on the territory of Ukraine and has the right to permanent residence in Ukraine, who was forced to leave or leave his place of residence as a result of or during avoiding the negative consequences of armed conflict, temporary occupation, widespread manifestations of violence, violations of human rights and natural or man-made emergencies. In general, such a definition is quite consistent with the context that exists in Ukraine today. To date, the entire territory of Ukraine has become a war zone, so the terms «internally displaced person» and «temporarily occupied territory» should be revised. Otherwise, citizens of Ukraine will not be able to obtain the proper status. The complexity of the situation lies precisely in determining the grounds for obtaining such a status in order to issue appropriate guarantees and record such persons. However, we note that this issue can be resolved only with a combination of rule-making at the legislative and sub-legal levels [6].

Therefore, we believe that at the state level it should be written that “for the period of martial law, citizens of Ukraine are also considered to be internally displaced persons, who independently or as part of evacuation measures move to other regions of Ukraine where active hostilities are not ongoing.” The list of such regions should be determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine and promptly changed depending on the situation. Other issues should be regulated at the local level by separate orders of local governments and regional state administrations. In particular, this concerns the scope of guarantees that the host community can provide, the specifics of registration and verification of such persons. However, a minimum of such guarantees should meet vital needs (housing, medical services, restoration of documents, legal assistance, psychological rehabilitation, etc. The position on determining certain aspects of the status of internally displaced persons at the local level is due to the fact that in conditions of war authorities are directly dependent on the operational situation in the region.

---

1. Європейська конвенція про права людини: структури та вплив на держави-члени із особливою увагою на Естонську Республіку. Регіональний захист прав людини: європейський досвід та перспективи, Пномпень, 20.02.2013. Університет Паннасастра, Конрад Аденауер.

2. Права людини в ЄС: можливі заходи захисту у судах. <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/cdb624c1-291c4d6b-b677-f7e6f53f010b?lang=ENG>

3. Баймуратов М. А. Защита прав женщин и детей в период кризисных ситуаций и международное право : монография. Одесса : Юрид. Лит., 2003. 224 с.

4. Битяк Ю. П. Права і свободи людини в умовах глобалізації. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 80–93.

5. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини : монографія. Іван-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

6. Буроменський М. В. Міжнародний і національний захист прав людини та права біженців. Харків, 2004. 198 с.

Марія ВАСИЛЕНКО

курсантка 2-го курсу ННП та ПФНП

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри ТСП, майор поліції

ORCID: 0000-0002-8593-1706

Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СУСПІЛЬСТВА ЯК ЦІЛІСНА СКЛАДОВА ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національний гуманітарний простір – це сфера, через яку розвивається і функціонує система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів та образів, які впливають на свідомість людей і таким чином визначають напрями розвитку нації та держави. Тому розвинені країни світу, або ті, хто претендує на таку послідовність, свідомо будують свій гуманітарний простір і захищають його від різноманітних впливів. Її цілісність є запорукою національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності країни. Цей складний духовно-ціннісний комплекс формується через взаємодію освіти, культури, освіти, науки, засобів масової інформації та функцій історичної пам'яті. У цьому просторі розвиваються конкуруючі ідеології, які намагаються вплинути на суспільну свідомість.

Порушення цілісності та повноти національного гуманітарного простору призводить до істотних відмінностей у системах цінностей, у політичних орієнтаціях громадян, у виборі культурно-дозвіллевих та суспільно-політичних джерел інформації, що представляють різні сегменти цього простору. Ці відмінності можуть формувати в масовій свідомості «інший» або «чужий» образ, спроектований на стереотипного мешканця іншого регіону чи члена іншої соціальної групи, що становлять основу для міжрегіональних, міжетнічних і навіть міжрегіональних «цивілізаційних розривів», що зараз спостерігається в окремих районах Донецької та Луганської областей, а також АР Криму.

Відновлення незалежності України створило умови для формування цілісного національного гуманітарного простору. У гуманітарній сфері розпочалися складні та неоднозначні трансформаційні процеси. У більш широкому плані вони характеризувались демонтажем тоталітарної ідеологічної системи, що призвело до загальної кризи традиційної системи культурних цінностей і практик радянського суспільства.

Проте протягом багатьох років політика незалежної Української держави характеризувалася «недооцінкою» гуманітарного чинника націотворення та його безпекового виміру. Зокрема, не виконано проект Концепції гуманітарного розвитку України 2001 р. та Концепції гуманітарного розвитку України 2008 р.,

ряд інших документів гуманітарної політики, розроблених науковцями (у тому числі НІСН) та спеціалістами.

Основна причина такої ситуації полягає в тому, що практично всі українські уряди поєднали гуманітарну сферу із соціальною, - це передусім сфера сенсу, ідеології та цінностей.

Гуманітарний простір включає сфери мистецької, культурно-освітньої, культурно-дозвілдової діяльності (професійної та приватної), ефірний простір електронних ЗМІ, національний ринок друкованого паперу, видання та розповсюдження книг, іншої продукції та культурно-мистецької служби, а також наука, діяльність структур громадянського суспільства, церковно-державні відносини.

Відсутність цілісності та цілісності гуманітарного простору в сучасних умовах визначає ціннісне та ідеологічне розшарування українського суспільства, поширення сепаратистських настроїв і практик негативно впливає на національну єдність та єдність Української держави. А також становить значну загрозу для Української держави. Послідовна реалізація державної гуманітарної політики, яка ґрунтуватиметься на національних історико-культурних традиціях українського народу, на сучасних соціально-економічних, політичних та соціокультурних реаліях, сприятиме формуванню національної самосвідомості та зміцненню національного самосвідомості суспільства.

На сьогоднішній день ми повинні глибоко усвідомлювати, що реінтеграція постраждалих від зовнішньої агресії територій у гуманітарний та культурний простір України не буде можливою лише силою. Необхідна специфічна інформаційно-системна культурна політика, яка стимулює активний процес соціальної, політичної та інтелектуальної інтеграції населення цих територій в українське суспільство.

Приходячи до висновку потрібно сказати, що цілісність гуманітарного простору держави потребує культурно-комунікативного середовища на національному рівні, що є пріоритетним для функціонування української мови, а також мережі ефективних каналів культурних відносин, які охоплюють все суспільство. У процесі спілкування в єдиному мовно-культурному просторі відбувається національна консолідація і створюється національна ідентичність. Тому національний гуманітарний простір можна визначити як сукупність соціокультурних сфер діяльності, повною мірою здатних задовольнити культурні та мовні потреби громадян України.

---

1. Валевський О.Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження: Моногр. / О.Л. Валевський. – К.: НІСД, 2001. – 240 с.

2. Веймер Д. Аналіз політики: концепції і практика / Д.Веймер, Е.Вайнінг. – К.: Основи, 1998. – 654 с.

3. Горбулін В.П. Засади національної безпеки України: Підручник / Горбулін В.П., Качинський А.Б. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 272 с.

4. Горбулін В.П. Системно-концептуальні стратегії національної безпеки України / В.П.Горбулін, А.Б.Качинський. – К.: ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ", 2007. – 592 с.

Яна ВАСИЛЕНКО

курсантка 2-го курсу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук, (завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ)

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ, ЗМІНИ ТА ПРИПИНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Відповідно до цивільного законодавства України, цивільними правовідносинами є майнові та немайнові правовідносини, які регулюються нормами цивільного права та засновані на вільному волевиявленні юридично рівних суб'єктів, які є носіями суб'єктивних цивільних прав і обов'язків, що виникають, змінюються, припиняються на підставі юридичних фактів і забезпечуються можливістю застосування засобів державного примусу.

Відомий правознавець Алексєєв С.С. вважав, що правовідносини — це не що інше, як та форма, яку набувають фактичних відносин, будучи врегульованими нормами права. Реальні життєві відносини, врегульовані нормами права, являють собою міцну єдність фактичного матеріального змісту та юридичної форми [1. С. 56].

Спеціаліст по цивільному праву Халфіна Р.О. говорила, що цінність поняття правовідносини у тому, що воно позначає конкретне, реальне суспільне ставлення, наділене в правову форму і є результатом реалізації норми, а саме правовідносини – це форма суспільного відношення, врегульованого нормою права, у єдності правової форми та змісту (правове та фактичне відносини невіддільні) [2. С. 31, 99].

Правові норми, що містяться в цивільному законодавстві, самі по собі не виникають, не змінюють і не припиняють цивільних правовідносин. І тому необхідно настання передбачених правовими нормами обставин, які називаються цивільними юридичними фактами. Тому юридичні факти виступають як сполучна ланка між правовими нормами та цивільним правовідносинами. Без юридичних фактів не виникає, не змінюється і не припиняється жодне цивільне правовідношення.

Якщо говорити про юридичні факти, то перший термін «юридичний факт» застосував Фрідріх Карл фон Савіньї у роботі «Система сучасного римського права», де під юридичними фактами він мав на увазі події, що обумовлюють початок чи кінець правовідносин. Це було відмічено німецьким правознавцем Манігком А. у 1928 р. і з того часу не було заперечень. Більше

того, як зауважує професор Отрадна О.О., - кожному юридичному факту має бути надана конкретна характеристика [3, с. 96].

Перше спеціальне визначення юридичного факту у трудовому праві було сформульовано Бариновим О.В., який розумів факт як соціально-значиму подію чи діяння (дію чи бездіяльність) учасників суспільно-трудова і пов'язаних з ними відносин, з якими норми трудового права пов'язують виникнення, існують перебування, призупинення, зміни і протягом правовідносин або окремі суб'єктивних прав і обов'язково у межах цих відносин [4, с. 25].

Юридичні факти виступають проміжною ланкою між правовою нормою і цивільними правовідносинами. Або юридичні факти, які виступають різними життєвими обставинами, які належать як до сфери природи, це наприклад може бути народження і смерть особи та перебіг часу, так і до соціальної сфери життя, наприклад дії і вчинки людей, адміністративні акти та рішення суду. Жодні цивільні правовідносини не можуть не встановитись, не змінитись та не припинитись без юридичних фактів [5]

Відповідно до ст. 11 Цивільного Кодексу України серед підстав виникнення цивільних прав та обов'язків, виділяють:

- Договори та інші правочини;
- Створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності;
- Завдання майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі;
- Інші юридичні факти [6]

Аналіз ст. 11 ЦК України надає змогу говорити про те, що законодавець закріпив лише орієнтовний перелік підстав виникнення цивільних прав і обов'язків. Крім того, підставами виникнення цивільних прав і обов'язків можуть бути юридичні факти, котрі взагалі не згадані у ЦК України. Так, цивільні права та обов'язки можуть виникати безпосередньо з актів цивільного законодавства.

Не можна не погодитись з думкою Білоусова Ю.В., який зазначав, що: «юридичні факти поділяються на дві великі групи: 1) дії громадян і юридичних осіб; 2) юридично значущі події». До числа останніх відносяться такі які не залежать від волі і свідомості конкретного учасника цивільних правовідносин обставини, як народження і смерть людини, стихійні явища природи (повені, пожежі, землетруси), а також військові дії як чинники непереборної сили. З подібними юридично значущими подіями пов'язано, наприклад, виникнення спадкових прав, права на страхове відшкодування, а також звільнення підприємця від майнової відповідальності за порушення договірних зобов'язань [5]

Зміна та припинення цивільного правовідношення за змістом ст. 16 Цивільного кодексу (надалі за текстом – «ЦК») України вважаються способами захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів.

Складність зміни правовідношення полягає в тому, що вона, на відміну від припинення правовідношення, яке за будь-яких умов означає припинення всіх прав та обов'язків суб'єктів, може протікати в різних формах і завжди означає збереження існуючого правовідношення з певним обсягом прав та обов'язків у

його сторін. На думку Білоусова Ю.В., правовідношення може змінюватись у двох напрямках – по лінії його змісту чи по лінії суб'єктів [5, с. 77].

На основі всього вищенаведеного можна зробити висновок, що юридичними фактами визначають різні життєві обставини, які відносяться до сфери природи та до соціальної сфери життя людей. Характерним є те, що вони передбачені цивільним законодавством та здійснюють процес виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Для виникнення потрібно вчинити певні дії, наприклад, укласти договір, тоді як для зміни необхідно лише змінити цей договір або укласти додаткову угоду. Припинення напряму залежить від суб'єкта правовідносин, який може розірвати договір в будь-яку хвилину і цим самим припинити правовідносини. Отже, життєві обставини, які супроводжуються правовими наслідками, відповідно до чинного цивільного законодавства і є підставами для виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

Таким чином, цивільні правовідносини відбуваються кожного дня і абсолютно кожен з нас виступає їх суб'єктами. Народження дитини, покупка автомобіля, рішення суду, смерть людини тощо, це все є юридичні факти, на підставі яких і виникають, змінюються та припиняються правовідносини.

---

1. Алексеев, С. С., et al. «Право на захист боржника в іпотечних правовідносинах (Цивільно-правовий аспект).» ББК 67Я43 Н-34. 2013. С. 57.

2. Халфіна, Р. О. До проблеми еволюції концепцій дослідження категорії «об'єкт правовідносин». Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, 2019. С. 61.

3. Отрадна О. О. Проблеми вдосконалення механізму цивільноправового регулювання деліктних зобов'язань: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 328 с.

4. Баринов О. В. Юридические факты в советском трудовом праве: дис. ... кандидата юрид. Наук : 12.00.05 / О.В. В. Баринов. – Л., 1980. – 189 с.

5. Цивільне право України. Загальна частина: Підручник/ Віктор Співак,; Ред. І. А. Бірюков, Ю. О. Заїка. –К.: КНТ, 2006. — 477, с.

6. Цивільне право України: Навчальний посібник/ Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін.; За ред. Р. О. Стефанчука; М-во освіти і науки України. –К.: Прецедент, 2005. — 448 с.

Сніжана ВЕЛИКА

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності н.г. ПД-037

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИДИ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛОМУ ТА СПОСОБИ ЇЇ ДОТРИМАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Як відомо, професія поліцейського є складною, адже, на одну людину покладається маса функцій, які потрібно виконувати правильно та якісно. Однією з функцій Національної поліції України є забезпечення громадської безпеки [1]. Але, рятуючи інших поліцейських повинен завжди пам'ятати про особисту безпеку.

Для початку необхідно з'ясувати поняття особистої безпеки. Отже, особиста безпека – це система організаційно-правових, тактикопсихологічних, фізичних заходів, які дозволяють забезпечити збереження життя та здоров'я працівників Національної поліції і підтримати високий рівень ефективності їх професійних дій [2].

Приїжджаючи на виклик поліцейський перш за все повинен правильно оцінити ситуацію, що склалася. У випадку виявлення постраждалих повідомити про це чергову частину власного ериторіального відділення поліції, який в свою чергу повинен повідомити про це бригаду екстреної швидкої допомоги. Далі хоча б приблизно встановити обставини справи, що, як, де й з ким саме трапилось. Знайшовши відповіді на ці питання, поліцейський може з більшою ймовірністю допомогти постраждалому. Адже, цим більше поліція буде мати відомостей про особу, тим вужчий підхід до неї буде підібрано.

Крім того, прибувши на місце виклику поліцейський повинен завжди пам'ятати про особисту безпеку, яка поділяється на такі види:

- 1) фізичну;
- 2) біологічну;
- 3) юридичну.

Фізична безпека полягає у правильності виконання тактичних дій поліцейськими: правильності підходу, огляду місця подія та постраждалого (первинний, вторинний та повторний) в тому числі. Відповідно факторами фізичної небезпеки є найрізноманітніші зовнішні фактори або фактори

навколишнього середовища.

Другим видом особистої безпеки поліцейського є біологічна безпека, що полягає у використанні поліцейськими засобів індивідуального захисту, а саме: рукавичок, марлевих пов'язок, тактичних окулярів, клапан-масок для проведення серцево-легеневої реанімації тощо. Завдяки цим засобам зменшується можливість зараження поліцейського збудниками найрізноманітніших захворювань.

Наступний вид особистої безпеки – юридична безпека поліцейського, яка полягає у знанні поліцейськими нормативно-правових актів, які регулюють надання поліцейськими домедичної допомоги. Такими нормативно-правовими актами є: стаття 49 Конституції України, статті 16 та 18 Закону України «Про Національну поліцію», Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», статті 135, 136 Кримінального кодексу України, Закон України «Про екстрену медичну допомогу», відповідні накази МОЗ України та ін. [3].

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що на поліцейських відповідно до чинного законодавства покладено багато завдань та функцій. Під час реалізації яких працівники Національної поліції України повинні пам'ятати про заходи особистої безпеки для збереження власного життя та здоров'я та можливості в подальшому виконувати функціональні обов'язки, спрямовані на забезпечення громадського порядку та безпеки громадян.

---

1. Закон України «Про Національну поліцію» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 23.11.2021)

2. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України : навч. Посібник / кол. Авт. ; за заг. Ред. д.б.н., проф. Грибана В.Г., к.ю.н. Глуховері В.А. – Дніпро : Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ ; Ліра ЛТД, 2017. – 212 с.

3. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. Посібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ, 2018. 144 с.

Марія ВЕЧЕРЯ

здобувач вищої освіти 2 курсу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зміст державності є значно ширшим порівняно з поняттям «держава». Державність є своєрідним фундаментом, корінням держави, а остання, у свою чергу, є однією із складових — своєрідним вінцем державності. Державність — це устрій усього матеріального і духовного буття цілого народу.

«Нація без державності є покалічений людський колективний організм». Адже, як і у всякої індивідуальної істоти на землі найперша потреба — це зберегти своє життя, забезпечити його розвиток, передати спадщину в наступні покоління, так і для кожної нації власна держава є найкращим засобом збереження життя і розвитку.

Отже, воєнний стан – це особливий правовий режим, який вводять у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки для незалежності чи територіальної цілісності [1].

Для протидії змінюються повноваження органів державної влади, військового командування, державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування. Під час воєнного стану можна обмежувати права людини [2].

Якщо громадянин або іноземець, держава обмежує деякі права. Зокрема, влада може:

1. запровадити трудову повинність. Якщо ви особа працездатного віку, вас можуть залучити до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, виконання оборонних робіт, допомоги військовим тощо;

2. позбавити майна для потреб оборони з подальшою компенсацією. Наприклад, у вас можуть забрати транспортний засіб або інше майно, необхідне для оборони. Військова адміністрація має видати натомість відповідні документи, на основі яких ви можете отримати компенсацію;

3. Ввести комендантську годину. Тоді буде заборонено у певний час перебувати на вулицях чи інших громадських місцях без спеціальних перепусток;

Ознаки, символи та атрибути державності.

Ознаки державності:

1) втілення права нації на незалежність, що є першим кроком на шляху до власної державності;

2) наявність органів публічної влади, яка виступає у двох формах:

1. Державна влада, до якої належать: глава держави; органи законодавчої, виконавчої та судової влади; силові органи (поліція, органи держбезпеки, прокуратури, збройні сили тощо).

2. Муніципальна влада, до якої належать представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування.

3) державний суверенітет, який передбачає верховенство держави на своїй території і незалежність у міжнародних відносинах.

На превеликий жаль, для українського народу становлення національної державності відбувалося досить складно й упродовж тривалого часу. Однак, незважаючи на всі труднощі, Українська державність укріпилася і має свою давню історію. Щодо кількості етапів розвитку Української державності висловлені різні міркування, і тут останнє слово — за істориками, правниками, але якщо йдеться про основні з них, то традиційно виділяють: етап Київської Русі — княжа доба; козацьку державність XVI—XVIII ст.; державність Української Народної Республіки; державність Радянської України; сучасну відроджену Українську державу. Особливість вивчення історії національного державотворення пояснюється тим, що територія нашої Батьківщини в сиву давнину була одним із центрів не тільки східнослов'янської, а й усієї європейської культури [3].

Історія державно-правового розвитку на території сучасної України бере свій початок від середини I тис. до н. е., коли у народів і племен Північного Причорномор'я (на території сучасних Миколаївської, Херсонської, частини Одеської областей, а також у Криму) сформувалися перші державні утворення. Це були ранньосередньовічні держави, які виникли у процесі розпаду первіснообщинного ладу й становлення організованого суспільства у державу.

---

1. Історія держави і права України. Ч. 2. За ред. А.Й.Рогожина. Х. 2016.

2. Черник Н. С. Християнський зміст системи судочинства Української Держави Гетьмана Скоропадського / Н. С. Черник // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – Івано-Франківськ, 2013. – Вип. 7 : [Ювілейний вип. До 15-річчя Івано-Франківського ун-ту права ім. Короля Данила Галицького]. – С. 100–104.

3. Черник Н. С. Роль національних церков в процесі відновлення української держави і права в УНР та ЗУНР / Н. С. Черник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Ужгород, 2019. – Т. 1. – Вип. 19. – С. 127–129.

Катерина ВІВДЕНКО

рядовий поліції, курсант першого курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Максим ШЕВЯКОВ

старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ТА ПРИПИНЕННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Кожного дня поліцейські, щоб запобігти злочинності, опиняються в складних умовах, де від прийнятого рішення залежить не тільки життя та здоров'я людей, що опинилися в складній життєвій ситуації, але й особистої безпеки працівника. Статистика лякає: лише в цьому році офіційно загинуло 44 працівники поліції, а більше 500 отримали поранення при виконанні службових обов'язків. Причиною таких ситуацій в основному є особиста недбалість поліцейського, нехтування правилами техніки безпеки та тактики, непрофесійні дії під час служби, недисциплінованість та несерйозне ставлення до взаємостраховки. Особливо важливо дотримуватися цих правил працівникам патрульної поліції через те, що їх умови праці ще більш непередбачувані ніж в інших підрозділах Національної поліції. Навіть при звичайній зупинці транспортного засобу, що зареєстрований в іншій країні для перевірки законності його знаходження на території України, поліцейський може бути змушений застосувати найбільш суворий захід примусу – вогнепальну зброю для захисту власного здоров'я та життя. Які ж вимоги до працівників патрульної поліції для забезпечення особистої безпеки?

По-перше, є лише три випадки, коли поліцейський повинен знаходитися на проїзній частині дороги:

- для регулювання дорожнього руху,
- для надання допомоги учасникам дорожнього руху,
- для оформлення дорожньо-транспортної пригоди.

По-друге, у темний час доби місце несення служби повинне бути добре освітлене, а одяг на працівникові – світловідбиваючий, що допоможе водію завчасно помітити людину та швидше зреагувати.

Поліцейському, який зупиняє транспортний засіб, треба знаходитись на обочині, попереду службового автомобіля, тримаючи відстань близько 2 метрів

від переднього краю бампера. Це робиться для забезпечення додаткового прикриття збоку напряму руху транспортом. Зупинити потрібно так, щоб зупинка відбулась попереду патрульного авто на узбіччі, що забезпечує безпеку поліцейському, коли він підходить до зупиненого транспорту. В цей час дуже важлива взаємодія між напарниками: другий стоїть на узбіччі та слідкує за діями водія та можливого пасажирів, маючи прикриття за допомогою службового авто. Обов'язково потрібно попросити водія ввімкнути аварійну сигналізацію.

Для перевірки зупиненого автомобіля також ставиться ряд вимог:

- обов'язково підходити з тильної сторони, з боку ближніх до водія дверей,
- переконатися чи немає сторонніх людей, які ховаються,
- тримати дистанцію з автомобілем,
- слідкувати не лише за діями водія, але й пасажирів, тому що вони можуть застосувати зброю.

Перевірка автомобілів є дуже важкою процедурою, тому що працівнику поліції треба слідкувати за багатьма факторами – окрім забезпечення власної безпеки, слухати відповіді водія, слідкувати та не заважати руху на дорозі.

Також важливо будь-якими методами змусити водія вийти з транспорту, що полегшить поліцейському завдання. Якщо ж це все таки вдалося, необхідно дотримуватися дистанції 1.5 метри для особистої безпеки. Стояти треба збоку тієї руки, якою водій буде діставати документи для перевірки, щоб зреагувати, якщо він дістане замість необхідних документів зброю. Брати лише рукою, якою ви не користуєтесь при роботі зі зброєю, тримати документи навпроти обличчя людини для запобігання удару, якого ви не побачите, тримаючи руку вниз.

Якщо водій поводить ся так, що виникає підозра про майбутнє застосування зброї щодо нього, треба пересунути кобуру ближче до пряжки ременя та розтебнути її, а пістолет зняти із запобіжника. В цей час другий поліцейський, що страхує першого, має право оголити свою зброю та привести її в готовність.

Для правового захисту при виконанні службових обов'язків Національної поліції використовувався закон України « Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів який передбачає систему заходів по забезпеченню виконання покладених на них обов'язків і реалізації наданих прав, а також від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку з службовою діяльністю цих працівників», який втратив чинність в 2014 році. В ньому регламентуються спеціальні засоби забезпечення безпеки: охорона житла, майна, особиста охорона, надання зброї та засобів індивідуального захисту, сповіщення про небезпеку та інше.

Як ми бачимо згідно статистики, питання особистої безпеки працівників Національної поліції являється дуже важливим. Якщо поліцейські не будуть дотримуватися правил поведінки під час несення служби, ситуація буде ще гіршою. Це загрожуватиме й новому поколінню працівників поліції, що не будуть йти навчатися на цю спеціальність, бо будуть боятися, що й їх можуть вбити або

покалічити. Тому всім поліцейським варто дотримуватися загальних правил для забезпечення особистої безпеки, щоб покращити загальну статистику і зменшити рівень злочинності в Україні без людських жертв.

---

1. Про Національну поліцію: Закон України (чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 29.03.2021) від 02.07.2015 ст.24,35 (дата звернення 13.11.2021)

2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів який передбачає систему заходів по забезпеченню виконання покладених на них обов'язків і реалізації наданих прав, а також від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку з службовою діяльністю цих працівників: Закон України (втратив чинність в 2014 році) від 1994 року №11 (дата звернення 13.11.2021)

3. Форми несення служби поліцією щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та їх характеристика: лекція (дата звернення 13.11.2021)

Вікторія ЗЕЙКАН
курсант 1 курсу ФПФПД,
ДДУВС

Науковий керівник:
Артем ПЛАХОТНИЙ
підполковник поліції
старший викладач кафедри
ТСП ФПФПД, ДДУВС

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ ВОЕННОГО СТАНУ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В Україні з 24 лютого Президентом України був введений воєнний стан, який вплинув і на поліцейських. Взагалі, воєнний стан – це особливий правовий режим, який запроваджується в Україні або в окремих місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, загрози державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає відповідні органи державної влади, військового командування, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування. Повноваження, необхідні для стримування загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози незалежності, територіальній цілісності України, а також тимчасового, загрозливого, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів законних громадян. Основні особливості поліцейської діяльності в умовах режиму воєнного стану визначаються чинним законодавством, насамперед це закон України «про правовий статус воєнного стану» 12.05.2015 [1]. Загалом з цим законом органи національної поліції під час введення режиму держави Україна сприяють діяльності військової адміністрації, суду, органів прокуратури, правосуддя тощо; Перед військовою адміністрацією вони повідомляють про стан права, боротьбу зі злочинністю,

захист громадського порядку та результати діяльності на відповідній території.

Для того, щоб національна поліція могла ефективно забезпечити громадський порядок та безпеку воєнного стану, необхідно, щоб ця діяльність була належним чином організована. Для цього, враховуючи операційну ситуацію, соціальні, політичні та економічні умови, необхідно вжити заходів для розміщення персоналу поліції, надання їм необхідних логістичних ресурсів, для розробки алгоритму поліцейських дій у надзвичайних ситуаціях, які можуть статися. У зв'язку з цим вимагає ретельне планування поліцейських дій у відповідних ситуаціях.

Такі плани визначають наявні сили та засоби, склад консолідованого підприємства, додаткові сили та засоби, резерви, варіанти посиленого обслуговування, підвищення готовності персоналу, готовність до бойових дій, комунікаційні схеми, конкретні підрядники та їх обов'язки, графік календаря щодо виконання заходів для того чи іншого варіанту розвитку спеціальних заходів. План супроводжується оперативними картами, діаграмами збору персоналу на тривогу, основних та запасних місць, порядку взаємодії з іншими правоохоронними органами. План також визначає підстави та процедуру введення в дію. Попередньо розроблені заплановані заходи, перевірені на практичній підготовці з персоналом, якомога ближче до реальної оперативної ситуації, є гарантією ефективної діяльності правоохоронних органів у воєнному становищі. Типові плани багаторазового використання дозволяють заощадити час на розробку управлінських рішень, вибір оптимальних варіантів та порядок дій, попередні розрахунки сил та засобів для підготовки спеціального складу для діяльності воєнного стану [2].

Психологічна підготовка персоналу, особлива фізична та професійна підготовка та твердість мають велике значення [3, с. 340].

Загалом, головна мета національної поліції під час воєнного стану – підтримка громадського порядку та громадської безпеки в контексті введення цього режиму, а також запобігання та припинення правопорушень.

Основні завдання національної поліції в цих умовах включають наступне:

1. Профілактика, припинення та усунення групових порушень громадського порядку та масових заворушень.

2. Пошук та затримання збройних та особливо небезпечних злочинців.

3. Затримання злочинців, які намагаються захопити повітряне судно чи інші важливі предмети, а також злочинців.

4. Забезпечення посиленого захисту особливо важливих та інших об'єктів.

5. Забезпечення громадського порядку та безпеки під час значних аварійних випадків, катастроф, токсичних та променевих інфекцій.

6. Забезпечення громадського порядку та безпеки під час пожеж.

7. Беріть участь у порятунку людей та надання їм допомоги.

8. Забезпечення захисту майна, яке залишається без нагляду [4, с. 37].

Зокрема, як складова системи державного уряду в умовах воєнного стану, національним органам поліції надаються додаткові повноваження для здійснення заходів, необхідних для швидкої нормалізації заміщення, для

відновлення порядку.

Успішне виконання цих завдань вимагає, щоб відповідна діяльність органів національної поліції базувалася на єдиних принципах:

1) Законність: Усі дії національних органів поліції у воєнному законодавстві повинні здійснюватися в межах повноважень, дотримуватися законів та правил; Завдання органів, їх обов'язки та права під час діяльності під час введення режиму воєнного стану повинні регулюватися в юридичному плані;

2) Оперативність – дії національної поліції повинні бути швидкими та рішучими. Забезпечення принципу оперативності під час поліцейських дій у воєнному законодавстві передбачає виконання цілого набору заходів, які включають: ранній розробку планів дій, створення нових структурних організацій (оперативних штабів, спеціальних підрозділів), нової системи управління та зв'язку;

3) одноставність управління силами та засобами за таких умов повинна зосереджуватися в одній руці – старший оперативний командувач;

4) запобігання – пріоритет в управлінні слід надавати заходів профілактичного характеру;

5) встановлення пріоритету завдань, покладених на органи національної поліції в умовах ускладнення оперативної ситуації, а саме – порятунку людей та збереження матеріальних цінностей;

6) Комплексне використання сил та засобів Національної поліції, Міністерства внутрішніх справ України, інших міністерств та відомств. Сили служби безпеки України, збройних сил України та інших міністерств беруть участь у заходах щодо стабілізації оперативної ситуації;

7) Концентрація сил і засобів у вирішальних сферах діяльності органів внутрішніх справ – Для успіху дій необхідно зосередити основні зусилля на вирішенні тих проблем, які в той чи інший час мають ключове значення. Концентрація сил і засобів досягається їх маневром, перегрупуванням. Індикатором концентрації сил і засобів є їх щільність у напрямках голови (в області дії);

8) Раціональне використання сил і засобів – дозволить визначити необхідну кількість сил і засобів, зробити вибір більш доцільних тактичних прийомів і методів дії, вирішити проблеми, що виникають, в найкоротші терміни.

У кожній ситуації ці принципи можуть бути змінені та доповнені.

В підсумку, можна сказати, що працівники поліції, які виконують свої обов'язки щодо захисту громадського порядку у воєнному становищі, повинні знати про організацію та тактику правоохоронних органів у таких умовах, завданнях, функціях, формах та методах поліцейської діяльності, рішеннях місцевих органів влади щодо захисту громадського порядку, правоохоронних органів, режиму воєнного права. Тобто надзвичайна складність забезпечення громадського порядку у воєнному становищі вимагає високої професійної підготовки працівників поліції. Поліцейські дії у стані війни повинні бути юридично грамотними, сприйматися громадянами, чий права та свободи обмежені як справедливими та законні [1].

---

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р., з редакцією від 15.03.2022 р.. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

2. Адміністративна діяльність : навч. Посіб. / М. В. Ковалів З. Р. Кісіль, Д. П. Калянов та ін. – К. : Правова єдність, 2009.

3. Права і обов'язки працівників і курсантів навчальних закладів МВС України при несенні служби з охорони громадського порядку : навч. Посібник // Заброда Д.Г. – Дніпро, 2005. – С. 90.

Юлія ВОЛОШИНА

курсант III курсу ННІП ПФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Марина ЛОГІНОВА

старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА, ЯКІ ЗАПРОВАДЖУЮТЬСЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВСТАНОВЛЕННЯМ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У результаті видання 24 лютого 2022 року Президентом України Указу «Про ведення воєнного стану в Україні» № 64/2022 на території України було запроваджено ряд обмежень, які стосуються реалізації прав та свобод людини, а також прав та законних інтересів юридичних осіб. Відповідно до цього вбачається за актуальне дослідження положень даного Указу для трактування та розкриття їх суті [1].

Положення ст. 27-35 Конституції України закріплюють забезпечення та гарантування державою прав людини на життя, повагу до його гідності, свободу та особисту недоторканність, свобода думки і слова, вільного вираження своїх поглядів і переконань, недоторканність його особистого життя, недоторканність житла, світогляду та віросповідання, гарантування таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Відповідно до норм чинного міжнародного законодавства дані права та свободи є невід'ємними, тими, які громадяни здобувають від свого народження [2].

Під час дії воєнного стану на території України можуть бути запроваджені певні обмеження даних прав та свобод. Вони встановлюються з метою збільшення ефективності діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрації тощо [3]. Таким чином можливі запровадження певних заходів, спрямованих на реалізацію охорони

громадського порядку, публічної безпеки, оборони. До таких слід віднести: запровадження комендантської години (заборона перебувати в певний період часу на вулиці без відповідних дозволів-перепусток); встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців і осіб без громадянства, руху транспортних засобів; перевірка документів у осіб, а в разі потреби – проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу й вантажів, житла громадян або службових приміщень, крім випадків, передбачених положеннями Конституції України (Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» від 23.12.2021 № 1456) [4]; встановлення заборони або обмеження на вибір місця проживання чи перебування на території, на якій запроваджено воєнний стан тощо.

Від якості реалізації вищезазначених обмежень залежить незалежність, територіальна цілісність, недоторканність та суверенітет нашої держави. Тож, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, військові адміністрації, інші уповноважені органи повинні з розумом відноситися до таких заходів, здійснювати їх у порядку, передбаченому національним законодавством України, не порушуючи при цьому інші права та свободи людини і громадянина.

Отже, на нашу думку, дані обмеження, які встановлені тимчасово на час дії воєнного стану на території України є вимушеною мірою, тому ні за яких обставин не повинно відбуватися порушень або можливих обминань впроваджених приписів. Від ефективної роботи органів, що здійснюють заходи по контролю за цими обмеженнями, залежить майбутнє нашої держави, а також у цілому стан українського суспільства.

---

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022. № 64/2022. Офіс Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 18.04.2022).

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.04.2022).

3. Іщенко В. Введення воєнного стану: які наслідки та обмеження. Legal House. 24.02.2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/209360_vvedennya-vonnogo-stanu-yak-nasltdki-ta-obmezheniya (дата звернення: 18.04.2022).

4. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021. № 1456. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1456-2021-p> (дата звернення: 18.04.2022).

Юлія ВОЛОШИНА

курсант III курсу ННІП ПФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ УКРАЇНИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ Й СУТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Із початком російської агресії все більше почало розглядатися питання укріплення та вдосконалення існуючої системи оборони та захисту нашої держави. Дуже важливу роль у сфері забезпечення територіальної цілісності, суверенітету та незалежності нашої держави відіграють саме формування територіальної оборони. У даний момент є актуальним дослідження поняття та функцій територіальної оборони, аналіз нормативно-правових актів, пов'язаних із офіційною діяльністю даних угруповань.

Слід зазначити, що в нашій державі діяльність територіальної оборони регулюється Законом України «Про оборону України», що був прийнятий у грудні 1991 року. Даний нормативно-правовий акт містить положення про територіальну оборону – комплексну систему загальнодержавних спеціальних воєнних заходів, спрямованих на виконання конкретних завдань в особливий період. До таких завдань слід віднести: охорона й захист державних кордонів України; забезпечення умов для надійного функціонування органів військового управління, органів державної влади, а також стратегічного (оперативного) розгортання сил (військ); оборона критичної інфраструктури, об'єктів комунікації; боротьба з ДРГ (диверсійно-розвідувальними групами), іншими незаконними антидержавними озброєними утвореннями; підтримання законодавчо закріпленого воєнного стану в країні [1].

Національним законодавством визначається, що оборона України складається з наступних факторів: здатності та готовності усіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших ланок воєнної організації, національної економіки до здійснення опору збройній агресії іншим державам, ліквідації військових формувань загарбників, переведення із мирного на воєнний стан [2].

Територіальну оборону на рівні держави організовує Генеральний штаб Збройних сил України, а на регіональному рівні – органи виконавчої влади. До складу територіальної оборони входять як співробітники Збройних сил України, так і інші збройні формування, що утворені згідно законів України (сили органів Національної поліції України, підрозділів Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту

інформації України, інших правоохоронних органів) [3].

Багато вчених-правників стверджує, що існуючий Закон України «Про оборону України» не врегульовує всіх законодавчих питань, пов'язаних із останніми геополітичними змінами на світовій арені. Ще у 2015 році був поданий законопроект «Про територіальну оборону України» від 17.07.2015 року № 2411. У ньому міститься визначення територіальної оборони як загальнодержавної системи воєнних та спеціальних заходів, здійснюваних на всій території України або в окремих її регіонах із завданнями, що визначаються даним нормативно-правовим актом [1].

Аналізуючи інший законодавчий акт України: Закон України «Про основи національного спротиву» - можна віднайти комплекс правових і організаційних засад національного спротиву, особливостей його підготовки та ведення. Національним спротивом відповідно до цього нормативно-правового акту є система заходів, яка організовується та здійснюється з метою оборони України шляхом максимального залучення громадян. Територіальна оборона, підготовка українських громадян України до національного спротиву й рух опору – це складові національного спротиву. Безпосереднє керівництво таким спротивом здійснюється Президентом України – Верховним Головнокомандувачем Збройних сил України через Міністра оборони України. Загальним керівництвом територіальною обороною на всій території України займається Головнокомандувач Збройних Сил України через Командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил України. Утворення усіх військових формувань у громадах у період воєнного стану повинні узгоджуватися з Генеральним штабом Збройних Сил України. Провідним завданням цих військових формувань є сприяння здійсненню конкретних заходів у сфері оборони, а також підтримання правового режиму воєнного стану на території України [4].

Отже, можна зробити висновок, що на даний момент національне законодавство України має певні проблеми щодо правового закріплення статусу територіальної оборони, порядку його формування та визначення кола виконуваних завдань. Через це можна помітити певні законодавчі неврегульованості, що знижують ефективність та якість здійснення територіальної оборони України. Унаслідок цього пропонується все більше повне дослідження окресленої тематики з метою покращення ефективності діяльності територіальної оборони.

---

1. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991. № 1932-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1932-12>

2. Романченко І.С., Фролов В.С., В.В. Палій. Шляхи підвищення ефективності системи управління територіальною обороною України. Теорія воєнного мистецтва. URL: <http://en-nio.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/2009-4.pdf#page=6>

3. Лобко М.М., Саганюк Ф.В., Устименко О.В. Територіальна оборона як резерв посилення спроможності сил оборони. Науковий часопис Академії національної безпеки. – 2018. - №1. С. 49-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nivanb_2018_1_7

4. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021. № 1702-ІХ. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1702-20>

Альберт ВОЛЬТОБРИСОВ
студент юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

Науковий керівник:

Олег ЛЕВІН

доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін, кандидат історичних наук,
доцент

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ПРОТИ УКРАЇНИ

Кінець холодної війни в 1991 році вніс великі зміни до людей, що живуть в Україні, колишній республіці Радянського Союзу. Однак перехід України до сучасної, незалежної, демократичної та суверенної держави не пройшов гладко. У 2004 році країна пережила свої перші великі політичні потрясіння, які в народі отримали назву «Помаранчева революція». Крики («Разом нас багато! Нас не можна перемогти!») прокотились по Майдану Незалежності в Києві. Тисячі українців використали свою свободу слова і встали разом, щоб вимагати повномасштабних політичних змін у своїй країні.

Восени 2013 року українці знову почали збиратися на Майдані, цього разу на знак протесту проти рішення тодішнього українського уряду, який відмовитися від очікуваної угоди про торгівлю та асоціацію з Європейським Союзом. Спочатку вони збиралися сотнями, але натовп швидко переріс у сотні тисяч. Від самого початку, протести здавалося, були схожі на Помаранчеву революцію 2004 року, коли розлючені протестувальники формували імпровізовані барикади, створювали гасла та інші форми протесту. Але в цьому мітингу все було по іншому. Цього разу протестувальники та їхні прихильники були осначені більше, ніж просто своїми ідеалами та саморобними знаками протесту. Багато хто в натовпі тепер несли смартфони та інші пристрої з підтримкою Інтернету в кишенях. Вони були готові надати любі оновлення в прямому ефірі, робити фотографії та відео в будь-який момент, а також миттєво ділитися ними в соціальних мережах з прихильниками по всій країні та за її межами [1].

Здатність використовувати соціальні медіа визначає різницю між Помаранчевою революцією 2004 року та українською кризою, анексією та початком війни на сході України. Під час Помаранчевої революції інтернетом користувалися лише близько 12% українців [2]. Саме з цього моменту (2014 р.) Україна зазнала першу хвилю інформаційних фейків та масштабну дезінформацію з боку російської федерації, яка іде і зараз, під час повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Зокрема інформаційна війна це не тільки поширення фейків та

пропаганди. Інформаційна війна це – поширення будь-якої інформації у документах чи новинах як спосіб, який формує потрібну для органів державної влади точку зору в країні, вичерпну систему поглядів щодо окремих питань на користь організатора інформаційної пропаганди.

Проте, найбільш повне визначення інформаційної війни наводить О. Харитоненко та Ю. Полтавець, вказуючи, що інформаційна війна – найвищий рівень інформаційного протиборства, спрямований на розв'язання суспільно-політичних, ідеологічних, а також національних, територіальних та інших конфліктних ситуацій між державами, народами, націями, класами й соціальними групами, транснаціональними корпораціями шляхом широкомасштабної реалізації способів і методів інформаційного насильства (інформаційної зброї) [3].

Під час війни Україна та загалом суспільство зазнає величезний тиск. Тиск не тільки з одного фронту, а одразу з двох рубежів. Вони поділяються на: 1) військовий фронт; 2) інформаційний фронт.

Існують такі методи інформаційної війни з боку росії: 1) розкол самоіндефікації нації; 2) штампи та кліше; 3) дезінформація та фальсифікація; 4) блокування українських ЗМІ; 5) блокування російських опозиційних чи незалежних ЗМІ; 6) дискредитація України; 7) українофобство.

На сьогодні інформаційна війна доторкнулась не тільки до тих людей які дивляться телевізор, а й к звичайним школярам та студентам. Можна навести приклад як ще до початку війни путінські публіцисти відносились до України. Так, видавництво «Фоліо» опублікувало книгу Максима Калашнікова «Незалежна Україна. Крах проекту». В інтернет-магазинах твір міститься у рубриці «Публіцистика». В анотації до книги автор стверджує, що сучасна Україна «розколюється, наростають протиріччя між Заходом та Сходом, і якщо цей процес не зупинить, то в Україні може чекати сумна доля Югославії».

Але на даний момент основним центральним нарративом є твердження про «українських нацистів». Саме це світобачення путін використовує, як одну з підстав для повномасштабного вторгнення в Україну, та для підживлення цього нарративу. Кремль продовжує говорити про денацифікацію України, як одну з вимог домовленостей про «Мир». Цей нарратив також наповнюють різноманітні меседжі, що стосуються як української історії, так і сьогодення. Зокрема, що «В Україні при владі нацисти», «Україна забула про перемогу над нацизмом», «Бандера – колаборант Гітлера» чи те, що гасло «Слава Україні!» – це калька з нацистського гасла «*Heil Hitler!* / Гайль Гітлер!».

Отже, можна зробити висновок, що російські меседжі та їх поширення, завдають шкоди свідомості людини, в період інформаційної війни ворог може маніпулювати свідомістю для широкомасштабної експансії і загрожувати національній безпеці України. Тому необхідна адекватна інформаційна протидія, у вигляді контррозвідки та поширенню доказів.

---

1. Gruzd, A., & Tsyganova, K. (2015). Information wars and online activism during the 2013/2014 crisis in Ukraine: Examining the social structures of pro-and anti-Maidan groups. *Policy & Internet*, 7(2), 121-158. URL.: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/poi3.91>

2. Dyczok, M. 2006. «Was Kuchma's Censorship Effective?» Europe-Asia Studies Vol. 58, No. 2 (Mar., 2006), pp. 215-238 (24 pages). Published By: Taylor & Francis, Ltd. URL.: <https://www.jstor.org/stable/i20451179>

3. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. Ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ. Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с. URL.: http://enpuir.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/22263/Hibrydna%20Viina%20I%20Zhu%20rnalistyka_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Ольга ГАЛЬЦОВА

курсантка 1-го курсу ННІПФПНП

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри ТСП, майор поліції

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-8593-1706

ГУМАНІТАРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ ВИРІШЕННЯ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану питання національного гуманітарного розвитку набуло специфічний вектор вирішення питань, які постали внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на нашу територію. Національний гуманітарний розвиток України є процесом вдосконалення суспільства шляхом наближення до потреб людини в усіх сферах суспільного життя, створення умов для максимального розкриття творчо продуктивного потенціалу та самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних і матеріальних можливостей, інтересів та потреб [2, с. 2].

У таких умовах життя країни значною мірою підтримується завдяки зусиллям місцевої влади та організації територіальних громад, які, насамперед, взяли на себе значну частину гуманітарних завдань, приймаючи потоки біженців, а також щоденне забезпечення водо- та теплопостачанням населених пунктів, прибирання вулиць та експорт сміття, відновлення десятків ліній електропередач.

Поряд з реалізацією своїх прямих повноважень щодо організації повноцінного функціонування громад, органи місцевого самоврядування також вживають заходів щодо підтримки Збройних Сил України, територіальної оборони, допомоги всім підрозділам щодо порятунку людей та захисту територій [1].

Водночас, переформатувавшись на військовий лад, місцева влада почала шукати шляхи наповнення бюджетів та підтримки та відновлення соціально-економічної стабільності, яка була суттєво порушена внаслідок руйнування

бізнесу. Наразі територіальні громади, де це можливо та безпечно, повертаються до активного життя, закликаючи малий та середній бізнес відновити роботу, сплатити податки та забезпечити країну ресурсом для продовження оборони, а також прийняти українські виробничі потужності, які переміщуються із зони активних бойових дій на своїй території за ініційованою Урядом програмою переміщення виробничих потужностей.

Крім того, спрощення та прискорення процедури оренди державного та комунального майна на період воєнного стану має створити можливості для роботи та розвитку бізнесу, а також дозволить перемістити ще тисячі підприємств, змушених призупинити свою діяльність у райони активних бойових дій. .

В умовах воєнного стану також змінилися пріоритети витрат з місцевих бюджетів. Перш за все, задовольняються соціально чутливі потреби у функціонуванні закладів та установ комунального господарства, комунальних послуг та задоволенні життєво важливих потреб жителів територіальних громад.

Більшість народних депутатів України – членів бюджетного комітету були обрані в мажоритарних округах і сьогодні не залишаються осторонь, а у співпраці з місцевою владою беруть активну участь у житті регіонів, територіальних громад, допомагаючи вирішувати питання у воєнний час. Зокрема речей, актуальні питання забезпечення діяльності, гуманітарна сфера, територіальна оборона та забезпечення Збройних Сил України [1].

У Бюджетному комітеті є тверде переконання, що чітка організація територіальних громад має стати основою національної згуртованості, а стабільність громад – основою стабільності держави.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що війна безжально прокладає собі шлях по Україні, залишаючи невимовно гіркий слід у містах, селах. Росія, як держава-агресор, вторглась в нашу країну і забирає не тільки безцінні людські життя, але цілеспрямовано руйнує і грабує кожен будинок, кожен вулицю, кожен будинок, позбавляє їх світла, газу, води, тепла, їжі та всього іншого. За таких обставин гуманітарний розвиток України набув значної актуальності та специфічних проблем, що постали за теперішніх умов функціонування нашої держави, та які нам ще необхідно буде вирішувати тривалий час.

---

1. У Комітеті з питань бюджету схвалюються заходи із забезпечення життєздатності територіальних громад. 2022. // - URL: https://budget.rada.gov.ua/news/main_news/77039.html (дата звернення 17.05.2022)

2. Карлова В. В. Пріоритети гуманітарної політики в умовах викликів та загроз національній безпеці України. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. : Державне управління. 2018. Т. 29 (68), № 6. С. 1-7. // - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2018_29%2868%29_6_3 (дата звернення 17.05.2022)

Валерія ГЛУШАЧЕНКО

курсант 3 курсу

Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Олександр ЖУРАВЕЛЬ

старший викладач кафедри
спеціально-фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні воєнний стан — це особливий правовий режим діяльності державних органів, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та організацій в Україні за виняткових обставин, пов'язаних лише із зовнішніми обставинами — необхідністю відсічі агресії проти України чи запобігання безпосередньої загрози агресії.

Специфіка організації діяльності поліції з підтримання громадського порядку в умовах воєнного стану визначається чинним законодавством, зокрема Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [1] і залежить від завдань, що виконуються, та оперативної обстановки. Для того, щоб стандартні плани громадського порядку відповідали цілям, вони розробляються для конкретних цілей (наприклад, у разі захоплення заручників або захоплення особливо важливого місця; для пошуку та затримання озброєних, особливо небезпечних злочинців, які може з'явитися в зоні обслуговування [2, с. 339]). Поєднувати різні завдання в одному типовому плані недоцільно.

Важливе значення мають психологічна підготовка персоналу, спеціальна фізична та професійна підготовка та загартовування [2, С. 340]. При високій загальній готовності особового складу до дій в умовах воєнного стану навіть раптове, непередбачуване виникнення надзвичайних ситуацій не поставить поліцію у скрутне становище.

З метою охорони громадського порядку в умовах воєнного стану поліція використовує такі методи соціального врегулювання, як переконання та примус, зокрема адміністративне розірвання. Необхідною умовою сприяння ефективній мобілізації є роз'яснювальна робота як основний метод правоохоронної діяльності, переконання громадян у необхідності свідомого та добровільного виконання вимог законодавства, припинення антигромадських дій, профілактична робота в трудових колективах та з окремими особами.

Особливості поліцейської діяльності в умовах воєнного стану наклали організаційний розподіл на спеціальні підрозділи, групи чи окремих працівників, які мають підвищену професійну, фізичну чи спеціальну

підготовку та можуть успішно виконувати окремі види адміністративної діяльності. Це спецпідрозділи, спеціальні хімічні групи, снайпери, спеціалісти з відеодокументації, зв'язки та інші.

Співробітники поліції, які виконують обов'язки з охорони громадського порядку в умовах воєнного стану, повинні знати організацію та тактику діяльності поліції в таких умовах, завдання, функції, форми і методи діяльності поліції, рішення органів місцевого самоврядування з охорони громадського порядку, чинне законодавство, в зокрема, що регулює діяльність поліції та інших правоохоронних органів у воєнному стані.

Поліція здійснює багатофункціональну діяльність від імені держави, місце та роль якої в механізмі воєнного стану полягає у реалізації національних інтересів (забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності, екологічної безпеки, захист суспільства від тероризму). Та ін.) протидія військовим загрозам.

Ефективність форм і методів забезпечення воєнного стану значною мірою залежить від гнучкості та динамічності використання сил і засобів поліції. При цьому важливо вдосконалювати форми та методи взаємодії поліції та громадськості щодо забезпечення режиму воєнного стану.

Висновки. У центрі уваги поліцейської діяльності є внутрішні загрози воєнному стану в Україні, зокрема такі, як криміналізація суспільства, розвиток «тіньової економіки», різні форми тероризму, неправильне застосування закону та низький правопорядок тощо. Таким чином, основною функцією поліції щодо забезпечення воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, що досягається шляхом вирішення таких проблем, як боротьба зі злочинністю, особливо її організованими формами; протидія різним терористичним актам; забезпечення громадської безпеки тощо.

---

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 28. – Ст. 250.

2. Адміністративна діяльність: навч. Посіб. / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калянов та ін.]. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.

3. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 2015. – № 40, 41. – Ст. 379.

Валерія ГЛУШАЧЕНКО

курсант 3 курсу

Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Олександр ЖУРАВЕЛЬ

старший викладач кафедри
спеціально-фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ І ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Діяльність правоохоронних органів можна віднести до професії змішаних видів, яка здійснюється у специфічних ускладнених зовнішніх умовах, вимагаючи від працівників високої психічної стійкості,

Проблема професійного відбору молоді, яка вступає до ВНЗ МВС України в широкому плані на цей час ще практично не вивчалася, а методика її дослідження потребує коригування з урахуванням вимог сьогодення. Аналіз практичної діяльності МВС дає змогу стверджувати, що від рівня загальної фізичної підготовленості правоохоронців, стану їх здоров'я, залежить процес засвоєння ними бойових прийомів єдиноборств, який в більшості випадків вирішує долю заходів по припиненню протиправних посягань. Так вимоги достатнього рівня фізичної підготовленості до прийнятих на службу майбутніх правоохоронців в період початкової підготовки та при виконанні відповідної категорії та службово-професійної діяльності мають важливий вплив на професійне ставлення.

Однак аналіз літератури та практичний досвід показав, що рівень підготовленості курсантів недостатній. Цьому існує багато причин:

– діяльність правоохоронців проходить в нових умовах, а його навчання та підготовка в цілому здійснюється за старими принципами, критеріями та методичними рекомендаціями; – невідповідність рівня підготовки до Європейського;

– недоліки професійного відбору молоді до правоохоронних органів;

– недостатнє практичне обґрунтування комплексного навчання тактико-спеціальної, фізичної та підготовці зі зброєю;

– низький рівень мотивації до вдосконалення власної професійної підготовленості та розвитку фізичних та спеціальних якостей;

– аналіз фізичної підготовленості курсантів на різних етапах контролю свідчить про недостатність обов'язкових занять у процесі навчання;

– низький рівень підготовленості молоді свідчить про те, що стан

організації професійно-прикладної фізичної підготовки не відповідає сучасним вимогам та стандартам якості професійної освіти, яка недостатньо враховує специфіку цільової спрямованості виробничої діяльності. Проблема підготовки висококваліфікованих співробітників, які володіють сучасними методами пошуку, обробки та систематизації умінь з метою підвищення своєї кваліфікації, набуває все більшої актуальності, так головною метою є сприяти розвитку в правоохоронців потреби у самостійному здобуванні власних знань, необхідних для професійної діяльності. Це буде сприяти здійсненню процесу вдосконалення навичок протягом усього періоду служби в МВС.

З метою вдосконалення фізичної підготовленості майбутніх правоохоронців актуальним питанням є формування фізичних, професійно-прикладних та психологічних якостей з урахуванням специфіки обраного напрямку несення служби у правоохоронних органах, а також комплексного підходу об'єднання фізичної, тактикоспеціальної та вогневої підготовки, які будуть імітувати ситуації самозахисту, переслідування та затримання правопорушника. Необхідність залучення спеціалістів та викладачів з адміністративного та кримінального права з метою імітацій найбільш широко поширених в оперативно-службових ситуаціях, які з одного боку дадуть правовий вихід, а з іншої захист власного самозахисту

Психологічна підготовка працівника правоохоронних органів повинна розглядатися не як бажаний додаток до його професійних якостей, а як обов'язкова складова частина професіоналізму.

Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах. Основними завданнями психологічної підготовки слід вважати:

- 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності;
- 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості;
- 3) формування у працівників умінь і навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах;
- 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації;
- 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, коригувати свої вчинки.

Проведені дослідження з виявлення актуальних проблем, засвідчили про необхідність вдосконалення існуючої системи та впровадження інноваційних підходів, що позитивно вплинуть на їх підготовленість.

Визначено, по-перше, основною проблемою є низький рівень фізичної підготовленості молоді, яка вступає до силових структур, це складає певні труднощі при засвоєнні спеціальних та професійноприкладних навичок. По-друге, відсутність єдиної типової програми з фізичної та спеціальної підготовки у ВНЗ МВС України та зменшення кількості годин на дисципліну. По-третє, низька мотивація молоді до занять з фізичної підготовки.

---

1. Зозуля Є.В. Підготовку сучасного правоохоронця – на рівень європейських стандартів / Є.В. Зозуля // Наукова бібліотека. – 2014. – №4. – С. 4.

2. Карданов А.К. Значение физической подготовки в профессиональной деятельности современного полицейского / А.К. Карданов. // Теория и практика общественного развития. – 2014. – №14. – С. 118–120.

3. XV Міжнародна науково-практична конференція . Ведерніков В. А. Актуальні проблеми та інноваційні підходи до вдосконалення системи фізичної та спеціальної підготовки співробітників правоохоронних органів. -2015.

Валерія ГЛУШАЧЕНКО

курсант 3 курсу

Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Олександр ЖУРАВЕЛЬ

старший викладач кафедри
спеціально-фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОМІРНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ВОЄНИЙ ЧАС

В умовах реформування правоохоронних органів, зокрема становлення нового правоохоронного органу – Національної поліції України проблемним питанням його функціонування є визначення меж правомірності застосування поліцейськими фізичної сили та спеціальних заходів впливу.

На сьогоднішній день зазначена тема є досить актуальною, оскільки середовище, в якій здійснюють свою діяльність поліцейські, перенасичена криміногенними факторами, а захист інтересів суспільства і держави в сфері забезпечення правопорядку є зоною підвищеного ризику, так як безпосередньо пов'язана з реальною небезпекою для життя і здоров'я працівників правоохоронних органів. У зв'язку з цим при виконанні покладених обов'язків по охороні громадського порядку, боротьбі зі злочинністю та забезпеченні безпеки громадян поліцейським надано право застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю. Кожен факт їх необґрунтованого застосування негативно позначається на ставленні населення до діяльності органів Національної поліції. У випадках застосування вищевказаних засобів боротьби зі злочинністю поліцейськими, можливі випадки заподіяння травм різного ступеню тяжкості.

Таким чином, просто необхідно чітко володіти інформацією про те, які

правові підстави застосування поліцейськими фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї та яка відповідальність може наступати за неправомірне їх застосування. Наприклад, неправомірне застосування спеціальних засобів та зброї являє собою грубе порушення законності [1]. Визнані винними в цьому поліцейські несуть дисциплінарну або кримінальну відповідальність в залежності від того, чи підпадають вчинені ними дії до склад злочину або дисциплінарного проступку.

Нормативно-правова регламентація застосування поліцейськими фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї має системний характер і включає в себе взаємопов'язані правові приписи, які відображають всі юридично значимі сторони фактичної ситуації застосування даних заходів примусу.

У ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закону) зазначено, що поліція під час виконання повноважень, визначених Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї. В той же час у ст. 23 «Основні повноваження поліції» право на поліцейські заходи примусу не згадується [2].

На нашу думку, про право на застосування поліцейських заходів примусу має бути зазначено саме серед основних повноважень поліції, у зв'язку з тим, що такі заходи, зокрема в контексті протидії злочинності, як одного із завдань поліції, по своїй суті є одними з основних повноважень поліції.

Таким чином, вважаємо, що серед основних повноважень поліції має бути і вказівка на право застосовувати поліцейські заходи примусу.

Вважаємо за необхідне проаналізувати деякі норми Закону. Так, неузгодженим, як на наш погляд, є положення п. 2 «б» ч. 3 ст. 45 Закону: «гумові та пластикові кийки застосовуються для затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського» з вимогами Розділу VIII Загальної частини КК України – «Обставини, що виключають злочинність діяння» [3].

Як відомо, злісна непокора – це відмова від виконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог чи розпоряджень або відмова, виражена в зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які виконують службові чи громадські обов'язки [4, с. 90].

За наведених в п. 2 «б» ч. 3 ст. 45 Закону умов правопорушення вже вчинено. Ніякого насильства не чиниться. В наявності лише ігнорування вимог поліцейського. Виходячи з вимог обставин, що виключають злочинність діяння, підстав застосування гумових чи пластикових кийків, за описаних в п. 2 «б» ч. 3 ст. 45 Закону умов, немає. За даної ситуації має бути інше реагування, про що і має бути сказано в Законі [5, с. 160].

Таким чином, необхідно відзначити, що поліцейським до питань застосування фізичної сили, спеціальних засобів і, тим більше, вогнепальної зброї слід підходити дуже виважено і обґрунтовано, незважаючи на допустиму можливість застосування таких законодавством. З одного боку, ці правомочності пов'язані з високим ризиком настання тяжких і незворотних

наслідків аж до позбавлення людини життя, з іншого – це дієвий засіб захисту прав і законних інтересів громадян і поліцейських від суспільно небезпечних посягань з боку правопорушників.

---

1. Домніцак В. В. Порівняльно-правовий аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства в питаннях застосування поліцейським вогнепальної зброї без попередження [Текст] / В. В. Домніцак, А. З. Пашасв // Південноукраїнський правничий часопис. – 2015. - № 3. – С. 218-220.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 40-41. – Ст.379

3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05. 04. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. – Ст.131

4. Діденко С. В. Адміністративно-правовий статус Національної поліції у сфері забезпечення обігу та застосування зброї в Україні / С. В. Діденко // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – Вип. 3. – С. 88-92.

5. Осадчий В.І. Кримінально-правова складова регламентування поліцейських заходів примусу в Законі України «Про Національну поліцію» / В.І. Осадчий // Юридичний вісник. – 2015. - №4(37). – С. 154-167.

Катерина ГУНЬКО

курсант КП-133 ФПФПКП

Дмитро ТІНІН

майор поліції, викладач кафедри ТСП,
ORCID: 0000-0002-8593-1706

Науковий керівник:

Валерій БІЛЧЕНКО

старший викладач кафедри ТСП,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(Dnipropetrovsk State University of
Internal Affairs)

ПОДОЛАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЗЛАДІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У більшій частині військових формувань України, що зазнали травм в наслідку агресії Росії, ми можемо спостерігати морально-психологічні розлади. Але і на сьогоднішній час питання психологічної підготовленості потребує результативних дій та об'єктивної оцінки, проведення всіх допустимих лікувальних і реабілітаційних заходів. За показниками Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників АТО лише в 10.01.2018 року реабілітаційні осередки надали морально-психологічну допомогу 10321 учаснику бойових дій, що були демобілізовані після АТО.

На жаль, в умовах сьогодення масштабність наслідків війни на Сході України для учасників бойових дій, що отримали інвалідність важко оцінити точно, але все-таки згідно зі статичними даними, отриманими від Міністерства у справах ветеранів, станом на Станом на 01.07.2021 року в Україні налічується 423 076 осіб, що одержали статус учасника бойових дій [1]. Також, згідно даних наукових джерел, ми можемо побачити, що майже кожен шостий учасник бойових дій, що отримав травму, страждає психологічними розладами.

Одна із найрозповсюдженіших бойових психологічних травм є посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), що виникає в учасників бойових дій через не визначений проміжок часу після травмування. Згідно з МКХ-10, ПТСР є психогенним захворюванням, в наслідок впливу надзвичайного стресу, який викликає дистрес у людини. У деяких дослідженнях підтверджують той факт, що посттравматичні стресові розлади складають від 10 до 50 % усіх учасників бойових дій, в особливості тих, хто отримав травму. До станів, які змінюють морально-психологічну свідомість у військовослужбовців у період бойових дій, відносять: відчуття бойової утомленості, зниження когнітивних функцій та пам'яті, неуважність, психічна загальмованість, реактивний стан, як вид найтяжчої форми бойової психіатричної патології. У результаті негативного впливу цих факторів, близько 90 % військових потребують допомоги в комплексній медичній реабілітації, що є актуальною проблемою державної політики та медичної реформи на сьогоднішній день.

Для того, що б винайти способи подолання ПТСР у військових, дослідники Військово-медичного клінічного центру Західного регіону провели бесіду із пораненими, з метою дослідити психологічний стан військовослужбовців, що отримали травму. Вона базується на вербальному морально-психологічному контакті між психологом та пораненим, що дає можливість шляхом правильної постановки запитань під час бесіди, виявити в учасників бойових дій психологічні розлади, як агресивність, порушення пам'яті та концентрування уваги, депресивні і тривожні стани, проблеми сну і так далі. Отримані дослідниками результати підтвердилися та відповідають даним з наукової літератури. Дослідження показало:

- У 25 % військових, що приймали участь у бойових діях і в результаті не отримали поранення, виникають морально-психологічні розлади.
- У 40-50 % поранених і тих хто отримав інвалідність внаслідок бойових дій психологічні розлади виникають частіше [2].

Також, досліди проведення реабілітації військовослужбовців, що мають морально-психологічні розлади провели на лікувально-профілактичній базі в медичному центрі НГУ «Нові Санжари». Це показало, достатньо ефективну методику лікування за допомогою мистецтва, тобто малюнками, графіками, скульптурами, живописами; з різноманітними технологіями- ігровими, театральними, танцювальними і іншими терапіями. Дослід, також, показав, що ранкова зарядка, плавання, гімнастика на березі річки допомагає перезавантажити свідомість, зняти тривожні стани, напруження, дратівливість і вже через певний час можна повернутися до своєї родини.

Отже, отримане поранення у збройному конфлікті є великим стресовим

потрясінням, що може призвести до різноманітних функціональних порушень, в тому числі й морально-психологічного. При дослідженні психологічних змін у військових, що отримали поранення, встановлено, що в 38,8 % обстежених пацієнтів виявлено ознаки посттравматичної стресової реакції (ПТСР). Ця категорія пацієнтів потребує як медичної, так і психологічної реабілітації.

1.URL:https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/217522.html#:~:text=Станом%20на%2001.07.2021%20року,у%20здійсненні%20заходів%20із%20забезпечення.

2. Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних сил України, які брали участь в антитерористичній операції, під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів): наказ Міністерства оборони України від 09.12.2015 р. № 702 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16/card2#Card>.

Наргіз Насрадін кизи ГУРБАНОВА
студентка 1 курсу магістратури
Факультету адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: МЕТОДИ ПРОТИДІЇ

Через розгорнення повномасштабної війни на теренах нашої держави, ворог посилює свою діяльність не лише за допомогою зброї, а й за допомогою інформаційних ресурсів. Тисячі фейкових повідомлень направляються на телефони наших громадян з метою підвищення рівня паніки та дезорієнтації щодо майбутнього. Частіш за все інформаційні війська країни-агресора ставлять на меті:

- дезорієнтувати військових повідомленнями про загрози, яких насправді немає;
- деморалізувати їх переконанням, що спротив не має сенсу, бо їх вже «злили» і їхні товариші склали зброю;
- деморалізувати цивільних нагнітанням страху;
- викликати паніку;
- зруйнувати єдину комунікацію держави;
- створити колапс в інфопросторі.

Більше того, рф регулярно надсилає так звані «фішінгові» посилення, тобто шахрайські веб-ресурси, який виманює відомості про користувача, який переходить за таким посиленням.

Соціальні мережі також є майданчиком для розгортання фейків та неправдивих відомостей. Кожен з нас стикався з інформацією, наприклад щодо того, що наші війська склали зброю та здали російським військовим українські землі. Звичайно в таке не слід вірити, бо це одна з цілей ворога, помістити у

наші голови те, що наша держава слабка та не може протистояти агресії.

Головним методом отримання достовірних та достатніх відомостей, це аналіз офіційних інформаційних сайтів та каналів, наприклад сайтів Офісу Президента, Міністерства оборони України або ресурсів Збройних сил України (далі ЗСУ). Слід відзначити, що наразі діяльність України в інформаційному просторі є дуже якісною та реальною. Генштаб постійно оновлює інформацію по найгарячішим точкам нашої держави, що дає змогу громадянам не бути в інформаційному вакуумі та переконатись в тому, що Україна потужна та в жодному разі не віддасть ні клаптика своєї землі.

«Політологам», «політехнологам», «політекспертам» не можна сліпо довіряти. Їхня незалежність та незаангажованість під великим питанням. Бо дуже часто такі «експерти» є проплаченими маріонетками, які несуть в маси неправду.

Не вірмо переказам. У жодному разі не переказуймо почуте, не перевіривши інформацію. Інакше спрацьовує миттєвий ефект зіпсованого телефону. Чому це небезпечно? Нещодавнє дослідження ГО «Детектор медіа» та фонду «Демократичні ініціативи» засвідчило, що отримання інформації «з уст в уста» є одним із найпоширеніших способів споживання новин. Отже, важливі новини, почуті від людей, слід перевіряти в офіційних джерелах, а неважливі нехтувати [2]. Також необхідно перевіряти інформацію, дивитися, які джерела її поширюють, довіряти лише якісним і відповідальним медіа; перевіряти джерело поширення будь-якої інформації, про що би в ній не йшлося. Будь-яке повідомлення під час війни може бути неточним або зовсім не підтвердитись.

Національна поліція України створила чат-боти за допомогою яких можна повідомити про виявлену пропаганду або дезінформацію. Як наголошує Національна поліція України, то від моменту створення до каналу приєдналися майже 150 тисяч учасників. Вони надіслали понад 3 200 000 скарг на різні інформаційні ресурси окупантів. Загалом вдалося заблокувати 1500 ресурсів агресора. Заблоковані канали налічували близько 15 млн аудиторії. Також окремо було заблоковано 3178 публікацій, що виправдовували військові злочини й загибель мирного населення України [1].

Наша держава винайшла методи боротьби з дезінформацією та пропагандою, завдяки яким можна забезпечити високий рівень інформаційної гігієни та не допустити впливу неправдивих відомостей на нашу буденність. Слід активно використовувати ті важелі, які рекомендуються міжнародними спільнотами для уникнення введення в оману або в гіршому випадку погіршення самопочуття через переживання. Україна міцна і неодмінно переможе, то ми, як громадяни маємо цьому сприяти і не піддаватись фейкам.

---

1. Інформаційний фронт: заблоковано 1500 ворожих ресурсів. Офіційний Телеграм-канал Національної поліції України. URL: https://t.me/UA_National_Police/2653 (дата звернення 20.04.2022).

2. Медіаспоживання в Україні: зміна медіапотреб та програш російської пропаганди. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/infospace/article/196442/2022-02-15-mediaspozhyvannya-v-ukraini-zmina-mediapotreb-ta-progrash-rosiyskoi-propagandy/> (дата звернення 20.04.2022).

Анастасія ДЖАНИМ
здобувачка вищої освіти I курсу
Навчально-науковий інститут права
та інноваційної освіти

Науковий керівник:
Олег ЛЕВІН
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат історичних наук
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В КРАЇНІ

Події 24 лютого 2022 року змінили життя кожного громадянина України. Мабуть, це найстрашніша дата за часів ХХІ століття, яка викликатиме страх, переживання, біль та відчай. Ранок цього дня став жорстким будильником, який увірвався у безневиний сон мирного населення України. Тож, що являю собою поняття «людина» у ці страшні часи?

Згідно теорії соціологічних наук, людина з самого народження має свій соціальний статус, тобто становище індивіда у системі соціальних зв'язків і відносин. Кожна особа, як елемент соціального середовища, виконує певні функції, які в свою чергу несуть або позитивний або негативний характер. В тяжкий період наше життя трансформується на період виживання, який супроводжується низками страждань, втрат, виснажень і прагненням до найкращого життя. Останнє – це і є, той один фактор, який не дає опустити руки, а тільки більше наповняє тіло силою духом та волею.

Часи війни є одним з найскладніших періодів нашого життя. Історії бабусь та дідусів в одну мить перетворилися на реальність. Але як адаптуватися тим, хто тільки починав вивчати події війни з історії України? Складне питання, яке потребує ретельного аналізу. Адаптація українців потребує багатогранного процесу балансування як соціального аспекту так і психологічного фактору. Соціально-психологічна адаптація до умов воєнного конфлікту відбувається як адаптація до соціально напруженого середовища, що постійно змінюється, тому важливо змістити акцент із стану адаптованості на властивості адаптивності особи і спільноти, які пов'язані із такими конструктами як життестійкість, психологічна пружність, групова ефективність. Зокрема психологічна пружність особи/спільноти постає як здатність долати наслідки війни як травми та повертатися до звичного способу життя [1].

Соціальний статус людини під час воєнних дій можна охарактеризувати кількома чинниками. Перш за все це стосується волонтерської діяльності, яка

формує основу життя у воєнному середовищі з боку звичайних громадян. Надання гуманітарної, медичної, психологічної допомоги – ознака не лише людяності населення, але й забезпечення підтримці бойового духу кожного мешканця країни. Як відомо, соціум – найголовніше джерело інформації для військової частини населення. Тож під час бойових дій уникнення розповсюдження будь-якої інформації у соцмережах, слугує усуненню атаки у певній місцевості з боку агресора. Важливою частиною існування українця у воєнно-соціальному середовищі є допомога армії ЗСУ. Це стосується не лише надання матеріальної, а й моральної допомоги. Підтримка у тяжкий період життя дуже важлива, особливо для українських солдатів. Психологічну підтримку ми розглядаємо як комплекс профілактичних, просвітницьких, психологічних, організаційних заходів, загальною метою яких є відновлення і збереження психологічного здоров'я комбатантів, членів їхніх родин. Психологічна підтримка спрямовується на актуалізацію наявних і створення додаткових психологічних ресурсів, які забезпечують оптимальну життєдіяльність, спілкування і адаптацію до соціуму [2].

Варто зауважити, що важливим фактором на чому базується соціальний статус людини у воєнний час є спілкування зі своїми родичами-воєнними. Цей факт підтверджено не лише психологами, а й самими військовослужбовцями. Об'єктами психологічної підтримки передусім можуть бути комбатанти, їхні дружини, інші члени родин, а також вимушено переміщені особи зі сходу країни, дорослі діти (старші підлітки) [3].

Отже, середовище життя людини у період бойових дій в країні базується на їх соціальному статусі. Тобто це діяльність, з метою якнайшвидшого часу перемоги, що характеризується значною допомогою воєнному класу населення. Першочергова реакція на буття війни може скалічити психічне становище нації, тож цілком будь-якого свідка цих часів є незламність бойового духу та віра у мирне життя.

---

1. Шклярська О. Психологічна пружність – запорука виживання під час війни [Електронний ресурс] / Оксана Шклярська. Режим доступу : http://www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=3373.

2. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : *монографія* / Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018, 160 с.

3. Череповська, Н. І., Умеренкова, Н. Ф. *Медіапсихологічні ресурси подолання травми війни : Практичний посібник*. Друге видання доп. І випр., 2021 [Електронний ресурс] Взято з <http://mediaosvita.org.ua/book/mediapsyholoichni-resursy-podolannya-travmy-vijny-2/>.

Світлана ДРОГОВОЗ

курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

НАДАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПЕШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ – ПЕРШИЙ НА МІСЦІ ПОДІЇ

Кожного дня в світі все більше відбувається надзвичайних ситуацій та катастроф найрізноманітнішого характеру, внаслідок яких завдаються величезні матеріальні збитки та високий ризик небезпеки для життя та здоров'я людей. Пересічні громадяни, які скоріше за все випадково опинилися на місці виникнення надзвичайної ситуації, зазнають найбільших травм та пошкоджень, тому для рятування їхнього життя необхідно своєчасно застосувати заходи надання першої домедичної допомоги [ст. 7-8, 1].

Взагалі для найбільш ефективного рятування життя людей бажано, щоб кожен громадянин володів навичками надання першої домедичної допомоги постраждалим, але, на жаль, на разі це залишається лише бажаним результатом. Існують такі категорії громадян, які внаслідок своїх професійних обов'язків, повинні володіти такими навичками. Однією з таких категорій є працівники Національної поліції України. Обов'язок надання першої домедичної допомоги працівниками поліції постраждалим навіть визначений Законом України «Про Національну поліцію» у ч.1 п.4 ст. 18, у ч.1 п.14 ст. 23 це визначається також як повноваження працівника поліції, крім цього, ч.4 ст.43 цього Закону передбачає надання поліцейськими невідкладної медичної допомоги, щодо осіб, які зазнали травм внаслідок застосування заходів поліцейського примусу [2]. В доповнення до вже зазначеного законодавчого нормативного акту можна зазначити ще один не менш важливий нормативно-правовий акт - Закон України «Про екстрену медичну допомогу» який у ст.12 точно визначає перелік посадових осіб, які зобов'язані в своїй професійній діяльності рятувати постраждалих. Такими особами є: «...рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, поліцейські, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи...» [3].

Найчастіше за все, працівники поліції діють оперативніше та швидше

потрапляють на місце події за медиків, тому на плечі поліцейських покладається неймовірно важливе завдання щодо рятування постраждалих. Від правильного визначення стану постраждалого, алгоритму дій поліцейського, визначення причини пошкоджень та вміння усувати їх, швидкості надання екстренної медичної допомоги залежить життя людини та ефективність надання подальшої допомоги постраждалому медиками, вчасний виклик бригади екстреної швидкої допомоги, передача достовірної інформації з місця події та інше. При цьому важливо не створювати загрози для свого життя та здоров'я. Тому працівники поліції повинні, прибуваючи на місце події першими, повинні надавати домедичну допомогу правильно та кваліфіковано [ст. 5-9, 4]. Для реалізації цієї мети, МОЗ навіть розробив спеціальний нормативно-правовий акт – наказ «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», від 29.03.2017 № 346, який передбачає план підготовки поліцейських та навчально-тренувальні програми з трьох рівнів для покращення якості виконання їхніх службових обов'язків у сфері надання допомоги постраждалим. Крім цього у даному Наказі зазначено ключове поняття нашої теми: «перший на місці події – це людина, що виконує базові маніпуляції для порятунку життя постраждалого з використанням мінімального набору обладнання або за його повної відсутності, цими людьми зазвичай і стають працівники оперативно-рятувальних служб: поліцейські, рятувальники та інші.

Отже, з вище зазначеного можемо зробити висновок, що поліцейські, особливо патрульні, у своїй практиці найбільше стикаються з проблемами людей та наданням їм першої домедичної допомоги, тому що першими опиняються на місці події. Їхнє головне завдання полягає в тому, щоб якнайшвидше визначити причину виникнення травм у постраждалого та усунути негативні для життя постраждалого наслідки шляхом якнайшвидшого початку надання невідкладної допомоги тим особам, які цього потребують [5].

---

1. Домедична допомога на місці події : практичний посібник / П. Б. Волянський, А. М. Гринзовський, С. О. Гур'єв та ін. ; за заг. Ред. д. н. держ. упр., професора П. Б. Волянського та д. мед. Н., професора С. О. Гур'єва. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 224 с.

2. Закон України «Про Національну поліцію», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>, (дата звернення: 10.05.2021)

3. Закон України «Про екстрену медичну допомогу», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 30, ст.340, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text> , (дата звернення: 26.09.2021).

4. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. Посібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. Держ. Ун-т внутр. Справ, 2018. 144 с. ISBN 978-617-7665-25-9.

5. Наказ МОЗ «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», від 29.03.2017 № 346, URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/62653___62653, (дата звернення: 10.05.2021).

Юсефф ЕЛЬ ФАХУЛ
студент II курсу, гр. Б-ЕК-041ін,
спеціальність «Економіка»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Наталія ЛЕОНОВА
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
канд. Філол. Н.

СПЕЦИФІКА ГРАМАТИКИ СТУДЕНТСЬКИХ ТЕЗ

Однією з форм наукової роботи студентів є тези. Публікація тез доповідей студентів зазвичай здійснюються за результатами участі у регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах, науково-практичних семінарах тощо.

Шляхом самостійного вибору студента за умови погодження її з науковим керівником обирається тема наукової публікації, дослідження. Також попередньо визначається, під чийм керівництвом відбуватиметься визначена науково-дослідна діяльність. Конкретну міжнародну чи всеукраїнську науково-практичну конференцію чи науковий семінар (участь студентів у яких передбачена організаторами) студент має право обрати самостійно.

Участь у науково-практичних конференціях допускається за умови наявності рецензії викладача, який забезпечував керівництво науковим дослідженням студента. Слід зазначити, що тези студентської доповіді за результатами участі у науково-практичних конференціях будь-якого рівня можуть бути враховані під час оцінювання якості наукової діяльності студентів лише за умови наявності підтвердженого керівництва процесом написання тез (рецензування) представником професорсько-викладацького складу.

Загальноприйнятим є таке визначення цього виду наукової роботи студентів: «Тези доповіді (*від давньогрек. Thesis* – твердження, положення) – це опубліковані до початку наукової конференції матеріали попереднього характеру, що містять виклад основних аспектів наукової доповіді. Вони фіксують науковий пріоритет автора і містять матеріали, які раніше не друкувалися. Тези мають характер короткої стверджуючої думки або висновку, закономірності виявлених наукових фактів. Весь текст займає об'єм приблизно в 2-3 сторінки []».

Отже, вважається, що структурно академічні наукові тези мають містити такі елементи:

– тема та її актуальність;

- лаконічна постановка наукової проблеми;
- короткий огляд існуючих позицій щодо обраної проблематики;
- окремі власні думки щодо наукової проблеми;
- стислі висновки».

Вимоги до оформлення тез та їх граматичних особливостей визначаються організаторами наукового заходу та розсилаються в додатку до інформаційного листка конференції, семінару та ін. Слід чітко дотримуватись цих рекомендацій, адже в іншому випадку тези можуть бути не прийняті до друку. Будь-яке порушення вимог може послужити причиною відмови те лише друку тез з боку організаторів наукового заходу, але також повернення їх автору та затримку повернення коштів, витрачених на сплату організаційного внеску.

У процесі підготовки та написанні тез доповіді для всеукраїнських наукових заходів студентам потрібно дотримуватись граматичних норм сучасної української мови (чи іншої робочої мови конференції), а саме:

1) уникати занадто об'ємного за змістом вступу та занадто перевантажених ускладнюючими елементами (зворотами різних типів, вставних слів, словосполучень, порівняльних побудов тощо) синтаксичних конструкцій;

2) позбуватися елементів абстрактності чи невизначеності поставленої наукової проблеми;

3) не вживати в тексті тез синтаксичні елементи, що порушують пряму логіку викладу матеріалу;

4) досягати повної чіткості висновків; уникати порушення наукового стилю;

5) у жодному разі не вживати реферативної форми викладу інформації в тезах доповіді.

Отже, специфіка граматики студентських тез полягає в чіткому дотриманні правил граматичної структури робочої мови конференції, семінару тощо, обраної для написання тез.

---

1. Грицан О.А., Зеліско А.В., Кульчак Л.С. Методичні вказівки по написанню наукових робіт та критеріїв оцінювання різних форм наукової роботи студентів. Івано-Франківськ, 2014, 32 с. URL : <https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2020/01/Методичні-вказівки-для-написання-наукових-робіт.pdf>.

2. Збірник тез доповідей студентської науково-практичної конференції ЧДТУ : 27–30 квітня 2020 р. Міністерство освіти і науки України, Черкас. Держ. технол. Ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2020. 329 с. URL : https://departments.chdtu.edu.ua/media/k2/attachments/Тези_ДСН-2020.pdf.

Айюб БАМБАМ

студент II курсу, гр. Б-М-041ін,
спеціальність «Менеджмент»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Наталія ЛЕОНОВА

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
канд. Філол. Н.

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ ПРЕС-РЕЛІЗІВ МВС ПІД ЧАС ВІЙНИ

Заголовки статей, прес-релізів, дайджестів у мовній практиці мас-медіа за переважною кількістю ознакам (спрямованістю на конкретну цільову аудиторію, стислістю, насиченою інформативністю та ін) є найпоширенішими жанровими формами, адже читачі періодичних видань – майже необмежена кількість реципієнтів інформативних блоків, отже, кількість суб'єктив-колективів, які сприймають заголовок і текст також є достатньо великою. «У сучасній лінгвістиці виокремлюють такі основні сегменти вивчення зазначених синтаксичних побудов: засоби увиразнення та посилення змістового навантаження (Н.А. Конопленко), функційні ознаки заголовка періодичного видання в широкому розумінні (В.А. Кухаренко)» [2, с. 56-61].

Оскільки заголовок періодичних видань (газет, прес-релізів, статей тощо) як лінгвістичне явище, тривалий час привертає увагу науковців привертає диференційований підхід, що простежується під час аналізу функціонуючих визначень заголовка. Але до нашого часу деякі питання залишаються полемічними. Незважаючи на велику кількість визначень, спираємось на позицію Д.А. Качаєва, за визначенням якого заголовок – це виділений графічно потенційно згорнений знак тексту, виражений вербальними і невербальними засобами мови, у якого автосемантичність є відносною; є абсолютно початковим, ...елементом, що іменує або характеризує текст, прогнозує зміст, інтерпретує текст, інформуючи про його додаткові сенси [1].

Деякі лінгвісти звертаються у першу чергу до функцій зазначених конструкцій. Наприклад, Г. Почепцов вказує на те, що заголовок – власне є назвою публікації, тобто “гранично стислим і влучним висловленням головної ідеї твору” [3, с. 40-45].

«Стверджуємо, що заголовок – цілісна одиниця мовлення, що стоїть перед текстом, є назвою цього тексту, частково висвітлює його зміст і потенціює інтерес до нього широкої ЦА (цільової аудиторії).

Сучасні лінгвісти мають різні погляди щодо функцій різних типів заголовків. Можемо стверджувати, що більшість лінгвістів виділяють такі функції заголовків і серед них – заголовків прес-релізів МВС :

- номінативна;
- інформативна;
- функцію впливу;
- рекламна;
- розмежувальна» [2, с. 56-61].

У кожному конкретному розгорнутому заголовку прес-релізу МВС, залежно від типу тексту, до якого він належить, на перший план виходить **інформативна функція**: *Ставлення населення України до діяльності МВС* [4], чи **функція впливу** (емоційного, морального): *КМЄС в Україні: Рада ЄС змінює мандат місії, щоб підтримати Україну в розслідуванні й кримінальному переслідуванні міжнародних злочинів* [5], чи **функція реклами**: *100 днів нового керівництва МВС. Прес-реліз* [6].

Аналізуючи джерела з означеного питання, дійшли висновку, що заголовки прес-релізів МВС як синтаксичні одиниці переважно є самодостатніми конструкціями, що переважно є експресивно нейтральними та спрямованими на широку аудиторію.

---

1. Качаєв Д.А. Соціокультурний та інтертекстуальні компоненти в газетних заголовках (на матеріалі преси 2000-2006 рр.): автореф. дис. ... канд. Філол. Наук Д.А. Качаїв. Ростов-на-Дону, 2007. 75 с.

2. Леонова Н.В. Граматичні особливості, структура й функції заголовків періодичних видань – одного з найпоширеніших видів малих жанрових форм інформації (МЖФІ) Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Сер. “Філологічна” : зб. Наук. Праць. Острог : Вид-во Нац. Ун-ту “Острозька академія”, 2013. Вип. 40. С. 56-61.

3. Почепцов О.Г. Комунікативний статус як параметр мовної взаємодії. Мовознавство. 1989. №4. С. 40-45.

4. URL : <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=294>

5. URL : <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/press-releases/15>

6. URL : <https://helsinki.org.ua/publications/100-dniv-novoho-kerivnytstva-mvs-pres-reliz/>.

Поліна ЄСІНА

студентка ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр ТАЛДИКІН

кандидат юридичних наук, доцент

МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО ЛЬВОВА

Запровадження на території України магдебурзького права сприяло розвитку місцевого самоврядування, створенню правової основи задля належного функціонування міст та появи елементів громадянського суспільства. Для тогочасного Львова, який вважався зразком суспільного устрою для багатьох українських міст, магдебурзьке право мало неабияке значення і великий вплив на подальший розвиток.

Суттю магдебурзького права було отримання можливості самоврядування на корпоративній основі шляхом звільнення міського населення від юрисдикції урядової адміністрації (тобто звільнення від феодалів, воєвод, намісників тощо), запровадження власних органів місцевого самоврядування. Тобто, на основі цього права місто отримувало самоуправу, власного вейта, бурмістра, радників, лавників, власні суди, вільну торгівлю, право на накладення податків та різного роду оплат. Найвищим органом самоврядування на територіях де діяло магдебурзьке право був магістрат, до складу якого входили дві урядові колегії – лава та рада (рада відповідала за торгівлю, громадський порядок, розглядала позови міщан, лава ж виконувала роль судового органу) [1], [3].

Хоча потрібно зазначити, що надання містам України магдебурзького права покращило вже існуючі форми самоуправління, а не започаткувало їх. Т. Горошко зазначала, що міське самоврядування на німецькому праві не було штучним явищем, а сформувалося в ході історичного розвитку. Надання Українським містам привілеїв на магдебурзьке право по своїй суті являло собою юридичне оформлення складних соціально-економічних та процесів самоврядування [1].

Міське магдебурзьке право було однією з форм німецького права. Проте на території України це було не німецьке, а українське муніципальне право, що з'явилося шляхом злиття українського звичаєвого права з видозміненими і пристосованими елементами інших правових систем (в тому числі, звичайно, і німецького магдебурзького права). Роль джерела права на теренах тогочасної України відіграло «Саксонське дзеркало», яке мало вплив на формування норм не лише німецького права на українських землях, а й на інші правові акти чи кодекси. Окрім «Саксонського дзеркала» не менш важливим джерелом для українських та польських земель був магдебурзький «Weichbild», основу якого

складали:

- 1) трактат про устрій судів Магдебурга 1295 – 1304 рр.;
- 2) магдебурзькі хроніки 1235 – 1250 рр.;
- 3) магдебурзьке лавниче право 1295 – 1304 рр.;
- 4) низки маловідомих переписів римського права [1], [2].

Неабияке значення магдебурзьке право мало для тогочасного Львова, який мав найвищий рівень самоврядування серед усіх українських міст з подібним правом. Місто отримало магдебурзьке право у 1356 році від Казимира Великого. Львів виділявся найширшим самоврядуванням серед інших східноєвропейських міст. Магдебурзьке право у Львові можна було назвати повним, тобто місто мало самоврядування на основі двох колегій:

- 1) міська рада у складі радників і бургомістрів, які виконували в основному адміністративні функції (міську раду Львова називали сенатом, створення якого надало мешканцям власний орган міського самоврядування);
- 2) в'їт і лавники, які здійснювали судові функції [4], [5].

Львів прийнято вважати материнським містом, тобто зразковим для інших, бо лише воно отримувало ортілі (тобто тлумачення правових норм, які надсилалися у менші міста великими). Саме ці ортілі ставали чи не найважливішими документами, а тому на Русі магдебурзьке право зачасту називали львівським. Також Львівська міська рада виконувала функції апеляційного суду для українських міст, що входили до складу Польського королівства, пізніше Речі Посполитої, які володіли магдебурзьким правом [2], [4].

Отже, хоч магдебурзьке право у Львові і було скасовано в 1786 році, воно сприяло формуванню правових норм, які існують дотепер і є частиною громадського самоврядування. Також завдяки цьому праву було підвищено правову свідомість міщан та зміцнено норми демократії та законності.

---

1. Савчук Н. О. Магдебурзьке право в Україні: історія та сучасність. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002, №1. С. 22-29.

2. Гошко Т.Д. Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XVI – початок. Львів: Афіша, 2002. 256 с.

3. Ровинська, К. І. (2013). Магдебурзьке право як підґрунтя формування місцевого самоврядування на території України. Теорія та практика державного управління, (2), С. 257-263.

4. Кобилецький, М. М. Магдебурзьке право в Україні Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze 10, 2019 С. 9-21

5. Гошко, Т. З. (1996). Історії магдебурзького права у Львові (XIII–XVII ст.). Львів. Історичні нариси, С. 45-60.

Діана ЗАМКОВА
студентка Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

Науковий керівник:
Гліб БАРАБАШ
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ПРОБЛЕМ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ОГОЛОШЕННЯ В КРАЇНІ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Проблема реалізації прав людини під час оголошення в країні військового стану, враховуючи сучасні події в Україні, є надзвичайно актуальною. Так, Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року [1] в нашій державі запроваджено воєнний стан, на період дії якого можуть обмежуватися різноманітні права і свободи людини і громадянина.

Дискримінаційність режиму військового стану, перш за все, проявляється в «обмеженні прав і свобод людини, тобто визначені законодавством меж здійснення людиною своїх прав і свобод, що виражаються у встановленні певних заборон, які носять виключно тимчасовий характер і застосовуються з метою усунення тих обставин, що спричинили введення такого режиму» [2, с. 128]. Все це робиться заради однієї мети – вистояти у боротьбі із супротивником та зберегти державу.

В цьому аспекті, проблемними є питання, наскільки правомірно обмежувати людину у її правах та свободах? Чи не є конфліктом те, що для захисту прав та свобод людини ці права та свободи необхідно обмежити? Які межі такого обмеження? Як не допустити свавілля в даній сфері та як регулюють дані питання норми міжнародного права, а також законодавство інших країн?

Всі ці проблеми неодноразово порушувалися у працях вчених-юристів. Незважаючи на неодноразове апелювання до даної проблеми, слід зазначити, що для українських реалій за всю сучасну історію ніколи не існувало на скільки серйозних підстав для обмеження реалізації прав людини, як ті, які спостерігаються нині та є спричиненими російським військовим вторгненням на територію України. Тому окреслені проблемні питання вимагають особливої уваги та аналізу в контексті сучасних глобалізаційних умов.

Аналіз національного законодавства дозволяє констатувати, що в даний час умови військового стану в Україні, перш за все, регулюються Конституцією України, а саме статтею 64, де йдеться мова про те, що «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод

із зазначенням строку дії цих обмежень» [3].

Наступними нормативно-правовими актами, що регулюють умови воєнного стану є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 року [4], а також Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року [1].

Зазначимо, що за своєю суттю воєнний стан є особливим правовим режимом, який може бути введений за певних умов на території всієї України, або окремих її місцевостях.

Воєнний стан – це особливий режим, який запроваджується на всій території держави або в окремих місцевостях у зв'язку з агресією чи загрозою агресії проти України [4; 5].

Підставами є різного роду вторгнення, збройна агресія, блокада, військовий напад або його загроза, небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності та інше [4]. І для відвернення таких загроз відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування під час воєнного стану надаються необхідні повноваження [6].

Серед всіх заходів, які стосуються обмеження реалізації прав людини і можуть бути впроваджені в межах тимчасових обмежень, основними, що стосуються фізичних осіб є право органів:

«1) запроваджувати комендантську годину;

2) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

3) перевіряти документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян;

4) забороняти торгівлю алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, а також зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами;

5) запроваджувати у разі необхідності нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами» [6].

Отже, зазначені вище нормативно-правові акти докладно регламентують порядок запровадження воєнного стану, причини, порядок діяльності органів державної влади та найважливіше – які права та свободи людини та громадянина підлягають обмеженню та на який термін. Ці нормативні правові акти обов'язково повинні містити вичерпний перелік обмежень. Так, всі вони прямо вказують на обмеження наступних прав: свобода пересування, в'їзду та виїзду, проведення зборів, мітингів та демонстрацій, інших масових заходів, страйків, заборону або обмеження вибору місця перебування, місця проживання, зупинення діяльності політичних партій та інші обмеження.

Аналіз вищеназаних нормативно-правових актів дозволяє зробити висновок, що вони прямо торкаються і конституційних прав людини, саме тому, навіть в сучасних умовах війни в нашій державі, виникає безліч суперечок щодо того, наскільки такі обмеження є правомірними та

необхідними.

Варто сказати, що всі ці обмеження багато в чому законні, але іноді може траплятися так, що економічні, політичні інтереси переважають захист прав і свобод людини і громадянина. Через ці причини виникає питання про захищеність людини від можливого зловживання з боку держави. Зазначимо, що головним критерієм такого обмеження є положення Конституції України: права людини можуть бути обмежені лише в тій мірі, на скільки це дозволяється положеннями Конституції.

Питання обмеження права і свободи у межах міжнародного права регулюються Міжнародним Пактом про громадянські та політичні права 1966 р., у якому, відповідно до ст. 4, допускається обмеження прав та свобод людини і громадянина в умовах надзвичайного стану, з наявністю обов'язкової умови, що життя нації перебуває під загрозою. Для введення обмежень необхідно офіційно оголосити про запровадження надзвичайного режиму. Причому обмеження не повинні носити дискримінаційний характер та всі заходи мають бути тимчасовими [7].

Іншим міжнародним актом, що регулює це питання, є Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. [8]. Так, у ст. 15 є аналогічні положення про обмеження прав і свобод лише за умови дотримання вищезгаданих вимог.

Отже, можна зробити висновок, що такий відступ у вигляді обмеження певних прав, при цьому з дотриманням встановлених вимог, є допустимим, тому що здійснюється для забезпечення безпеки кожної людини. Але для того, щоб такі обмеження були необхідними, потрібно дотримуватися, зокрема, наступних вимог:

- 1) неприпустимість обмеження основних прав людини (права на життя, права на недоторканність приватного життя, права на свободу віросповідання, права на судовий захист, право на свободу совісті);
- 2) принципу обмеженої тривалості таких режимів;
- 3) офіційного оголошення воєнного стану тощо.

Цікавими є законодавчі положення, які регулюють це питання, у інших країнах. Так, наприклад, у Конституції Індії 1950 р. закріплено, що під час надзвичайного та військового стану органи влади наділяються правом видавати накази та приймати такі закони, які перебувають у протиріччі з деякими основними правами та свободами: свободою слова та вираження думок, зборів, створення об'єднань та спілок, пересування, свободою вибору професії тощо [9].

У Конституції Королівства Нідерландів 1983 р. йдеться про те, що оголошення надзвичайного та воєнного стану може спричинити призупинення основних прав особи: права на вільне сповідання своєї релігії; права на вільне розповсюдження своїх поглядів; права на проведення зборів та демонстрацій; права на недоторканність житла; таємницю листування, телефонних та телеграфних повідомлень [10].

В Основному законі ФРН говориться, що законами, які призначаються для реалізації цілей оборони держави і відповідно захисту населення, може встановлюватися певне обмеження прав: права на свободу пересування, в'їзду,

виїзду та права на недоторканність житла [11].

Отже, слід зазначити, що права та свободи людини і громадянина, безумовно, є найвищою цінністю і будь-яка діяльність держави має бути на благо людини. Безпека життя суспільства та кожної окремої людини повинна гарантуватися та забезпечуватися шляхом застосування таких заходів, як обмеження прав та свобод, які повинні бути розумними, відповідати встановленим вимогам та принципам як національного, так і міжнародного законодавства.

На наш погляд, сприяти необґрунтованим обмеженням в реалізації прав людини під час оголошення в країні військового стану, а також недопущенню зловживанням правом може законодавче закріплення чіткого переліку принципів запровадження такого роду обмежень, які будуть виступати одночасно і критеріями такого обмеження. Ці принципи можуть послужити всілякою гарантією недопущення зловживань з боку держави під час оголошення в країні військового стану і відповідно недопущення обмеження прав і свобод людини для реалізації економічних та політичних інтересів. Враховуючи той факт, що у згаданих вітчизняних нормативно-правових актах відсутній чіткий перелік таких принципів, вважаємо за доцільне внести зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» шляхом його доповнення, де викласти у семи пунктах заходи реалізації у новій редакції:

1) заборона превентивного обмеження прав і свобод – запровадження обмежень в реалізації прав і свобод можливі лише за наявності реальної загрози безпеці суспільства, держави та необхідності їхнього захисту;

2) чіткість встановлених обмежень – встановлені обмеження повинні бути чітко сформульовані; не допускається довільне тлумачення обмежень;

3) пропорційність обмежень, що вводяться – відповідність ступеня обмеження має відповідати суспільно значущій меті, для якої вводяться такі обмеження;

4) неприпустимість дискримінації – всі рівні перед законом і судом і неприпустиме обмеження у правах більшою чи меншою мірою за мотивами расової, релігійної, національної та іншої приналежності;

5) обґрунтованість обмеження – наявність прав та інтересів, що вимагають захисту, реальна чи потенційна можливість заподіяння шкоди державним та громадським інтересам та неможливість захисту зазначених інтересів будь-якими іншими способами;

6) гласність – повідомлення всього населення про введення військового стану, оповіщення через всі можливі ЗМІ про існуючу обстановку в державі, про заходи, що вживаються;

7) загальний характер обмежень – обмеження не мають носити персоніфікований характер, їхня дія поширюється на кожного у межах чинного законодавства України.

---

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

2. Мельник Р.І., Чубко Т.П. Проблеми обмеження прав і свобод людини в умовах дії

спеціального правового режиму. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.* №1. 2016. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/510>

3. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 27-ІХ від 03 вер. 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст.160.

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР),* 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

5. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР),* 1992, № 9, ст. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

6. Іщенко В. Введення воєнного стану: які наслідки та обмеження. *Юрліга.* 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/209360_vvedennya-vonnogo-stanu-yak-nasliski-ta-obmezhenya.

7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами): Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

9. Constitution of India 1950. URL: https://www.constitutionofindia.net/constitution_of_india.

10. Netherlands's Constitution 1983. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Netherlands_2008.pdf?lang=en.

11. Germany's Constitution of 1949 with Amendments through 2012. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/German_Federal_Republic_2012.pdf.

Р. ЗАРДОВ

студент Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

Науковий керівник:

Олег ЛЕВІН

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук,
м. Дніпро, Україна

ВАЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСТВІРНОЇ МЕДІА-ІНФОРМАЦІЇ НА СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПАРАЛЕЛІ ДЕРЖАВ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

На сьогодні важливість корисної та перевіреної інформації з мас-медіа стоїть гостро під час війни тому, що держави через свої медіа ресурси мають інформувати суспільство корисною та достовірною інформацією. Так, Україна

через свої телеканали (Україна 24, Інтер, ICTV та ін.), та через Президента України- Володимира Зеленського, доставляє тільки точну та правильну інформацію до народу. Іншим же прикладом є Росія, вони прогнозують по каналу Росія 24 та ін. фейки в новинах, суспільство через це перетворюється на зомбі, і їм це подобається, таким чином Росія впроваджує “рашизм”(сучасний фашизм) на теренах своїх територій.

Можна зазначити, що у сучасному суспільстві під час війни, ЗМІ є істотним політичним інструментом, без якого важко уявити функціонування влади з народом. Таким інструментом слугує телебачення. Саме через нього як найефективніше влада може впливати на суспільство та на його громадську думку, як в доброму, так і в поганому руслі [1 с. 457].

Значення засобів масової інформації для суспільства і функціонування держави важко переоцінити. Основне завдання ЗМІ полягає в інформуванні людей щодо різних питань життєдіяльності держави й суспільства, що зумовлено потребою забезпечення сталості влади. Неоцінною є роль ЗМІ як посередника в діалозі між різними соціально-політичними силами, між владою і суспільством Тому, держава через свої засоби масової інформації функціонує та підтримує тісні стосунки з суспільством [2 с. 205].

Починаючи з України, можна наголосити що вона не має наміру в дезінформації свого суспільства, так через новини впроваджують лише достовірну інформацію, що робить чіткий акцент на ту ситуацію, що трапляється під час війни. Це дає змоги орієнтуватися у важкій життєвій ситуації, та робити правильні висновки.

Через Президента України, народ дізнається таку інформацію як: скільки героїв було вбито під час війни, про допомогу від інших країн Європейського Союзу та ін. правдивої інформації. Тому, через інформацію саме з Президента, в суспільстві формується патріотизм та українська ідентичність.

Отже, можна сказати, що корисна та перевірена інформація яку Україна надає своєму суспільству має гарний вплив на їх менталітет та патріотизм, а також дає змогу від отриманої інформацію робити важливі для життя рішення вчасно.

З іншого ж боку російська федерація в якій Президент путін- минулий працівник КГБ СРСР. В ті часи усіх їх навчали тільки дезінформувати та не видавати чіткої та правдивої відповіді. Режим влади Федерації це демократичний режим, але як показує практика в росії, це авторитарний режим з усіма його формами виявлення. Телеканали, які могли доносити правдиві новини тобто були проти війни з Україною їх заблокували одразу ж. Як не дивно лишився телеканал- Росія 24, який доносить те, що в інтересах російської влади. Саме через цей канал та ті, що підтримують війну і відбувається процес зомбування суспільства, впровадження нейтральності або прихильництва “руському миру” та забезпечення ненависті до України та його мешканців взагалі.

Більша частина росіян, які дивляться новини, втішаються що вони є саме росіянами та в них “запалюються очі” від “подвигів” які, в новинах розповідають про їх другу армію світу. Вони не бачать дійсних проблем, які

виникають в їх державі.

Інформація, яка поступає від мас-медіа в Росії про Україну, призвела до виникнення не лише цілої низки стереотипів; контент російських мас-медіа активно супроводжував підготовку і розгортання справжньої, «гарячої» війни, безпосередньо бойових дій, які призвели до численних людських жертв, руйнації перспективних галузей економіки та реальної загрози територіальній цілісності та суверенітету України [3 с. 2].

Тобто їх медіа спрямована на підпалювання вогню проти України та через забезпечення фейків, вони вважають, що перемагають і це не є правдою. Руське населення стають рабами їх держави, не маючи свободи слова.

Тому, росія залучає власні зусилля на боротьбу з демократією. Водночас авторитарна держава здійснює репресивні дії проти власних національних вільних ЗМІ та переростає фактично у «цифрову диктатуру», яка у такій новій формі несе загрозу цінностям ліберальних демократій та дає змогу для впровадження тільки тих засобів масової інформації, що буде задовольняти їх думки [4 с. 74]

Підсумовуючи усе вище сказане можна зробити висновок, що на прикладі двох держав (України та Росії), - вони по різному доносять воєнну інформацію до своїх громадян через телебачення. В Україні доноситься достовірна інформація через телебачення та Президента, а в російській федерації через державне телебачення, що доносить інтереси саме держави до суспільства. Українське населення живе в повній глибинній тиї ситуації, що існує на сьогодні в країні, а російські ж навпаки лише фейковими. Мас-медіа повинна бути дійсною, тою яка буде доносити тільки достовірну інформацію. Тому українці ж і гордяться своєю державою, і в них прокидається патріотизм. Краще отримувати, не такі гарні новини, але правдиві, чим жити гарними але несправжніми фарбами.

---

1. Чувардинський О. «Четверта Влада» В структурі громадянського суспільства. Наукові записки, Випуск 32. С. 455-467. URL.: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/chuwardynskiy_chetverta.pdf.

2. Мороз Н.О. Роль засобів масової інформації у формуванні громадянського суспільства України. С. 205-210. URL.: <https://core.ac.uk/download/pdf/48399666.pdf>.

3. Семен Н.Ф. Російські інтернет-ресурси як чинник інформаційної війни проти України (на прикладі сайтів «Правда.Ру» та «Российский диалог»). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені акад. С.Дем'янчука, Міністерство освіти і науки України Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерство освіти і науки України. Рівне, 2018. 250 с. URL.:https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/dissertations/K08.051.19/dissertation_5c4b25cc2dafd.pdf.

4. Пасічний Р.Я. Вплив сучасної російської пропаганди на країни Європи. Вісник НТТУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право 2(50) Національного університету «Львівського політехніка». 2021. С. 70-75. URL.: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2021/2/13.pdf>.

Анастасія ЗИБІНА

здобувач вищої освіти
групи ЮД-841 Навчально-наукового
інституту права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Гліб БАРАБАШ

викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ОГОЛОШЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В КРАЇНІ

Важливим аспектом існування та подальшого розвитку будь-якої соціальної структури, яка здатна здійснювати контроль за поведінкою людей на конкретній території та у відповідній сфері є національні інтереси суспільства.

Існування повноцінної правової держави можливе лише при чіткій реалізації забезпечення як колективних, так і індивідуальних прав людини, яке передусім пов'язане із розумінням поняття національних інтересів.

Важливо усвідомлювати, що поряд із визначенням поняття національних інтересів часто стоїть поняття національної безпеки. На перший погляд вони досить схожі між собою, але якщо поняття національної безпеки виражає стан захищеності держави, її громадян від різноманітних загроз, то поняття національних інтересів відображає зміст основних цінностей, цілей і бажань держави та суспільства на певному історичному етапі розвитку.

На думку вчених Гай-Нижник П. та Чупрій Л. національні цінності та національні інтереси є основними структурними чинниками системи забезпечення національної безпеки та важливими базовими принципами при формуванні Стратегії національної безпеки [5, с. 43].

Вважаємо такий підхід досить змістовним, оскільки при формуванні основних напрямків національної безпеки та в подальшому стратегії національної безпеки в цілому, не можна обійтися без національних інтересів, адже вони є основоположними, фундаментальними чинниками. Існування та функціонування національної безпеки без врахування національних інтересів не є можливим в цивілізованих, демократичних державах.

Вважаємо за доцільне звернутися до Закону України «Про національну безпеку України», в якому зазначається, що національними інтересами є такі життєво важливі інтереси людини, суспільства та держави, при реалізації яких

забезпечується державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут громадян.

Виходячи з цього варто зазначити, що фундаментальними національними інтересами України є:

- 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;
- 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в ЄС і НАТО, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [1].

Аналіз даної теми неможливий без чіткого розуміння розмежування категоріального апарату понять воєнний стан та надзвичайний стан.

Так, відповідно до Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» визначає надзвичайний стан як особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства... [3].

Введення надзвичайного стану можливе лише у випадках, коли наявна реальна загроза безпеці громадян чи конституційному ладу, усунути яку неможливо іншими способами.

В той самий час, проаналізувавши Закон України «Про правовий режим воєнного часу» можна зробити висновок, що військовим станом називають особливий правовий режим, який вводиться на території всієї держави, або в окремих її місцевостях, оскільки виникає збройна агресія чи загроза нападу на державу, небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності і також характеризується наданням відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, що необхідні для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки. Також має місце можливе тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із обов'язковим зазначенням строку дії таких обмежень.

Особливо небезпечною постала загроза національним інтересам і національній безпеці після анексії Російською Федерацією Криму, збройної агресії РФ проти України на сході та повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року, в результаті якої було оголошено воєнний стан на всій території України.

За воєнного стану діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування зводиться до надання допомоги органам управління, створеним на певній території, у безпосередньому вирішенні завдань оборони держави. У системі державних органів, що діють у цій ситуації, органи

внутрішніх справ посідають особливе місце завдяки змісту завдань в розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їхньої роботи вкрай залежить безпосередня внутрішня безпека.

Основним завданням органів внутрішніх справ, які діють від імені держави, під час воєнного стану в країні є реалізація національних інтересів (забезпечення конституційних прав і свобод громадян, соціальної стабільності, захисту суспільства від тероризму тощо) з протидії воєнним загрозам.

Від гнучкості і динамічності використання засобів та сил органами внутрішніх справ, залежить ефективність форм і методів забезпечення режиму воєнного стану. Для цього важливо здійснювати вдосконалення форм та методів взаємодії між поліцією та громадськістю.

Провівши аналіз ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», варто вказати на статтю 16, в якій прописано, що відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України, який вводиться у дію в установленому порядку указом Президента України, відповідно до законів України утворені військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, які безпосередньо пов'язані із здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності [2].

Також необхідно уточнити стосовно компетенції правоохоронних органів, оскільки лише наявність роз'яснених повноважень дає гарантії законності, які є юридично обґрунтованими, при виконанні функцій службами та підрозділами органів внутрішніх справ. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, покладених на правоохоронні органи державою під час воєнного стану, їхні обов'язки та права мають відповідати основному принципу – відповідності нових обов'язків новим правам.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначаються особливості організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану, що залежать від завдань, які повинні бути виконаними, та стану оперативної обстановки. Врахувавши оперативну обстановку, доступну інформацію, політичні, економічні та соціальні умови, здійснюється розробка спеціальних планів, відповідно до яких відбувається розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ.

Воєнний стан, під час якого здійснюється охорона громадського порядку та забезпечення дотримання національних інтересів суспільства, не є підставою для порушення законності діяльності органів внутрішніх справ. Співробітники органів внутрішніх справ не мають права виходити за межі своїх повноважень щодо забезпечення безпеки та охорони національних інтересів. Дотримання законності відбувається завдяки систематичному контролю з боку вищих органів управління, наявності права на судове оскарження, контролю громадськості та засобів масової інформації.

Незважаючи на те, чи введений воєнний стан в країні, чи в мирний час, працівники органів внутрішніх справ повинні чітко знати свої функціональні обов'язки та ретельно їх виконувати.

При охороні громадського порядку в умовах воєнного стану, мають місце

застосування органами внутрішніх справ примусових заходів.

Їх застосування здійснюється з метою:

- попередження правопорушень;
- припинення правопорушень;
- особистого затримання, вилучення різних знарядь та предметів, які були підготовлені для вчинення злочину;
- забезпечення притягнення до відповідальності [4, с. 69-70].

Таким чином, під національними інтересами розуміються життєво важливі інтереси людини, суспільства та держави, при реалізації яких забезпечується державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут громадян. В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці.

На сьогоднішній день воєнний стан є особливим правовим режимом діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та організацій в Україні у виняткових обставинах, які пов'язані тільки з так званими зовнішніми викликами – необхідністю відбиття агресії проти України або запобігання безпосередній загрози агресії.

Запобігання та нейтралізації загроз національним інтересам суспільства при оголошенні воєнного стану в країні є одним із головних завдань правоохоронних органів, оскільки під час дії воєнного стану в країні, крім зовнішніх загроз, існує також можливість внутрішніх загроз, зокрема такі, як криміналізація суспільства, розвиток «тіньової економіки», різноманітні прояви тероризму, неналежне виконання законів і низький рівень правопорядку та інші, які негативно впливають на реалізацію національних інтересів громадян. Дії органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану мають бути юридично компетентним та сприйматися громадянами, права і свободи яких обмежені, справедливим і законним. Неправомірні дії правоохоронців можуть завдати значної шкоди суспільству та державі.

---

1. Закон України Про національну безпеку України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (Дата звернення: 04.05.2022).

2. Закон України Про правовий режим воєнного стану (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Дата звернення: 04.05.2022).

3. Закон України Про правовий режим надзвичайного стану (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 23, ст.176). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (Дата звернення: 04.05.2022).

4. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Львів, 2016. С. 65-70.

5. Петрецька Н. І., Ставичний П. І. Категорія «Національні інтереси» крізь призму забезпечення індивідуальних та колективних прав людини. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. *Серія ПРАВО. Випуск 68*. Ужгород, 2021. С. 41-45.

6. Фролов В. С., Семененко В. М. Формування перспективної моделі організації оборони України. *Наука і оборона 3*. Київ, 2019. С. 3-9.

Світлана ЗОРІНА

здобувачка вищої освіти спеціальності
«Правоохоронна діяльність»

Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ

ПОЛІТИЧНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ В СВІТІ: ДОВОЄННІ ВІЗІЇ

У міжнародних відносинах імідж держави відіграє важливу роль, оскільки є сукупністю характеристик, що формуються на основі економічних, політичних, демографічних, національних факторів та процесу їх взаємодії. Категорія іміджу сьогодні розглядається не лише як основний ресурс підтримання власної унікальності, а й як основний фактор визначення держави як суб'єкта конкуренції у міжнародному просторі.

Імідж держави був предметом дослідження таких авторів, як М. Кунзік, Дж. Мерсер, Г. Моргентау та ін., А. Пратканіса І. Осташ, Д. Катая, Д. Шерр, М. Едмондс, Д. Відрін, Л. Чекаленко, А. Семченко та ін. Оцінку та дослідження проблеми міжнародного іміджу України на міжнародно-правовій арені можна побачити в роботах В. Буткевич, І. Лукашук, О. Недельчева, К. Сандровський, В. Теліпко, О. Овчаренко, О. Соловійов, Н. Онищенко, І. Андрєєва та ін. Водночас питання формування позитивного іміджу держави, його змістовне наповнення потребують осмислення.

Імідж в перекладі з англійської – це образ, що підкреслює певні ціннісні ознаки і використовується для підвищення поінформованості, реклами і т.д. Згідно з Е. Галумом, імідж держави – це національна цінність міжнародного значення, що існує у певному просторі та часі. Імідж держави складає комплекс об'єктивно взаємопов'язаних між собою характеристик державної системи (економічних, географічних, національних, культурних, демографічних і т.д.), що сформувалися в процесі еволюційного розвитку державності як складної багатофакторної підсистеми світового устрою, ефективність взаємодії ланок якої визначає тенденції соціально-економічних, суспільно-політичних, національно-конфесійних та інших процесів у країні [2, с. 45]. Успіх зовнішньої політики України, розвиток торгово-економічних відносин із іншими державами в багатьма чого залежать від її міжнародного іміджу.

Сучасні вчені сходяться на думці, що політичний імідж держави є складною структурою з кількох компонентів і може розглядатися як кожен структурний компонент, так і в цілому. На думку А. Семченка, структуру міжнародного іміджу України формують внутрішній та зовнішній політичний імідж держави, імідж глави держави, спосіб ключових сфер життя (як засоби масової інформації та комунікації) [5, с. 17].

При цьому, важлива роль належать ЗМІ, які виконують дві найважливіші, тісно пов'язані між собою функції: спостерігають за політичним життям від

імені соціуму та забезпечують репрезентацію публічної сфери. Вони конструюють політичний імідж держави, який ґрунтується не лише на реаліях, а створюють нову реальність. Таким чином, ЗМІ не відображають реальності, а конструюють її, створюючи певну версію того, що відбувається у світі та країні. Переважання негативної інформації у ЗМІ та Інтернеті справляє загалом негативний вплив на імідж держави, сприяє стереотипізації та міфологізації уявлень про неї. Це, у свою чергу, завдає шкоди розвитку держави та викликає апатію у громадян, які втрачають надію на покращення.

Починаючи з моменту становлення незалежної України, її міжнародний імідж базувався на образі частини колишнього СРСР, де було сконцентровано великий індустріальний, військовий та багато в чому інтелектуальний ресурс. Це сприяло просуванню нагальних зовнішньополітичних завдань української держави: визнання її міжнародного суверенітету, зміцнення нового статусу у міжнародних організаціях, забезпечення міжнародної підтримки, проведенню певних реформ влади. Проте українською елітою того часу все це не підтримувалося як бренд, а інформаційна сфера була пущена на самоплив, і Україна згадувалася не системно, одноразовими, недостатньо продуманими акціями. На думку Д. Гурковського, в результаті було сформовано імідж України як непередбачуваної, кримінальної, автократичної, олігархічної держави з низьким рівнем суспільної культури, держави з високим рівнем корупції, буферним між ЄС та Росією. Щодо населення, його образ набув таких ознак, як: неспроможний висунути харизматичного лідера нації, готового повести за собою більшість громадян; політично пасивного, який зневірився у владі [3, с. 80]. Подібні стереотипи та міфи склалися десятиліттями, і викоринити їх важко, особливо якщо є негативні підтвердження їх правдивості насправді. Українські ЗМІ широко використовувалися як джерело негативної інформації. Більшість тенденційних матеріалів, які до певної міри очорняли Україну, з'являлася саме у вітчизняній пресі.

Останнім часом в інформаційному просторі зарубіжних країн держава Україна отримала кілька контурів її іміджу. Як зауважує Т. Попова, в асоціаціях іноземців, це була маловідома та невлидова європейська держава, яка шукає своє місце у світі; молода держава, країна «помаранчевої революції» та «революції гідності», пострадянська країна; політично нестабільна держава з нестабільною владою; Чорнобиль; відомі українці; проблеми та війна з Росією, конфлікт на Донбасі; негативний імідж, пов'язаний із високими інвестиційними ризиками, корупцією в органах влади [1, с. 5]. У той же час, це країна з гостинним та хлібосольним народом та гарними жінками.

Таким чином, у ЗМІ інших країн світу увага до українських подій є дуже незначною, що пояснюється місцем нашої країни у зовнішній політиці кожної з країн. Причиною такого стану, на думку Л. Чекаленка, є неоперативність висвітлення фактів та подій, неврегульованість схеми використання коштів, недоопрацювання механізму підготовки та реалізації іміджевих проектів, незадовільне кадрове забезпечення. Не сприяє поширенню знань про Україну відсутність багатомовного веб-порталу зарубіжних дипломатичних установ України та зовнішньополітичного відомства [6, с. 91].

Інформаційна відкритість української держави за будь-якого стану в економіці та соціальній сфері могла б сприяти формуванню її позитивного міжнародного іміджу [3, с. 86]. Проте найважливішим чинником підвищення іміджу України на міжнародній арені є внутрішня самооцінка українського суспільства. Робота цілої низки фахівців та інститутів над іміджем України буде безуспішною, поки позитивне сприйняття держави залишатиметься надбанням вузького кола політичної та бізнес-еліти, а не спиратиметься на консенсусне бачення, висловлене у настроях широкої громадської думки [Там же, с. 92].

Поліпшувати імідж держави у світі потрібно насамперед шляхом покращення іміджу органів влади усередині країни. Він формується розвитком рівних для всіх за можливостями, незалежно від політичних поглядів, ринкових відносин цивілізованої конкуренції, економічними механізмами державного управління, наприклад, створюючи сприятливі умови для зниження рівня корупції, зняття адміністративних бар'єрів, підвищення рівня правової та інформаційної культури. Них чиновників, перш за все перших керівників усіх гілок влади [4, с. 11].

Для того, щоб задіяти весь іміджевий потенціал нашої держави, потрібні продумана державна інформаційна політика та чітко спланована іміджева кампанія. Вдале поєднання внутрішньої та зовнішньої складової іміджу дасть можливість скоригувати негативний імідж України та створити підстави для формування позитивного іміджу України. Для формування позитивного іміджу України необхідно готувати кадри у сфері державного управління, подолати корупцію, підвищити прозорість діяльності уряду. Також, для створення, зміни та поширення ефективного іміджу країни необхідна цілеспрямована та скоординована діяльність [5, с. 245].

Таким чином, політичний імідж держави є складним сконструйованим утворенням, що довгий час створюється та просувається із використанням значних фінансових, інтелектуальних, організаційних зусиль. Проте політичний імідж держави може бути швидко зруйнованим, навіть однією публічною особою, а його відновлення потребує зусиль всієї нації. Щодо міжнародного іміджу, то він більш базується на стереотипах, що склалися, ніж на тих процесах, що відбуваються. В процесі створення та просування іміджу держави важлива роль належить засобам масової комунікації.

---

1. Попова Т. Наш імідж. Як Україну сприймають у світі. Журнал НВ. 2018. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/nash-imidzh-jak-ukrajinusprijmajut-u-sviti-2459084.html> (дата звернення 20.03.2022).

2. Галумов Э.А. Имидж против имиджа. URL: <https://altairbook.com/go2/227935791.html> (дата звернення 15.03.2022).

3. Гурковський В.І. Захист іміджу Української держави в умовах інформаційної глобалізації. Державне управління: теорія та практика. 2012. № 2. С. 78 – 93.

4. Качинська Н. Політичний імідж держави: структурні та комунікаційні компоненти феномену. Віче. 2009. № 22. С. 8 – 17.

5. Семченко О.А. Іміджева політика України. Київ : Академія, 2014. 272 с.

6. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України. Київ : Либідь, 2006. 355 с.

Євгеній КАЛАШНІК
здобувач вищої освіти бакалавра
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:
Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НОРМАТИВНИХ НОВОВВЕДЕНЬ ЩОДО ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ З АСПЕКТУ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕФОРМУВАННЯ

Актуальність обраної теми насправді беззаперечна, адже у зв'язку з, по-перше, жорстокими військовими діями Росії проти держави та народу нашої країни, по-друге, у зв'язку зі знову ж таки новою реальністю, яку диктують українцям військовий стан та військово-політичні обставини, що впливають на абсолютно усі сфери життя, включаючи відносини в суспільстві загалом, закономірно розгортається процес гуманітарних змін, що мають на меті не лише проведення комплексу заходів із захисту життя та здоров'я громадян України та всебічне забезпечення їх прав та інтересів, а й сприяння прагненню українців жити й творити, хоча б в наближеному варіанті довоєнного часу, в гармонії зі своїм соціальним оточенням, суспільними цінностями, державою і природою. Спираючись на цей підхід, Україні потрібно забезпечити цілісну політику гуманітарного розвитку, що має на чолі завдань саме модернізацію суспільства згідно із діючим військовим станом, національними пріоритетами, а також загальноєвропейськими тенденціями країн-партнерів.

Увагу до необхідності проведення якісної гуманітарної політики, зокрема й з аспекту якісного законодавчого реформування, а також їх актуальна проблематика у контексті формування державотворчого потенціалу в Україні займалися такі науковці, як, О. Валевський, М. Жулинський, О. Дніпрова, М. Попович, В. Скуратівський та інші.

В загальному вигляді, аналізуючи центральне поняття дослідження, що безпосередньо використовується в нашій державі, доцільно зазначити наступне: «гуманітарний розвиток – це процес удосконалення суспільства шляхом наближення до потреб людини в усіх сферах суспільного життя, створення умов для максимального розкриття творчо-продуктивного потенціалу й самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних і матеріальних потреб та інтересів»[1, с.3].

Стратегії гуманітарного розвитку в загальному вигляді ґрунтуються безпосередньо на гуманістичних ідеалах, культурних традиціях народу,

загальнолюдських цінностях та універсальних стандартах прав людини, однак, у стані війни, що відбувається у нашій країні, вся площина зазначених складових стратегії інтерпретуються в аспекті підпорядкування звичних умов життя до правового становища визначеного воєнним станом в країні, із беззаперечним врахуванням усіх вищезазначених ґрунтовних цінностей. На нашу думку, важливим аспектом проведення кампанії з гуманітарного розвитку в країні під час війни є саме здійснення ефективного законодавчого реформування, зокрема й і тих сфер, які в нормативній базі не передбачали настільки абсурдного розвитку подій із зазіханням на цілісність нашої неконфліктної європейської держави, посяганням на життя звичайних мирних громадян.

Власне, нашу позицію з науковим керівником підтримує також і законодавець. Саме тому Верховна Рада протягом останніх трьох місяців працює в посиленому режимі, ледь не кожен день вносячи правки та доповнення, а іноді й приймаючи абсолютно нові нормативно-правові акти, фактично стимулюючи гуманітарний розвиток нашої країни з аспекту законодавчого реформування.

Найбільш актуальними з нормативних нововведень вважаємо такі, що були прийняті безпосередньо у квітні 2022 року, а тому, до найбільш значущих на шляху до гуманітарного розвитку можна виокремити наступні:

- закон № 7210, щодо врегулювання питання забезпечення засобами реабілітації осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії росії;
- закон №7221, щодо спрощення механізму отримання суб'єктами господарювання держкоштів на компенсацію збитків, пов'язаних із війною;
- постанова КМУ №398, щодо спрощеного здійснення фітосанітарних заходів та процедур, зокрема із захисту рослин, в умовах воєнного стану;
- пам'ятка – роз'ясненнявід Мінагрополітики до закону №2145-Іхщодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану;
- низку змін до Постанови КМУ 376, щодо процедур державної реєстрації та перереєстрації лікарських засобів та їх обігу на період дії воєнного стану;
- КМУ схвалив проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля», який покликаний створити єдину державну систему моніторингу довкілля[2].

Звичайно зазначений перелік не є вичерпним, однак, саме ці нормативні нововведення, на нашу думку, є найбільш вагомими, та беззаперечно необхідними для формування якісної стратегії гуманітарного розвитку нашої держави, зокрема й за нині діючих умов воєнного стану.

Підсумовуючи, зазначимо, комплекс проблем у гуманітарній сфері повсякденно вимагає рішучих кроків, що стосуються багатьох сфер суспільних відносин, зокрема з проектування та реалізації концепції гуманітарної політики. Необхідно слідувати загальноприйнятим принципам такої політики та європейським тенденціям задля дійсно ефективного покращення гуманітарного простору країни навіть не дивлячись на згубний вплив воєнного стану. Саме якісний гуманітарний розвиток нашої держави не лише сприятиме підвищенню

рівня життя населення нашої країни, а й сприятиме підтримці міжнародного іміджу нашої держави, що сформувався під впливом незламності та неймовірної згуртованості під час збройного протистояння агресору.

---

1. Концепція гуманітарного розвитку України: проект/ Національний інститут стратегічних досліджень.

URL:http://semadm.cg.gov.ua/web_docs/36/2012/07/docs/Проект_Концепція%20гумантарного%20розвитку%20Укра-ни^ї/.

2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua>.

Ілона КАРАСЬ

здобувач 2 курсу факультету ФПФППД
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
курсант групи ПД-037

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ СИСТЕМ У ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Одна з тенденцій розвитку сучасного суспільства – інформатизація загальної і професійної освіти, яка є обов'язковою умовою підготовки конкурентоздатних фахівців які в умовах такої напруженої криміногенної ситуації будуть охороняти спокій та порядок наших громадян. Тільки володіючи достатнім рівнем технологічної підготовленості та «інформаційної культури», молодий фахівець здатний адекватно діяти в навколишньому світі, орієнтуватися в проблемних ситуаціях, знаходити раціональні способи їх вирішення [1].

Аналізуючи науково-педагогічний аспект інформатизації освіти, учені відзначають, що застосування інформаційних технологій у підготовці кваліфікованих спеціалістів сприяє:

1) удосконаленню стратегії відбору змісту освітніх програм, методів та організаційних форм навчання відповідно до задач розвитку особистості в умовах інформаційного суспільства;

2) розширенню видів навчальної діяльності за умови реалізації сучасних технологій (комп'ютеризовані курси навчання, інформаційно-довідкові та експертні системи, мультимедійні технології, «віртуальна реальність»);

3) переходу від авторитарного, ілюстративно-пояснювального навчання до проблемного, творчого, що передбачає оволодіння студентами вмінням

самостійно здобувати нові знання, використовуючи технології інформаційної взаємодії з імітаційними моделями об'єктів, процесів і явищ [2].

Професійна діяльність працівників правоохоронної системи має свою специфіку, яка вимагає не лише професійної компетентності поліцейського, а й певних особистісних якостей від яких залежить ефективність виконання службових завдань. Так, у працівника поліції може виникнути низка проблем якщо у вирішенні професійних завдань він обмежується лише правовою стороною питання. Крім знання і дотримання закону, поліцейському необхідно вміти аналізувати вчинки людей, знімати психоемоційне напруження і встановлювати контакти з громадянами, долати психологічні бар'єри в комунікації з різними верствами населення, працювати в умовах дефіциту часу та інформації, в у мовах високих нервових навантажень, в напружених (конфліктних екстремальних) ситуаціях, нести відповідальність за наслідки своїх слів і рішень тощо [3].

Сучасний стан застосування інформаційних технологій у всіх галузях потребує розширення їх впровадження у діяльності правоохоронних органів. Так, в органах внутрішніх справ накопичено чималий досвід застосування сучасних інформаційних технологій у боротьбі зі злочинністю. Слухачі магістратури Національної академії внутрішніх справ повинні досконало володіти навичками використання сучасних інформаційних технологій в управлінні, зокрема, в управлінні науково-педагогічною діяльністю [4].

Отже, можна зробити висновок, що під час несення служби і виконання професійних обов'язків працівник поліції повинен бути уважним, витриманим та неупередженим у власних діях. Тому одним із пріоритетних завдань професійно-психологічної підготовки працівників поліції має стати створення у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання нових мультимедійних систем задля якісного забезпечення навчального процесу.

---

1. Системна інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності. Монографія / Кер. Авт. Кол. М. Я. Швець; за ред. В. В. Дурдинця та ін. – К.: Навчальна книга, 2005. – 639 с.

2. Саницький В.А., Карацюба А.М., Святобог В.В. та ін. Система інформаційного забезпечення ОВС України: Навчально-практичний посібник / За ред. Л.В. Бородича. – К.: РВВ МВС України.-144 с.

3. Інформатизація управління в органах внутрішніх справ: Посібник / В.Г.Хахановський, П.П.Підюков, В.М.Смаглюк та ін. – К.: НАВСУ, 2003.- 216 с.

4. Сайт Національної академії внутрішніх справ: www.naiu.kiev.ua.

Ілона КАРАСЬ

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТИВНА ОСНОВА ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Розвиток цивільного права на етапі характеризується поверненням до класичним морально-етичним основ приватного права. Переосмислення їх ролі та значення дозволяє визначити подальший розвиток всього цивільного права. Категорії сумлінності, розумності та справедливості традиційно відносять до класичних оцінних понять приватного права. Завдяки їх існуванню цивільно-правове регулювання набуває необхідної гнучкості, тому що суд при їх застосуванні може враховувати обставини конкретної справи. Поруч із використанням оцінних категорій пов'язані з визначенням суб'єктивізму під час застосування і тлумаченні відповідних норм права. Крім того, з розширенням сфери приватно-правового регулювання, зростає і ступінь невизначеності норм цивільного права, покликаних регулювати постійно мінливі суспільні відносини, а також усувати прогалини та колізії цивільно-правового регулювання.

Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством та обумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Усе ці елементи права об'єднуються відповідно до ідеології справедливості, ідеї права, яка отримала своє відображення в Конституції України. Таке розуміння права не дає підстав для його отождолення із законом, який іноді може бути і несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність осіб. Справедливість – один із основних принципів права, є одним із загальнолюдських вимірів права. Диспозитивність громадянського права проявляється в основному його принципі – у принцип свободи договорів [1].

У цивільному праві науковці, такі як Р.А. Майданник, Ю.А. Тобота та ін., поняття справедливості відносять до оцінних понять разом із сумлінністю та розумністю. Поява оцінно-моральних понять у законодавчих актах, створених на етапі переходу до нових ринкових відносин, властиво не лише українській

системі права. Ця закономірність й у іноземних правопорядків. У період становлення системи ринкового господарства відзначалося розширення використання найзагальніших формулювань проти звичайним законодавством США. Ця «нарочита невизначеність» надала вирішальну роль судам у тлумаченні законів та пристосуванні їх до змінних умов ринку. Замість того, щоб встановлювати чіткі і жорсткі правила, законодавець закликав суди керуватися наступними загальними, моральними правилами, закріпленими у законі, як правила розумності, сумлінності та справедливості.

У цивілістиці є кілька позицій щодо характеристики категорії справедливості. Категорія сумлінності (*bona fides*) з'явилася в римському приватному праві. При цьому «*bona fides*» в об'єктивному сенсі стосувалася зобов'язань, а у суб'єктивному – прав.

У той же час такі дослідники галузі цивільного права як І.Г.Бабич, Ю.В.Цюкало та ін. вказують на те, що категорія сумлінності є моральною і тому намагатися жорстко визначити її у законі, договорі чи рішенні суду практично неможливо, а в окремих випадках і не варто. Наводить таке висловлювання зі своїх досліджень європейської системи цивільного права науковець Бакалінська О.О. у своїй статті про визначення підходів щодо визначення поняття добросовістності та сумлінності: «Що з німецького права зловживання правом, у яких випадках має місце порушення «*Treu und Glauben*», або «добрих вдач» - цього ми поки що не знаємо тому, що закон з цього приводу нічого не каже, ми дізнаємося про це тільки із судових рішень років через сто».

Результаті свого дослідження категорії «сумлінність» дійшов висновку, що, незважаючи на її «спокусливу» простоту», сумлінність є невловимим поняттям [2].

Аналізуючи поняття сумлінності виступав проти значного розширення цього поняття, зокрема у судових рішеннях, посиляючись на те, що використання широкого підходу до визначення поняття «сумлінність» може призвести до повного судового контролю всього цивільного обороту на підставі суб'єктивних та довільних уявлень про «справедливість», «соціальні ідеали». Слід зазначити, що застосування поняття сумлінності пов'язане зі сформованим у суспільстві ставленням до базових морально-етичних категорій добра і зла, сумлінності-вини-несумлінності. Категорія «сумлінність» важлива не лише з точки зору юридичної техніки, але й з погляду суспільної моралі, яка, розвиваючись в умовах постійної невизначеності та втрати пріоритетів, втрачає базовий цивілізаційний сенс [3].

Ознаки сумлінності: чесність, щирість, свідомість, старанність, акуратність у виконанні цивільно-правових обов'язків¹³. На думку, слід погодитися, що поняття «сумлінність» має двоякий характер. В об'єктивному сенсі сумлінність є певними нормами права, звичаями ділового обороту вимоги, що пред'являються, до поведінки невизначеного кола учасників цивільних правовідносин. У суб'єктивному сенсі сумлінність це оцінка поведінки суб'єкта цивільних правовідносин відповідно до сформованих у суспільстві нормами моралі, поваги до прав інших учасників правовідносин.

Отже, цивільно-правовому регулюванню властиве прагнення формальної

визначеності. Проте, сучасне громадянське законодавство неспроможна врахувати всіх можливих ситуацій, які потребують правового регулювання. Враховуючи це, законодавець використовує оцінні поняття, що ґрунтуються на відповідних правилах та звичаях, нормах моралі, етичних. Канонах, прийнятих у суспільстві. Закріплення у нормах чинного громадянського законодавства вимог сумлінності, розумності є реалізацією принципу справедливості. Вимога справедливості здебільшого у нормах ЦК України презюмується, що вимагає від суб'єкта цивільно-правових відносин вибору справедливої, сумлінної та розумної моделі поведінки. Введення до ЦК України таких правових засад, як справедливість, добросовісність та розумність є також одним із важливих кроків наближення вітчизняної правової системи до європейських та світових стандартів, адже пройшовши тривалий історичний шлях нормативного вираження, вони знайшли своє безпосереднє закріплення у законодавстві європейських країн

---

1. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 7: Загальні положення про зобов'язання та договір / За ред. проф. І. В. СпасибоФатєєвої. – Серія «Коментарі та аналітика». – Ч. : ФО-П Лисяк Л. С., 2019. 736 с.

2. Цивільне право: Загальна частина. / Т. І. Вступ у цивільне право. – К.: Алерта, 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1821100146945/pravo/zagalni_polozhennya_tsivilnogo_prava.

3. Рішення Конституційного Суду України № 7-рп/2013 від 11 липня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/7-rp/2013.pdf>.

Антон КАРЮК

рядовий поліції, курсант 1-го курсу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ.

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗМІНИ В СТАТТЯХ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ. СТАТТЯ 32 ПЕРЕВІРКА ДОКУМЕНТІВ ОСОБИ ТА СТАТТЯ 35 ЗУПИНКА ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Стаття 32 Перевірка документів особи.

Почнемо зі статті 32 ЗУ про Національну поліцію, згідно цієї статті поліцейський уповноважений на право вимагати в особи пред'явлення нею

документів, що посвідчують особу, та/або документів що підтверджують відповідне право особи, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, або ж легше кажучи встановити особу. Розглянемо спочатку пункти цієї статті до введення військового стану, у ній ми маємо 6 пунктів:

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

б) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Що ж, в цих пунктах ми бачимо підстави для виконання превентивного заходу. Зараз я хочу звернути вашу увагу на зміни в цій статті, після введення військового стану у 2022 році. Ці зміни пов'язанні виключно з тим що відбувся прояв агресії від російської федерації. На разі ми маємо такі зміни в ст. 32 ЗУ про Національну поліцію:

У пункті 1 статті 32, а саме «якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;» доповнити словами «або самовільно залишила місце для утримання військовополонених».

А також установити, що пункт 1 розділу I цього Закону діє тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України та 60 днів після цього.

Розглянувши зміни яких не так багато в цій статті, хочу висловити власну думку та навести приклад з власного життя, щодо змін в статтях. По-перше хочу відразу зазначити правильність змін, та посилення заходів безпеки щодо пропускнуго режиму громадян, які переміщуються між містами, знаходяться у містах або були вимушені покинути окуповані території та переїхати до безпечних міст. Через великий потік людей через бойові дії, краще зайвий раз перевірити документи особи, ніж потім зазнати дуже поганих наслідків.

Навести приклад хочу з власного життя, відбулося це коли я повертався додому з іншого міста, та потрібно було їхати на автобусі. Ми їхали через блокпост. Наш автобус було зупинено для перевірки, до автобуса зайшов капітан поліції, та попросив всіх пасажирів показати документи, і в одного з

хлопців не було документів, тож він нічого не пред'явив, ніяких документів, і коли поліцейський вийшов з салону автобуса, той почав гучно скаржитися на російській мові, а потім різко відкрилися задні двері автобуса, і той капітан поліції взяв за плече цього хлопця, та наказав вийти з автобуса. А водію дозволив їхати далі.

Стаття 35 Зупинка транспортного засобу.

Наступною буде ст. 35 Закону України про Національну поліцію. Згідно цієї статті поліцейський може зупиняти транспортні засоби. Розглянемо спочатку пункти цієї статті до введення військового стану, у ній ми маємо частину 1 в якій є 9 пунктів, частину 2:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;
- 8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- 9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

3. Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

Перейдемо до змін які відбулись у статті 35, і змін тут відбулось багатьох, тож почнемо ми з частини 1, що саме в ній відбулось та яких змін вона зазнала:

4. Доповнити пунктом 10 такого змісту:

«10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту»;

2) Доповнити пунктом 11 такого змісту:

«11) якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених»;

Далі перейдемо до 2 частини:

1) у пункті 1 частини другої статті 35 слова «органами доходів і зборів» замінити словами «митними органами»;

2) після частини першої доповнити новою частиною такого змісту:

«2. Поліцейський зобов'язаний зупиняти транспортні засоби у разі:

1) якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, виявлені органами доходів і зборів відповідно до Митного кодексу України, а саме: порушення строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту іншого транспортного засобу особистого користування, використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, розкомплектування чи передачу у володіння, користування або розпорядження такого транспортного засобу особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту;

2) якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб, який зареєстрований в іншій країні, не зареєстрований в Україні у встановлені законодавством строки чи перебуває на території України з порушенням строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, чи використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, чи переданий у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту».

Та у зв'язку з цим частину другу вважати частиною третьою. А також установити, що зміни діють тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України та 60 днів після цього.

Тож на теперішній час ми маємо саме такі зміни в статтях Закону України про Національну поліцію.

---

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n78>

3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n79>

Тетяна КЛЮКІНА

здобувач вищої освіти бакалавра право
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ

Законодавство України про мови має своїм завданням регулювання суспільних відносин у сфері всебічного розвитку і вживання української та інших мов, якими користується населення України в державному, економічному, політичному, громадському і приватному житті, охорону конституційних прав громадян у цій сфері, виховання шанобливого ставлення до національної гідності людини, її культури і мови та для подальшої консолідації на цій основі всього українського суспільства.

Після 24 лютого 2022 року відношення до використання української мови дуже широко змінилося у суспільстві. Це відбулося у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. Саме в цей час відбулася загроза національній безпеці та введенням воєнного стану в Україні.

В суспільстві відбулося переоцінка цінностей, з переосмисленням багатьох речей і значно меншими змінами в повсякденному житті змінилася і мова. Це природно, оскільки мова відображає навколишню дійсність, матеріалізує та об'єктивує наші думки [1].

Сьогодні українська мова, один із наріжних каменів держави, оскільки вона постійно зміцнюється і розвивається. Соціологи вказують на постійне зростання кількості носіїв української мови за останнє десятиліття: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році.

Крім того, скорочується кількість російськомовних українців: у 2012 році таких респондентів було близько 40%, наприкінці 2021 року — 26%, а на початку війни — 18% [2].

Дані опитування, проведеного в середині березня, показали, що українське суспільство ніколи не було більш єдиним у захисті української мови. 76% українців вважають українську рідною мовою (у порівнянні з 57% десять років тому). 83% респондентів вважають, що українська має бути єдиною офіційною мовою їхньої країни.

Мова – наша зброя проти російських загарбників, оскільки мова має значення для нашої ідентичності та національної безпеки [3].

«Слово, моя ти єдина зброє...». Ця цитата Лесі Українки, яка була затерта в незліченних шкільних завданнях та офіційних виступах, здається, наповнила багатьох справжнім змістом у ці бурхливі тижні. Мова вже продемонструвала свою високу ефективність, кажучи мовою військових звітів. Особливо, коли йдеться про війни, в яких беруть участь життєво важливі елементи інформації та пропаганди, набагато більші, ніж попередні військові конфлікти [1].

Ці тенденції вже можна побачити в соціальних мережах. На сьогоднішній день десятки, якщо не сотні користувачів Tiktok та Instagram опублікували контент російською, а тепер перейшли на українську. У «Тіктоку» навіть з'являється спеціальний хештег «язабула»: користувачі соцмереж, які переходять на українську, відповідають на запитання коментаторів, що ви все життя розмовляєте російською [4].

З початку військової агресії Російської Федерації проти України українська мова стала не лише ознакою національної самосвідомості та громадянства, а й знаряддям боротьби з ворогом. Майже всі українці знають і розуміють російську, але росіяни не розмовляють українською. Незнання української мови російськими військовими та диверсантами є ефективним способом їх виявлення. У ЗСУ офіційно заявили, що українська армія розмовляє лише українською, навіть не ідеально.

У соцмережах з'явилося багато відео, на яких українські солдати, бійці територіальної оборони чи мирні жителі перевіряють підозрюваних українськими словами чи фразами. Ще до війни російськомовні українці активно переходили до української і продовжували це робити. Так вони висловлюють свою позицію проти агресорів

Слово «паляниця» стало одним із мовних символів війни – росіяни просто не можуть його правильно вимовити, а їхні ЗМІ перекладають слово як «полуниця».

Все більше іноземців вивчають українську мову. Згідно з даними з онлайн-платформи вивчення іноземних мов Duolingo, кількість людей у всьому світі, які бажають вивчати українську мову, зросла на 200% за тиждень, коли Росія розпочала тотальну війну [5].

Українське нині в усьому світі асоціюється з опором, мужністю, солідарністю та свободою. Російська мова – мова країни-агресора. Тож давайте перемагати і на цьому, на мовному фронті.

---

1. Війна, що змінила мову. URL: <https://chytomo.com/chomu-vsi-pyshut-rosiia-z-malenkoi-a-matiuku-staly-normoiu-u-zmi-sposterezhennia-linhvista/> (дата звернення 10.05.2022).

2. Більшість громадян підтримують, щоб українська була єдиною державною мовою. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/25/novyna/suspilstvo/bilshist-hromadyan-pidtrymuut-ukrayinska-bula-yedynoyu-derzhavnoyu-movoyu-opytuvannya> (дата звернення 10.05.2022).

3. Російська – іноземна, або Чому важливо вчити українську мову під час

війни.

URL:https://zaxid.net/rosiyska_inozemna_abo_chomu_vazhливо_vchiti_ukrayinsku_movu_pid_chas_viyni_n1539079 (дата звернення 10.05.2022).

4. Що відбувається з російською мовою в Україні. URL:<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61045496> (дата звернення 10.05.2022).

5. Чому Росія так боїться української мови? <https://ukrainer.net/rosiia-boitsia-ukrainskoi-movy/> (дата звернення 10.05.2022).

Олександра КОВАЛЕНКО
курсантка 1 курсу ФПФППД ДДУВС

Науковий керівник:
Артем ПЛАХОТНИЙ
старший викладач кафедри ТСП
ФПФППД, ДДУВС
підполковник поліції

НОВОВВЕДЕНІ ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан – це спеціальна правова система, яка діє в Україні або в окремих її місцевостях, яка застосовується щодо загрози збройної агресії чи нападу, загрози незалежності Української держави, територіальній цілісності країни та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та місцевим органам влади, повноважень необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Таке визначення можна знайти в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Сьогодні воєнний стан є особливим правовим режимом для органів державної влади України, а також для Національної поліції України, адже необхідність відсічі агресії проти України та запобігання безпосередньої загрози агресії відіграє ключову роль у діяльності держави.

Національна поліція України, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Національну поліцію» [2], сприяє забезпеченню правопорядку на всій території України, адже безпосередньо від ефективності роботи Національної поліції залежить дуже багато. Головним її завданням є забезпечення внутрішньої безпеки держави.

У зв'язку з цим актуальним є дослідження повноважень Національної поліції під час введення правового режиму воєнного стану, оскільки чітке дотримання вимог законодавства є гарантією законності дій її посадових осіб, що в свою чергу сприяє високій ефективності роботи всіх служб та підрозділів

поліції.

Особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану визначаються чинним законодавством, перш за все Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Відповідно до цього закону Національна поліція сприяє діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури, судових органів в період дії воєнного стану, бореться зі злочинністю, здійснює охорону громадського порядку, а також звітує перед військовою адміністрацією про правове становище на відповідній території та про результати своєї роботи [1].

Слід відмітити, що з метою вдосконалення діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану 15 березня 2022 року народні депутати України ухвалили Закон № 7147 «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Зараз цей закон знаходиться на підписі у Президента України.

Так, в зазначеному законі передбачено декілька додаткових повноважень, що покладаються на поліцейських під час дії воєнного стану, зокрема:

- за письмовим запитом одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених;

- здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також забезпечувати їх охорону в залі суду;

- утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених;

- здійснювати оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;

- здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху;

- здійснювати представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі;

- здійснювати співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол);

- збирати біометричні дані осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання;

- здійснювати адміністративний нагляд відповідно до закону [3].

Аналіз вищезазначених додаткових повноважень, що планується покласти на органи Національної поліції, дає підстави стверджувати, що їх реалізація можлива лише за умови посилення службової діяльності поліцейських. Оскільки виконання зазначених організаційно-правових, профілактичних, превентивних, оперативних та інших заходів задля швидкої стабілізації оперативної обстановки, потребує участі великої кількості

поліцейських. Тому повсякденний режим несення служби поліцейськими з використанням наявних сил та засобів не здатний забезпечити виконання передбачених додаткових повноважень в повному обсязі та на належному рівні.

Для того, щоб Національна поліція могла ефективно забезпечувати громадський порядок та безпеку під час дії воєнного стану, необхідно правильно організувати її роботу. З цією метою, враховуючи соціальні, політичні та економічні умови, необхідно вжити заходів для забезпечення поліцейських необхідними матеріально-технічними ресурсами та розробити алгоритми дій поліції під час можливих надзвичайних ситуацій таких, як наприклад, захват будівель органів влади, особливо важливих об'єктів, заручників тощо [4, с.21].

У цих планах повинні бути чітко визначені наявні сили і засоби, склад об'єднаного загону поліції, додаткові сили і засоби, резерви, варіанти посилення служби, готовність до залучення додаткового особового складу, плани зв'язку, встановлено конкретних виконавці та їх обов'язки, затверджені певні графіки по мірі того чи іншого варіанта розвитку події. До плану додається оперативна карта, схема збору оповіщення, базова та альтернативні місця дислокації, послідовність взаємодії з іншими правоохоронними органами. План також описує обґрунтування та процедури виконання. Завчасно сплановані заходи, апробовані на практичних заняттях з особовим складом, максимально наближені до реальних оперативних ситуацій, є запорукою ефективної діяльності органів превентивної діяльності під час воєнного стану [4, с. 24].

Тому працівники поліції, які виконують обов'язки з охорони громадського порядку під час воєнного стану, повинні знати організацію та тактику діяльності правоохоронних органів щодо умов, завдань, функцій, форм і методів діяльності органів Національної поліції, рішень місцевих органів влади щодо охорони громадського порядку, чинного законодавства, зокрема, що регулює дії поліції та інших правоохоронних органів, відомств під час дії воєнного стану.

Таким чином можна зроби висновок, що підтримувати громадський порядок під час дії правового режиму воєнного стану вкрай складно, тому, що поліції потрібна висока професійна підготовка. Дії працівників поліції в умовах воєнного стану мають бути законними, обґрунтованими та компетентними відносно до громадян, права та свободи яких зазнають особливих обмежень.

---

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 2158-IX від 24.03.2022 року)//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250

2. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України №877 від 28.10.2015 (зі змінами внесеними Постановою Кабінету Міністрів України №421 від 09.04.2022 //режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9>

3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану: проект Закону України № 7147 від

4. Радзівон С. М. Порядок переведення особового складу на посилений варіант службової діяльності : зб. Матер. Всеук. Наук.-прак. Конф. Актуальні питання забезпечення публічної безпеки та порядку, Маріуполь, 12 травня 2018р. Маріуполь, 2018. С. 21–24.

Олександра КОВАЛЕНКО
курсантка 1 курсу ФПФПД ДДУВС

Науковий керівник:
Артем ПЛАХОТНИЙ
старший викладач кафедри
ТСП ФПФПД, ДДУВС
підполковник поліції

ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З НАСЕЛЕННЯМ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із військовою агресією Російської Федерації проти України Президентом України 24 лютого 2022 року видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» [6]. Введення воєнного стану як особливого правового режиму, перш за все, передбачає низку змін у діяльності держави та органів публічної влади. При чому, очевидним є те, що у зв'язку підвищеним рівнем загрози громадській безпеці та громадському правопорядку правоохоронні органи повинні виконувати свої функції у період воєнного стану у посиленому режимі. Окрім того, у період воєнного стану досить важливою є саме превентивна функція правоохоронних органів.

З лат. Слово «превенція» означає «попередження», тобто превентивна функція правоохоронних органів полягає у попередженні та запобіганні кримінальним правопорушенням. Звідси, стратегічною метою превенції є недопущення переходу задуму особи в дієві акти кримінально-протиправної поведінки [1, с. 187]. Завдяки ефективній реалізації цієї функції правоохоронними органами, зменшується рівень злочинності всередині держави, що дозволяє спрямувати додаткові ресурси для захисту територіальної цілісності та суверенітету держави в умовах війни.

Ключовими суб'єктами, на які покладена превентивна функція є підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, які входять до складу Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України (далі за текстом – Департамент) [2].

Завдання та функції цього Департаменту закріплені у двадцяти шести пунктах, серед яких у тому числі, організація проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що призводять до вчинення

кримінальних та адміністративних правопорушень, вживання заходів щодо їх усунення; здійснення розгляду звернень, запитів та скарг громадян, державних органів, народних депутатів України, підприємств, установ, організацій, публікацій у пресі з питань, пов'язаних з діяльністю Департаменту та його підрозділів; організація роботи щодо взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони публічного (громадського) порядку і т.д. [2].

Із системного аналізу цих положень, можемо констатувати, що першочерговим завданням підрозділів превентивної діяльності є організація та проведення певної діяльності із залученням населенням задля встановлення тісних взаємовідносин, які базуватимуться на принципі партнерства.

Цілком погоджуємося із думкою Лебедевої Н.В., яка вважає, що принцип партнерства – це найбільш ефективна форма взаємовідносин, завдяки тому що підрозділи превентивної діяльності та населення готові кооперувати свої дії для досягнення спільної мети – забезпечення правопорядку в державі [4, с. 95].

Принцип партнерства як провідний принцип взаємодії підрозділів превентивної діяльності із населенням прямо впливає із положень законодавства. Відтак, частиною 1 статті 11 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [3].

При цьому, на наше переконання, цілком очевидним є те, що реалізація цього принципу є можливою лише завдяки довірі населення до органів правопорядку, чому сприяє насамперед позитивна репутація останніх.

Схожу позицію висловлює і Лебедева Н.В. та зазначає, що необхідною передумовою налагодження діалогу між органами поліції та населення є забезпечення такого рівня довіри громадськості до органів поліції та їх працівників, за якого населення буде активно брати участь у вирішенні проблем, пов'язаних із забезпеченням правопорядку на певній території [4, с. 96-97].

Яким чином, принцип партнерства підрозділів превентивної діяльності з населенням реалізується в умовах воєнного стану. По-перше, підрозділи превентивної діяльності здійснюють в межах компетенції планування і контроль за реалізацією заходів територіальної оборони України. Якщо проаналізувати структуру територіальної оборони, то складовим її елементом є добровольчі формування територіальних громад, тобто фактично, це звичайні громадяни, які залучаються до забезпечення правопорядку, безпеки та законності [2].

По-друге, партнерство підрозділів превентивної діяльності з населенням полягає у тому, щоб навіть в умовах воєнного стану, органи правопорядку діяли у межах власної компетенції з чітким дотриманням закону, а населення не створювало передумов порушення законності та дисципліни [5].

По-третє, партнерські зв'язки підрозділів превентивної діяльності з населенням повинні супроводжуватись активним обміном інформацією між суб'єктами взаємодії. У сучасних умовах, окрім проведення заходів із

залученням громадськості задля проведення роз'яснювальної роботи, створюються спеціальні електронні інформаційні канали для поширення актуальної інформації щодо протидії злочинності [5].

Органи правопорядку у тому числі підрозділи превентивної діяльності в умовах воєнного стану спонукають громадян до обміну важливою інформацією (наприклад, інформація щодо сторонніх осіб, які перебувають на території населеного пункту або щодо сторонніх предметів, які потенційно можуть становити небезпеку для населення і т.д.)

По-четверте, завдяки принципу партнерства підрозділів превентивної діяльності з населенням, останні можуть залучатися до охорони громадського порядку та безпеки, що детально регулюється Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Окрім того, громадяни можуть забезпечувати охорону громадського порядку шляхом реалізації права на законне (громадське) затримання осіб-порушників, наприклад, у разі якщо виявляють випадки мародерства [7].

Таким чином, в умовах воєнного стану взаємодія підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства виявляється у здійсненні скоординованих дій цими суб'єктами задля досягнення спільної мети – забезпечення правопорядку, справедливості, безпеки та законності у державі.

Основою партнерства між підрозділами превентивної діяльності та суспільством є залучення населення до забезпечення безпеки та громадського порядку та активний обмін інформацією, що є особливо важливою в умовах воєнного стану, оскільки дозволяє попередити вчинення кримінально-протиправних дій, які становлять особливу небезпеку для суспільства та держави.

---

1. Волокітенко І.О. Організаційно-правові основи діяльності підрозділів превентивної служби Національної поліції України. Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2018. С. 187-191.

2. Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-preventivnoji-diyalnosti.html>.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року. № 580-VIII. Дата оновлення: 03.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

4. Лебедева Н.В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. Дис. ... доктор філософії: 081 / Н.В. Лебедева; наук. Конс. В.І. Варивоюда; Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021. 275 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/18703>.

5. Логвиненко Б. О., Кравченко І. С. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності: Методичні рекомендації. Дніпро: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ, 2018. 20 с.

6. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

7. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року. № 1835-III. Дата оновлення: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

Олександр КОПТЄВ

курсант навчальної групи КП-037,
2-курсу, факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
рядовий поліції

**СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ПРОТИСТОЯННЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ РОСІЙСЬКІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ.
НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Українсько-російські відносини мають довгу і суперечливу історію, яка налічує сотні років. Його основний зміст полягає в тому, що Москва та її наступники – Російська імперія, Радянський Союз та Російська Федерація – перешкоджають створенню незалежної держави українського народу – повноправним членом європейської співдружності націй. Незалежність України від розпаду Радянського Союзу в 1991 році, російські еліти розглядали як прикрі історичні “непорозуміння”, які необхідно якнайшвидше виправити. За словами Путіна, крах був “найбільшою геополітичною катастрофою ХХ століття”. Події 2014-2015 років довели, що ця точка зору широко підтримується на всіх рівнях російського суспільства. Навіть у січні 2016 року, згідно з опитуваннями, 64% росіян підтримували агресію проти України [1].

Російська пропаганда націлена на три основні цільові аудиторії: західну, українську і російську. Головне завдання західного напрямку – довести штучність української нації та приреченість Української держави, якої ніколи не було. Міфи про правову єдність з російським народом, про так звану “триєдиний, штучно розділений російський народ”, переваги приєднання новітньої Російської імперії чи СРСР-2 “за геніальною ідеєю російського президента”, неспроможність українських еліт керувати державою, їх корумпованість та некомпетентність [2].

Початок повномасштабного російського вторгнення на територію України датується 24 лютого 2022 року і триває дотепер. Але великий народ великої країни не полишає вірити у перемогу України у цьому жорстокому російському вторгненні. Ще до початку повномасштабного вторгнення в Україну, Президент Володимир Зеленський звернувся до свого народу “у нас одне велике європейське прагнення, ми хочемо свободи й готові її виборювати” [3]. Війна на всіх фронтах, що на військовому, дипломатичному, енергетичному та на інформаційному не дала похитнутися українському суспільству, а навпаки об’єднала всіх в одну велику родину, яка бореться до останнього за свою свободу. Ми бачимо просто рідкісну та небувалу солідарність громадської думки, зокрема в оцінці безпекової ситуації. Зрештою почали встановлюватися

більш рівноправні відносини між громадянином і державою, виник зрозуміліший розподіл обов'язків та відповідальностей.

Незалежна Україна ніколи не брала участь у збройних конфліктах на інших територіях у якості агресора, а лише захищала себе. Сьогодні вона захищає усю Європу, будучи єдиною країною у світі, яка добровільно відмовилась від ядерної зброї. Країна, що відмовилась від головної гарантії своєї безпеки, має сусіда, який живе реаліями 20 сторіччя та вважає за норму погрожувати, порушувати, анексувати, нищити, вбивати.

Велика кількість загиблих, руйнування житла та інфраструктури, гуманітарна катастрофа величезного масштабу мають руйнівні економічні наслідки. Ділова активність призупинилась, з них понад половина компаній-членів Європейської бізнес-асоціації в Україні припинили або призупинили свою діяльність у воєнний час (57%). Серед меншого бізнесу ситуація є схожою. За даними опитування КШЕ та Gradus, близько 39% компаній зупинили свою діяльність і ще 20% практично не працюють [4, с.4]. Після звільнення Київської, Чернігівської та Сумської областей, деякі компанії потроху почали відновлювати свій бізнес у більш безпечних західних та центральних районах України. Експортні можливості значно скоротилися, через блокування російським флотом українських портів, бойовими діями, що розгорнулися у східному та південному регіонах, та масштабним логістичним колапсом. Дані інфляції, опубліковані Державною службою статистики, показують зростання споживчих цін у березні на 4,5% порівняно з лютим [4, с.5]. Інвестиції заморожені, а нові інвестиції можуть бути пов'язані тільки з перебазуванням виробничих потужностей компаній.

Саме в реальних щоденних діях і взаємодіях людей виявляється сутність суспільства як організованої системи. Те, чи різноманітні види ресурсів, якими володіє суспільство (людські, природні, економічні тощо), стають його капіталами, залежить саме від того, яким чином люди діють та взаємодіють у суспільстві. У широкому розумінні, саме те, як відбуваються соціальні взаємодії, визначає якість життя суспільства.

Національний гуманітарний простір є середовищем, завдяки якому виробляється та функціонує система ідей, цінностей, ідеалів, стереотипів, образів, що впливають на свідомість людей, і, таким чином, визначають напрями поступу нації та держави. Завдяки європейським партнерам Україна отримує значну підтримку та гуманітарну допомогу, що значною мірою допомагає українському суспільству боротися з гуманітарною катастрофою яку розв'язала російська агресія.

Вимушені переселенці та біженці котрі були змушені покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту на певних частинах території України, отримали притулок у інших країнах-партнерах, які підтримують людську гідність та забезпечують безпечне життя людей, які постраждали від війни.

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Тому питання відновлення України після війни, залишається актуальним. Так, головними принципами плану відновлення можна назвати: повний доступ до

ринків ЄС та “Великої сімки”, що допоможе виробникам інтегруватися у світові торгові ланцюги та збільшити експорт; набуття статусу кандидата, а потім повноправного члена Євросоюзу; побудова економіки за принципами дерегуляції та лібералізації; налаштування логістичних маршрутів у західному напрямку; розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу; збільшення видобутку власного газу та розвиток атомної енергетики [5].

Отже, по-перше, суспільство має підготуватися до змін. Потрібно бути готовим, тому що більш активні частини суспільства визнають і формують потребу в новому порядку денному, тоді як більш пасивні частини допускають можливість цієї зміни. По-друге, суспільство має вміти змінюватися. Це означає, що в суспільстві є активні суб’єкти, які можуть сприяти і брати участь у реалізації нового порядку денного. Ідеальна ситуація полягає в тому, якщо зміни “знизу-вгору” посилюються інституційними змінами “зверху-вниз”, причому остання координується з першою. Якщо інституційні зміни не враховують, як встановлюються соціальні взаємодії, і готовність до змін, результат зміни може сильно відрізнятись від очікуваного. Зміни в плані на папері можуть істотно трансформувати те, як люди насправді поведуться. Не виключено, що суспільство може відкрито чи приховано виступати проти такої зміни. Тому, спільними зусиллями суспільства і відроджуваної держави, дорогою ціною життів тисяч українців ворог має бути зупинений.

-
1. Євгенія Близнюк “Українська правда” URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/5/7344136/>
  2. Аналітичні матеріали Національного інституту стратегічних досліджень URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/2399.html>
  3. Офіційне інтернет-представництво “Звернення Президента України щодо єдності українського суспільства” URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-shodo-yednosti-ukrayinskogo-s-72893>
  4. Економіка України під час війни: оперативна оцінка, квітень 2022 URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/UKR_.pdf
  5. Економічне відновлення України після війни. Аналітичний портал “Слово і діло” URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/02/novyna/ekonomika/ekonomichne-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-radi-prezentuvaly-plan>.

Яна КОРЧАГІНА

здобувачка освіти 1-го курсу,
спеціальність «Психологія»
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ: НАСЛІДКИ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Соціальна нерівність – це форма соціальної стратифікації, при якій окремі індивіди, соціальні групи, верстви і класи знаходяться на різних щаблях вертикальної соціальної ієрархії і мають не рівні можливості задоволення своїх матеріальних соціальних або духовних потреб. На питання про причини нерівності соціологи відповідають по-різному, виділяючи два полярні підходи. Перший ґрунтується на тому, що нерівність виникла у процесі розвитку суспільства, з появою власності. Цю думку захищав німецький мислитель ХІХ ст. К. Маркс. Інша позиція виходить з того, що соціальна нерівність є невід’ємною характеристикою будь-якого суспільства в будь-який період його розвитку та брати економічний критерій як єдиний і основний – неправильно, оскільки суспільство є складною системою. І зводити цю систему до якогось одного параметра було б досить легковажно. Цієї точки зору дотримувався П. Сорокін. Згідно з його позиції в основі соціальної нерівності лежать економічна, політична та професійна причини. Він вважав, що ці характеристики притаманні будь-якому суспільству та єдиний вид рівності, який можливий – правова рівність (тобто рівність усіх перед законом).

В Україні, як і у світі зараз є кричуща матеріальна нерівність. Бідність має масовий характер. Згідно з опитуваннями Інституту соціології, середня українська родина витрачає на продукти харчування та оплату комунальних послуг у опалювальний сезон – 79 % сукупного сімейного доходу. Малозабезпеченість українців має хронічний характер [1, с. 184]. В умовах пандемії COVID-19 це вилилося в гостру нестачу життєво необхідних ресурсів. А виснажена держава, на додаток до того, що перебуває в сильній зовнішній борговій залежності, була просто нездатною проводити адекватну в цих умовах соціальну політику, спрямовану на підтримку економіки та населення. Коронакриза, як і слід було очікувати, не стала для українців імпульсом до створення та реалізації позитивних механізмів його подолання. Навпаки, більшість жителів обрали для себе негативні його зразки, зокрема тактику тотальної економії та скорочення споживання базових товарів та послуг. Сьогодні за результатами опитування 2021 р., лише 5% жителів України живуть, не вдаючись до економії. Багато хто змушений економити на продуктах харчування (44%), одязі та взутті (50%), відпочинку та відпустці (52 %), а також лікуванні та купівлі медикаментів (30%), дозвіллі та розвагах (42 %) [2].

Нерівність доходів і багатства, що існує в Україні, визнає несправедливим 9 з 10 жителів країни. Загалом несправедливим українське суспільство вважає 70% громадян. Індекс соціальної справедливості дорівнює 9 (де «0» – найменший рівень справедливості, «10» – найвищий рівень справедливості).

Найчастіше українці стикаються з несправедливим, на їхню думку, ставленням до себе у сфері праці (у процесі трудової діяльності, при оплаті праці, спробах влаштуватися на роботу). Не зробив українське суспільство справедливішим і Євромайдан. На думку половини респондентів (47%) вважає, що після нього українське суспільство стало ще менш справедливим. А кожен третій українець (32%) упевнений, що справедливості було більше за радянських часів [3].

Сьогодні весь світ перебуває не лише під тиском глобалізаційних процесів, геополітичних змін і насильницьких дій релігійного характеру, а й трансформацій у сфері економічної діяльності, змін на ринку праці, еволюції характеру трудових відносин, каталізатором яких стала пандемія коронавірусу та наслідки тривалого застосування рестриктивних та обмежувальних заходів. Жорсткий режим карантину через COVID-19 загострив і без того гострі проблеми країни, серед яких чи не найважливішою є проблема роботи і зайнятості. Недарма в ієрархії страхів населення соціально-економічні проблеми (занепокоєність з приводу втрати роботи, зупинки підприємств, невиплати зарплат) завжди випереджають соціально-політичні (напад зовнішнього ворога, розпад держави, встановлення диктатури) та ін.

Отже, пандемія COVID-19 поглибила існуючу нерівність і оголила суттєві структурні вади наших соціальних, економічних та політичних систем: пандемія має гендерно-диференційований вплив і диспропорційно гірші наслідки для жінок та дівчат у всьому світі, тоді як порушення прав людини частішають. Криза також показала, що ми можемо подолати пандемію та підвищити стійкість до прийдешніх і майбутніх надзвичайних ситуацій, які загрожують виживанню людства, як-от зміна клімату та біорізноманіття, лише інвестуючи в забезпечення та зміцнення прав людини, гендерної рівності та безпеки людини. Необхідні національні та скоординовані багатосторонні заходи реагування і відновлення повинні бути спрямовані на подолання численних криз, які одночасно розгортаються у галузях охорони здоров'я, гуманітарної допомоги, догляду, економічної та особистої безпеки, які ускладнилися пандемією. Замість цього всі заходи реагування і плани з відновлення повинні визнавати важливість і сприяти зміцненню надання загальнодоступних і недорогих державних послуг, інвестуючи в державну інфраструктуру в галузі охорони здоров'я, освіти і соціального захисту, в яких центральне місце відводиться гендерній рівності та інтерсекційному розширенню прав і можливостей жінок і дівчат [4].

---

1. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 7 (21) / Головні редактори д.екоп.н. В.М. Ворона, д.соціол.н. М. О. Шульга. Київ : Інститут соціології НАН України, 2020.

2. Наслідки пандемії: як вірус вплинув на світову економіку і коли вона одужає. URL: <https://www.dw.com/uk/naslidky-pandemii-yak-virus-vplynuv-na-svitovu-ekonomiku-i-kolyvona-oduzhaie/av-58029323> (дата звернення 29.11.2021)

3. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012. 404 с.

4. Шалатек Л. Невидимий коронавірус робить видимою системну гендерну нерівність та несправедливість. URL: <https://ua.boell.org/uk/2020/06/11/covid-19-uniquely-affects-women-here-are-many-ways-it-does> (дата звернення 29.11.2021)

Сергій КОЧЕРГА

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВИЛА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Постановка проблеми. Розвиток інституту державної служби в Україні та його пристосування до стандартів європейських країн потребують покращення відносин між державними службовцями та суспільством, зокрема, у морально-етичному аспекті. Правила етичної поведінки державних службовців формуються шляхом послідовного виникнення та закріплення певних норм професійної етики та вимог щодо їх дотримання.

Регламентація та встановлення чітких правил етичної поведінки у сфері державної служби мають на меті: забезпечення покращення службової дисципліни державних службовців, сприяння зниженню кількості корупційних правопорушень серед державних службовців тощо.

Метою цієї роботи є дослідження основних правил етичної поведінки державних службовців, проблем їх розвитку, аналіз поглядів науковців із цього питання та узагальнення їх уявлень щодо вирішення даних проблем.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння правил етичної поведінки державних службовців потрібно спочатку визначитися з поняттям етики. Етика – це філософська дисципліна, яка вивчає мораль та питання моральності, їх сутність, значення для людини та суспільства [1, с.341]. Отже правила етичної поведінки державних службовців можна визначити як певні етично-професійні вимоги до них, покликані створити та закріпити засади моральності у сфері державно-службових відносин

Дотримання даних правил серед державних службовців є значущою складовою їх професійної діяльності. Розділ 6 Закону України «Про запобігання корупції» та затверджені Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (далі – Загальні правила етичної поведінки) дають чітке уявлення про вимоги щодо діяльності державних службовців із морально-етичної точки зору. Згідно даного Закону вони повинні діяти, спираючись на такі правила етичної поведінки: «пріоритет інтересів, політична нейтральність, неупередженість, компетентність та ефективність, нерозголошення інформації, утримання від виконання незаконних рішень чи доручень» [2]. Конкретизація цих правил

здійснюється саме Загальними правилами етичної поведінки. Вони регламентують реалізацію державними службовцями своїх прав та обов'язків відносно інших суб'єктів правових відносин та узагальнюють етичні вимоги щодо їх поведінки під час виконання службових обов'язків [3].

Загальні правила етичної поведінки з деякого погляду поверхнево регулюють етичну поведінку державних службовців, без розкриття змісту більшості приписів. Як результат, це виливається у застосування ними цих правил на свій особистий розсуд. Прикладом є правило щодо їх зовнішнього вигляду, яке зазначає необхідність «носіння одягу офіційно-ділового стилю і відповідності загальноприйнятим вимогам пристойності», але закріплення характеристик даного одягу немає. Тим паче правила такого типу відносяться більше до сфери службового етикету, аніж етики [4, с.61].

Окрім цього, основна частина норм, визначених цим нормативно-правовим актом, передбачена також і Законом України «Про державну службу», що по суті є дублюванням підзаконним актом положень, які вже закріпленні на законному рівні [5]

Правила етичної поведінки державних службовців є змінними та базуються на нормах моралі, які на сучасному етапі розвитку суспільства є актуальними. Удосконалення суспільно-правових відносин є причиною для зміни і правил етичної поведінки, отже уявлення про них є непостійними мінливими. Діяльність державних службовців має бути узгоджена з теперішніми етичними нормами, які допомагають визначити методи та цілі виконання ними службових обов'язків [6, с.75–76].

Висновки. Правила етичної поведінки державних службовців в Україні зазнали значного розвитку з моменту набуття українською державою незалежності, але на даному етапі їхні закріплення і регламентація мають деякі проблеми, пов'язані з конкретизацією та доцільністю цих правил. Підсумовуючи, вони потребують більш досконалого дослідження вченими у сфері адміністративного права та узгодження їх із сучасними етичними нормами.

---

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник. Київ : Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. 2056 с.

3. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : затв. Наказом Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. № z1203-16. 2016. № 158.

4. Даниленко Ю.С. Правила етичної поведінки державних службовців: поняття і сутність. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. Збірник наукових статей. Чернівці. 2019. Вип. 2. С. 54–63.

5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 899-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. 43 с.

6. Рудакевич М.І. Ідейні основи та нормативні стандарти етики державних службовців країн Європейського союзу. *Держане управління теорія та практика*. Київ. 2010. Вип. 1. С. 73–79.

Ігор КРАВЕЦЬ

курсант 2 курсу факультета

підготовки фахівців для

підрозділів кримінальної поліції

ВАЖЛИВІСТЬ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У глобалізованому світі третього тисячоліття розвиток держави стає можливим лише завдяки ефективній реалізації її людського потенціалу. Як європейська за своєю цивілізаційною належністю держава Україна має спиратися у своєму розвитку на людиноцентричну систему цінностей, основу якої становлять свобода, справедливість, солідарність, рівність, відповідальність та ін.

Гуманітарний розвиток України це модель розвитку, орієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, створення гідних умов для реалізації всіх інтелектуальних, культурних, творчих можливостей людини і нації [1].

Сьогодні Україна – це повномасштабна війна та гуманітарна катастрофа. Гуманітарний розвиток, який, має на меті всебічне забезпечення інтересів людини, сприяння її прагненню жити й творити в гармонії зі своїм соціальним оточенням, суспільними цінностями і природою, наразі майже неможливий. Держава робить усе, щоб запобігти знищенню вже набутого. Суспільству потрібен ще деякий час, щоб пристосуватись до актуальних змін. Але нові тенденції вже визначено, напрямок подальшого руху, враховуючи ночі національні пріоритети, запущено.

Під час неконвенційної війни проти української нації було б занадто позитивним вважати, що багата культурна спадщина України залишиться недоторканою. Тільки станом на 14 травня за звітом Міністерства культури та інформаційної політики України зафіксовано 331 епізодів воєнних злочинів проти культурної спадщини України [2]. Повний масштаб руйнувань поки оцінити неможливо через інтенсивні бойові дії, що тривають, та відсутність зв'язку з тимчасово непідконтрольними Україні територіями. Так само неможливо наразі оцінити вартість пошкоджених і зруйнованих культурних об'єктів.

Центр суспільних досліджень у своєму дослідженні ситуації у сфері культури зазначають, що у подальшому має бути створений загальнонаціональний реєстр зруйнованих і пошкоджених об'єктів історичної спадщини і культурних закладів, розроблено єдину методику визначення обсягів матеріальних і фінансових ресурсів, необхідних для їх відновлення та реставрації. Доцільною стане ініціатива щодо організації спеціального міжнародного фонду для підтримки післявоєнного відновлення об'єктів культурної спадщини та закладів культури [3].

На тимчасово захоплених територіях окупанти проводять вилучення

літератури не тільки таких видатних українських письменників, а і всі згадування новітньої української історії.

Незважаючи на воєнний стан, заклади культури та мистецтв поступово розпочинають свою роботу. Кожен із них готуватиме свою програму та працюватиме за власним графіком, дотримуючись при цьому вимог воєнного стану. Це робиться з метою використання засобів культури як «м'якої» сили задля консолідації суспільства та подолання соціально-психологічних наслідків широкомасштабної воєнної агресії РФ проти України [4].

Саме розвиток полягатиме у якісному відновленні культурної спадщини України. Відбудова пошкоджених окупантами музеїв – лише питання часу. Навіть під час війни українські митці знаходять будь-яку можливість вираження власних переживань у різноманітних формах. Мистецтво, ціллю якого є привернення уваги світу до війни в Україні та консолідація міжнародної спільноти у спротиві російській агресії, стає національною ідеєю.

1. Жулинський М.Г., Рубан Ю.Г. Концепція гуманітарного розвитку України. Національний інститут стратегічних досліджень;
2. МКІП продовжує фіксувати воєнні злочини росіян проти культурної спадщини. 14 травня 2022 року. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7142.html>;
3. Валевський О.Л., Литвиненко О.М. Ситуація у сфері культури: виклики та події. Центр суспільних досліджень. 2022;
4. З 1 квітня в Україні поступово розпочнуть роботу заклади культури та мистецтв / Міністерство культури та інформаційної політики України. 30 березня 2022 року. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7014.html>

Олександра КУДІМОВА

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності н.г. ПД-037

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Вчасне та якісне надання домедичної допомоги постраждалому є запорукою відновлення здоров'я та збереження життя постраждалого. У зв'язку з розвитком сучасних технологій розробляється новітня техніка та обладнання, які широко та доволі часто почали використовуватись під час надання домедичної допомоги. Цифрові інструменти дозволять зробити це набагато швидше та якісніше [1].

Наприклад, у таких розвинених країнах як Велика Британія, США, Канада, Австралія та ін. за ініціативи Товариства Червоного Хреста звичайним громадянам пропонується спеціальний програмний додаток. Він з легкістю завантажується на будь-який гаджет та містить алгоритми дій, відеоматеріали та малюнки для надання домедичної допомоги в різноманітних ситуаціях. До того ж, така програма надає допомогу громадянам для виклику бригади швидкої екстреної допомоги, повідомляючи про вашу місцезнаходження, погодні умови. Також дана програма містить навчально-наглядні матеріали та тестові завдання, що дозволяють звичайним людям навчатися у будь-який час [2].

Для більшого рівня підготовленості громадян до ситуацій з надання першої домедичної допомоги у навчальному процесі використовуються спеціальні фантоми-тренажери різних видів. Найбільш, поширеним фантомом-тренажером є тулуб людини-постраждалого, для відпрацювання навичок серцево-легеневої реанімації, рятування при асфіксії, травмах різних видів та складності травм. До того ж, використовуються фантоми-тренажери у вигляді дітей різного віку (для відпрацювання надання домедичної допомоги дітям), окремих частин тіла (використовуються у більших спеціалізованих закладах, що займаються підготовкою медиків) та ін. Позитивним аспектом використання таких фантомів-тренажерів є те, що вони виготовляються з матеріалу з структурою найбільш схожою на шкіру людини, щоб наблизити процес навчання до можливої ситуації у майбутньому. Деякі тренажери володіють звуковим та візуальним (лампи, індикатори та ін.) супроводом, що показують правильність надання домедичної допомоги рятувальником. До тренажерів доволі часто у комплексі існує оснащення спеціальними комп'ютерними програмами, що містять блок теоретичних знань та блок тестування [3].

Отже, можемо зробити висновок, що винаходи у сфері науки та техніки мають значний вплив на порядок та стиль проведення навчальних занять з надання домедичної допомоги. Завдяки використанню нових технологій під час навчання з'явилася можливість отримати більш стійкий набір навичок, необхідних для якісного проведення реанімації людини безпосередньо на місці нещасного випадку до приїзду бригади екстреної швидкої допомоги.

---

1. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. Посібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ, 2018. 144 с.

2. Використання сучасних технологій для надання домедичної допомоги у деяких країнах світу URL:

3. Тренажер «Фантом Life» URL: .

Валерія КУЗЬМЕНКО

курсант III курсу навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції ДДУВС

Науковий керівник:

Сергій ПЕТРЕНКО

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ДДУВС

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. Поліцейські виконують різного роду завдання, тому рівень їх здібностей має бути відповідним. Спеціальна фізична підготовка є складовою багатoproфільної підготовки правоохоронців, що й складає актуальність нашого дослідження.

Фізична підготовка в правоохоронних органах має забезпечувати збереження здоров'я, професійної активності, усебічний розвиток фізичних якостей, професійно важливих умінь і навичок працівників, необхідних для виконання службово-оперативних завдань [2]. Потреба якісного рівня фізичної підготовки поліцейських зумовлені не лише специфікою їхньої службової діяльності, а й загальними вимогами до розвитку здорової молоді.

Вважаємо за необхідне зазначити, що професійна спрямованість процесу фізичної підготовки майбутніх працівників поліції, зважаючи на умови сьогодення, має бути направлена на роботу в екстремальних умовах. Така підготовка може відбуватися в таких варіантах: 1) в окремих нових інтегрованих спецкурсах, використанні активних і професійних методів навчання; 2) в нових модулях існуючих дисциплін, зміни в робочих програмах окремих навчальних дисциплін; використанні активних і професійних методів навчання; 3) надання професійної спрямованості виховній і позааудиторній роботі зі студентами, відпрацювання надійності в позааудиторний час на тренуваннях в секціях, самовиховання в сфері фізичної культури.

Принагідно сказати, що серед професійно необхідних фізичних якостей офіцера, які розвиваються в процесі фізичної підготовки, більшість науковців суттєве значення відводять витривалості, влучності та спритності [3]. Деякі фахівці пов'язують спритність зі швидкістю і точністю складних рухових реакцій, здатністю до логічного мислення та високою руховою активністю. Діяльність правоохоронних органів в умовах збройних сутичок передбачає необхідність гранично можливого розвитку швидкості рухової реакції та окремих рухів, витривалості, спритності, м'язової сили, високої координації рухів та просторової орієнтації [4]. Тому система навчання майбутніх

правоохоронців мають бути спрямована саме на набуття відповідних якостей.

Важливим завданням фізичної підготовки майбутніх поліцейських є сприяти високому рівню розвитку витривалості, координаційних та силових здібностей, здатності швидко реагувати та приймати рішення у відповідності до умов, які постійно змінюються та ускладнюються. Результати вправ, які описують рівень спритності і координаційних здібностей та статичної витривалості м'язів тулуба, констатують необхідність вдосконалення чинної навчальної програми з посиленням уваги до вдосконалення вказаних якостей у курсантів-поліцейських старших курсів. Так, загальна витривалість та показники статичної витривалості курсантів характеризуються як задовільні, з роками навчання рівень функціональних можливостей зростає, а на старших курсах простежується погіршення результатів [5]. Така тенденція є негативною та потребує додаткових досліджень.

Суттєву роль відіграє самостійна підготовка офіцерів та майбутніх офіцерів поліції. Дослідження медиків показали, що надмірна м'язова активність спричиняє виснаження нервової системи, розвитку небажаних, а згодом патологічних змін в організмі людини. Виходячи з цього, кожен, хто займається фізичними вправами, повинен пам'ятати про поступовість нарощування навантажень. За умови постійного та значного службового навантаження у поліцейських може виникати перевтома. Не слід надто поспішати у досягненні високих фізичних здібностей та виснажувати себе тренуваннями до втрати свідомості.

Побудова занять на всіх етапах підготовки повинна сприяти послідовному розвитку всіх необхідних якостей. Характер навантаження повинен відповідати поступовому розвитку певних рухових якостей. Потрібно також пам'ятати, підбираючи засоби швидко-силової спрямованості, що такі вправи повинні наближати специфіку роботи м'язів до умов змагальної діяльності.

Хочемо зацентувати увагу на професійній підготовці особового складу в період війни. Воєнний час вимагає інтенсивних методів навчання. Освітній процес у цей період має охоплювати мінімальний, однак високоефективний обсяг рухових дій і прийомів. Водночас, під час навчання поліцейських слід орієнтувати на проведення сутичок не спортивних, а реальних (бойових), спрямовуючи їхнє мислення до дій поняттями бою. Пізнавальним є також факт, що заняття спортом допомагають впоратися з стресом, опанувати себе та відволіктися, що має досить важливе значення в ситуації, що склалася.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне сказати, що сьогодні забезпечення професійного спрямування фізичної підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до діяльності в екстремальних умовах є важливою умовою формування професійної готовності співробітників до такої роботи. Отож, пріоритетним напрямком діяльності вищих навчальних закладів системи МВС залишається вдосконалення рівня фізичних здібностей шляхом використання спеціальних методів і засобів. Підвищення професійної готовності поліцейських до ефективних дій в екстремальних умовах є перспективним напрямком вдосконалення системи фізичної підготовки правоохоронців.

---

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.Rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Бутов С. Є. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. Посіб. / за заг. Ред. Я. Ю. Кондратьєва та Є. М. Моїсеєва. – Київ : Нац. Акад. Внутр. Справ України, 2003. – 338 с

3. Хміляр О. Ф. Психомоторний розвиток особистості офіцера / О. Ф. Хміляр // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 29–30 листопада 2017 року / Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського; за заг. Ред. В. І. Свистун, О. В. Петрачкова. – К.: НУОУ, С. 344 – 346.

4. Бондаренко В. В. Формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України у процесі занять зі спеціальної фізичної підготовки: дис.... Канд. Пед. Наук: 13.00.02 / Бондаренко Валентин Володимирович, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; Ч., 2012. – 219 с.

5. Пронтенко К. В., Русанівський С. В., Безпалій С. М., Запорожанов О. В., Юр'єв С. О., Штома В. Д., Корнійчук Ю. М. Професійно важливі фізичні якості курсантів – майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 :Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. Наук.праць. Київ, Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119). С. 138- 142.

Валерія КУЗЬМЕНКО

курсант III курсу ННП ПФПП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЗКРИТТЯ ТЕОРЕТИЧНОГО АСПЕКТУ ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У залежності від ефективності виконуваних дій слідчим щодо швидкого та ефективного з'ясування обставин кримінально-релевантної події залежить увесь процес розслідування злочинів, пов'язаних із публічними закупівлями. Ця діяльність включає в себе чітку організацію, планування певного алгоритму дій. Кожна окрема категорія кримінальних правопорушень вимагає власного підходу до методики розслідування, що спрямована на виконання завдань, передбачених положеннями ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

В.В. Тіщенко вказує, що головною засадою обрання та формування механізму розслідування будь-якого кримінального правопорушення є планомірність процесу розслідування, тобто складання плану здійснення відповідних процесуальних, організаційних та інших слідчих (розшукових) дій у певній черговості [1].

А.В. Іщенко стверджує, що планування включає в себе процес організації розслідування конкретного кримінального провадження, тобто обрання комплексу заходів, спрямованих на вибір оптимальних умов для його

реалізації. Суть планування – це окреслення програми дій під час досудового розслідування, у той час як суть організації розслідування – це забезпечення реалізації складеного плану. Планування й організація – це тісно пов'язані між собою процеси, адже перший передбачає здійснення другого [2].

Одним із дослідників проблематики розслідування злочинів у сфері публічних закупівель є Ю.С.Доліновський. Даний науковець зазначає, що планування розслідування злочинів у сфері публічних закупівель – це розумова діяльність суб'єкта органу досудового розслідування, що спрямована на аналіз інформації про обставини вчиненого злочину, висунення конкретних версій, формування кола відомостей, які підлягають з'ясуванню в процесі розслідування, комплексу слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій із залученням співробітників оперативних підрозділів, експертів й інших спеціалістів [3].

Слід вказати, що до обов'язкових елементів планування розслідування у сфері публічних закупівель відносять аналітичну обробку отриманих відомостей про подію; висунення версій та формування завдань розслідування; обрання способів вирішення визначених завдань; можливу зміну плану досудового розслідування у зв'язку з особливостями обставин вчиненого злочину [4].

А.М. Меденцев вказує на тому, що організацією розслідування злочинів у сфері публічних закупівель – це процес створення конкретних умов для ефективного та якісного здійснення слідчим усіх необхідних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів, а також надання необхідних слідчому сил та засобів. Науковець наголошує на важливості у цьому процесі успішної взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, передбаченого чинними положеннями КПК України [5].

Насамперед, вивчаючи елементи планування розслідування злочинів у сфері публічних закупівель, вдається класифікувати такі елементи за наступними критеріями: 1) за ступенем використання додаткових сил та засобів: із залученням співробітників державних органів та спеціалістів, самостійні дії слідчого; 2) за характером діяльності слідчого: процесуальні та організаційно-тактичні; 3) за характеристикою процесу планування: загальні елементи, окремі деталізовані елементи [4].

Отже, можна зробити висновок, що планування розслідування злочинів у сфері публічних закупівель – це дуже складний процес, спрямований на збір, аналіз відомостей про кримінально-релевантну подію, висунення версій, відтворення обставин вчиненого злочину, що потребує залучення додаткових сил, засобів і заходів: слідчі (розшукові) дії, організаційні заходи, залучення експертів та інших спеціалістів тощо.

---

1. Тіщенко В.В. Криміналістична методика розслідування: теоретичні, методологічна та наукознавчі засади. 2017 р. С. 26-37.

2. Пясковській В.В., Черноус Ю.М., Іщенко А.В., Алексеев О.О. Криміналістика: Київ. Центр учбової літератури. 2015 р.

3. Доліновський Ю., Гула Л. Організація планування розслідування злочинів, що вчиняються під час публічних закупівель у сфері охорони здоров'я. Вісник Національного

Університету «Львівська Політехніка». Серія: Юридичні Науки, 889(17), 110–116.

4. Лазарева Д. Проблемні питання досудового розслідування злочинів у сфері публічних закупівель, що виникли внаслідок недосконалого законодавчого регулювання. Кримінальний процес. 6/2019. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/52.pdf>

5. Меденцев А. М. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель : дис. Канд. Юрид. наук: 12.00.09. 2015 р.

Олена КУЧАЙ

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

завідувач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ

Одним із визнаних у всесвітній практиці ефективних методів позасудового вирішення цивільних спорів є медіація. Як альтернативний спосіб вирішення правових колізій він має ряд переваг перед судовою процедурою, зокрема швидкість вирішення спору, прийняття рішень самими сторонами конфлікту, стимулювання добровільного виконання угоди за результатами медіація, налагодження комунікації між сторонами тощо, а також розвантаження судової системи.

У країнах, де широко використовується медіація, утвердилася думка, що це один із способів забезпечення доступу до правосуддя.

Значним кроком до впровадження медіації в європейський правовий простір стало прийняття у 2008 році Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи «Про деякі аспекти медіації у цивільних і господарських справах», яка містить зобов'язання держав-членів щодо виконання законів та інших нормативних актів, необхідних для належного виконання положень цієї Директиви[1].

Наприклад, у Чеській Республіці імплементація цієї Директиви призвела до ухвалення у 2012 році Закону № 100. № 202/2012 «Про медіацію та внесення змін до деяких законів», який регулює загальні питання медіації, яку проводять зареєстровані медіатори, такі як початок та припинення медіації, вимоги до медіаційної угоди, загальні вимоги до діяльності посередника.

Також з метою його реалізації Законом про медіацію вносяться зміни до деяких законодавчих актів, зокрема до Цивільного процесуального кодексу

Чехії, з питань медіації у цивільних справах.

На відміну від Чеської Республіки, національна правова система Польщі була знайома з медіацією у цивільно-правових відносинах ще до прийняття Директиви 2008/52/ЄС. У Польщі законодавство про медіацію у цивільних справах було прийнято у 2005 році шляхом внесення змін до Цивільного процесуального кодексу Польщі (далі – Цивільний процесуальний кодекс Польщі).

Зокрема, Кодекс регулює питання добровільності медіації, вимоги до медіатора, конфіденційність медіації, неупередженість медіатора, ініціювання медіації, організацію її проведення та обрання медіатора, витрати на медіацію, виконання угод на підставі результату медіації, вимоги до процесуальних документів про медіацію, а також особливості медіації у спорах, що виникають із сімейних відносин. Загалом, сам процес медіації регулюється угодою сторін і медіатора, а також правилами процедури медіації. Прийняті організацією медіаторів.

Національні законодавці більшості країн-членів ЄС створили інституційно-правову базу для забезпечення механізму контролю якості посередницьких послуг. У Польщі Громадська рада з альтернативного вирішення спорів (дорадчий орган при Міністерстві юстиції) була створена в 2005 році і відіграла важливу роль з моменту свого заснування у просуванні ідей медіації у цивільних спорах та у зв'язуванні уряду та судової влади. Та посередницька спільнота [2, с.110]. Яскравим прикладом співпраці є відкриття офісів координаторів медіації в кожному обласному суді, 8 апеляційних судах та районних судах.

Метою діяльності таких координаторів (це діючі судді) є налагодження контактів та співпраці з медіаторами, організація зустрічей, обговорення з медіаторами труднощів, що виникають у процесі інтеграції та медіації. У національному законодавстві Польщі немає правил про акредитацію медіаторів.

Питаннями акредитації займаються окремі організації медіаторів [3, с.230]. Проте Громадська рада з альтернативного вирішення спорів прийняла низку рекомендаційних документів: Стандарти медіації (2006 р.), Стандарти підготовки медіаторів (2007 р.), Кодекс етики польських медіаторів (2008 р.). Питаннями контролю якості підготовки медіаторів займаються освітні організації у сфері медіації, а також організації медіаторів, які акредитують своїх медіаторів. Наразі в різних організаціях медіаторів діють власні правила акредитації, а також стандарти освіти, зокрема обов'язкове підвищення кваліфікації медіаторів.

Як бачимо, правові норми, що регламентують інститут медіації, досить успішно інтегровано в процесуальне законодавство держав-членів ЄС, медіація може існувати і застосовуватися як особлива форма врегулювання спорів на рівні і у взаємозв'язку із судовим розглядом.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що зарубіжний досвід, який уже мають держави-члени ЄС у застосуванні інституту медіації для врегулювання цивільно-правових спорів, є більшою мірою позитивним. Європейські правники погоджуються з тим, що медіація (посередництво) як

особливий засіб альтернативного дружнього врегулювання правового конфлікту є досить ефективним і слугує таким основним цілям, як розширення доступу до правосуддя, процесуальної економії та впливу на поведінку суб'єктів цивільно-правових відносин.

---

1. Медіація: європейський досвід і українські реалії. 2021. Юридична газета. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski-realiyi.html> (дата звернення 01.05.2022)

2. Лазоренко О.М. Імплементация медіації в правову систему: міжнародний досвід та перспективи інституціоналізації в Україні. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 124. Ч. II. 2015. С. 109–120

3. Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах. Право України. 2011. № 11–12. С. 225–245.

4. Кривачук Л.Ф. Розвиток інституту медіації в Польщі: генеза і досвід діяльності центрів. Демократичне врядування: науковий вісник. 2012. Вип. 2 (24). URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.24.2019.198737>.

Маргарита ЛЕВЧЕНКО

курсантка 1 курсу
ФПФПД ДДУВС

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИХ

підполковник поліції
старший викладач кафедри
ТСП ФПФПД, ДДУВС

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Актуальність теми дослідження. Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації в Україні введено воєнний стан [1]. Зазначене зумовило зміни в правовому регулюванні діяльності державних органів, зокрема і Національної поліції України, адже їх діяльність у період воєнного стану пов'язується з особливими обставинами зовнішнього характеру, а саме необхідністю відбиття збройної агресії. Саме зазначеним викликано інтерес до теми дослідження та її актуальність.

Виклад основного матеріалу. Легальне визначення категорії «воєнний стан» міститься у статті першій Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. В умовах воєнного стану особливого значення набувають завдання забезпечення громадської безпеки та порядку, охорони прав, свобод та законних інтересів громадян.

Професія поліцейського є однією з найбільш небезпечних, відповідальних

та важливих, оскільки основними завданнями поліцейської діяльності є забезпечення спокійного життя громадян, протидія злочинності тощо. Завданнями саме поліцейської діяльності є забезпечення спокійного життя громадян, протидія злочинності тощо. Крім того, основними поліцейськими функціями є підтримання громадського порядку (виявлення, припинення та попередження правопорушень, у тому числі шляхом патрулювання вулиць), надання необхідних консультацій, роз'яснень та рекомендацій населенню.

З метою належного врегулювання діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [3].

Доповнення передбачені вказаним Законом стосуються перед усім питань взаємодії органів та підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми власності, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а також представництва в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі. Окрім того, внесені Законом зміни спрямовані на врегулювання питання збирання біометричних даних осіб, зокрема шляхом дактилоскопіювання, а також розширення переліку підстав зупинки поліцейськими транспортного засобу та його перевірки, перевірки водія та пасажирів.

Разом з тим, окрему увагу законодавцем приділено саме службі в поліції та внесено відповідні зміни до статей 59-60 Закону України «Про Національну поліцію» [4]. Зокрема статтю 59 Закону доповнено положеннями відповідно до яких, поліцейські проходять службу в поліції: на посадах у центральному органі управління поліції, територіальних органах, закладах, установах поліції; під час перебування в розпорядженні згідно з положеннями статті 67 цього Закону; під час навчання на денній формі навчання за державним замовленням у закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських; під час прикомандирування до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування згідно з положеннями статті 20 Закону України «Про статус народного депутата України», статті 29 Закону України «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим» та статті 33 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад»; під час відрядження до державних органів, установ та організацій згідно з положеннями статті 71 цього Закону [4].

Окрім того, на час воєнного стану поліцейським призовного віку на період їх служб в поліції надається відстрочка від призову на строкову військову службу [4].

Перелічені зміни спрямовані на забезпечення кадрової стабільності в органах Національної поліції України. Очевидно, що мобілізація поліцейських до лав Збройних Сил України унеможливить ефективне виконання Національною поліцією, передбачених законом завдань та функцій. Семе тому

важливим є збереження кваліфікованих поліцейських кадрів на відповідних посадах.

Висновки. Від початку збройної агресії Російської Федерації проти України нашу вітчизну захищають не лише Збройні Сили України, але й органи Національної поліції. Поліцейськими щодня затримуються мародери та навіть військовослужбовці країни-агресора. Враховуючи потреби воєнного стану законодавцем було внесено зміни та доповнення до Закону України «Про Національну поліцію», спрямовані на оптимізацію несення служби поліцейськими, забезпечення кадрової стабільності.

Вважаємо, що обрана для дослідження тема має перспективи для подальшої наукової розробки та потребують уваги з боку правників, адже від ефективності роботи Національної поліції в умовах воєнного стану великою мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки держави.

---

1. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 17.05.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top> (дата звернення 17.05.2022).

3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 №2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text> (дата звернення 17.05.2022).

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n613> (дата звернення 17.05.2022).

Валерія ЛЕОНТЬЄВА

курсант III курсу навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
ДДУВС

Науковий керівник:

Євген ЗЕЛЕНСЬКИЙ

майор поліції, викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки ДДУВС

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні, коли на території України йде повномасштабна війна і захист територіальної цілісності є першочерговим питанням, цивільні особи отримали право захищати країну зі зброєю в руках. Наразі не вживаються своєчасні і достатні заходи щодо мінімізації вчинення злочинів, пов'язаних з

застосуванням та використанням вогнепальної зброї. Проблема незаконного обігу зброї серед цивільного населення й складає актуальність нашого дослідження.

Перш за все, потрібно сказати, що за даними ООН наразі у світі налічується близько 900 мільйонів одиниць вогнепальної стрілецької зброї, три чверті з яких перебуває в руках цивільних осіб. Чимало цивільних одержують доступ до зброї нелегально та користуються нею без ліцензії. Водночас нині «чорний ринок» вогнепальної стрілецької зброї переважно підживлюється потоками легких озброєнь із зон збройних конфліктів. Негативним є той факт, що величезні запаси малої стрілецької зброї опиняються в руках терористів [1]. Згідно нововведень українського законодавства, в період дії воєнного стану усі цивільні особи мають змогу отримати вогнепальну зброю від держави та звільняються від відповідальності за її застосування проти ворога.

Тепер, коли точаться активні бойові дії, значно ускладненим є своєчасне вжиття адекватних, можливо, навіть суворох, але необхідних заходів щодо локалізації кримінальних правопорушень, недопущення їх вчиненню по всій Україні. З тимчасово окупованих районів, а також районів, що прилягають до них, вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини та пристрої проникають на території інших районів та областей як для використання у вчиненні кримінальних правопорушень, у тому числі й проти основ національної безпеки, так і «для себе, про всяк випадок». Доставляють зазначене окремі волонтери, військовослужбовці, працівники поліції, добровольці і навіть переселенці.

Причини цього явища є різними – це імітація протидії і запобігання, слабкість оперативно-розшукової роботи, байдужість та інші. Правоохоронні органи намагаються запобігти вказаному незаконному обігу та вчиненню інших злочинів, але, на жаль, у них в більшості це не виходить, в першу чергу, з вищевказаних причин, і як наслідок – страждають громадяни, отримують поранення, часто не сумісні з життям. Керівництво різних правоохоронних, військових органів довгий час зволікало, не намагалось із якихось причин поставити перед керівництвом держави питання щодо введення суворого контролю за виїздом або в'їздом на території, тимчасово контрольовані російськими військами, українських громадян.

Цікавою є думка психологів, які стверджують, що факт наявності у людини, до прикладу, ножа викликає бажання куди-небудь його встромити. Тож у багатьох з тих, хто починає носити вогнепальну зброю, протягом перших 2-3 місяців поступово з'являється нав'язливе бажання її застосувати [2, с. 477]. Вказане викликає занепокоєння з точки зору безпеки громадян.

Численні суперечки точаться зараз з питання легалізації вогнепальної зброї. Якщо брати до уваги застосування зброї цивільним населенням у мирний час, то вона має важливе значення для самооборони громадян. Та треба відзначити, що для самозахисту необов'язково застосовувати чи використовувати зброю, в багатьох випадках достатньо буде лише її демонстрації. Так люди будуть почувати себе більш впевнено, і це буде своєрідним запобіжним заходом від кримінально протиправних посягань, адже

злочинці перед нападом на особу будуть думати про можливість наявності у неї зброї. Слід теж зазначити, що прийняття закону, який легалізував би обіг зброї може посприяти успішному формуванню українського війська. Так, якщо за приклад брати закордонний досвід Швейцарії або Ізраїлю, то в цих країнах у разі небезпеки на захист Батьківщини може стати більша частина населення держави [3].

Принагідно сказати, що для «розумної» реалізації права на вільний доступ до вогнепальної зброї необхідно створити дієву систему запобігання корупції як в галузі видачі дозволу на право носіння й зберігання зброї, так і в медичній сфері; створити єдиний реєстр власників зброї, у якому міститиметься інформація про власника зброї, результати відстрілу зброї (що унеможливить незаконне використання зареєстрованої зброї), результати медичного огляду власника зброї та час повторної перевірки стану здоров'я, інформація про те, хто видав посвідчення на право носіння й зберігання зброї, медичні довідки, інформація про місце, де особа пройшла навчання, аби стати власником зброї.

Враховуючи той факт, що у цивільного населення уже перебуває чимало вогнепальної зброї, після завершення військового конфлікту, постане питання її повернення. Очевидно, що при цьому виникнуть проблеми і частина зброї так і залишиться в населення. Підтвердженням цьому є й вже набутий досвід військового конфлікту на Сході України. Досить показовим є приклад Австралії, яка є однією з найбільш безпечних країн за різними показниками світових агентств. Австралія довгий час ліберально ставилася до цивільного обігу зброї, але через резонансні масові вбивства з використанням вогнепальної зброї, кількість яких зростала, а число жертв збільшувалось після кожного масового розстрілу, повинна була провести реформу. Багато зброї було викуплено та знищено зусиллями держави [4]. Хоч ці заходи і критикувались, але ніхто не може заперечувати користь такої реформи. Резонансні вбивства припинилися, насильство із застосуванням зброї суттєво знизилось. Тому, якщо рівень злочинності, пов'язаної з застосуванням вогнепальної зброї в Україні почне зростати, потрібно буде приймати радикальні рішення.

Досвід боротьби з нелегальним обігом зброї констатував, що без використання відомостей, які містяться в різних інформаційних системах, дії правоохоронців, що мають на меті виявлення та розслідування кримінальних правопорушень даної категорії не дають очікуваного результату. Дещо латентний характер цих злочинів створює дефіцит інформації не тільки про осіб, які їх вчинили, але й про самі факти даних проявів. Вказане зумовлює потребу вивчення різних відомостей, які відображають основні тенденції оперативної обстановки в цій сфері.

Отже, на даний момент повна заборона розповсюдження вогнепальної зброї є неможливою. Проте цілком можливе часткове її обмеження, котре застосовується у будь-якому цивілізованому суспільстві. При цьому необхідно пам'ятати, що всі законодавчі обмеження будуть працювати певною мірою тільки щодо громадян, котрі дотримуються вимог законодавства, чого не можна сказати про злочинців. Особливо підвищеного контролю потребує потік вогнепальної зброї, що надходить з зони бойових дій. Питання, що

розглядалося, є перспективним напрямком подальших досліджень для українських науковців.

---

1. Три чверті всієї стрілецької зброї знаходиться в руках цивільних ООН. Укрінформ. 1 грудня 2020 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2483713-tri-cverti-vsiei-strileckoi-zbroi-znahoditsa-v-rukahcivilnih-oon.html> (дата звернення: 01.02.2021).

2. Шакун В.І. Суспільство і злочинність. – К., 2003

3. «Легалізація озброєння в Україні: міфи і маніпуляції обох сторін». Веб-сайт. URL : <https://nakipelo.ua/legalizatsiya-oruzhiya-v-ukraine-mify-imanipulyatsii-obeih-storon/>

4. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю / Г. Ф. Гергега, О. О. Зарубінський, Б. М. Петренко, Р. В. Старовойтенко. – К.: Видавничий дім «АДЕФ-Україна». – 2015. – 152 с.

Олена КУЧАЙ

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОГЛЯД ПОСТРАЖДАЛОГО

Огляд постраждалого є невід'ємною складовою домедичної підготовки. На основі цього ґрунтується лікування та організація надання ЕМД (транспортування, тощо).

Первинний огляд постраждалого, а разом з цим і ступінь важкості його стану, потребує детального встановлення зовнішніх пошкоджень та фактичного стану серцево-судинної, дихальної, центральної та інших нервових систем, також можливості ушкодження внутрішніх органів, їх внутрішньої кровотечі.[1]

Первинний огляд постраждалого повинен бути здійснений протязі 40 секунд. При цьому потрібно зберігати послідовність і правильність огляду, в ході якого будуть здійснюватися невідкладні медичні заходи, які забезпечуть порятунок життя особи, яка постраждала.[1]

Огляд постраждалого проводиться швидко та якісно, з метою

використання якнайменше часу на місці події і виявлення всіх критичних пошкоджень. Особи, які знаходяться в критичному стані не повинні перебувати на місці події надто довго. Потрібно якнайшвидше доправити особу у найближчий відповідний медичний заклад. Щоб успішно провести огляд постраждалого, потрібно щоб персонал мав уміння і знання щодо фізіології травми та надання першої невідкладної медичної допомоги особам, які перебувають у тяжкому або інших станах.[2]

Мета проведення первинного огляду- швидке визначення стану, що загрожує життю постраждалого чи постраждалих та негайне його усунення. Для осіб, які знаходяться в критичному стані первинний огляд це дія, яку необхідно в першу чергу здійснити на місці, де трапилася подія.

Три дії, які потрібно зробити на місці події:

1. Оглянути місце події

2. Визначити, чи є випадок масовим (якщо так, то необхідно провести мед. сортування та почати надавати невідкладну допомогу тим особам, кому вона буде найбільш необхідною і ефективною)

3. Після того як було проведено швидкий огляд місця події, необхідно негайно переходити до детального огляду особи, яка постраждала або інших осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги. Огляд та надання допомоги потрібно розпочинати з найбільш критичного постраждалого, якщо дозволяють ресурси, які використовуються в діяльності поліції.[2]

4. Слід оцінити місце події, наявність чи відсутність загроз життю поліцейського, положення і стан постраждалого, характер ушкоджень, їх кількість, наявність чи відсутність критичних кровотеч

Тактика дій поліцейських при підході і огляді постраждалого:

До особи підходити потрібно з боку голови, пам'ятаючи про особисту безпеку поліцейського, пам'ятаючи що зброя має бути не доступна і знаходитись поза межами досяжності особи, яка є постраждалою. Основний принцип роботи поліцейського – особиста безпека є найважливішою, а ніж безпека особи, яка постраждала.[3]

Поліцейський передусім має перевірити чи притомний постраждалий, чи реагує він на рухи чи слова. Це відбувається за допомогою простих запитань: «Що з вами сталося?», «Ви потребуєте допомоги?», «Ви мене чуєте?».

Підійшовши ближче до особи, потрібно голосно перепитати її, чи з нею все гаразд, також оцінюючи її реакцію на різкий голос. Також рекомендовано при підході злегка потрусити або доторкнутися до плеча людини, натиснувши на больові місця, тому що поліцейський може працювати з глухою особою. Також потрібно ураховувати те, що дії поліцейського біля обличчя постраждалого можуть спровокувати агресивну реакцію, тому варто заздалегідь потурбуватися про особисту безпеку.[3]

---

5. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/home_preparation/info/lec4.html

6. <http://www.medsanbat.info/pervinniy-oglyad-poranenogo-ta-nevidkladni-medichni-zahodi/>

7. http://medcollege.ck.ua/wp-content/uploads/2018/05/Metod_materials.pdf

Вікторія ЛИТВИШКО
курсантка 1 курсу ФПФПД, ДДУВС

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ЗМІН, ЩО БУЛИ ВНЕСЕНІ ДО СТАТТІ 77 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ»

Під час дії воєнного стану в Україні було внесено багато змін до законодавчої бази, що стабілізувало діяльність правоохоронних органів. В даній тезі розглянуто, саме зміни до Закону України «Про Національну поліцію», на прикладі статті 77, що регламентує звільнення зі служби в поліції. Дана стаття розкриває обставини за яких може бути звільнений поліцейський, на нашу думку ця стаття досконало розписана, але законодавець вирішив внести зміни з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану.

Зміни в статтю 77 Закону України «Про Національну поліцію» полягають в тому, що обставина звільнення, що висвітлена в п.2 ч.1 даної статті, а саме що поліцейський може бути звільнений через хворобу, якщо наявне рішення медичної комісії про непридатність до служби поліції, була замінена на те, що поліцейський звільняється зі служби в поліції за станом здоров'я(через хворобу). Ці зміни внесені через те, що поняття «стан здоров'я» є більш ширшим за поняття «хвороби». ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я) визначає здоров'я, як стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя. Тобто навіть за відсутності хвороб та фізичних дефектів особа може мати нестабільний стан здоров'я, якщо відсутній хоча б один з факторів, що визначаються в терміні.

Також ч.1 ст. 77 Закону України «Про Національну поліцію» була доповнена 12 пунктом, де вказано, що новою обставиною для звільнення поліцейського зі служби в поліції є те, що у разі якщо особа надасть завідомо неправдиву інформацію під час прийняття її на службу в поліцію. Дані зміни є виправдані тому, що більшість осіб, які хочуть вступити до служби в поліцію не розуміють серйозності вчинення певних дій, що пов'язані з наданням неправдивої інформації, що ставить під загрозу честь та гідність поліцейського.

Ще були внесені доповнення з приводу такого питання: «Чим та за яких причин припиняється служба в поліції?». Дані положення висвітлені в ч. 4 ст. 77 Закону України «Про Національну поліцію», яка трактується так, що служба поліцейського припиняється наказами керівників, яким законом надано право звільняти за таких причин, як смерть(загибель) поліцейського, якщо наявне

свідоцтво про смерть та визнання судом поліцейського безвісно відсутнім чи оголошеним померлим, на підставі відповідного рішення суду.

Підсумовуючи все вищесказане, можна прийти до такого висновку, що дані зміни були внесені для покращення та стабілізації діяльності поліцейських та для врегулювання певних розбіжностей в законодавстві для того, щоб не виникало правових колізій.

1. Голубчиков М.В. Орлова Н.М. Міжнародний досвід використання інтегральних показників для моніторингу та оцінки стану здоров'я населення. Україна здоров'я нації. 2017 р. № 3 (44). С. 89-94.

2. Закон про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статус Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану. №7147 від 13.03.2022 року.

3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення 17.05.2022 р.)

Єлизавета ЛІСОВА

курсант навчально наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції України
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ГРОМАДЯНАМ ПІД ЧАС АГРЕСІЇ РОСІЇ

Війна йде не тільки на передовій. Війна вже всередині кожного: на передовій — фізично, зовні — психологічно. В екстремальних ситуаціях важливо мати навички надання психологічної допомоги собі та своїм близьким. Правильні техніки та мова можуть допомогти зберегти здоровий розум навіть у стресових ситуаціях. Незалежно від спеціальності, сьогодні кожен з нас може бути рятівником чи психологом. Особливу увагу хочемо приділити підтримці дітей[1]. Оскільки ми не можемо повністю захистити їх від травм, ми можемо мінімізувати їх наслідки. Психологічна війна – це напад на ідентичність кожного, на основні питання: «Хто я?», «Яка моя функція?», «Яке моє місце у всьому, що відбувається?», «Чи я повинен як? Ні, ідентичність більш серйозна атака для цивільного населення. Саме ця здатність не може мати змоги кудись

впасти, почуття провини, яку зараз відчувають багато людей, перебуваючи далеко від поля бою, і це напад на ідентичність. Кожне не вину відчуває кожен, хто відразу страх[2].

Коли відбувається щось жахливе і несподіване, люди першими шокуються і автоматизують процедури виживання. Розум намагається розібратися з варіантами майбутнього і якимось чином підготуватися до нього – але не може. Плани обмежені кількома годинами. Потім після шоку повертаються основні емоції, такі як безнадія, страх, заперечення тощо. Українці ж у великій кількості вирішили відчути сильну ейфорію від того, що ми пережили ці перші години й дні й кинулися на бій. Це дуже добре, це показує силу нашого розумового ресурсу[3]. Але ейфорія не може тривати весь час – це неекономно для ресурсу психіки. Тож, будь ласка, добре запам'ятайте цю картину, і коли перепади настрою є нормальними. Адже найгірше не знати, що з тобою відбувається, і думати, що відчуття, скажімо, страху тепер буде з тобою назавжди. Повірте, нашому організму не вигідно дуже довго боятися або хвилюватися, і воно знайде, як впоратися з цими відчуттями. Під час ейфорії всі відчували єдність, ніби на якийсь час ми стали одним організмом, одним тілом, кожен став близьким родичем іншого – так буває, коли емоції синхронізуються. А потім мобілізувалися сили народу. Але потрібно знати, що якусь іншу емоцію, причому негативну, також можна синхронізувати. У психології це можна описати як пряму лінію з почуттям провини на одному кінці і страхом з іншого[4]. Також важливо допомагати один одному в Інтернеті та поширювати інформацію. Залишайтеся на зв'язку, м'яко переконуйте, заохочуйте і жарти також важливі. Бережіть себе, дбайте про своє виживання – це дуже важливо. Готуйте каву для клієнтів кав'ярні, дякую, малюйте меми – все. Все це може зараз відволікти громадян України у цей скрутний час.

Тож, через таку нервову обстановку в країні, ми можемо побачити як багато людей потребують психологічної допомоги, але не завжди всі можуть її отримати через брак грошей, можливості, потрібних людей поруч. Ми б хотіли наголосити на тому, що кожному з нас потрібно стати особистим психологом для іншої людини, яка зазнала стресу задля того, щоб в потрібний момент підтримати, адже разом – ми сила.

---

1. Доценко В. В. Теоретичні підходи щодо вивчення кризових станів особистості / В. В. Доценко. – Вісник Харківського національного університету. – Серія «Психологія». – 2011. – № 937. – С. 73-76.

2. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. Ред. Та керівник проблем. Групи – Л. М. Вольнова. – К., 2012. 275 с

3. Способи підвищення соціально-адаптивних можливостей людини в умовах переживання наслідків травматичних подій: методичні рекомендації / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології; за наук. Ред. Т.М.Титаренко. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2017. – 80 с. Доступ: http://lib.iitta.gov.ua/708240/3.Титаренко_Т._М.

4. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності: [наук. Моногр.] / Т. М. Титаренко, О.М. Кочубейник, К.О. Черемних; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К: Міленіум, 2014. – 206с.

Єлизавета ЛІСОВА

курсант навчально наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції України
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна ПАКУЛОВА

Доцент кафедри українознавства та
іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

QUESTIONS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE FOR THE PEOPLE OF UKRAINE

The events that began to unfold rapidly in Eastern Ukraine, in contrast to the Maidan, the propaganda campaign launched by the Russian Federation in this regard, and subsequently the undisguised aggression that took place under the slogans of the restoration of Novorossiia, forced us to look from a new angle not only at the past of Southern Ukraine, but and the past of Ukrainian-Russian relations. The first surprise of domestic researchers, who, as it seemed then, was faced with the incompetence and unprofessionalism of their Russian colleagues, quickly gave way to an unpleasant discovery – the history of Southern Ukraine is deliberately distorted and “invented” to lay a pseudo-scientific basis for the expansionist plans of the eastern pylon. Publications in which historians will try to convey the truth about the most problematic and debatable pages in the history of Ukraine will continue to occupy a significant share of historiography – this is what Ukrainian society needs[1]. At the same time, it is becoming more and more obvious that Ukrainian historical science, other humanitarian disciplines, and the culture of Ukraine as a whole face challenges that will not be limited to traditional areas of activity. We are talking about the ideological confrontation between the state doctrines of Ukraine and Russia, despite the long coexistence within the imperial state organisms, it is now that they determine their path to the future and are determined in the struggle of armed confrontation. In other circumstances, the problem of the Ukrainian-Russian conflict, of course, would not have the acuteness and tragedy that it is now acquiring[2]. The cold war of ideologies, unfortunately, has passed into its hot phase, along with this, society is forced to rethink the concepts that have occupied almost a central place in the national socio-political discussion over the past two decades. The question now is not whether Ukraine will disappear, but what it will be like.

It should be noted that the answer to this question, first of all, should be sought in the ways of applying social and ethnocultural practices that will strengthen the foundations of interethnic peace and cultural progress. Problems noted for years in

the cultural sphere: the threatening position of the Ukrainian language, the outflow of intellectuals abroad, and as a result, an ordinary decrease in the level of general culture, the decline of sports infrastructure, the mental legitimization of the lie industry, religious relativism, total corruption, the spread of social diseases, the decline of the village, the marriage of consciousness and political culture, environmental vandalism, the war of historical myths, the decrease in the Ukrainian-speaking population, etc., unfortunately, do not add optimism[3]. The most painful problem of Ukrainian national creation for many years was the uncertainty of national identity. Perhaps the central place in it is occupied by the problems of the authenticity of Ukrainian culture, its modernization potential, compliance with the modern stage of Ukrainian national creation, the internal dichotomy of the modern Ukrainian cultural project. Meanwhile, the conditional division of Ukraine became not so much a reflection of the real ethno-cultural and civilizational division, but rather a reflection of the polarization of the Ukrainian political system, sharpened by Western and Eastern vectors[4]. The war does not remove the language issue from the agenda, but, on the contrary, brings it to a fundamentally new level. Sociological studies testify to a significant decrease in billings who freely communicate in two languages, the emergence of a layer of people who fundamentally communicate in Ukrainian, and the existence of a large layer of people who fundamentally communicate in Russian. It is clear that these are only external and preliminary changes caused by the war. It will be possible to fully assess its consequences only after completion. However, it is already clear that the path to solving the language issue will not be easy[5].

Therefore, the war, although not recognized, created qualitatively different conditions for the life of society: the relevance of qualitative changes in the basis and superstructure of the state and social organisms, which was discussed all the years of Independence, became not only obvious, it, in fact, turned into a guarantee of maintaining state sovereignty and the future of Ukrainians as a nation. The war put in conditions of urgent solution of super-complex problems. Therefore, it can be stated that it was the war that acted as the most expressive and effective stimulus for the crystallization of national consciousness and identity, which was missing during the years of independence, and raised the issue of the Ukrainian language.

---

1. Колодій Антоніна. Український регіоналізм як стан культурно-політичної поляризованості // political-studies.com/wp-content/.../03/Agora3_Kolodii.pdf

2. Дискусія в часописі «Критика» й поза ним стала невід'ємною частиною сучасного українського дискурсу про етнонаціональні й регіональні ідентичності. Див.: Рябчук Микола. Дві України: реальні межі, віртуальні війни. — К.: Критика, 336 с. Рябчук Микола. Дві України // Критика. — 2001. — Ч.10. — <http://krytyka.kiev.ua/articles/s4-10-2001.html>; Грицак Ярослав. Чи варто штовхати під руку? // Поступ. — 2001. — 16—17 січня. — http://postup.brama.com/010116/9_9_2.html; Грицак Ярослав. Перетягування України // Форум. — «Критика». — 2001. — 4 липня. (23:30:04)

3. Степула Н. Дві України? Три України? Одна Україна?/ Н. Степула [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1952233.html>; Коцарев О. Мої чотири України з тисяч можливих /О. Коцарев // Український журнал. — 2008. — №1. — С.30–31 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2008_01.pdf; Дереш Л. Створений вручну політичний важіль / Л. Дереш // Український журнал. — 2008. — №1. — С.25 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2008_01.pdf;

Грицак Я. Двадцять дві України /Я. Грицак // Критика. – 2002. – №4.

4. Кононов Ілля. Луганський синдром як масова аномічна реакція на розгортання гібридної війни //historians.in.ua/.../1778-illya-kononov-luhanskyu-syndrom-...

5. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві / Колективна монографія. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – С.226.

6. Кот С.І. Проблеми захисту культурних цінностей на окупованих територіях Криму та м. Севастополя // Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації: Матеріали Круглого столу «Історико-культурний та науковий потенціал Півдня та Сходу України в умовах окупації та воєнних дій: загрози, втрати, перспективи збереження та відновлення»; м. Київ, 12 листопада 2015 р. – К., 2016. – С.7.

Артем МИХАЙЛІЧЕНКО

Курсант 2 курсу Факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

Завідувачка кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЇХ НЕОБХІДНІСТЬ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

На сьогоднішній день Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (далі – далі ЦК України) використовує досить широко оціночні поняття і категорії, серед яких доволі часто зустрічаються принципи справедливості.

Відповідно до судової практики Стародавнього Риму, право є мирилом правильного, і все, що йому суперечить – є шкідливим. Принципи справедливості – одна з керівних ідей цивільного права, згідно якої здійснюється цивільно-правове регулювання суспільних відносин та яка визначає характер поведінки учасників з точки зору необхідності сумлінного здійснення ними своїх цивільних прав і виконання цивільних обов'язків, шанування прав та інтересів інших осіб, моралі суспільства, турботи про власні права й інтереси, а також права інтереси інших учасників з метою недопущення їх порушення, закріплення можливості адекватного захисту порушеного цивільного права або інтересу[7, с. 31].

У повсякденному житті досить часто плутають поняття права та

справедливості, але з юридичного погляду це різні поняття, хоча вони і є досить близькими за сутністю. Справедливість можна визначити як критерій оцінки позитивної чи негативної якості міждержавних чи між людських відносин, у тому числі в галузі нормотворчості, тлумачення договорів та їх застосування. Зокрема саме критерій справедливості дозволяє відокремити рівноправні міжнародні договори від нерівноправних[4, с. 13-14].

Спираючись на вищезазначене, принцип справедливості має дуже важливе значення у цивільно-правовому регулюванні, адже законодавець, закріпивши у тексті ЦК України цей принцип, встановлює певну межу поведінки учасників цивільно-правових відносин, тому кожен з них зобов'язаний сумлінно здійснювати свої цивільні права та виконувати цивільні обов'язки, виявляти турботу, шанувати власні права та інтереси, а також права і свободи інших учасників, моралі суспільства, передбачати можливість завдання своїми діями (бездіяльністю) шкоди правам і інтересам інших осіб, Закріплювати можливість адекватного захисту порушеного цивільного права або інтересу.

КСУ у своїх рішеннях не надав визначення справедливості, проте він наголосив на важливих, як на наш погляд її ознаках.

По-перше, саме справедливість є визначальною при розумінні права як регулятора суспільних відносин. Право (у тому числі цивільне) має ґрунтуватися саме на ідеї справедливості і відповідати їй. Це означає, що права як узгоджена система загальнообов'язкових правил поведінки закріплюватиме розумні вимоги, які могли б бути виконані добросовісними учасниками цивільних відносин. Відтак, можна сказати, що лише справедливе по своїй суті право у поєднанні з розумністю та добросовісністю як сутнісними вимогами до поведінки суб'єктів може бути регулятором суспільних відносин. Можливо, зважаючи сам на цей факт законодавець не згадує в ЦК України категорію справедливості стільки разів, скільки це має місце відносно, наприклад, категорій добросовісності і розумності. Викладене дає ж змогу погодитися з думкою В.Д. Примака про те, що «справедливість слугує підґрунтям для практичного утвердження людської гідності, яка становить вершину ієрархії цивілізаційних цінностей; розумність та добросовісність є відносно самостійними засадами правового регулювання, які у взаємодії одне з одним та іншими основоположними принципами права створюють передумови для реалізації справедливості; решта елементів принципу верховенства права становлять фундамент для втілення у реальність засад справедливості, добросовісності й розумності»

По-друге, справедливість полягає у рівному юридичному масштабі поведінки, коли йдеться певною мірою про формальний аспект справедливості. У цивільному праві він пов'язаний із юридичною рівністю учасників цивільних відносин (ст. 1 ЦК України), під якою слід розуміти «рівність фактичних можливостей і формально-юридичного статусу» таких учасників.

По-третє, ідея справедливості полягає у пропорційності (розмірності) юридичної (зокрема, цивільно-правової) відповідальності вчиненому правопорушенню (у чому полягає змістовний аспект справедливості). Така іманентна справедливості розмірність зумовлює обов'язок правозастосовного

органу у відповідних випадках, по-перше, визначити розумний розмір моральних втрат кредитора (потерпілого), по-друге, встановити обсяг відповідальності боржника (санкцію за вчинене ним правопорушення) та, по-третє, зіставити розмір втрат кредитора та обсяг відповідальності боржника. У останньому випадку відшкодування справедливого балансу між витратами кредитора та грошовим (або іншим) еквівалентом їх компенсації боржником пов'язане з реалізацією розумності – йдеться, зокрема, про вимогу ч. 3 ст. 23 ЦК України, щодо врахування при визначенні розміру компенсації морально шкоди не лише вказаних оціночних категорій, але й певних критеріїв, які впливають на її розмір (характер правопорушення, глибина фізичних та душевних страждань тощо). Видається, зазначені обставини разом зі справедливістю та розумністю є, умовно кажучи, «обмежувачами», з одного боку, стягнення завищеного розміру компенсації моральної шкоди, а з іншого – занадто малого обсягу відшкодування потерпілому його втрат, у чому і полягає розумність цивільно-правової відповідальності.

Якщо брати до уваги лише об'єктивну властивість справедливості, то необхідно буде визначити, що справедливість існує залежно від суб'єкта, вона «відірвана» від учасника цивільних відносин, з чим важкого погодитись. Не можна погодитись і з тим, що будь-яке психічне явище (у нашому випадку уявлення про справедливість окремого учасника цивільних відносин) є явищем лише суб'єктивним. Як влучно зазначив В.П Грибанов, «такі психічні явища, як відчуття, увага .... Емоції.... Існують не лише у нашій свідомості але і в дійсності, явищами об'єктивного світу, хоча здебільшого й індивідуальними».

Отже, справедливість, у тому числі і в цивільному праві, характеризується суб'єктивними і об'єктивними властивостями. Вона відображає певний психічний настрій учасника цивільних відносин спів ставляти свої інтереси з інтересами інших учасників, а також являє собою певну об'єктивну умову(без якої є немислимим весь цивільний оборот) людського співіснування. Суб'єктивна і об'єктивна властивості справедливості взаємопов'язані, тому «врахування їх обох має важливе значення, зокрема при дослідженні взаємодії справедливості і права».

---

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

3. Цивільний процесуальний кодекс Екраїни (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

4. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 272 с.

5. Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: монографія. Одеса: Фенікс, 2013. 642 с.

6. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. Москва: Статут, 2005. 842 с.

7. Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: автореф. Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2013. 40 с.

8. Сарбаш С.В. Исполнение договорного обязательства. Москва: Статут, 2005. С.

99–116.

9. Покачалова А. Поняття та правова природа забезпечення зобов'язань. Юридична Україна. 2010. № 10. С. 82–87.

10. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за заг. Ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т. 2. 816 с.

11. Утехін І.Б. Елементи належного виконання договору про надання послуг. Адвокат. 2006. № 4. С. 22–25.

Дарина ГРЯНИК

магістрант факультету міжнародних відносин і журналістики
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

Науковий керівник:

Ірина МУРЕНЕЦЬ

викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

ПЕРЕВАГИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Актуальність визначення переваг вступу України до Європейського Союзу зумовлено останніми подіями кінця зими-весни 2022 р., коли з боку Росії розпочалася військова агресія проти нашої країни – невід'ємної складової європейської цивілізації. До цього не була готова жодна країна угруповання ЄС, до складу якого входять більше двох десятків держав та фінансуються на відповідні потреби згідно затвердженого бюджету.

Вступ до ЄС стане стимулом для зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший етап розвитку держави, що дозволить вийти Україні на один рівень з провідними країнами Європи [8, с. 91].

Європейський Союз є найбільш успішним інтеграційним об'єднанням у світі, до складу якого входять 27 країн, з населенням близько 450 млн. людей [9, с. 16].

Загальна вартість усіх вироблених товарів і послуг (ВВП) у 2021 р. сягнула більше ніж 14,5 трлн. Євро, ВВП на душу населення більше 32 тис. євро. ЄС має 15% світової торгівлі товарами [3, с. 88].

Відносини між Україною та ЄС були започатковані в грудні 1991 року, коли ЄС офіційно визнав незалежність України. Політика України щодо розбудови відносин з ЄС впроваджується на основі Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI [2], в якому закріплено однією з основних засад зовнішньої політики є інтеграції

України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС.

28.02.2022 р. президент України В. Зеленський підписав заявку на членство України в ЄС. Задля досягнення цього необхідно пройти низку кроків: отримати статус кандидата, провести переговори, узгодити договір про вступ, який потім має ще бути схвалений Європейським Парламентом та затверджений Європейською Радою, та після офіційного підписання Договору про вступ ще має бути ратифікований всіма державами-членами ЄС та Україною [13].

Україна за рекомендацією Європейської Ради ймовірно отримає статус кандидата на саміті ЄС 23-24 червня 2022 р., який дасть можливість скористатись інструментом передвступної допомоги – фінансовою програмою, яка сприяє проведенню країнами-кандидатами політичних, інституційних, соціальних та економічних реформ, необхідних для вирішення складних переговорів [13].

Переваги вступу України до ЄС умовно можна згрупувати за такими напрямками: позитивні зрушення макроекономічних показників; скорочення нетарифних торговельних бар'єрів; отримання вигід для приватних (бізнесу) та державних компаній; спрощення процедур пересування громадян між країнами в євругрупванні.

Загальні вигоди вступу України до ЄС: реформування недієздатного національного судочинства; участь в Європейській колективній безпеці; вільний рух робочої сили, товарів, послуг та капіталу; розширення можливостей для освіти; втілення дієвої антикорупційної політики; стимулювання зростання ВВП, збільшення робочих місць, підвищення рівня зарплат та пенсій; зниження цін на товари та підвищення якості; зростання внутрішнього ринку та внутрішнього попиту; ефективний захист прав людини в інституціях ЄС [13].

З підписання у 2014 р. Угоди про асоціацію [1] у географічній структурі зовнішньої торгівлі України вона отримала суттєві зміни. Протягом 2014-2021 рр. цей напрямок змінився у сторону значного зниження частки країн СНД і поступового збільшення частки ЄС.

Сьогодні ЄС є найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами майже 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України [10, с. 174].

В імпорті з ЄС до України переважає продукція машинобудування та хімічної галузі (за 2021 р. обсяги – біля 27 млрд. дол. США): Німеччина (сільгосптехніка, легкові і вантажні авто, електричне устаткування), Польща (транспортні засоби, промислове обладнання, продукти харчування, текстиль), Італія (лікарські засоби та продукція приладобудування), Франція (засоби захисту рослин, фармацевтична продукція, засоби гігієни, легкові автомобілі), Угорщина (електричного устаткування, легкових автомобілів, продуктів харчування, гумових виробів).

У 2021 р. обсяги експорту товарів до ЄС становили майже 23 мільярди дол. США. За географічною структурою найбільшими партнерами України в

експорті товарів є Польща (залізорудна сировина, чорні метали, продукція деревообробки), Італія (чорні метали, зернові), Німеччина (проводи, ріпак, залізорудна сировина, одяг), Нідерланди (зернові, соняшникова олія), Угорщина (залізні руди та ін.) [17].

При цьому плюсами вступу до ЄС для українського бізнесу є: розширення доступу до фондів ЄС та програм підтримки малого та середнього бізнесу; розширення доступу до програм кредитування; допомога фермерським господарствам; підвищення ступеню прогресивності оподаткування та прозорості ведення бухгалтерського обліку; відсутність митних або кількісних обмежень в межах ЄС; спрощені адміністративні процедури при торгівлі з іншими країнами-членами ЄС; доступ до ринку майже з пів мільярдною чисельністю покупців та клієнтів [13].

У функціонуванні ЄС сьогодні окреслились певні проблеми, які впливатимуть на розвиток бюджетної політики й у майбутньому, і це не лише події 2022 р., а наслідки попередніх криз ХХ сторіччя євроспільноти з часів її заснування: певний конкурентний характер взаємозв'язків членів Союзу щодо розподілу видатків та сплати внесків. Прийняття рішень щодо формування бюджетної політики ЄС можна охарактеризувати як «перетягування канату» [18]; періодичні кризи євровалюти; однією з проблем, що визначають характер видаткової частини бюджету ЄС, є високі адміністративні витрати з бюджету на утримання бюрократичного апарату (ця стаття видатків з кожним роком динамічно зростає); неспроможність або труднощі з покриттям бюджетного дефіциту країн ЄС внаслідок природних чи інших катаклізмів (на прикладі Греції та ін.); не адаптованість до світових фінансових криз, які наслідками пандемії, збройних конфліктів, війн та ін.; відповідно до механізму розподілу видатків на програми підтримки села, країни, у яких більша кількість фермерів і більше бідних регіонів, одержують непропорційно більше ресурсів з бюджету ЄС. Держави, у яких практично немає регіонів з низьким рівнем розвитку і малий сільськогосподарський сектор (Німеччина, Голландія і Швеція), сплачують більше в бюджет ЄС, ніж отримують ресурсів [15, с. 68].

Перспективи розвитку фінансування бюджету ЄС, насамперед, пов'язані з геополітичними змінами на світовій арені та прийняттям до євроспільноти України у найближчий час, що ймовірно спричинить зміни у підходах до формування доходів та витрат цього кошторису.

Динаміка показників бюджету ЄС в 2015-2021 рр. свідчить, що його обсяги зросли відносно несуттєво: доходи за 7 років збільшились на 13,2 млн. євро (на 8,6%), а видатки – на 15,9 млн. євро (на 10,7%), тоді як профіцит склав лише 1,809 млн. євро за 2021 р. (на 2,7 млн. євро менше, ніж у 2015 р.) [4].

Держави ЄС мають щороку робити внески до бюджету, який використовується для фінансування адміністративного апарату союзу, а також загальносоюзних програм (у галузі сільського господарства, розвитку транспортних мереж, допомоги регіонам, що відстають, наукових досліджень та ін.) [11, с. 48]. Розподіл цих платежів між країнами ЄС є основною проблемою витрачання та спрямування при бюджетуванні.

У бюджеті ЄС на 2021 р. доходи було визначено у розмірі 164,3 млрд.

євро, а витрати – у 166,1 млрд. євро. Значна частина коштів бюджету 2021 р. пішла на відновлення від наслідків пандемії, фінансування політики згуртування та єдиної сільськогосподарської політики, підтримку сусідніх країн та сприяння міжнародному розвитку [7].

У сукупному бюджеті ЄС на 2022 р. доходи становитимуть 169,5 млрд. євро, а витрати – 170,6 млрд. євро. Європейська рада оголосила про досягнення консенсусу на переговорах щодо бюджету на 2022 р. із Європарламентом [6].

За прогнозом бюджет ЄС до 2023 рр. може отримати доходів на суму від 173 млн. євро, а видатків до 160 млн. євро, тобто профіцит сягне до 13 млн. євро.

Таким чином, фінанси бюджету ЄС мають будуть спрямовані на стійке та негайне відновлення європейської економіки, забезпечення справедливого зеленого та цифрового переходу.

Можна підсумувати, що макроекономічні наслідки вступу України до ЄС виглядають таким чином: зростання надходжень прямих іноземних інвестицій через підвищення довіри бізнесу; збільшення мобільності робочої сили; доступ до ринків третіх країн; підвищення ефективності транспортної логістики; енергетична безпека; зростання доступу до технологій, підвищення рівня інновацій та конкурентоздатності; державна допомога ЄС, доступ до фінансових установ та фондів у межах ЄС; зростання експортних продажів, промислового виробництва; взаємна сертифікація та її єдиний процес для товарів; суворе дотримання конкурентної політики та прав інтелектуальної власності.

Отже, геополітичні катаклізми весни 2022 р. на арені бойових дій України кардинально почали змінювати європейський світогляд на функції та призначення бюджету ЄС, коли зовнішньополітичний курс нашої країни на інтеграцію визначив нову можливість та якнайшвидші перспективи приєднання до цього блоку. Для України важливим економічним двигуном при вступі в ЄС стане єдиний ринок, який забезпечить вільне переміщення товарів, послуг, капіталу та людей в рамках подальших перспектив європейської арили.

---

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

3. Адашис Л. І. Регіональна політика Європейського Союзу: перспективи нового бюджетного періоду // Конституційні принципи місцевого самоврядування та регіональна політика ЄС: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 квітня 2020 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 281 с. – с. 87-91.

4. Амуева Ю. Евросоюз определил бюджет на 2022 год. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aa.com.tr/ru/мир/евросоюз-определил-бюджет-на-2022-год/2421891>

5. Бюджет ЕС на 2014—2020 гг.: Взгляд из европейских столиц. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uploads1.cagoi.com/download/2/1/514ed267ba0bd16373000038/xlPGWv8E_E-AWRjW2moHsw/0/pdf/eu%20budget%202014%E2%80%932020%20views%20from%20across%](http://uploads1.cagoi.com/download/2/1/514ed267ba0bd16373000038/xlPGWv8E_E-AWRjW2moHsw/0/pdf/eu%20budget%202014%E2%80%932020%20views%20from%20across%20)

20europe%20after%207%E2%80%938%20february%202013.pdf

6. Вінокуров Я. Європарламент ухвалив бюджет ЄС на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/yevroparlament-uhvaliv-byudzheth-yes-na-2020-rik>

7. Европарламент отклонил антикризисный бюджет ЕС на 7 лет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/2020/07/24/49366937/>

8. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія / Т. В. Комарова. – Харків : Право, 2018. – 528 с.

9. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губернського. – К.: Знання, 2009. – 751 с.

10. Луук ван Міделлаар. Перехід до Європи: Як континент став союзом / Пер. З англ. Олексія Панича. – Київ: Дух і літера, 2018. – 552 с.

11. Право Європейського Союзу : підручник / Р.А. Петров (кер. Авт. Кол.). – Харків : Право, 2019. – 442 с.

12. Принят бюджет Европейского союза на 2021-2027 годы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pixabay.com/images/id-3481699/>

13. Терещук А. Вступ України до ЄС: переваги для громадян та бізнесу. https://jurliga.ligazakon.net/analytics/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-bznesu?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=cory_of_Jur_Template

14. Хаустова М. Г. Міжнародні стандарти в контексті євроінтеграційних процесів в Україні // Вісник Національної академії правових наук України. – 2017. – № 2. – С. 43–53.

15. Чернеженко О. М. Місцеве самоврядування в Україні та державах учасницях ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі : монографія / О. М. Чернеженко; за заг. Ред. проф. В. Л. Федоренка. – К. : Ліра-К, 2018. – 380 с.

16. Multi-annual Financial Framework 2014—2020. Сайт Єврокомиссии о бюджете 2014—2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/reform/index_en.htm

17. Рада Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/homepage?lang=en>

17. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine>

18. Бюджет Европейского парламента [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://europarlamenti.info/ru/Evropeyskiy-parlament/byudzheth/>

Микита МЯКІНІН

Студент навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

Співавтор:

Д. ЗАДАЛЯ

к.ю.н., доц., кафедри загальноправових
дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ЗМІНИ ДО ЗАКОНДАВСТВА НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року, Росія розпочала повномасштабне вторгнення на всю територію України. Це обумовило певні зміни в законодавстві, які можуть змінюватися і на сьогоднішній день, ми розберемо вже існуючі на даний час закони, та зміни, торкнемося основних з них. Відповідно до закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період», Верховна Рада України постановляє:

Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 34-35, ст. 458):

1) статтю 8 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. Додатковими завданнями єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період є:

- проведення цілеспрямованої мобілізації для ліквідації наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій;

- ліквідації наслідків бойових дій у населених пунктах і територіях, які постраждали від руйнувань;

- здійснення заходів щодо відновлення об'єктів критичної інфраструктури у сфері забезпечення життєдіяльності населення;

- визначення населених пунктів і територій, які потребують гуманного розмінування, маркування небезпечних територій, розчистки (розмінування) територій;

- залучення до ліквідації наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій міжнародної допомоги»[1].

Також Верховна Рада прийняла деякі зміни до податкового законодавства, основні з них:

1) Нормативно-правові акти, що регулюють визначення місцевих

податків та/або зборів і пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів, на період дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану не застосовуються.

2) Встановили диференційовану ставку ренти за видобуток природного газу. Чим вища ціна продажу природного газу, тим вище процентна ставка. (3% орендної плати сплачується до місцевих бюджетів, 2% до обласних).

3) Фізичні особи-підприємці другої та третьої груп платників єдиного податку, а також юридичні особи, які належать до третьої групи платників єдиного податку, мають право за власним рішенням не сплачувати єдиний внесок за працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України.

4) Ставки акцизного збору на автомобільний бензин, важкі дистиляти та скраплений газ становлять 0 євро за 1000 літрів [2].

Не обійшлося без змін в трудових відносинах. 15 березня Верховна Рада прийняла в повному обсязі Закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (законопроект № 7160). 23 березня його підписав президент і оприлюднив у «Голосі України». Він буде діяти під час дії воєнного стану, запровадженого відповідно до Закону «Про правовий режим воєнного стану», і припинить свою дію після припинення та скасування воєнного стану.

У Законі зазначено, що на період дії воєнного стану:

1) Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачені ст. 43, 44 Конституції України;

2) норми трудового права щодо відносин, що регулюються цим актом, не застосовуватимуться [3].

Також виник спеціальний закон, який діє з 24 лютого 2022 року. Метою внесення до нього змін є поширення положень Закону від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави також на громадян України, які прибули на територію Республіки Польща з території України у зв'язку з військовими діями на території України, не безпосередньо, а перетнули, наприклад, українсько-молдовський кордон, а потім вирушили до Польщі, і які висловлюють намір залишитися в нашій країні, – зазначено в обґрунтуванні [4].

Такий закон стосується :

1) громадян України, які проживали в Україні до 24 лютого 2022 року;

2) особи без громадянства або громадяни третіх країн, крім України, які до 24 лютого 2022 року користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні;

3) члени сімей цих людей.

В умовах воєнного стану Державною міграційною службою тимчасово призупинено роботу інформаційно-комунікаційних систем ДМС та надання адміністративних послуг.

Отже, під час воєнного стану ДМС:

1) не видаватиме паспорт громадянину України та не надаватиме підготовлені документи безпосередньо територіальним органам;

2) не буде вклеювати фотографії в паспорт громадянина України після 25

і 45 років.

Особи можуть пред'явити як документ, що посвідчує особу, документ, термін дії якого закінчився або фотографія не вклеєна вчасно.

ДМС також звертає увагу на те, що кожен в Україні повинен мати такі документи, що посвідчують особу:

паспорт громадянина України у формі картки або книжечки,

паспорт громадянина України для виїзду за кордон

Для іноземців та осіб без громадянства:

1) вид для тимчасового проживання

2) вид на постійне проживання

3) посвідчення біженця,

4) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту.

У період воєнного стану громадяни України, іноземці та особи без громадянства мають обмежену можливість обміну документами, що посвідчують:

1) Особу

2) підтверджують громадянство України або особливий статус особи. [5]

Таким чином відбуваються зміни в законодавстві і по сьогоднішній день. Деякі з них можуть залишитися в конституції і інших нормативно-правових актах, але більшість стосується саме змін на час воєнного стану. Також більшість змін відбуваються у терміновому порядку, але не зважаючи на непередбачену обстановку в країні, певні органи приймають рішення в установчому порядку і працюють при будь-якій ситуації.

---

1. Верховна Рада України . Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період, 2022. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-20#Text>

2. Прес-центр ініціативи «Децентралізація». Верховна Рада прийняла зміни до бюджетного та податкового законодавства на період дії воєнного стану, 2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14659>.

3. Голос України. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. 2022. URL: <http://www.golos.com.ua/article/357672>.

4. ТОВ «АКТИВЛЕКС». Спеціальний закон стосуватиметься громадян України, які прибули через різні кордони – є проект змін, 2022. URL: <https://lexinform.com.ua/salvation/spetsialnyj-zakon-stosuvatymetsya-gromadyan-ukrayiny-yaki-prybulu-cherez-rizni-kordony-ye-proekt-zmin/>

5. Асоціація міст України. ДМС продовжує строк дії паспортних документів, 2022. [Електронний ресурс].URL: <https://auc.org.ua/novyna/dms-prodovzhuje-strok-diyi-pasportnyh-dokumentiv/>

Павло ПЕДОЧЕНКО

рядовий поліції, курсант 1-го курсу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ.

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗМІНИ В СТАТТЯХ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ СТАТТЯ 20 ОДНОСТРІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Стаття 20 Однострій поліцейських

1. Поліцейські мають єдиний однострій. Поліцейський отримує однострій безоплатно.

2. Зразки предметів однострою поліцейських затверджує Кабінет Міністрів України.

3. На однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона.

4. Правила носіння та норми належності однострою поліцейських затверджує Міністр внутрішніх справ України.

Поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів.

Поліцейський, який виконує функції в цивільному одязі, зобов'язаний мати при собі нагрудний знак, передбачений цією частиною, крім випадків, коли наявність нагрудного знака перешкоджає проведенню негласної слідчої (розшукової) дії.

Поліцейським підрозділу спеціального призначення номер нагрудного знака додатково зазначається на однострої і на шоломі таким чином, щоб його було можливо прочитати або зафіксувати за допомогою технічних засобів, крім випадків, коли такі поліцейські відповідно до рішень уповноважених осіб поліції виконують завдання в режимі секретності.

{Частина п'яту статті 20 виключено на підставі Закону № 2584-VIII від 02.10.2018 }

Зміни до ст 20.

В абзаці першому слова «нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона» замінити словами «спеціальний жетон»;

в абзаці другому слова «нагрудний знак» замінити словами «спеціальний жетон»;

абзаци третій і четвертий викласти в такій редакції:

«Поліцейський, який виконує службові обов'язки в цивільному одязі, зобов'язаний завжди мати при собі спеціальний жетон, крім випадків, коли його наявність перешкоджає проведенню оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, виконанню завдань в умовах режиму секретності, або здійсненню заходів із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також спеціальних заходів із забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, або під час здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану.

У разі виконання поліцейським службових обов'язків із використанням засобів індивідуального захисту на них розміщується ідентифікаційний номер або спеціальний жетон, крім здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану»;

---

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>

2. https://protocol.ua/ru/pro_natsionalnu_politsiyu_stattya_20/

Катерина ПЕРЕТЯТЬКО

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр ТАЛДИКІН

кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Київська Русь, за період свого існування, зазнала великої кількості змін у правовій системі. За часів формування цієї держави, панівна верства населення діяла, керуючись лиш власною вигодою, тому законом вважалось слово саме тих, хто вище у соціальній ланці. Слід зазначити, що суб'єктами права були лише вільні люди, тобто за злочин раба відповідав його володар, а до вбивства холопа ставилися, як до понівечення майна.

У той час конкретного розмежування на галузі права не було. В період налагодження закордонної торгівлі контрастність найпоширеніших груп джерел права того часу стала досить помітною, адже людям було з чим порівнювати. Таким чином, можна виокремили дві основні групи джерел права: місцеві джерела та джерела іноземного походження [1].

Звичаєве право вважається найдавнішим джерелом права. Особливості такого джерела полягають в тому, що воно базується в цілому на культурі народу, тобто довгий час кривава помста кривднику вважалася нормою, таким чином формувалася правова культура, яка базувалася на традиціях предків.

Згодом такий підхід дещо застарів, конфліктні питання виносили на розгляд суду, проте традиційні вирокі в тій чи іншій ситуації переважали. Через деякий час свідомість народу трансформувалася, тому замість жорстокості люди почали посилалися на духовність та справедливість.

Писані норми права з'явилися в Київській Русі дещо пізніше і мали вигляд договорів радше для запобігання війн як у зовнішній, так і у внутрішній політиці держави. Загалом договори можна було поділити на три типи: договір князя з народом, Київської Русі з Візантією та князівські договори.

Договір князя з народом набув своєї популярності у період становлення держави в IX-XI століттях, мав як усний вигляд, так і письмовий. Такі договори укладалися у разі обрання князя на віче чи при самовільному захопленню влади, в них були вказані умови, базуючись на які, князь виконував свою владу. Закріплювався договір взаємною присягою князя та народу. Згодом, наслідком таких писаних норм права стало утворення Князівського законодавства. Найбільшої популярності воно набуває у X столітті. Найвідомішими писемними джерелами, що збереглися до сьогодні були статuti Ярослава Мудрого та Володимира Великого. Завдяки цьому було запроваджено нові закони, що стосувалися кримінального, сімейного та фінансового права. Було встановлено правові засади між державою та церквою, світської та духовної влади [2].

Договори Київської Русі з Візантією базувалися не лише на взаємних військових інтересах, а й на торговельних відносинах. Такого типу договори можна було вважати одними із перших міжнародних договорів Київської Русі та початком розвитку міжнародного права. В них більшою мірою зазначалися окремі аспекти саме торгівлі, були зафіксовані норми цивільного, кримінального права, що визначали покарання за вбивство, крадіжку, розбій, тілесні пошкодження та привілеї для феодалів. Умови таких договорів чітко розмежовували становище знаті та звичайних людей. В окремих договорах зазначалися статті про врегулювання успадкування майна русів для їх нащадків, що проживали та вели службу у Візантії [3].

Міжкнязівські договори найчастіше складалися, коли питання престолонаступництва починало переходити в руйнівну фазу, адже спадкоємці влаштували міжусобні війни, що шкодило як народу, знаті й взагалі становищу держави серед інших країн. Перший такий договір був Гадяцький, укладений Рюриковичами між Ярославом та Мстиславом у 1026 році. Такі договори не стали одиничними випадками, а здобули чималу популярність у майбутніх поколінь [4].

Розглядаючи окремі аспекти права Київської Русі, варто розглянути збірку стародавнього руського права «Руську правду». Вона була створена за часів князювання Ярослава Мудрого і відрізнялася від чинних у той час подібних збірників законів саме своєю гуманністю. Цей збірник врегулював велику кількість суспільних відносин, містив норми, що стосувалися прав і свобод людини. В статтях зазначали про заборону катувань, кривавої помсти, смертної кари й зосередили увагу на механізми збереження життя, гідності та честі особи. Було врегульовано систему покарань за злочин певного виду та

рівня тяжкості, а також закони феодального права [5].

Отже, за часів Київської Русі існувало поширене коло джерел права, які впливали на правову культуру не одного покоління. Перші закони були досить жорстокими, адже вони базувалися на традиціях предків. Проте з часом, коли почалася налагоджуватися торгівля з іншими країнами, росичі запозичували правові джерела з інших країн, що дало змогу в майбутньому створити власні закони.

---

1. Бедрій М. М. Історико-правовий огляд джерел права Київської Русі. Молодий вчений. 2014. №8 (1). С. 179-184.

2. Качур В. О., Баран М. О. До питання про формальні джерела права Київської Русі. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Право. 2013. №182(3). С. 13-17.

3. Русько-Візантійські договори. Юридичний словник-довідник-2021. URL: <https://subject.com.ua/pravo/dict/1044.html> (дата звернення 17.05.2022).

4. Ромінський Є. В. Загальноруські міжкнязівські договори. Часопис Київського університету права. Київ, 2011. №4. С. 20-23.

5. «Руська правда» – джерело історії та правової системи Київської Русі. Віртуальний бібліограф. ХОУНБ ім. О.Гончара. URL: <https://biblio.lib.kherson.ua/ruska-pravda.htm> (дата звернення 17.05.2022).

Юлія ПОЛЯКОВА

Рядовий поліції, здобувач вищої освіти

2 курсу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,

завідувач кафедри цивільного права та
процесу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ОДНОГО З ПОДРУЖЖЯ

Варто почати з того, що зростання ролі та значення подружньої приватної власності та подружньої співвласності у сімейних відносинах неминуче передбачає необхідність належного захисту та охорони з боку держави, чому значною мірою сприяє адекватне законодавче регулювання щодо обов'язку одного з подружжя виплачувати аліменти щодо утримання іншого.

Слід зазначити, що, на думку І.В.Жилінкової, не всі положення Сімейного кодексу України (далі – СК) щодо сімейної власності можна вважати

вдалими. Як показала практика, деякі норми СК України, навпаки, істотно ускладнили процес регулювання майнових відносин між подружжям та створили штучні проблеми в їх застосуванні. Крім того, не всі концептуальні підходи мають сенс [1, с.58].

Зважаючи на це, в останні роки з розвитком права власності в національному законодавстві сформувалися розумні обмеження майнових прав подружжя, які потребують наукового визначення. Сучасні реалії безпосередньо впливають на подальшу систематизацію правових обмежень у частині виконання ними завдання захисту права власності у сімейних відносинах з урахуванням та дотриманням обґрунтованості природних передумов чи факторів, що їх детермінують. В даному сенсі обмеження права власності одного з подружжя випливають саме з обов'язку утримувати іншого під час або після шлюбу.

Прояв відносин, пов'язаних із захистом прав власності (майнових прав) чоловіків і жінок, встановлені нормами ст. 75 СК України [2]. Відповідно до панівних у суспільстві моральних принципів шлюб передбачає взаємну турботу подружжя, що включає матеріальну підтримку один одного. Матеріальне аліментне зобов'язання покладається на дружину та чоловіка, тобто воно існує під час шлюбу.

Так, у ст. 75 СК України закріплено два окремих обов'язки подружжя:

- 1) підтримувати матеріально одне одного;
- 2) сплата аліментів непрацездатному подружжю, який потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя може надати матеріальну допомогу. Дані два обов'язки необхідно розрізняти між собою[2].

Оскільки сімейне право покликане захистити подружжя, який обмежений певними обставинами, аліментні зобов'язання покладаються на іншого з подружжя, що в деяких випадках обмежує його майнові права.

Матеріальне утримання другого з подружжя виникає із законного шлюбу, триває протягом усього шлюбу і припиняється у разі розлучення. Цей обов'язок, покладений на зобов'язану особу (чоловіка, дружину), не має жодного відношення до стану здоров'я, віку подружжя, який не мав доходів або самостійного доходу.

Як правило, матеріальне утримання також має місце, якщо для цього немає правових підстав, але діє принцип структурування матеріального становища подружжя.

З іншого боку, державний примусовий механізм застосовується лише в тому випадку, якщо вимога про аліменти виникла і була порушена з підстав, передбачених законом.

Слід зазначити, що Сімейний кодекс України містить три групи норм, які визначають умови та порядок реалізації права на утримання (аліменти):

- норми, які встановлюють загальні умови призначення аліментів одному з подружжя (ст. 75-83, 89, 90 СК України);
- норми, які встановлюють право на утримання дружини під час вагітності та права подружжя при спільному проживанні з дитиною (ст. 84-87 СК України);

- норми щодо визначення права на утримання подружжя, з яким проживає дитина-інвалід (ст. 88 СК України) [2].

Отже, в чинному Сімейному кодексі України надано вичерпний перелік підстав отримання аліментів дружиною чи чоловіком від свого партнера як під час шлюбу, так і після нього.

1. Жилінкова І. В. Майнові правовідносини подружжя: проблеми застосування норм нового СК України. Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України: матеріали Круглого столу (2 травня 2006 р., м. Київ). Харків: Ксилон, 2007. С. 58.

2. Сімейний кодекс України: кодекс в редакції від 19.02.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/conv#n381> (дата звернення 17.05.2022 р.)

Т. ПОПОВА

курсант 2-го курсу
факультет підготовки фахівців для
органів досудового розслідування,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОХОРОНА ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану є досить специфічним правовим режимом, що вводиться за виняткових обставин, а саме при збройному конфлікті на території держави (повне визначення міститься у статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану») [1]. Актуальність полягає у тому, що процеси забезпечення публічної безпеки та порядку піддаються безпосередній загрозі. Сучасні реалії нашої країни свідчать про те, що неабияке навантаження покладається на компетентні підрозділи гілок влади України у даному аспекті.

У Верховній Раді зареєстровано законопроект № 7147 з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану.

Стаття 23. Основні повноваження поліції, відповідно покладених на неї завдань – бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремих місцевості;

Проектом акта передбачається доповнити статтю 23 Закону України «Про

Національну поліцію» новими пунктами та наділити поліцію повноваженнями, необхідними для виконання покладених на неї завдань, у тому числі в умовах воєнного стану.

Зокрема, доповнення стосуються питань взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми власності, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт.

Крім того, передбачені проектом акта зміни спрямовані на врегулювання питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, а також розширення переліку підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів.

Однією з новел законодавства, яка стосується саме Національної поліції, є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану». Цим нормативним актом спрощується порядок присвоєння чергового спеціального звання [2]. Вважаємо, що такі зміни покликані заохочувати уповноважених суб'єктів до належного забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану та підвищення ступеню відповідальності.

Наголошуємо на тому, що законодавчі акти правової держави повинні прийматися з дотриманням принципу передбачуваності. Зазначимо, що Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає положення, які регламентують розподіл повноважень та завдань серед уповноважених осіб органів внутрішніх справ при введенні такого особливого правового режиму.

Хоча і норми законодавчого акту досить ґрунтовні, однак деякі питання досі не врегульовані, що призводить до проблем застосування на практиці.

Першою ланкою у побудові механізму захисту публічної безпеки і порядку є затвердження типового плану. Така діяльність допомагає структурувати цілі оперативного завдання, тактично вірно розподілити ресурси, закріпити обов'язки за кожною уповноваженою особою. Важливим є розроблення таких планів під конкретні цілі [3, с. 339]. Зазвичай, типові плани перед їх втіленням у конкретній ситуації, яка потребує невідкладного реагування, випробовуються, перевіряються та корегуються. Вищезазначений підхід є дуже влучним, однак практика свідчить про інше. В умовах воєнного стану можуть бути непередбачувані ситуації, в яких навіть представникам правоохоронних органів важко орієнтуватися. Відповідно, при тактичній підготовці треба заздалегідь враховувати усі можливі випадки, які можуть трапитися на практиці.

Втілення тактичного планування діяльності органів внутрішніх справ не можливе без проведення профілактичної та роз'снувальної роботи з населенням. Кожна особа повинна розуміти важливість дотримання правил поведінки, встановлених законодавством [4, с. 68]. Така мета може досягатися виходячи з рівня правової свідомості населення та шляхом постійного

сповіщення через ЗМІ та інші засоби повідомлення важливої інформації у період воєнного стану.

Публічна безпека та порядок можуть бути досягнуті лише завдяки швидкому реагуванню правоохоронних органів на спроби похитнути ці категорії. Для досягнення цілей можуть бути застосовані такі способи: попередження правопорушень; припинення правопорушень; затримання правопорушників [4, с. 69]. Слід наголосити на тому, що дії уповноважених осіб щодо певного обмеження прав та свобод людини, повинні відповідати законодавчим нормам. Перевищення своїх повноважень працівниками може тягнути відповідальність та докази, які були зібрані з порушенням процедури, можуть бути визнані неналежними.

Таким чином, можна зробити висновок, що охорона публічної безпеки та порядку в умовах введення воєнного стану відрізняється від звичайних умов. Органи внутрішніх справ повинні мати чіткий план дій та налагоджувати взаємодію з населенням, бути досить обачними та вчасно виявляти незаконні дії серед громадськості. Діяльність правоохоронних органів повинна бути законною і період воєнного стану не є виключенням.

---

1. «Про правовий режим воєнного стану» Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 26.04.2022).

2. «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» Закон України від 24.03.2022 № 2151-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#Text> (дата звернення: 26.04.2022).

3. Ковалів М.В. Кісіль З.Р. Каляянов Д.П. Адміністративна діяльність: навч. Посіб. Київ: Правова єдність, 2009. 432 с.

4. Ковалів М.В. Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Львів: Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. № 827, 2016. С. 65-70.

Лідія ПРАСОЛ

навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТИНУУМУ СИЛИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

На сьогоднішній день, поліцейські, у сучасних умовах збройного конфлікту та при виконанні своїх службових обов'язків, все більше взаємодіють з населенням. Визначаючи положення ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», законодавець зазначає, діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [1].

Проте, аналізуючи сучасне менталітет в країні, який виражається у напружених взаєминах населення з представниками поліції, громадяни не завжди погоджуються на мирну співпрацю з поліцією. Дії поліцейського повинні відповідати виключно до вимогам поліцейського заходу, зазначеного у ч. 2 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію», а саме: захід має бути пропорційним, законним, необхідним та ефективним [1].

Визначаючи законність своїх дій та адекватності реагування на будь-яку із складених ситуацій у службовій діяльності, поліцейський діятиме відповідно до континууму сили («драбини сили»), яка розглядається як прогресивна шкала, де поліцейський може «задіяти силу». Тобто, континуум сили застосовується як підбір варіантів дій поліцейського, залежно від ситуації, з якою він стикається.

Розглядаючи «драбину сили» можна визначити такі поліцейські впливи, як присутність поліцейського; вербальні команди; легкий тактильний контакт; фізичний контроль; самозахист; виняткове застосування сили; застосування спеціальних засобів та техніки; демонстрація вогнепальної зброї; застосування вогнепальної зброї.

Такі види поліцейських впливів поліцейські застосовують з урахуванням ступеня безпеки та рівня опору, з якими стикаються. Рівнями опору є:

1. Пасивний опір – дія особи, яка не становить загрозу поліцейському.

Характеризується невиконанням команд поліцейського, але не становить активних дій, які можуть бути направлені від поліцейського або на поліцейського. При застосуванні легкого тактичного контакту, особа не опирається контролюючим діям поліцейського.

2. Активний опір – активні дії особи, які направлені на поліцейського, але не становлять значної загрози. При такому виді опору до суб'єкта характерні дії, які направлені на втечу від представника влади, опір при затриманні, намагання уникати контролю з боку поліцейського, висловлювання неповаги та вербальні погрози, демонстрація невербальних сигналів, які вказують на готовність опиратися затриманню. До такого рівня опору можливо застосувати вербальні команди, фізичний контроль, самозахист та застосування спеціальних засобів.

3. Агресивним опором є активні дії, які направлені відповідно на поліцейського. На відміну від активного опору, агресивний становить небезпеку для поліцейського та оточуючих. У даному випадку особа вчиняє агресивні дії, які характеризуються фізичними атаками на поліцейського, фізичні спроби травмувати, поранити або вбити інших осіб та небажання припинити такі небезпечні дії.

4. Тяжкі тілесні ушкодження або смерть є завершеним етапом, який настав внаслідок небезпечних дій особи.

В залежності від виду супротиву особи, ситуація може містити у собі склади адміністративного правопорушення, наприклад при порушенні норми ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця» [2].

Так і інші склади кримінальних правопорушень, більш серйозних, наприклад ст. ст. 115 «Умисне вбивство», 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», 126 «Побої і мордування» та інші, споріднені за об'єктом, кримінальні правопорушення Кримінального кодексу України [3].

Важливим фактором якості вміння поліцейського є комунікація з особою, а також своєчасне, голосне попередження особи про застосування заходів примусу. Вмілі навички комунікації знатні зменшити ризик настання будь-якого опору, або навпаки, припинити опір до етапу співпраці з поліцейським. Тобто застосування континууму сили може бути направлена як на прогресивні дії, так і зменшення застосування впливів, з моменту досягнутої мети поліцейського.

Підсумовуюче вищезазначене, можна дійти висновку, що вивчення моделі застосування сили правоохоронними органами є корисним та результативним. За допомогою континууму сили, поліцейський в повній мірі може адекватно сприймати ситуацію, а також уникати її загострення. Також принцип використання континууму сили в ситуаціях з різними рівнями конфлікту дозволяє поліцейському переходити з одного рівня на інший за потреби, пропускаючи рівні та повертаючись до них, якщо цього вимагають конкретні обставини, і таким чином ефективно виконувати завдання та функції у своїй службовій діяльності.

1. «Про Національну поліцію» : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-19 : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 28.11.2021).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 80731-X: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.11.2021).
3. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-14: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 28.11.2021).

Дмитро ПРИХНО

курсант 2-курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Володимир ТИМОФЄЄВ

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

**ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ:
УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

Україна здобула незалежність після прийняття низки документів, що проголошують державний суверенітет. Законність цих кроків Верховної Ради підтвердив Всеукраїнський референдум. Незалежність – це не випадковість, як стверджує російська пропаганда, а результат зусиль представників багатьох поколінь. Розпочата Горбачовим «перебудова» активізувала процеси, які раніше стримувалися репресіями. Почали відбуватися події, які спочатку привели до проголошення незалежності України, а потім зміцнили її та наповнили реальним змістом.

Вперше у ХХ столітті незалежність України була проголошена 22 січня 1918 року текстом IV Універсалу. Такий стан тривав три роки. Вже тоді Україна мала всі ознаки держави: герб, територію, військо, грошову систему, дипломатичні відносини з іншими державами.

З-поміж іншого, під час Української революції 1917-1921 років українцям вдалося відновити державу, яка кілька разів змінювала назву та форму: Українська Народна Республіка (1917-1918), Українська Держава

(Гетьманщина, 1918), знову Українська Народна Республіка (дні Директорії, 1918-1921), Західноукраїнська Народна Республіка (1918-1919) [3].

Боротьба за незалежність України велася в умовах жорстокої громадянської війни 1918-1920 років, та закінчилася поразкою. Першими ворогами української незалежності були Росія та Польща. Внутрішніми причинами, що призвели до поразки, була відсутність єдності в лавах національно-визвольних сил.

Остаточне затвердження України, як незалежної держави, відбулося 1 грудня 1991 року, коли на Всеукраїнському референдумі цей вибір підтримали понад 90 відсотків громадян.

Результати референдуму заклали основу для міжнародного визнання України іншими країнами. Першими з понад 130 країн світу визнали Українську державу Польща, Канада, Латвія та Литва.

Зазначимо, що після цього формальні ознаки державності, які мала Українська РСР, такі як кордони, обмежена участь у міжнародних відносинах (членство в ООН та інших міжнародних організаціях, укладення міжнародних договорів), наповнилися реальним змістом [1].

З 2014 року, тобто через 23 роки після проголошення незалежності, українці знову зі зброєю в руках захищають власну свободу та територіальну цілісність держави. Багатовіковий духовний геноцид, голод і репресії не знищили прагнення до незалежності українського народу.

Борці за незалежність України відстоювали ідею державності в різні історичні епохи. На полях битв, у турецькій та польській неволі, у російських та фашистських таборах гартувалися воля й могутність українського народу. У цій боротьбі народилася єдина цивілізація [2, с.9].

На сьогоднішній день ми в Україні переживаємо страшну війну. Це жорстоке й цинічне вторгнення Росії на українську землю. Це війна проти українського народу – проти мирних і щирих людей. Проте, ця війна ще більше об'єднала весь український народ, за цих умов становлення української державності набуло яскравого характеру. Зараз ми набагато міцніші, ми об'єднані.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що за період 30-річної історії незалежної України (1991-2021 рр.) у державі відбулися кардинальні зміни в усіх без винятку сферах. Зазначимо, що 30 років незалежності продемонстрували світові, що Україна утвердилася як держава, здатна стверджувати демократичні цінності, захищати свободу та гідність, захищати свій суверенітет та територіальну цілісність.

---

1. Історія України – шлях до Незалежності. До 30-ї річниці незалежності України. 2021. // - URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/istoriya-ukrayiny-shlyah-do-nezalezhnosti-do-30-yi-richnyci-nezalezhnosti-ukrayiny> (дата звернення 17.05.2022)

2. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю.Якименко [та ін.]; Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, — К.: Заповіт, 2021, — 392 с.

3. Конституційно-правові засади становлення української державності В.Я Тацій, Ю.М. Тодика, О.Г. Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АпрН України Ю.М.Тодики, Право, 2003р.

Дмитро ПРИХНО

курсант 2-курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна БОРИСЕНКО

викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Серед науковців та практиків точиться багато дискусій та суперечко щодо доцільності впровадження в правову систему України саме скандинавської моделі забезпечення публічного правопорядку. Так, багато експертів стверджують, що така реформа неможлива в українських реаліях через відмінності у менталітеті та різне історичне минуле українців та північних народів. Але те, що Україна обрала для прикладу саме скандинавську модель – не випадково.

Саме Швеція виявилася однією із перших країн, яка після трагічних подій, що дуже нагадують протистояння «Беркута» з мирними жителями України, які вийшли на Майдан 8 років тому, вирішила докорінно змінити всю свою правоохоронну систему.

Для початку, варто згадати, які саме події слугували поштовхом для початку такої масштабної реформи в правоохоронній системі Швеції. Все почалося з шведського місті Гетеборг, де 14-16 червня 2001 року проходив саміт ЄС. Тоді місто охопила хвиля масових заворушень, які були влаштовані антиглобалістами. В результаті зіткнень протестуючих з поліцією Швеції була пошкоджена значна частина центру міста Гетеборг. Це був перший випадок, після 1931 роки, коли ситуація з масовими заворушеннями та протестами вийшла з-під контролю настільки, що поліції довелось відкрити вогонь по протестуючим. І лише дивом тоді обійшлося без жертв.

Повертаючись до України, необхідно відмітити, що право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України [1]. Зазначене право є невідчужуваним і непорушним правом, кожного громадянина України, що гарантується йому Основним Законом України. Як правило, більшість учасників мітингів хочуть, щоб їх захід пройшов мирно і безпечно для них. Однак, в разі виникнення надзвичайної ситуацій під час мирного зібрання,

правоохоронці будуть діяти занадто агресивно, найбільш радикально налаштовані учасники мітингу можуть підбурити інших учасників до жорсткого протистояння з правоохоронцями. Таке протистояння може привести до великої кількості жертв, як зі сторони мітингувальників, так і зі сторони правоохоронців.

На сьогодні ані на законодавчому рівні, ані на рівні підзаконних нормативно-правових актів питання розстановки сил та засобів, форм та методів попередження, припинення, протидії та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій пов'язаних з неправомірними діями під час реалізації конституційного права на мирні зібрання не врегульовано. Хоча на практиці, мирні зібрання, мітинги, демонстрації, протести, футбольні матчі потенційно створюють загрозу публічній безпеці та досить часто трансформуються у групові порушення публічного порядку, або навіть масові безлади [2, с.219].

Для України відправною точкою реформування системи охорони громадського порядку, стали події, що відбулися наприкінці 2013 – початку 2014 року, які продемонстрували абсолютну непрацездатність тодішньої системи охорони громадського порядку. Оскільки стара система не враховувала зміну суспільних відносин та світовий поліцейський досвід у протидії груповим порушенням публічного порядку та масовим заворушенням.

Правоохоронна система України мала певні напрацювання у роботі з футбольними вболівальниками, що значною мірою були напрацьовані та сформовані під час проведення Євро-2012. Але для ефективного попередження та реагування на протиправні прояви під час масових заходів загалом, позитивна практика охорони публічного порядку під час проведення футбольних матчів так і не була впроваджена та адаптована у діяльність поліції.

У 2018 році Консультативною місією Європейського Союзу в Україні, з метою послідовного реформування сектору цивільної безпеки запропоновано запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. Головним принципом скандинавського підходу є так зване «сприяння», який зводиться до того, що роль поліції полягає в тому, щоб гарантувати захист прав учасників мирного зібрання, а не обмежувати їх.

Основними перевагами скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів є: зменшення кількості травмувань особового складу; гнучкість; застосування автомобілів як частини тактики; швидкість; короткий ланцюг управління; градуїований підхід (кількість поліцейських на місці не більша, ніж того вимагає ситуація; непомітність; оснащення); постійний аналіз ризиків та загроз; постійна комунікація з громадянами [2, с.220].

Отже, суть «скандинавської моделі» полягає в діалозі поліцейського з організатором і учасником акції. На перший план виходить «поліція діалогу», яка утримується від застосування фізичної сили до виникнення грубих порушень правопорядку. Фахівець КМЄС Ізабел Торен під час зустрічі за участю першого заступника глави Міністерства внутрішніх справ України Сергія Ярового так окреслила особливості скандинавського підходу

забезпечення громадського порядку: «Скандинавська модель передбачає попередження насильства під час масових заходів шляхом постійного спілкування з натовпом, ретельного планування та аналізу ризиків» [3]. Все це свідчить, що скандинавським державам на практиці вдалося досягти високого рівня децентралізації в сферах прийняття рішень і фінансового менеджменту.

Що ж стосується вітчизняної практики, то варто зауважити, що країни ніколи сліпо не копіюють готові поліцейські моделі, а адаптують їх з урахуванням місцевих потреб. Тому, нова українська модель забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів не повністю копіює «скандинавську». Вона лише базується на методах, ефективність яких вже перевірена в інших країнах, і орієнтована на захист прав людини.

Так, 23 серпня 2018 року з метою виконання зобов'язань, визначених Меморандумом про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, Управлінням поліції Швеції, Управлінням Організації Об'єднаних Націй з обслуговування проектів та Консультативною місією Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки в Україні щодо співпраці в межах проекту «Підтримка реформи поліції в Україні» Міністерством внутрішніх справ України було затверджено «Концепцію запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» [4].

Однак, із прийняттям зазначеної Концепції жодного нормативно-правового акту, що врегулював би службу діяльність підрозділів Національної поліції у зазначеному напрямку не було прийнято. Як зазначає В. Покайчук, роль підрозділів Національної поліції у ліквідації масових заворушень залишається не зрозумілою. З одного боку скандинавська модель забезпечення публічної безпеки передбачає безпосередню участь поліцейських підрозділів у ліквідації масових заворушень, а з іншого – основним суб'єктом з припинення масових заворушень визначається Національна гвардія України. Саме Національна гвардія України координує діяльність сил та засобів правоохоронних органів, залучених до припинення масових заворушень [2, с. 220].

Тому, неможливо не погодитись з думкою В. Покайчука, що на сьогодні вбачається необхідність у розробленні на основі Законів України «Про національну безпеку України», «Про Національну поліцію» та Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів відомчого нормативно-правового акту. Зазначений акт, повинен базуватися на досвіді діяльності поліції скандинавських країн та позитивному досвіді України із забезпечення публічної безпеки та правопорядку під час проведення ЄВРО-2012.

Разом із тим, деякі практики та науковців досить скептично ставляться до можливості впровадження в українській правовій системі «скандинавської моделі». Всі їх доводи зводяться до того, що виклики, які постають перед Україною, настільки великі, що запозичення «пацифістських» методів

поліцейської діяльності із-за кордону, де немає збройних конфліктів, може виявитись зовсім не ефективним в нашій державі. Але на користь скандинавського підходу свідчить його ефективність, яка доведена життям. Скандинавська модель забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів неодноразово підтверджувала, що дозволяє в рази зменшити прояви насильства під час масових заходів.

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст.141.
2. Покайчук В. Я. Організаційно-правові передумови впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку в Україні / В. Я.Покайчук // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Дніпро, 12 березня 2021 р.). – Дніпро: ДДУВС, 2021. – С. 219-221.
3. Українські правоохоронці вивчають скандинавську модель забезпечення публічної безпеки//URL: https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/Ukrainski_pravoohoronci_vivchayut_skandinavsku_model_zabezpechennya_publichnoi_bezpeki_FOTO_10826.
4. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23 серпня 2018 року № 706// URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873>

Олександр ПРОКОФЬЄВ

курсант 3 курсу,
факультету ПФПДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олена ЛОПАЄВА

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОСВІД УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Досвід роботи зарубіжних співробітників правоохоронних структур свідчить про те, що широке використання сучасного мобільного зв'язку, транспортних засобів та системи патрулювання сприяє, з одного боку, швидкому та оперативному реагуванню на правопорушення, а з іншого боку, різко підвищується частота контактів з правопорушниками і взв'язку з цим, значно почастишали випадки нападу на поліцейських багато з яких закінчувались летально[1]. Данне питання не обійшло стороною й

правоохоронні структури України. Така тенденція висуває серйозні проблеми перед фахівцями професійної підготовки поліцейських. Є важливість вивчення вогневої підготовки працівниками правоохоронних органів та виокремити аспекти удосконалення цієї дисципліни.

Згідно статистики у січні-грудні 2020 року було зареєстровано 1591 подію, пов'язану з незаконним обігом та використанням зброї в Україні, з кожним разом ця цифра може зростати. Переважно зберігають зброю злочинні угруповання, раніше судимі особи, а також особи, що вживають або займаються збутом наркотичних, психотропних речовин/рослин. Тому правоохоронці все частіше застосовують зброю. Також зростання кількості випадків, коли поліцейські виявляються нездатними застосувати вогнепальну зброю та протистояти правопорушникам у певній ситуації різного ступеня ризику. Тому і підготовка правоохоронців на початковому етапі їх навчання потребує пильної уваги викладачів.

Педагоги повинні враховувати, що професійні знання, уміння й навички необхідно формувати та розвивати в особового складу під час занять з професійної та гуманітарної підготовки, а також у процесі служби. Вони повинні пояснювати сутність та зміст професійних якостей правоохоронця, пропагувати передовий досвід службової діяльності.

Злочинність в світі розвивається та удосконалюється, але ж і правоохоронні органи приділяють достатньо уваги цьому питанню. Удосконалення вогневої підготовки якраз займає провідне місце у вирішенні цієї проблеми яке полягає у поєднанні та комплексному вивченні вогневої та тактичної підготовки особливо у курсантів випускних курсів та слухачів магістратури сприятиме виробленню у майбутніх поліцейських та дійсних офіцерів навичок щодо застосування вогнепальної зброї у різних стресових умовах під час відпрацювання до автоматизму типових тактичних дій особовим складом за основними напрямками службової діяльності, тактика комунікації, тактика евакуації, тактика дій під час надзвичайних ситуацій. У подальшому при здійсненні практичної діяльності випускники матимуть можливість не тільки застосувати набуті вищезазначені навички, але й передавати свій досвід іншим колегам. Також при вирішенні цих завдань допоможе використання у навчальному процесі елементів високих технологій, заснованих на сучасних досягненнях (мультимедійний тир, смуга перешкод тощо)[2, с. 99].

Таким чином, методичну систему професійної підготовки правоохоронців можна трактувати як складне утворення, елементами якого є: цілі підготовки, зміст, організаційні форми, методи, педагогічні технології й методики професійної підготовки. При побудові моделі важливе значення має врахування організаційних основ професійної підготовки, особливостей службової діяльності поіцейських та вимоги до професії.

Отже, з розвитком передових технологій розвивається й злочинна діяльність якій протидіють правоохоронні органи. Але виникають ситуації коли поліцейські не спроможні застосувати вогнепальну зброю, ризикуючи своїм життям. Тому кроком до вирішення такої проблеми є удосконалення вогневої підготовки на початковому етапі становлення поліцейського поєднанням з

іншими практичними дисциплінами, що дає змогу моделювати різні ситуації та їх вирішення.

8. Передерій О. С. Правовий статус поліції країн континентальної правової сім'ї : (загальнотеорет. Характеристика на матеріалах Франції, Німеччини, Польщі) / О.С. Передерій: дис. На здобуття наук. Ступеня канд. Юрид. наук: за спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політ. і прав. Учень». — Х.: Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ, 2009. – 20 с.

Дмитро ПРЯДКО

Здобувач вищої освіти 1-го курсу
ФПФПКП

Науковий керівник:

А. ТОКАР

викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У 1991 році після розпаду СРСР Україну спіткала криза. Наша країна взяла курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Вступ до ЄС потребує достатнього економічного, політичного та соціального рівня, і наша держава повинна підняти гуманітарну сферу до відповідного рівня. Успадковані негаразди, а також низька швидкість європейської та євроатлантичної інтеграції негативно вплинули на розвиток її людського потенціалу. Наразі наша країна додержується все одно курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію навіть в умовах воєнного стану.

Згідно європейського світогляду інтелект, професійність, освіта та соціальна мобільність визначаються головними складовими національного багатства країни, а також ресурсом соціально-економічного розвитку. Україна взявши курс до ЄС, приймає принципи та цінності, поділяє основні ідеї Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини. Вона покладає в основу свого подальшого розвитку, насамперед, інтереси людини.

Отже, Україні потрібно суттєво змінити бачення ролі людини в економічному, соціальному та політичному житті суспільства. Україні потрібна нова політика гуманітарного розвитку, яка зможе вдало реалізувати соціально-економічні ресурси особливо в умовах воєнного стану. Гуманітарний розвиток – це модель розвитку, що зорієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини та соціуму в цілому, створення гідних умов для реалізації всіх

інтелектуальних, культурних, творчих можливостей людини та нації. У соціальному вимірі гуманітарний розвиток означає створення для людини як головного національного ресурсу умов реалізації всіх її можливостей [1]. Отже, країна повинна створити оптимальні умови для розвитку освіти, медицини, промисловості тощо.

На жаль, не дивлячись на всі гучні заяви, Україна поки що не є у повній мірі соціально орієнтованою державою, оскільки в економіці держава обслуговує угруповування великого бізнесу, практично ігноруючи інтереси середнього та малого бізнесу. Низький рівень народжуваності і великий смертності, недостатній у порівнянні з європейським рівень освіти, занепад медицини – все це реалії України.

Україна повинна зробити наступні кроки:

- розвиток системи охорони здоров'я, популяризація здорового способу життя;
- заохочення народжуваності, підтримку і розвиток сім'ї;
- створення умов для гідної та результативної праці;
- забезпечення надання належних послуг у соціальній сфері, а саме головне закінчити війну та вступити до Європейського союзу [2].

Країни ЄС ставлять на перше місце інтелект, освіту, професіоналізм та соціально-гуманітарні виміри правової держави: еволюційна парадигма креативність.

Отже, Україна повинна здійснити низку реформ, які б докорінно змінили та збільшили якість освіти. Потрібно встановити рівень освіти, який би відповідав рівню європейських держав, а також всіляко сприяти розвитку науки. Це можливо досягти збільшенням фінансування освітньої сфери (збільшенням стипендій та грантів для проведення досліджень в науці).

Частину проблем в сфері охорони здоров'я можна вирішити впровадженням нових технологій у медицині, збільшенням фінансування та ін. В економіці потрібно зробити ставку на підтримання малого та середнього бізнесу та виведення підприємств з так званого «тіньового сектору».

В умовах багатьох політичних, економічних та соціальних змін потрібно якісно підтримувати українську культуру. Але потрібно відійти від концепції «керування культурою» та прийняти концепцію «підтримки культури».

Вона не повинна відмовитись від культури, а перейти до більш простих схем. Збільшити свободу творчої діяльності та якісно підтримати популяризацію національної культури. Поруч з державними організаціями повинна зростати роль місцевих творчих об'єднань і профспілок.

У сучасних умовах реформування Україна повинна відповідати сучасним світовим стандартам і враховувати українську специфіку.

Отже, на сучасному етапі державного будівництва діяльність органів державної влади у всіх сферах повинна бути спрямована на піднесення ролі культури в державотворчих процесах, становленні громадянського суспільства з високими гуманістичними цінностями, утвердженні національної свідомості і патріотизму.

Основними принципами гуманітарного розвитку України у сьогоднішніх

в умовах воєнного стану мають бути: 1. Людиноцентризм як система поглядів, що визначає цінність людини та її можливості. 2. Забезпечення реальних прав і свобод людини і громадянина. 3. Рівність громадян, забезпечення справедливості. 4. Взаємодія між державою і суспільством, створення умов для підвищення рівня життя населення. 5. Формування суспільства знань, де знання стануть важливим засобом самореалізації. 6. Підвищення соціальної активності громадян [2].

---

1. Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dy.nauka.com.ua (дата звернення: 28.05.2022)

2. Гуманітарна політика ДСНС України як складова гуманітарної політики держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.org/12-52661.html> (дата звернення: 28.05.2022)

Тетяна ПТІЦИНА

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник :

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

завідувач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

РІВНІСТЬ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК У РЕАЛІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Проблема рівності чоловіків та жінок у різних сферах діяльності суспільства виникала в усі періоди існування людства. На перший погляд, здається, що ця проблема стосувалася лише жінок, адже вони в певні історичні періоди зазнавали обмеження у реалізації своїх особистих прав та свобод, але насправді така ж проблема поширюється і й на чоловіків. Яскравим прикладом цього, може слугувати, наприклад, стала судова практика національних судів щодо визначення місця проживання дітей з матір'ю після розлучення подружжя, а не з батьком, що у більшості випадків є очевидним порушенням права на батьківство тощо.

Найбільш гостро питання рівності прав жінок та чоловіків постало у XVIII ст. Найвідомішими представницями захисту прав жінок цього періоду є Олімпія де Гуж, Мері Волстонкрафт, Бетті Фрідан, Сімона де Бовуар Спочатку метою таких рухів було відстоювання особистих (громадянських) прав жінок, такі як право на життя, свободу пересування і т.д., однак з часом перелік прав

розширювався за рахунок відстоювання соціальних, трудових та інших прав жінок (право на освіту, право на працю тощо) [3].

Наслідками таких суспільно-політичних рухів за права жінок стало прийняття міжнародною спільною низки ключових актів, які на сьогодні відіграють важливу роль у забезпеченні рівності прав жінок та чоловіків. Зокрема, такими актами є: Загальна декларація прав людини, 1948 р.; Міжнародний пакт про громадські та політичні права, 1966 р.; Статут Організації Об'єднаних Націй, 1945 р.; Декларація про ліквідацію дискримінації у відношенні жінок, 1967 р.; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами, 1949 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок, 1979 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 р.; Пекінська декларація, 1995 р. та інші [1].

Примітно те, що Україна теж намагається ввести у всі сфери суспільного життя принцип рівності прав та свобод чоловіків, у тому числі і щодо забезпечення рівності жінок і чоловіків у реалізації їх цивільних прав та обов'язків. Зважаючи на це, актуальним є дослідження національних нормативно-правових актів, які регулюють це питання.

Для початку відзначимо, що у Цивільному кодексі України (далі за текстом – ЦК України), який регулює цивільні правовідносини, що виникають під час здійснення суб'єктами цивільних прав та обов'язків визначено, що одним із принципів, на якому базуються такі правовідносини є принцип юридичної рівності (ст. 1). При цьому юридична рівність трактується як рівність правових статусів суб'єктів правовідносин та рівність їх прав та обов'язків [4].

Окрім того, на сьогодні ЦК України в якості суб'єкта цивільних правовідносин визначає фізичну особу без вказівки на її стать та інші дискримінаційні ознаки. Це також свідчить про те, що законодавцем закріплено рівність чоловіків та жінок у реалізації їх цивільних прав та обов'язків [4].

Важливим кроком до запровадження досліджуваного принципу в українське суспільство було також прийняття Верховною Радою України Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV.

Розділ 4 цього нормативно-правового акту передбачає забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у соціально-економічній сфері, який передбачає забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у праці та одержанні винагороди за неї, під час укладання колективних договорів та угод, у сфері підприємництва, які передбачають рівність прав жінок та чоловіків у соціально-економічній сфері та не передбачають обмежень за ознакою статі [1].

У контексті нашого дослідження не зайвим також є дослідження позицій окремих науковців, які на основі проведених досліджень висловлюють власні бачення щодо удосконалення законодавства задля ефективної реалізації принципу рівності жінок та чоловіків у здійсненні їх цивільних прав та обов'язків.

Такими напрямками для подальшого перспективного розвитку законодавства на сьогодні є удосконалення поняттєво-категоріального апарату Закону України № 2866-IV, зокрема понять «гендерна рівність», «рівні права жінок і чоловіків», «рівні можливості жінок і чоловіків» (К. Резворович) [5, с. 40]; формування комплексного гендерного підходу у національному праві (І. Грищай) [5, с. 49]; орієнтування на практику Європейського Суду з прав людини у питання гендерної рівності (О. Орлова) [5, с. 77-78], у тому числі щодо легалізації одностатевих шлюбів (Л. Марценюк) [5, с. 24], забезпечення рівного доступу до роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування (К. Завальнюк) тощо [5, с. 239].

На іншому важливому аспекті наголошує науковець В. Савіщенко, яка звертає увагу на особливу цінність у вирішенні проблеми гендерної рівності психолого-педагогічного підходу, тобто запровадження на національному рівні засад так званого «гендерного виховання» [5, с. 256].

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що питання гендерної рівності доволі гостро постало у сучасному демократичному суспільстві. Усі розвинені країни та країни, що розвиваються намагаються ввести в усі сфери суспільного та правового життя принцип рівності цивільних прав та обов'язків чоловіків та жінок. Наразі чинне законодавство України містить загальні засади рівності чоловіків та жінок у реалізації їх цивільних прав та обов'язків у ЦК України та особливості реалізації окремих цивільних прав та обов'язків у спеціальному законі. Водночас, у ході дослідження окреслено багато векторів щодо удосконалення законодавства і цій сфері.

---

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 року. № 2866-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 52, ст. 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 16.05.2022)

2. Розвиток гендерного законодавства URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11921

3. Жінки у боротьбі за свободу та справедливість URL: <https://nubip.edu.ua/node/57597>

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України офіційне видання (ВВР), 2003, № 40, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 19.05.2022)

5. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи : матеріали Міжнар. Наук.-практ. Конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення незалежності України (м. Дніпро, 10-11 черв. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ., 2021. 320 с. (дата звернення: 19.05.2022)

Світлана РАДЧЕНКО
курсантка ФПФПД

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

На сьогоднішній день на території України, починаючи з 24 лютого 2022, проходить повномасштабне вторгнення РФ шляхом ведення військових дій на території всієї держави. Навіть стверджуючи про територіальне розташування російських військ, не можна сказати що військові дії проходять лише на цій території, так як бомбардуванню були піддані багато міст вздовж всієї територіальності нашої держави.

Отже, пристосовуючись до умов сьогодення потрібно проводити відповідні зміни внутрішньої політики та миттєво реагувати на будь-які колапси. Тож, внутрішня політика – це сукупність напрямків діяльності держави та суспільства, їх структур та інститутів з організаційного, конкретно-змістовного вираження інтересів народу з метою створення умов для нормального людського життя; збереження або реформування існуючого громадського та державного ладу. Відповідно до Конституції, Україна – це соціальна держава, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують гідне життя та вільний розвиток людини [3].

Гуманітарна безпека України є невід’ємною складовою національної безпеки держави. У сучасному науковому дискурсі гуманітарні аспекти безпеки визначаються, як проблема збереження людської особистості при руйнуванні традиційних культурних норм та цінностей при одночасному збереженні самобутності народу.

Саме певний набір світоглядно-ціннісних орієнтацій є соціокультурною основою сфери забезпечення безпеки суспільства і лежить в основі формування загальнонаціональної ідентичності, як одного з основних факторів, що консолідує та інтегрує суспільство.

У такому контексті гуманітарна безпека має бути спрямована на захист факторів, що забезпечують збереження та розвиток культурної самобутності нації. Це завдання є одним із основних напрямків гуманітарної політики будь-якої держави, особливо в умовах особливого чи воєнного стану [2].

Отже, головною функцією держави є задоволення потреб груп населення, здійснення соціальної політики, орієнтованої на захист, служіння людям та забезпечення гуманітарної безпеки, як конкретного стану захищеності життєво

важливих інтересів особи та суспільства в межах цієї держави від зовнішніх та внутрішніх загроз [3].

В умовах сьогоденного воєнного стану можна говорити про те, що нинішня система безпеки України недосконала вже тому, що діючи на користь режиму вона в особі її суб'єктів приділяє пильну увагу забезпеченню державної, національної безпеки та швидше погоджується з важливістю вживання особливих заходів для захисту звичайних людей від загроз їх безпеці, чим робить їх комплексно та послідовно [2].

Водночас перехід країни на «рейки» сталого розвитку вимагає ретельного аналізу та прогнозу не лише змін характеру загроз і звично значущих чинників безпеки (воєнного, інформаційного чи енергетичного), а й (переважно) їхнього заходу – самої людини, або гуманітарного виміру безпеки. Бо людський капітал, боротьба за нього, особливо за здібності націй до інновацій, що сьогодні визначає темпи розвитку країн сучасного світу [1, с. 54]. Безпека буття конкретної людини є основою національної безпеки та умовою безпеки соціуму.

Усе це свідчить про те, що у просторі сучасного соціально-гуманітарного знання спостерігається очевидний дефіцит, що виявляється дослідженнями у сфері культури. По-перше, мова має йти про вивчення функціонування культурних інституцій, механізмів виробництва та споживання культурної продукції: книг, фільмів, творів образотворчого мистецтва та ін. Центральним тут є питання про те, як відбувається рецепція культурної продукції глядачами, читачами, слухачами і чи можна керувати цим процесом [4]. Необхідною умовою розвитку цих проблемних полів є взаємодія гуманітарних дисциплін (історії, філософії тощо) із соціальними науками (соціологія, міські дослідження, економіка та ін.). Ця взаємодія сприяла як розробці теоретичних моделей, так і практичній їх апробації, що є умовою їхнього гнучкого застосування до різноманітного матеріалу. По-друге, вкрай повільно і поки що не дуже ефективно розвиваються в нашій країні так звані «публічні науки», які до того ж майже не спираються на фундаментальні дослідження. Насправді це навіть не науки, а прикладні професії, дуже затребувані у світовій практиці. Їх розвиток знаходиться у прямій залежності від інституційної структури (слід за нею).

Отже, на сучасному етапі державного будівництва діяльність органів державної влади у всіх сферах повинна бути спрямована на піднесення ролі культури в державотворчих процесах, становленні громадянського суспільства з високими гуманістичними цінностями, утвердженні національної свідомості і патріотизму [2].

---

1. Гуманітарна політика ДСНС України як складова гуманітарної політики держави [Електронний ресурс]. // – Режим доступу. URL: <https://studopedia.org/12-52661.html>

2. Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. // – Режим доступу. URL: www.dy.nauka.com.ua

3. Європейський проект та Україна: монографія / А.В. Єрмолаєв [та ін.]. Київ: НІСД, 2012. 192 с.

4. Ієромонах Євстратій (ЗОРЯ). Історичні та канонічні передумови об'єднаної собору 25–26 червня 1992 р. Українознавство. Київ, 2002. Число 4. С. 193–196.

Дмитро РАКОВЧУК
курсант 2 курсу ННІПФПНП

Володимир ТИМОФЄЄВ
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Як відомо, державотворення – процес багаторівневий, тривалий та складний. Згідно із сучасними поглядами науковців, які досліджують багатогранний процес державотворення, в межах держави Україна – даний процес починається від Антського союзу племен, згодом — Київської Держави, Галицько-Волинського князівства і продовжується у часи Козацької України, а в двадцятому столітті — УНР/ЗУНР та хронологією сучасної України. Полишивши історичний нарис минулого даного процесу, перейдемо одразу до розгляду сучасного етапу державотворення на території нашої країни – процесу під час дії воєнного стану, у часи спалаху гострої респіраторної хвороби коронавірусу і відповідно, масової вакцинації українців, у час каденції наймолодшого за всю історію України президента – В. Зеленського, який запровадив багато рішучих змін у країні, розпочав велике будівництво доріг, шкіл та інших важливих для інфраструктури об'єктів і який вдало керує армією у час збройної агресії з боку країни-агресора Російської Федерації [1].

Розглянувши зміст сучасного державотворення, звернемося до заявленої у тематиці даної роботи об'єкту дослідження, а саме – роботі правоохоронного органу у період дії воєнного стану, як етап становлення країни та зміни світогляду українців на роботу поліцейських та інших структур, на плечі яких покладено обов'язок здійснювати захист українців та територіальної цілісності самої України [2]. З введенням воєнного стану робота поліцейського набула зовсім нового змісту, перейшла у посилений режим несення служби, ускладнилась багаточисельними провокаціями (на підконтрольних Україні територіях) та масовими вбивствами мирного населення, переслідуваннями, репресіями та цькуванням правоохоронців (на непідконтрольних територіях держави). Питання забезпечення особистої безпеки поліцейського стало актуальним як ніколи, адже фактори, які є патогенними для поліцейського примножились втричі, як мінімум [3].

Співпраця правоохоронців із населенням на засадах партнерства, передбачена положенням Закону України «Про Національну поліцію» набула на стільки рішучого значення, що її результативність неможливо описати на юридичній мові. Саме завдяки уважності простих містян, добросовісності та добропорядності гостей населених пунктів, біженців, переселенців, їх готовності співпрацювати із правоохоронними органами стали відомі багато фактів спроб підризу державності на територіях, які ще здатна контролювати влада України. Рівень довіри до правоохоронного органу виріс як ніколи за всю історію державності України, адже у часи, коли неможливо довіритися сусідам, знайомим та просто людям, які оточують тебе, твій побут саме надійність і підтримка правоохоронців відіграють вирішальну роль створення спокійних, гідних умов життя навколо себе та своєї сім'ї [4, с. 148].

Варто також відзначити міць духу українців, які боронять кордони нашої держави у період війни, незламність поглядів та переконань, які увійдуть в історію України за час Російсько-Української війни, відкривши новий етап державотворення [5, с. 84].

Підсумовуючи можемо резюмувати, що Україна – країна можливостей, яка не стоїть на місці, невпинно рухається та розвивається. Навіть за умов війни ми здатні відстояти наші кордони, нашу територію, нашу державу, постояти за честь та гідність наших людей, яких пригнічує, вбиває та мордує ворог. Саме завдяки надійності правоохоронного органу на вулицях міст забезпечується та підтримується достатній рівень публічного порядку, і хоч на плачі поліцейського за умов воєнного стану впав тягар додаткових обов'язків, правоохоронці несуть його гідно, з високо піднятою головою, чітко та безупинно виконуючи свої обов'язки.

---

1. Закон України «Про Національну поліцію»: Закон України від 2 липня 2015 р. / Офіційний вісник України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075. // - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні». // - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

3. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»: Відомості Верховної Ради України, 2006 р., N 29, ст. 245. // - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

4. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення : монографія / О. Радченко. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2009. – 380 с.

5. Матеріали науково-практичної конференції «Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики»: ЛДУВС, с. 83-91 / 2020 р. : // - URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/1_2020/part_1/15.pdf

Нікіта РАСТОРГУЄВ
курсант ННП та ФПФПНП

Володимир ТИМОФЄЄВ
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД ЩОДО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ШЛЯХУ ДО СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ

Влітку 2021 Україна відзначила тридцять річницю з дня проголошення, або, як справедливо наголошує чимало істориків та політологів, відновлення державної незалежності. З нагоди такої визначної події Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України запланував проведення низки заходів, зокрема IX міжнародного конкурсу молодих науковців «Уявне, архетипи та публічне управління», IV Міжнародної конференції «Психічне здоров'я: глобальні виклики XXI століття», V круглого столу з міжнародною участю «Історія в нас і ми в історії», XIX Всеукраїнської наукової конференції «Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави».

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 стало кульмінаційним моментом складного та багатогранного процесу суспільної трансформації, що розпочався 1985 року і фактично не завершився досі. Проте, саме розпад СРСР, важливим чинником якого було здобуття Україною самостійності, зробив здійснені перетворення незворотними, а також створив політичні передумови для ще радикальніших змін [1].

М.Горбачов добре усвідомлював значення України для СРСР, кожний успіх якої, писав він, «означає істотну додачу до загальнонародного багатства, зате й кожний збій у роботі особливо чутливий». Тому до останніх днів свого президентства він намагався будь-що утримати Україну в орбіті СРСР і пішов зі своєї посади, остаточно переконавшись, що Україна твердо стала на шлях незалежності. Це, зокрема, добре простежується у його книжці «Декабрь 91. Моя позиція». Ставши генсеком, він у червні 1985 році прибув в Україну, засвідчивши те, що «Центральний Комітет КПРС і Радянський уряд, партія і усі радянські люди високо цінують той величезний внесок, який вносять комуністи, весь народ Української РСР у розвиток і зміцнення економічної та оборонної могутності нашої батьківщини» [1].

Україна й після квітня 1985 року з проголошення нового курсу, лишалася стабільною республікою, краще від інших забезпеченою продуктами та товарами повсякденного вжитку. Особливістю соціально-політичної ситуації в Україні був більш низький у порівнянні, наприклад, з Росією, рівень активності населення. Це пояснювалося у першу чергу традиційно більш високим рівнем життя, меншою загалом люмпенізацією та більшим стійкими джерелами прибутків. В. Щербицький, у порівнянні з керівниками деяких інших республік, скажімо, Середньої Азії, вів досить скромний спосіб життя.

Компартія України традиційно була найбільш самостійною з-поміж комуністичних партій союзних республік. Вона єдина із республіканських компартій мала власне Політбюро, розгалужену систему добору та навчання кадрів. Обстановка в Компартії України сильно впливала на КПРС загалом і на розстановку сил в її ЦК.

Непохитність керівної еліти в Україні дала підстави для поширення думки про те, що вона є заповідником застою. І справді, хоч з проголошенням курсу на перебудову люди тут почали дивитися на багато речей зовсім іншими очима, бачити те, чого раніше не помічали, й сумніватися в тому, що донедавна вважалося само собою зрозумілим, що з'явився особливий попит на особистості і реальний шанс відчути себе по-справжньому «свідомим історичним діячем», для України певний час (майже протягом трьох років) було характерним переважанням виконавчого «синдрому», а основним збуджувальним мотивом до дії служила команда згори. Це створювало перепони на шляху до звільнення свідомості від старих уявлень про «вождів» та «гвинтиків», «вождів» і «маси» в історії [2].

Під час перебудови багато говорилося про громадянське суспільство, про необхідність його перебудови. Тоді здавалося, що громадянське суспільство можна будувати. Проте будувати його не можна. Воно повинне народитися в ході природних процесів, трансформації директивної економіки в ринкову і перетворення тоталітарної політичної системи в демократичну. І хоча, наше суспільство не можна вже назвати тоталітарним, але ще рано називати громадянським.

На території України громадянське суспільство почало народжуватися в останні роки «перебудови», коли виникли перші неформальні організації. На сьогоднішній час КПРС не має впливу, але існує безліч нових партій, які народжуються на гроші олігархів, щоб представляти їхні інтереси в парламенті. Це вказує на те, що в нашій державі не сформувалася політична нація [3].

Громадянське суспільство будувати не можна, але можна добиватися економічних реформ, які сприятимуть появі повноцінного середнього класу – основи, на якій тримається це суспільство. Можна і потрібно боротися зі стереотипами у свідомості людей. Відтворення історичної пам'яті – реальна справа. Важливо тільки не вигадувати нових історичних міфів на зміну старим і не застосовувати інтелектуального насилля щодо тих, хто з трудом осмислює нову реальність. Відтворюючи історичну пам'ять, ми торуємо шлях до утвердження громадянського суспільства і політичної нації – української політичної нації.

1. Турченко Ф.Г. Історія України: 11кл.: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів: профіл.рівень.- К.: Генеза, 2014.- с.223-231
2. Литвин В.М. Самоствердження України: нелегкий поступ. Український історичний журнал №1, 2003.с.3-21
3. Шульга Т.С. Здобуття незалежності у суспільній свідомості громадян України. Український історичний журнал №4, 2011. С.108-115

Віктор МИРИЛКО

курсант 2-го курсу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та
процесу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ АВТОРА

В умовах розвитку високих технологій та поступового переходу ринкової економіки до інноваційного забезпечення захисту авторських прав стає одним із важливих напрямів діяльності держави.

Авторські права найчастіше захищаються засобами, передбаченими цивільним законодавством. У зв'язку з цим у цивілістичній науці традиційно є актуальною тема, пов'язана з порушенням і, як наслідок, – із захистом інтелектуальних авторських прав. Це зумовлено, крім необхідності боротьби з «інтелектуальним піратством» усередині країни, проблемами захисту прав українських авторів за кордоном та іноземних авторів в Україні в рамках Євразійського Економічного Союзу та Світової організації торгівлі. Ці обставини також, безсумнівно, актуалізують тему дослідження.

Захист порушених чи оскаржених авторських прав здійснюється як цивільно-правовими, а й публічно-правовими способами. Проте, посилення з боку держави публічно-правових економічних методів на порушників (збільшення штрафів замість термінів позбавлення волі чи виправних робіт) не веде до помітного зниження порушень авторських прав. Тому визначальними способами захисту як майнових, і особистих немайнових та інших прав, які належать автору, як і залишаються заходи на правопорушників цивільно-правового характеру. Інакше кажучи, є цивілістична домінанта захисту порушених або оскаржених авторських прав.

Права на захист автора передбачені в Конституції України, Цивільному кодексі України, Законі України «Про авторське право і суміжні права».

Як зазначає в своїй праці Сердюк. В. В., здійснення захисту права в суді являється найбільшою гарантією на забезпечення прав і свобод людини. З такої причини суд займає визначальне положення в державних органах [1, с. 15].

Авторські права виникають у творців творчої праці, яка є об'єктом інтелектуальної власності, що охороняється законом. Захист авторських прав означає застосування комплексу правових норм для відстоювання інтересів авторів та правовласників. Питанням авторського права присвячено гол. 70 ГК РФ, де законодавець у тому числі встановив порядок та способи вирішення спорів, а також відповідальність за порушення у цій сфері.

Для захисту прав автора наявні різні види процесу. Найбільше випадків захисту передбачено для цивільного процесу через наявність відшкодування заподіяної шкоди. В законодавстві передбачено норми від посягань на авторські права. З такого приводу цілком правильно вказує про значення визначення та захисту авторських прав у законодавстві Н. С. Кузнецова, що: «таку позицію законодавця в питанні формування ефективних правових норм для якісного захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення всебічної реалізації інтелектуальних прав слід розглядати як невід'ємну складову найбільш пріоритетних завдань сучасної держави» [2, с. 23]. Проте, захист прав автора набув популярності в останні десятиліття, а до того періоду часу проблема залишалася досить актуальною.

Після прийняття нашою державою незалежності вдосконалилось законодавство відповідно до Концепції судово-правової реформи в Україні від 28 квітня 1992 р. За вказаним нормативним актом передбачалось вдосконалити судову владу та законодавство, зокрема проведення процесу [3]. 23 грудня 1993 року в Україні прийнято Закон «Про авторське право і суміжні права».

Правове регулювання вказаного закону поширювалося на відносини у напрямку створення творів літератури, науки, мистецтва та об'єктів суміжних прав. В законі передбачено захист прав автора в судовому порядку, підстави, способи захисту, забезпечення позову.

18 березня 2004 року прийнято ЦПК України, який достатньо визначений в питаннях структури цивільного судочинства. Як зазначено в роботах науковців Ярема А. Г., Давиденко Г. І., в кодексі не передбачено альтернативної підсудності, але вказано інститут забезпечення позову до подання позовної заяви з метою запобігання порушенню права інтелектуальної власності [4, с. 25-30].

Одним з основних пріоритетів сучасної України є правове і соціально-економічне забезпечення розвитку науково-технічного прогресу та захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Жодна країна в сучасних умовах інноваційної економіки не може ефективно розвиватися, не маючи відповідного науково-технічного потенціалу. Більше того, в умовах глобалізації світових процесів науково-технічний потенціал набуває для кожної країни стратегічного значення.

Отже, можемо зробити висновки, що кожний громадянин має право на

результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

1. Сердюк В. В. право на судовий захист у контексті змагальності сторін. Адвокат. 2012. № 9 (144). С. 14-18.
2. Кузнецова Н. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Право України. 2011. №3. С. 21-29
3. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2296-12#Text>
4. Ярема А. Г., Давиденко Г. І. Новели цивільного судочинства. Вісн. Верхов. Суду України. 2005. № 9. С. 25-30

Вадим РИБАЛКО

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник :

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИКА І МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОРЯДКУ В МІСЦЯХ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Велике скупчення людей під час проведення масових заходів є чинником підвищеної небезпеки. Численні дослідження в області психології натовпу підтверджують, що велика група людей являє собою особливий психосоціальний організм, який в ряді ситуацій здатний демонструвати непередбачувана поведінка і становити небезпеку для учасників, організаторів та сторонніх осіб, які випадково опинилися в місці проведення заходу.

Масове скупчення людей підвищує ймовірність здійснення протиправних дій, тому організаторам концертів, мітингів, фестивалів, спортивних матчів, ярмарків та інших різноманітних заходів важливо забезпечити високий рівень безпеки. Справитися з цим завданням допоможе професійний підхід поліції, досвідчених співробітників приватних охоронних підприємств і організацій.[1]

За місцем проведення всі масові заходи можна розділити на дві великі категорії: проходять в закритому приміщенні або на відкритій місцевості[1] Перший тип становить особливу небезпеку, оскільки обмежений простір виставляє жорсткі вимоги до пожежної безпеки і передбачає повний контроль переміщення учасників заходу в межах закритої локації. Формат open air також

має свою специфіку, тому що часто має на увазі величезну кількість учасників. У цьому випадку вплив на поведінку натовпу надають і метеорологічні чинники.

Перед проведенням масового заходу, будь то концерт, спортивне змагання або корпоративна зустріч, важливо заздалегідь визначитися з наступними моментами.[2] Збори – присутність громадян в спеціально відведеному для цього місці чи пристосованому для колективного обговорення суспільно значущих питань.

Мітинг – масовий збір громадян в певному місці для публічної чи громадської думки з приводу актуальних проблем переважно суспільно-політичного характеру.

Демонстрація – вираження суспільних думок групою громадян з використанням за час пересування плакатів, чи транспарантів або інших засобів агітації.

Хода – масове проходження громадян за заздалегідь визначеним маршрутом з метою привернення уваги до будь-яких проблем.[3]

Пікетування – публічне вираження думок, здійснюється без пересування та використання звукопідсилюючої технічних засобів завдяки розміщення у пікетуваного об'єкта одного або декілька громадян, які використовують плакати, транспаранти та інші засоби наглядної агітації.[3]

Форс-мажором можуть стати не тільки хуліганські дії натовпу, пожежа або терористичний акт. Також в список задач входить контроль числа відвідувачів масового заходу, який мав би перевищувати чітко визначені норми. При досягненні максимально можливого числа учасників співробітники ПОЛІЦІЇ повинні обмежити доступ людей в охоронювану локацію.[4]

Специфіка обстановки, в якій проходять масові заходи, потребує застосування своєрідних заходів охорони публічної безпеки та порядку. В цих умовах органами поліції застосовуються посилені заходи, сутність яких полягає у введенні вищими державними органами, місцевими органами державної влади певних режимних обмежень, додаткових заборон, обов'язків.[4]

Аналіз діяльності правоохоронних органів по забезпеченню публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дозволяє виділити такі заходи:

- визначаються межі території, на якій буде здійснюватися охорона публічного порядку;
- оточується зона проведення масового заходу, із якої випроводжуються особи, котрі не є його учасниками;
- обмежується доступ громадян на територію, що охороняється;
- встановлюється пропускний режим в зону проведення масового заходу;
- встановлюється у більшості випадків, особливий режим пересування в середині зони, де проводиться масовий захід;
- припиняється повністю або частково рух транспорту та пішоходів або змінюються маршрути їх руху, переносяться зупинки громадського транспорту, вводяться певні обмеження для пересування особистого транспорту, при необхідності відключається контактна мережа міського електротранспорту,

припиняється проведення деяких видів робіт (ремонтно-будівельних, монтажних та ін.).[4]

1. Велике скупчення людей URL: <https://ukrbukva.net/page,2,109012-Obespechenie-obshchestvennoiy-bezopasnosti>
2. Перший тип становить особливу небезпеку. URL: https://stud.com.ua/49967/politologiya/masovi_zahodi_politichnih_kampaniyah
3. Пікетування – публічне вираження. URL: kupibo.com.ua/category/ivent-menedzhment/
4. Специфіка обстановки, в якій проходять масові заходи. URL: <https://infopedia.su/12x2e60.html>

Вадим РИБАЛКО

здобувач 2 курсу вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та
процесу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРЕДМЕТ ТА СИСТЕМА СУЧАСНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Одна з провідних галузей національного права України, яка регулює певну групу правовідносин за участю фізичних та юридичних осіб та держави в цілому називають цивільним правом України.

Предмет цивільного права є важливим, він визначає його межі, завдяки яким формуються і визначаються функції, система джерел, а також завдання, що вирішуються цивільним правом.

Предмет цієї галузі права вказує на найбільш значний спрямований впорядковуючий вплив цивільно-правових норм, що визначають напрямок їх «руху» через ідеально-модельні схеми поведінки учасників відповідних суспільних відносин. Підходи до формування предмета цивільного права повністю залежать від правової системи, яка існує в державі. Недаремно Н. С. Кузнецовою зазначається, що настав час, щоб осмислити як сам предмет цивільного права, так і його методологічні засади у контексті принципово нових підходів до регулювання цивільно-правових відносин з позицій громадянського суспільства та ринкової економіки [2].

Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 ЦК України цивільне законодавство регулює

особисті немайнові та майнові відносини на основі юридичної рівності, вільного волевиявлення, майнової незалежності їх учасників [1].

Це положення не лише закріплює якісно іншу групу суспільних відносин під назвою «цивільні відносини», але й встановлює ознаки, за якими вони визначаються: юридична рівність, свобода волі, майнова незалежність їх учасників, так звана тріада.

Усі перераховані ознаки у своїй сукупності є узаконенням природних властивостей відносин, які регулюються цивільним законодавством України. Це також свідчить про те, що відносини, які не мають таких ознак, не підпадають під дію цивільного законодавства України, якщо інше не встановлено законом.

На мою думку, важливо сказати, що на визначення предмета цивільного права впливають також теоретико-доктринальні розробки, які є важливим елементом формування та перевірки якісного рівня механізму правового регулювання, зміни чи вдосконалення існуючих підходів.

У теоретичному аспекті предмет цивільного права має різні підходи до свого сприйняття як системно, так і в окремих його проявах. У предметі цивільного права найбільш стійке і незаперечне положення посідають майнові відносини, що виникають між учасниками цивільних відносин щодо товарів, що мають майнову (ринкову) вартість. А от щодо немайнових відносин, наприклад, Р. А. Майданик у своїй праці приходить до висновка, що відсутність вказівки на особистий немайновий характер відносин дасть можливість охопити цивільно-правовим регулюванням усі цивільні відносини як майнові, так і особисті та неособисті немайнові [3, с.122].

Щодо системи сучасного цивільного права, то слід зазначити, що вона є структурою галузі. Структура є невід'ємним атрибутом усіх реальних систем. Цивільно-правова структура — це структура і внутрішня форма організації системи цивільного права, що являє собою єдність відносин між її елементами.

Елементами структури цивільного права є правові норми та інститути. Під правовим інститутом слід розуміти групу цивільно-правових норм, які регулюють відповідні однорідні суспільні відносини.

Наприклад, цивільно-правові норми, що регулюють відносини, що виникають з договору купівлі-продажу, є інститутом купівлі-продажу.

Відповідно, система цивільного права України визначає розміщення її складових у певній системі, зумовлене взаємозв'язком її елементів – правових норм та інститутів. Він поділяється на дві частини: загальну і спеціальну.

Загальну частину цивільного права складають правові норми та інститути, що стосуються всіх цивільно-правових відносин, а саме: положення про суб'єкти та об'єкти цивільного права, правочини, представництво та довіреність, строки та строки, позовну давність.

Особливою частиною цивільного права є норми права, що регулюють окремі групи особливих цивільно-правових відносин. До його складу входять такі інститути: особисті немайнові права фізичної особи; право власності та інші майнові права; зобов'язальне право; право інтелектуальної власності і т.д [4, с. 22].

У рамках юридичної науки цивільне право вивчає закономірності цивільно-правового регулювання суспільних відносин, історію їх становлення та розвитку, а також розробляє шляхи подальшого вдосконалення.

Отже, цивільне право представляє собою сукупність норм права, що регулюють майнові та особисті немайнові відносини, що складаються в суспільстві між фізичними та юридичними особами та іншими соціальними суб'єктами на засадах юридичної рівності сторін. Система сучасного цивільного права переслідує мету осмислення цивільно-правового матеріалу, тобто служить потребам практики. Цивільно-правові норми та інститути поділяються на загальні та особливі, або спеціальні.

---

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.

2. Кузнєцова Н. С. Предмет та система сучасного цивільного права України. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. Учасників наук.-практ. Конф., присвяч. Світлій пам'яті О. А. Пушкіна, 19–20 трав. 2017 р. / МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ; Харків. Обласний осередок Всеукр. Громад. Орг. «Асоціація цивілістів України». Харків: ХНУВС, 2017. С. 22.

3. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Т. 1: Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. С. 121–123

4. Цивільне право України: курс лекцій: навч. Посіб. Для студентів вищ. Навч. Закл.: в 6 т. Т. 1 / за ред. Р. Б. Шишки, В. А. Кройтора. Харків: Еспада, 2008. 680 с.

Роман КУЛАКОВСЬКИЙ
курсант 1 курсу ФПФПД,
ДДУВС

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ. СТАТТЯ 65. ПЕРЕМІЩЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ОРГАНАХ, ЗАКЛАДАХ ТА УСТАНОВАХ ПОЛІЦІЇ

Порядок переміщення та переведення поліцейського визначено у ст.65 Закону України «Про Національну поліцію» №580, відповідно до якої, переміщення поліцейських здійснюється:

- 1) на вищу посаду – у порядку просування по службі;
- 2) на рівнозначні посади: для більш ефективної служби, виходячи з

інтересів служби; за ініціативою поліцейського; у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації; у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі – місцевості з визначеним строком служби) [1]; за станом здоров'я – на підставі рішення медичної комісії; з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей – на підставі висновку атестації; у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри відповідно до ст.87 цього Закону; [2]

3) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський: у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду; за станом здоров'я – на підставі рішення медичної комісії [1].

Але переважним методом при комплектуванні поліцейських апаратів є конкурсний метод. Цей метод вважається найкращим, оскільки дозволяє забезпечити рівність шансів претендентів, об'єктивність, допомагає мінімізувати можливість зловживань. Про проведення конкурсного відбору, місця, строки, порядок їх проведення, кількості вакансій, головних вимог до претендентів заздалегідь повідомляється у відомчих виданнях та засобах масової інформації (у тому числі у мережі Інтернет) [3].

Підготовка та проведення конкурсів регулюється як законами, і підзаконними нормативними актами міністерств внутрішніх справ. Проводяться конкурсні випробування у кілька етапів. На першому етапі з кожним конкурсантом, який формально відповідає загальним та спеціальним вимогам, здійснюється усна співбесіда, метою якої є детальне уточнення мотивів, якими він керується, виявляючи бажання служити в поліції, уточнюється його загальнокультурний рівень, особисті якості, суспільна та політична спрямованість.

На другому етапі вивіряються дані про себе кандидатом, причому перевірка проводиться всіма засобами, що є в розпорядженні поліції, у тому числі за допомогою оперативно-розшукових заходів. Особливо ретельно збирається та вивчається інформація про моральні якості, попередню соціальну діяльність, політичні симпатії, потенційних конфліктах із законом, матеріальному становищі, взаєминах у сім'ї, зв'язках [4].

Третій етап – обстеження фізичних даних кандидата проходить у вигляді медичного обстеження та шляхом здачі нормативів фізичної підготовки, а четвертий – письмові та усні випробування. Як іспитів. Ті, хто їх витримав, вносяться до загального списку, де диференціюються залежно від підсумкової кількості набраних балів.

1. Переміщення поліцейських здійснюється:

1) на вищу посаду – у порядку просування по службі;

2) на рівнозначні посади:

для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;

за ініціативою поліцейського;

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;

Докладніше: https://kodeksy.com.ua/pro_natsional_nu_politsiyu/65.htm

В цій послідовності та відбувається призначення, яке здійснюється актом уповноваженої посадової особи. Зауважимо, що відмова переможця конкурсу скласти присягу автоматично припиняє відносини між цією особою та адміністрацією.

1. Пучков О. Національна безпека: концептуальні підходи до розуміння. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 5. Том 1. С. 41–45.
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Голос України. № 122. 07.07.2018 р.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 48. Ст. 436.

Діана РУКІНА

студентка Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

Олег ЛЕВІН

доцент кафедри міжнародних відносин та соціально-гуманітарних дисциплін Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

ЛАНЦЮГ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ, ЯК ПОКАЗНИК ЖАГИ ДО ПЕРЕМОГИ ТА НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Низка подій яка пов'язана із процесом національно-визвольної боротьби української нації – це є нічим іншим як жагою до незалежності та визнання нашого народу. Історія нашої держави завжди була пов'язана із присутністю та зазіханням інших: турки, татари, німці, а особливо сильний північний сусід, що активно намагається стерти Україну сьогодні, ніби у цивілізований час, порушуючи норми чинного Міжнародного законодавства та ставить під сумнів наявність здорового глузду зі сторони противника. Проте, за століття постійної боротьби ми отримали можливість мати власне законодавство – Конституцію України у якій закріплено свобода та захист прав громадян, а також їх обов'язки, що забезпечує комфортне життя для кожного; визнання державного суверенітету іншими країнами, а значить і отримання можливості членства у Міжнародних організаціях; розгалужена система державних органів; власна символіка; збройні сили тощо. Що ж допомогло нам це отримати? Безперечно –

це боротьба та незламність, підтвердженням якої є сама історія.

Початком довгого та тернистого шляху до отримання незалежності що буде закріплена законодавчо є 8-10 вересня 1989 року – створення Народного руху України, засновниками якого є В. М. Чорновіл, І. Ф. Драч, М. М. Горинь. Активна громадська діяльність цієї партії почалася у перший рік свого існування. Організовані ними масові заходи були націлені на пробудження в української нації патріотичних нахелів, відродження незалежності, історії та державності нашої країни [1]. Серед таких заходів слід виокремити: «Українська хвиля», або «Живий ланцюг», що присвячувався дню злуки ЗУНР та УНР 21 січня 1990 року [2]; масові виїзди на Запоріжжя та Нікопольський край, які присвячені 500-літтю запорізького козацтва, період з 7-12 вересня 1990 року [3]. Ці акції є уможливленням бажання українців жити в неподільній та автентичній державі.

Ряд подій в нашій історіографії демонструють стрімкий розвиток власного державотворення який був легальним та легітимним: 16 липня 1990 УРСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України [4]; Революція на граніті: мітинг-голодування студентів, який почався 2 жовтня 1990 року на теперішньому Майдані Незалежності (колишня площа Жовтневої революції) з вимогами демократизації всіх суспільно-політичних процесів та виходу із «Союзу». Акція була проведена за ініціативи Української студентської спілки та львівського «Студентського братства» [5]. Слід зауважити, що молодих студентів підтримували лідери думки. Нариклад, О. Гончар разом зі своєю онукою Лесею активно брали участь у цій акції, письменник навіть у знак протесту «викинув» свій партійний квиток [6]; Акт проголошення незалежності Української держави: «Виходячи зі смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року (ГКЧП, путч – ред.), виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, здійснюючи Декларацію про Державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує незалежність України та створення самостійної Української держави – України» [7];

Проведення 1 грудня 1991 року Всеукраїнського референдуму щодо проголошення незалежності України (90,32% проголосувало за підтвердження незалежності), саме на цьому референдумі було підтверджено легітимність незалежності України [8]; ухвалення Конституції України 28 червня 1996 року за затвердження якої проголосувало 315 депутатів. У цьому документі Україну проголошено суверенною, демократичною і правовою державою, а також закріплено головні права та свободи людей і фундамент для розбудови молодій державі з приведення законодавства до закріплених норм Конституції [9]; проведення 1996 року грошової реформи, та запровадження власної валюти – гривні; затвердження власної символіки (15 січня 1992 року – Верховна Рада України затвердила музику Державного гімну з пісні «Ще не вмерли України...» автор М. Вербицький, 28 січня 1992 року Верховна Рада України затвердила синьо-жовте полотнище як державний прапор України. 19 лютого 1992 року парламент України затвердив тризуб як Малий герб України) [10].

Важливою складовою процесу українізації населення є відновлення освітніх та культурних осередків, які є соціально-культурним надбанням. До прикладу: 19 вересня 1991 року, голова Верховної Ради України видав розпорядження по відновлення: «Києво-Могилянської академії на її історичній території як незалежного вищого навчального закладу України – Університету «Києво-Могилянська академія» [10]; у 2008 році відбулася освітня реформа, тобто введення ЗНО (Зовнішнього незалежного оцінювання), як обов'язкового вступного іспиту до ВНЗ [10];

2017 рік знаменувався створенням державної інституції – Український культурний фонд. Його основними функціями є забезпечення культурної дипломатії, налагодження міжнародних культурних зв'язків, а також поширення закордоном української культури [11].

Бажання бути незалежними серед українців спостерігалось ще в давнину, це передалось і нащадкам, які у 21 столітті не забувають своєї минувшини:

2004 рік – «Помаранчева революція» проросійська пропаганда та фальсифікація виборчих голосів «великого хазяина» [12].

2014 рік – «Революція гідності», яка переросла у цілу війну на певних територіях нашої країни (Крим, Донеччина, Луганщина), знову ж за допомогою В. Ф. Януковича та його «сім'ї» з відмовою на курс Європейської інтеграції – наш народ знову продемонстрував супротив та відхід від нахабної брехні політичного керівництва заради власного збагачення та цілей [13].

Звертаючись до сторінок минулого треба згадати Степана Бандеру, якому від 20 січня 2010 року указом В. Ющенка було присвоєне звання Героя України: «За незламність духу у відстоюванні національної ідеї, виявлені героїзм і самопожертву у боротьбі за незалежну Українську державу» [14].

Така сила духу спостерігається і зараз 24 лютого 2022 року президент росії оголосив спеціальну військову операцію на Донбасі, яка спричинила масовий терор, смерті цивільного населення як дорослих, так і дітей (за підсумками ООН 25 квітня 2022 року, вже понад 3 тисячі вибитих серед мирного населення) [15], масові зруйнування і не тільки як зазначалось військові об'єкти, але і жилі будинки об'єкти інфраструктуру, а також зрівняли з землею Маріуполь та деякі інші міста (за попередніми підрахунками для відновлення української держави треба від 500-600 мільярдів доларів і ці цифри не є остаточними) [15]. Але наша країна мужньо тримає удар вже понад два місяці не втрачаючи впевненості у перемозі. Історія повторюється? Так, і це означає, що ми знову вистоїмо та відновимо все що було зруйновано.

На основі вище зазначеного, можна зробити такий висновок, що не дивлячись на постійні зазіхання інших країн та народів, українці мали внутрішнє усвідомлення власної незалежності, (напевно це наша генетична українська ментальність), а отже і власної культури та історії. Ми завжди намагалися формувати власний курс, а не наслідувати європейський чи інший, проте, нам завжди заважали, але незалежність України тримається на її громадянах, (підтвердженням цього є 69 стаття Конституції України), а саме через їхнє волевиявлення. Хоча на цей час, наша країна переживає нелегкі часи через агресію росії, але наша незалежність та суверенітет будуть вічними.

1. Боротьба за незалежність України у 1989—1992 рр.: Чернігівська крайова організація НРУ / Упор. С. В. Бутко, С. В. Соломаха. Чернігів: Чернігівські обереги, 2009. 432 с.
2. Капелюшний В. П. Живий ланцюг. Енциклопедія сучасної України. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=19098
3. Абліцов В. Як обіцяюче все починалось. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=43677
4. Маковська Н. В. Декларація про державний суверенітет. Унікальний документ. С. 167-179
5. Петренко Л. Маркіян Іващишин: голодування – це не авантюра, це радше – романтизм. URL: <https://zaxid.net/news/>
6. Як починалася студентська «Революція на граніті»? Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/yak-pochynalasya-studentska-revoluciya-na-graniti>
7. Шемшученко Ю. Акт проголошення незалежності України // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал Київ: Парламентське видавництво, 2011. С. 21.
8. Андрощук О. В. Референдум першого грудня 1991 // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — Київ : Наукова думка, 2012. 944 с. : іл.
9. Литвин В.М. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ 1996. Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон – Кю . редкол В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2008. 568 с.
10. І. Штогнір. 30 подій, що сформували і зміцнили Незалежність України. Радіо Свобода. URL: https://www.radiosvoboda.org/cdn.ampproject.org/v/s/www.radiosvoboda.org/amp/podii-shcho-sformuvaly-i-zmitsnyly-nezalezhnist%CA%B9/31405953.html?amp_js_v=a6&amp_gsa=1&usqp=mq31AQKKAFArABIIASAw%3D%3D#aoh=16522746616362&csi=1&referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com&amp_tf=%D0%A1%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%B0%20%25%24s&ampshare=https%3A%2F%2Fwww.radiosvoboda.org%2Fa%2Fpodii-shcho-sformuvaly-i-zmitsnyly-nezalezhnist%25CA%25B9%2F31405953.html
11. Горак В. «Помаранчева революція» в Україні: концепції, інтерпретації, оцінки. Історіографічні дослідження в Україні. 2016. Вип. 26. С. 439
12. Революція гідності 2013-2014 рр. та агресія Росії проти України : наук. Метод. Матер. / Головка В., Палій О., Черехов О., Янішевський С.; за заг. Ред. П. Полянського. Київ – Університет імені Б. Грінченка. 2015. С. 36
13. Указ Президента України «Про присвоєння С. Бандері звання Герой України» від 20 січня 2010 року N 46/2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/46/2010#Text>
14. Понад 3000 загиблих мирних жителів: в ООН озвучили цифри вбитих та поранених під час війни в Україні станом на 1 травня. ТСН України. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/ponad-3000-zagiblih-mirnih-zhiteliv-v-oon-ozvuchili-cifri-vbitih-ta-poranenih-pid-chas-viyni-v-ukrayini-stanom-na-1-travnya-2051986.html>
15. Блог Є. Степанюка Майбутнє України: дім, який ми будуємо для себе. Lb. Ua Дорослий погляд на світ URL: https://lb.ua/blog/ievhen_stepaniuk/515449_maybutnie_ukraini_dim_yakiy_mi.html

Єлизавета САЛО

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

О. КУЛІНІЧ

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА ОСВІТУ

Вже в статті 1 Основного Закону – Конституції Україна закріпила курс на побудову демократичної, соціальної, правової держави. Саме тому та з урахуванням спрямованості на євроінтеграцію, особливо важливим видається вдосконалення системи української освіти, як феномена, розвиток якого неминуче забезпечить інноваційне піднесення всього суспільства.

Окремі аспекти конституційного права на освіту у своїх працях досліджували О. Бандурка, Ю. Битяк, О. Гетманець, І. Голосніченко, Р. Калюжний, В. Ковальська, А. Комзюк, Т. Кравцова, К. Левченко та інші.

Правове регулювання освітньої діяльності в Україні — це сукупність правових засобів, за допомогою яких держава здійснює правовий вплив на суспільні відносини в галузі освіти.

Як закріплює Закон України «Про освіту» освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. [1].

Право на освіту є невід'ємним правом кожного, має гарантуватися та захищатися державою. Україна дане право закріпила на найвищому конституційному рівні. Стаття 53 Основного Закону проголошує, що кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам [2].

Розглядаючи конституційне право на освіту, дослідники виокремлюють дві групи його ознак: загальні, притаманні всім категоріям конституційних прав та свобод; спеціальні, які розкривають особливості безпосередньо права на освіту. До першої групи ознак належать природний характер права на освіту,

невід'ємність його від людини, загальність такого права та рівність для кожного, спрямованість права на освіту на розвиток особи, суспільства та держави, забезпеченість даного права державою та соціальним середовищем в цілому. Спеціальними ознаками права на освіту є його спрямованість на задоволення культурних потреб та інтересів конкретної особи, суспільства і держави; суб'єкт права на освіту не завжди співпадає з носієм його обов'язку; об'єкт права на освіту має двоїстий характер (нематеріальний його характер, який має свою майново-грошову цінність); право на освіту реалізується в межах освітніх правовідносин та тих, які тісно пов'язані з ними [3, с. 160].

Передбачене конституцією право на освіту включає в себе ряд відносно самостійних прав та є тісно взаємопов'язаним з іншими конституційними правами, як, наприклад, право на соціальний захист, право на працю, право на свободу слова тощо.

Конституція як найвищий нормативно – правовий акт закріплює лише основні ключові положення права на освіту, які в подальшому деталізуються у цілому спектрі спеціальних нормативно – правових актів.

Зважаючи на надзвичайно складну структуру системи освіти в Україні, досить великим є і коло законодавчих актів, присвячених регулюванню даної сфери. Основними є Закони України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», інші закони та підзаконні нормативно – правові акти та міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Освітні відносини надзвичайно різноманітні і майже кожному з їх видів законодавець присвячує окремий нормативно – правовий акт, деякі з котрих наведені вище. Проте зазначений перелік є далеко не повним.

Неабияке значення має встановлення місця права на освіту в системі конституційних прав людини та громадянина. Не вдаючись до детального аналізу різних підходів до їх класифікації, вважаємо за необхідне взяти за основу найбільш поширений поділ прав за сферами суспільного життя, відповідно до якого в системі конституційних прав та свобод людини і громадянина громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права [3, с. 122]. Погодимось, що право на освіту займає чільне місце саме серед культурних прав, оскільки однією з його функцій є передача матеріальної та духовної культури наступним поколінням, її відтворення та розв'язок [3, с. 124].

Не зважаючи на неабияку увагу законодавця до освітньої галузі, дослідники [4, с. 16] зауважують на ряді проблем, які стоять на заваді розбудови національної освіти в рамках європейської інтеграції, зокрема: відсутності професійної та матеріально-технічної бази реформування, відсутності достатньої мережі навчальних закладів, повільному впровадженні інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес тощо. Вирішення зазначених питань вбачається у планомірній євроінтеграції української системи освіти. Це, в першу чергу, означає втілення нових навчальних програм, створення дієвих гарантій працевлаштування бакалаврів тощо.

Отже, в українському суспільстві все більше усвідомлюється загальна

потреба в розвитку освітньої системи. Соціально–економічні і політичні зміни, зміцнення державності, входження України в світову спільноту неможливі без структурної реформи національної системи освіти. Пріоритетним завданням є модернізація освіти відповідно до сучасних міжнародних вимог. Саме тому створення умов для ефективного реалізації конституційного права на освіту набуває особливої важливості, а дослідження даної проблематики – актуальності.

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2020. № 30, ст.119. (дата звернення 13.04.2022).
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України. 2019, № 38, ст.160. (дата звернення 13.04.2022).
4. Мельничук О.Ф. Конституційно-правове забезпечення права на освіту в Україні в контексті європейського досвіду. Дис....канд. докора юрид. наук. Київ. 2015. 459 с.
5. Чукаєва В.О., Діцман К.Д. Право на освіту в Україні: сучасні проблеми реформування. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 4. С. 15-18.

Валерія САРАНА

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр ТАЛДИКІН

кандидат юридичних наук, доцент

МОНАРХІЧНІ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

Монархія як форма державного правління є актуальною і наразі, бо як і в давнину, так і зараз деякі країни дотримуються процесу передачі правління своїм спадкоємцям. Але існують різні види монархій та особливості влади, де вона може бути обмежена. Якщо повернутися до минулих століть, то монархія була в Стародавній Індії, Єгипті, Римі, Вавилоні та Китаї. Головними ознаками було те, що вся державна влада належала монарху, якого ще називали цар, князь чи імператор. Таким чином правитель обирався шляхом передачі керівництва з покоління в покоління, але були виключення де монарх прийшов до влади через вибори. Головна особливість того періоду правління це те, що імператор не ніс юридичну відповідальність за свої вчинки. Розглядаючи дану тему, можна зазначити кожний період та різновиди монархічних форм держав, порівняти їх розвиток чи зміни із сучасними країнами.

У період Давнього світу можна виділити Стародавню Індію, адже вона мала свої особливості та специфічну форму правління. Стародавня Індія

відрізнялася від класичної рабовласницької деспотії за державним устроєм, хоча також була монархією. Відмінності полягали у збереженні та цілісності різних общин чи князівств, в яких кожен мав традиції та звичаї, допускалися думки не тільки одного правителя, але й різних людей. На чолі всієї монархічної держави був цар, бо він регулював економічною, політичною, соціальною сферами життя та здійснював правосуддя. Лише в селах обиралися старости, обов'язками яких було стежити за порядком та боротьба зі злочинцями. Джуган В.О. зазначає: «Індія мала чітко визначену систему вищих органів управління та місцевих органів управління» [1]. На даний момент, за формою правління Індія – парламенська-федеративна республіка та керується Конституцією.

Стародавній Єгипет, Китай та Вавилон мали стародавньосхідну деспотію за формою правління, тому влада імператора була взагалі нічим та ніким не обмежена, а люди не мали приватної власності та було збережено домашнє рабство. В країнах монарх брав участь у трьох галузях щодо внутрішніх справ держави, тобто стягування податків, військова оборона від нападу ворогів та стежив за системою органів, які займалися громадськими роботами, в тому числі будівництві. Наприклад, у Єгипті займалися будівництвом пірамід.

Щодо соціального устрою в країнах, Дудка Р.А. зазначає: «Вся система права була спрямована на захист інтересів деспотичної держави, а шлях до чиновницької кар'єри лежав через освіту, тому чиновники-грамотії стояли на вершині соціальних сходин» [2].

Існують види монархічної форми державного правління, які й досі могли зберегтися у різних державах. Одна з них абсолютна монархія, яка характеризується тим, що монарх сам видає закони, в його руках вся повнота правління. Наразі в Саудівській Аравії існує даний тип правління, бо у державі немає парламенту, а король володіє необмеженою владою. Зінченко О.В. простежила політичну систему даної країни та пише: «Король є головою Ради міністрів і визначає Положення про Раду міністрів, приймає рішення щодо формування та реорганізації Ради міністрів. Передбачаються права людини без механізму їх практичної реалізації» [3].

Наступний різновид форми правління – теократична монархія, що передбачала церкву як головну установу, де релігійний лідер міг здійснювати правління у політичній системі та у різних галузях. Якщо брати прикладом Давній світ, то такий принцип використовували в Стародавньому Єгипті, бо фараон та люди проголошували себе богами та верховними жерцями. Наразі вважається місто-країна Ватикан з такою формою правління, адже Папа Римський є главою Католицької церкви та має владні повноваження. Але також Ватикану притаманна багатовекторна сфера діяльності, включаючи не лише релігійно-духовну складову, а й дипломатичну, економічно-господарську, фінансову.

Виборна монархія характеризувалася тим, що новий монарх попередньо обирався парламентом після припинення повноважень та спеціальними державними органами. Давньоримські царі за таким принципом правили довічно, а не спадково. В сучасному світі зберегли форму такі країни, як

Камбоджа, Малайзія, бо спільною рисою між ними є обрання короля спеціальною радою. Багато істориків підтримують дану форму правління і як пише Турянський Ю. І.: «Якщо кожний стан буде виконувати своє призначення та не буде вмішуватися у справи інших станів – то в країні буде мир та спокій» [4].

Виникає також новий вид форми правління, а саме конституційна монархія, що обмежувала правителя у своїх владних повноваженнях. Такі дії закріплювалися в документах чи Конституції та було зазначено правові обмеження на певних чи окремих сферах. Деякі країни ще досі не відмовилися від таких принципів успадкування та керівництва і тому, наприклад у Великій Британії править королівством королева, а всі міжнародні справи й державні здійснює прем'єр-міністр.

Підсумовуючи все вищенаведене, можна сказати, що в будь-який період часу монархія залишається актуальною формою державного правління та має багато видів, які вирізняються з-поміж інших політичною, економічною, соціальною системами, бо в результаті еволюційно-поступального розвитку змінюється моральні цінності у людей, законодавство та внутрішні проблеми в державах.

Треба зазначити, що в країнах Давнього світу була монархія, яка здебільшого проявлялася в рабстві, насильницьких методах та нерівності людей. Проаналізувавши таку форму правління, можна спостерігати розвиток сучасних країн, де відмова від монархії, проголошення демократії та рівності громадян є прогресивним напрямом розвитку.

---

1. Джуган В. О. Особливості державно-правового розвитку Стародавньої Індії // Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т.: матеріали Міжнар. Наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 1. С. 144-146.

2. Дудка Р.А. Особливості давньосхідної деспотії: порівняльний аналіз. Часопис історико-юридичного факультету : збірник наукових праць. Вип. 7 / Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 106 с.

3. Зінченко О. В. Особливості форми правління арабських монархій (порівняльний аналіз) // Вісник Національної академії правових наук України. 2018. Т. 25. №1. С. 50–64.

4. Турянський Ю. І. Формування інституту прав людини доби Середньовіччя / Ю. І. Турянський // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Юридичні науки. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. № 24. С. 83–87.

Карина СИНЬКО

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

О. ЧЕПІК-ТРЕГУБЕНКО

к.ю.н., доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВО НА ЖИТТЯ ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини, як одне із самих досліджуваних питань, сьогодні привертають ще більше уваги. Вони неподільні і утворюють єдину систему. Безсумнівно, пріоритетним правом являється право життя, без якого немає сенсу ставити питання про дотримання інших прав і свобод людини.

Україна законодавчо закріплює життя та здоров'я людини найвищою соціальною цінністю. Цей конституційний принцип забезпечує належний правовий режим для реалізації різних елементів права на життя у конкретній галузі права. Крім того, право на життя гарантується і різними міжнародно-правовими договорами, серед яких провідне місце займає Загальна декларація прав людини у ст. 3, котра прописує, що всі люди наділені правом на життя, свободу і особисту недоторканність [1]. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права також закріплює право на життя, котре має захищатися законом та додає, що ніхто не може бути свавільно позбавлений життя [2].

Право на життя є необхідною умовою реалізації всіх прав людини та громадянина. Коли на карту поставлено життя, решта прав людини втрачають сенс. Крім того, такі конституційні права як право на недоторканність приватного життя, свободу від катувань, жорстокого, нелюдського або принижуючого гідність поводження та покарання, право на гідний рівень життя, безпечне та здорове довкілля та інші права близькі до права на життя, оскільки мають спільні цілі та прагнуть забезпечити ті ж блага, що й право на життя.

Необхідно також зауважити, що законодавство України регулює питання охорони, захисту та реалізації норм права на життя не лише конституційним, а й кримінальним, цивільним, сімейним та екологічним правом України. Додамо, що необхідно розширити регулювання суспільних відносин при реалізації права на життя у цивільному та сімейному законодавстві України.

Тож, ЦКУ [3] прописує, що фізична особа, спираючись на КУ, наділена правом на життя. ЦКУ відносить досліджуване право до системи особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування особистості. У мистецтві. Ст. 281 прописує, що дане право невідчужуване і його носій (фізична особа) не

може бути позбавлений життя. Крім того, даний припис містить правову норму, що стосується положень кримінального права, що стосується змісту поняття необхідної оборони – право на захист свого життя від неправомірного втручання способом, що не заборонений законом. Порушення заборон тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження за певних умов тягне за собою кримінальну відповідальність [4].

Таким чином, життя є найціннішим та абсолютним благом, яке забезпечує вся система прав людини. Центральним елементом цієї системи є право на життя, що забороняє свавільне позбавлення життя. Досліджуване право є природною, невід’ємною здатністю захищати і відстоювати недоторканність життя, гарантоване національним та міжнародним правом. Його правове закріплення та практична реалізація – один із основних показників ступеня демократизації держави.

---

1. Загальна Декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948. Документ 995_015, поточна редакція. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення – 05.05.22 р.)

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний документ від 16.12.1966. Документ 995_043, чинний, поточна редакція. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення – 05.05.22 р.)

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Редакція від 27.04.2022. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення – 05.05.22 р.)

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Редакція від 23.04.2022. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення – 05.05.22 р.)

Руслана СКРИПНИКОВА
курсантка ННП та ПФПНП

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир ТИМОФЄЄВ
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ІСТОРІЯ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Останнє десятиріччя ХХ століття увійшло в історію глибокими геополітичними змінами, які вже вкотре, але цього разу остаточно, визначили належне місце України в Європі та світі. На думку відомого американського

політолога З. Бжезінського, - проголошення в 1991 році незалежності Української держави з-поміж інших країн пострадянського простору являється однією з найвідчутніших подій сучасності, важливим політико-філософським явищем. Дослівно: «Поява незалежної української держави не тільки змусила всіх росіян іще раз обдумати природу своєї власної політичної та етнічної тотожності, але й стала істотною геополітичною невдачею для російської держави... Втрата України стала геополітично вирішальною, оскільки це радикально обмежило геостратегічні можливості Росії. Навіть без прибалтійських держав і Польщі Росія, зберігаючи контроль над Україною, могла б намагатися стати лідером упевненої в своїх силах євразійської імперії».

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року стало кульмінаційним моментом складного та багатогранного процесу суспільної трансформації, що розпочався 1985 року і фактично не завершився досі. Проте, саме розпад СРСР, важливим чинником якого було здобуття Україною самостійності, зробив здійснені перетворення незворотними, а також створив політичні передумови для ще радикальніших змін [1].

У березні 1985 року на посаду керівника КПРС та СРСР після смерті генерального секретаря ЦК КПРС К.Черненко було обрано М. Горбачова. За його пропозицією розпочалась перебудова (квітень 1985 рік). Завдяки цій діяльності мали розпочатися зміни у п'яти провідних сферах життєдіяльності суспільства:

- внутрішня політика (демократизація суспільного життя та народовладдя);
- економіка (перехід від екстенсивних методів господарювання до інтенсивних);
- зовнішня політика (припинення «холодної війни» та побудова спільно європейського дому);
- ідеологія (ліквідація цензури, гласність, вільне виявлення думки громадян);
- соціальна сфера (покращення матеріального та культурного добробуту населення) [2].

М. Горбачов добре усвідомлював значення України для СРСР, кожний успіх якої, писав він, «означає істотну додачу до загальнонародного багатства, зате й кожний збій у роботі особливо чутливий». Тому до останніх днів свого президентства він намагався будь-що утримати Україну в орбіті СРСР і пішов зі своєї посади, остаточно переконавшись, що Україна твердо стала на шлях незалежності. Це, зокрема, добре простежується у його книжці «Декабрь 91. Моя позиція». Ставши генсеком, він у червні 1985 році прибув в Україну, засвідчивши тим, що «Центральний Комітет КПРС і Радянський уряд, партія і усі радянські люди високо цінують той величезний внесок, який вносять комуністи, весь народ Української РСР у розвиток і зміцнення економічної та оборонної могутності нашої батьківщини» [3].

Україна й після квітня 1985 року, з проголошення нового курсу, лишалася стабільною республікою, краще від інших забезпеченою продуктами та товарами повсякденного вжитку. Особливістю соціально-політичної ситуації в Україні був більш низький рівень активності населення у порівнянні, наприклад, з Росією. Це

пояснювалося у першу чергу традиційно більш високим рівнем життя, меншою загалом люмпенізацією та більшим стійкими джерелами прибутків. Наприклад, В. Щербицький у порівнянні з керівниками деяких інших республік, скажімо, Середньої Азії, вів досить скромний спосіб життя.

Імпульс державотворення та національного відродження, який дала Українська революція, був такий потужний, що російські більшовики змушені були з цим рахуватися. Для утримання влади протягом 1920-х років запровадили політику українізації, наслідком якої став підйом національної культури, часткове залучення українців до керівних органів. Створення Української Соціалістичної Радянської Республіки було вимушеною поступкою російської комуністичної влади українському національному рухові. УСРР мала деякі формальні ознаки держави (кордони, органи влади, символіку), проте не було головної – суверенітету. Відтак вона ніколи не була незалежною, ані у вимірі внутрішньої, ані тим паче зовнішньої політики [4].

Загалом же громадська ініціатива до середини 1988 року майже не виходила за межі офіційної політики. Більше того, вона значною мірою йшла у розвиток рішень, що відповідали настроям у суспільстві. Розвиток національно-визвольного руху в другій половині 1980-х років, набуваючи масовості, відзначався певною розпорошеністю, відсутністю єдиного координаційного центру, здатного скласти опозицію тоді ще всесильній Комуністичній партії. Важливим кроком до об'єднання національно свідомих сил стало організаційне оформлення всеукраїнської організації – Народного руху України [3].

Тодішнє парт керівництво, очолюване В. Щербицьким, насторожено зустрівало спалах політичної активності. Незважаючи на те, що Рух був менш радикальним, ніж прибалтійські народні фронти, і навіть погоджувався визнати керівну роль Компартії України, у республіканській і місцевій пресі, на телебаченні, радіо проти нього було розгорнуто кампанію тенденційної критики. Незважаючи на опір компартійних структур, 8-10 вересня 1989 року в Києві відбувся Установчий з'їзд Народного руху України за перебудову. Дуже гострих дискусій не було, а прийняті рішення в багатьох положеннях збігалися з цілями, декларованими керівництвом КПРС.

Найпотужнішими заходами Руху були “Живий ланцюг” до дня Злуки ЗУНР та УНР (22 січня 1990 р.) та масове відзначення 500-річчя запорізького козацтва (7–12 серпня 1990 р.) на Нікопольщині та в Запоріжжі, а також великі історико-просвітницькі акції під Берестечком, Батурином, в Лубнах і Хотині. Вони демонстрували силу Руху, єдність України на шляху до її соборності. Багатогранна діяльність НРУ справила визначальний вплив на консолідацію демократичних сил та їхнє організаційне згуртування, наростання різновекторних виявів громадсько-політичної активності у боротьбі за незалежність і відновлення української національної державності [4].

Значну роль у відродженні Української Народної Республіки належить українським політичним силам. Своїми просвітницькими, культурницькими і політичними кампаніями вони повертали народу витруєну з його свідомості за довгі десятиліття історичну пам'ять. У ситуації спонтанного розвалу командної економіки український рух змусив ту частину компартійної номенклатури, яка

боялася втратити владу і взяти курс на суверенізацію України. Було організовано перші вільні вибори в республіканський парламент за цілком демократичною формулою, прийнято Декларацію про державний суверенітет України, ліквідовано загрозу знецінення Декларації під час Всесоюзного референдуму 17.03.1991, засновано посаду Президента України з вибором президента всенародним голосуванням, проголошено Акт незалежності України, прийнято державну символіку задушеної більшовиками [3].

Отже, підсумовуючи потрібно сказати, що громадянське суспільство будувати не можна, але можна добиватися економічних реформ, які сприятимуть появі повноцінного середнього класу – основи, на які тримається це суспільство. Можна і треба боротися зі стереотипами у свідомості людей. Відтворення історичної пам'яті – реальна справа. Важливо тільки не вигадувати нових історичних міфів на зміну старим і не застосовувати інтелектуального насилля щодо тих, хто з трудом осмислює нову реальність. Відтворюючи історичну пам'ять, ми торуємо шлях до утвердження громадянського суспільства і політичної нації – української політичної нації.

1. Турченко Ф.Г. Історія України: 11кл.: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів: профіл.рівень.- К.: Генеза, 2014.- с.223-231.

2. Литвин В.М.. Самоствердження України: нелегкий поступ . Український історичний журнал №1, 2003.- с.3-21.

3. Даниленко В.М., Смольницька М.К.. Шлях до незалежності: громадські рухи й суспільні настрої в УРСР другої половини 1980-х рр. . Український історичний журнал №4, 2011.- с.4-22.

4. Шульга Т.С.. Здобуття незалежності у суспільній свідомості громадян України. Український історичний журнал №4, 2011.- с.108-115.

Вадим СМОЛЯР

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІСТОРИЧНІ УРОКИ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Актуальність теми обумовлена тим, що сучасна незалежність України це далеко не «випадковість», як стверджують багато російських ЗМІ. Це кропітка робота представників багатьох поколінь. Україна має свою давню історію

державності починаючи з Київської Русі і завершуючи державними утвореннями ХХ століття. Горбачов почав певну «перестройку», чим активізував багато процесів, спочатку проголошення часткової незалежності України, а пізніше – повної, яка зміцнюється і наповнюється змістом досі.

Перший історичний досвід набуття незалежності ми отримали 22 січня 1918 року текстом IV Універсалу. Тоді нам вдалось втілити майже усі ознаки справжньої держави – у нас був свій герб, територія, грошова система, ми намагались наладити дипломатичні відносини з іншими державами. Але водночас це були часи української революції (з 1917 по 1921 роки), коли ми ніби й повернули незалежність, але ситуація в державі все ще була напружена. За цей період ми змінили достатньо назв: Українська Держава (Гетьманат, 1918 рік), Українська Народна Республіка (1917-1918 роки), ще одна Українська Народна Республіка (доба Директорії, 1918-1921 роки), Західноукраїнська Народна Республіка (1918-1919 роки). Причини таких радикальних змін, на мою думку було те, що у тодішніх державних діячів не було єдності в поглядах, вони не змогли створити правильний політичний і соціально-економічний лад в Україні. Жорстока громадянська війна, яка велась протягом 1918-1920 років закінчила для нас поразкою. Головними нашими ворогами на той час були Росія і Польща, а так, як у нас крім єдності поглядів не існувало також і гарної та сильної армії – поразка нам була наперед вирішена. Цей урок нам вдалось засвоїти лише у 2022 році, під час війни, коли Президент Володимир Зеленський підписав указ про зміцнення обороноздатності України. Чисельність ЗСУ зросло на 100 тисяч осіб, що безсумнівно допоможе Україні зберегти незалежність.

Історично склалось, що західним землям України вдалось довше втримати певну незалежність перед тим, як Польща, Румунія, Росія і Чехословаччина поділили між собою її частини. Крім того, українці на цих землях доволі волелюбні, тому радянській владі було складно закріпити комуністичний (більшовицький) режим. Це їм вдалось лише через потужний репресивний апарат.

Тим не менш, тодішня Українська революція дозволила дати потужний поштовх, щоб український народ відчув дух національного відродження, тому як-не-як, але радянська влада мусила з цим рахуватися. Які тільки кроки вона не запроваджувала: політика українізації, залучення українців до органів влади, намагання підняти національну культуру. Головного, що вони не хотіли впровадити і всіляко уникали навіть створивши Українську Соціалістичну Радянську Республіку – це створення державного суверенітету. Історично склалось, що наш сусід намагався, щоб наша незалежність ніколи не була визнана, ані у вимірі внутрішньої, ані тим паче зовнішньої політики.

Під час другої світової війни у Львові Організація українських націоналістів проголосила Акт відновлення Української держави. У цьому випадку вже нацисти почали масово арештовувати українських патріотів. Це не завадило українцям зробити певну, хоч і малочисельну повстанську армію, яка спочатку намагалась вибороти незалежність у визвольній боротьбі, потім протистояння нацистам, а згодом комуністичному режиму. Багато звичайних, невоєнних людей хотіла показати прагнення до здобуття незалежності, таким

чином, пізніше з'явилися поети-шістдесятники. Це люди, які під час сильної цензури, тиску з боку влади, намагались захистити національну українську культуру, мову і навіть свободу художньої творчості. Основу цих письменників склали Іван Драч, Григорій Тютюнник, Ліна Костенко та ще багато історичних діячів, які можливими способами боролись за незалежність України та її мови.

Вийти зі стану залежності від Росії нам вдалось лише 24 серпня 1991 року, коли Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України. Остаточне визнання останньої відбулось дещо пізніше на Всеукраїнському референдумі, де більшість українців підтвердили своє прагнення бути вільною державою. І після цього нам вдалось остаточно закріпити за собою всі ознаки державності не тільки на папері чи формально, а в реальному вимірі. На жаль, навіть отримавши повну незалежність нам приходиться її відстоювати. Наша багатовікова історія дала нам багато уроків геноциду українського народу це голодомор, репресії, але навіть попри такі дуже неприємні моменти, ми не подавили в нас прагнення незалежності. Це показує українців з сильного боку, адже після турецької та польської неволі, гітлерівських таборів, російських репресій ми лише гартували волю та міць нашої нації. До речі, щодо думки українських лідерів про СНД, то вони завжди притримувались того, що це вільне об'єднання колишніх радянських республік. Росія ж навпаки, розглядала це як збереження певної міри регіональної інтеграції. Навіть попри те, що Україна постійно зберігала пильність і брала участь лише як асоційований член.

Зараз зі зброєю в руках нам приходиться демонструвати світу засвоєний Україною урок, що ми здатні відстоювати свободу та гідність, що ми незалежні, що у нас є свій суверенітет і своя територіальна цілісність.

---

1. Історія України – шлях до Незалежності. [URL]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://khm.gov.ua/uk/content/istoriya-ukrayiny-shlyah-do-nezalezhnosti-do-30-yi-richnyci-nezalezhnosti-ukrayiny/>.

2. Штогрін І. 30 подій, що сформували і зміцнили Незалежність України / Ірина Штогрін., 24.

3. Як змінювалися чисельність ЗСУ та витрати на оборону з 2013 року [URL]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/30/infografika/bezpeka/yak-zminyuvalysya-chyselnist-zsu-ta-vytraty-oboronu-2013-roku>.

4. Ukraine – Independent Ukraine. [URL]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/Independent-Ukraine>.

Тетяна СТОЄВА

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ольга ГОЛОВІНА

доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат історичних наук, доцент

ПРАВО НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Завдання держави щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина набуває особливого значення в період воєнного стану, коли нормальне функціонування суспільства і самої держави стає неможливим. Зараз, в умовах воєнного стану, пріоритетним завданням держави є забезпечення громадянам гідного рівня життя, гарантування соціальної стабільності, соціальної безпеки і соціальної допомоги, зокрема громадянського миру та злагоди у суспільстві. Адже в умовах негативних чинників людина виступає найголовнішою соціальною цінністю, саме тому забезпечення соціального захисту є одним з першочергових завданням держави. У зв'язку з цим виникла необхідність визначити особливість забезпечення права людини на соціальний захист в умовах воєнного стану. Соціальне забезпечення тісно пов'язане з рівнем життя громадян держави та суспільством загалом. Виникає цілком логічне питання щодо забезпечення права на соціальний захист громадян у таких умовах, адже це право є показником демократичності й соціальності України. Саме тому у демократичній державі соціальна безпека виступає основною категорією стану суспільства, що в першу чергу залежить від підвищення ролі соціального захисту серед суспільства. Тож, негативними наслідками в умовах воєнного стану є втрата людського потенціалу через загибель громадян України, тривала нестабільність в економічній, політичній, соціальній та інших сферах життєдіяльності, різке погіршення стану здоров'я, втрата житла, зростання бідності та злочинності тощо. І все це призводить до економічної і соціальної кризи. Право на соціальний захист є дуже актуальним в цей час. Саме тому, ця робота покладено на з'ясування питання щодо дотримання права на соціальний захист в умовах воєнного стану. Також з'ясувати значення права в умовах негативної ситуації.

Тож, відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях уразі збройної агресії чи загрози нападу,

небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози безпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Визначивши поняття «воєнний стан», слід зазначити, що держава, як національний лідер, закріплює права людини та громадянина та забезпечує їх реалізацію. Тому можна вважати, що право на соціальний захист являє собою сферу соціальної діяльності держави, у тому числі й захист порушених соціальних прав. Загалом, О.П. Коваль підходить до розуміння соціальної безпеки максимально узагальнено, проте наводить гранично коректне визначення терміну «соціальна безпека», а саме: соціальна безпека – це відсутність загроз здоров'ю та життю людини. Її складовими є соціально-економічна, соціально-політична, соціально-біологічна та інші підвиди соціальної безпеки [2, с. 9]. Тобто, право на соціальний захист – це гарантії щодо охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також забезпечення сталого функціонування соціального стану. Соціальна безпека покликана забезпечити гідний рівень життя населення. Слід розуміти, що соціальна безпека – це стан захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, забезпечення прав для всього суспільства, стабільне економічне й соціальне становище населення в умовах воєнного стану і не тільки.

У частині 1 статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [3].

Так, наприклад положення постанови Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 року «Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану» стосується наступних виплат: допомоги малозабезпеченим сім'ям; допомоги на дітей одиноким матерям; допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; допомоги на дітей, хворих на тяжкі хвороби, яким не встановлено інвалідність; щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу; тимчасової державної допомоги дітям, батьки, яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме; щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг; тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату [4].

Засновуючись на всьому вищевикладеному, треба наголосити, що саме зараз особливого значення набуває питання дотримання та забезпечення права на соціальний захист в умовах дії негативних чинників. В період воєнного стану одним з пріоритетів держави є дотримання, захист та забезпечення гідних умов для проживання і стабільного функціонування суспільства. Для того, щоб уникнути втрати людського потенціалу через загибель громадян України, тривалої нестабільності у різних сферах життєдіяльності, що може призвести до зростання бідності та злочинності, держава потрібна гарантувати і забезпечувати право на соціальний захист. Адже від соціальної безпеки залежить розвиток суспільних процесів. Соціальне забезпечення населення є невід'ємним елементом системи прав і свобод людини і громадянина, тобто демократичної і соціальної держави. Тож право на соціальне забезпечення – одне з найважливіших і невід'ємних соціальних прав. Тому його забезпечення набуває все більшого значення та зумовлює нагальну потребу теоретичного переосмислення змісту права в умовах воєнного стану.

---

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

2. Коваль О.П. Соціальна безпека: сутність та виміри, 2016. 34 с.

3. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4247>.

4. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 214 Київ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text>.

Тетяна СТОЄВА

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр ТАЛДИКІН

кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Сьогодні, злочинність є постійним явищем суспільного життя і притаманна усім без винятку державам. Злочинність є негативним явищем для кожної держави світу і має негативні наслідки для економічної, соціальної, політичної сфер життєдіяльності. Саме тому проблема покарання і надалі

залишається актуальною. Покарання за злочини та порушення існували завжди та постійно видозмінювалися. Одне із різновидів найжорсткішого покарання завжди було смертна кара. Смертна кара як вид кримінального покарання з давніх часів досить широко використовується та й надалі здійснюється в багатьох державах. Смертна кара була і досі залишається найбільш дискусійною темою для політиків, діячів юридичної сфери і навіть громадян, які прагнуть з'ясувати потребу введення цього поняття в законодавство та юридичну практику. Хибно вважати, що проблематика смертної кари більше не актуальна для України. Адже в наш час смертна кара стала об'єктом безліч дискусій серед дослідників, і тривають суперечки у суспільстві «за» та «проти» цього виду покарання.

Проаналізувати нормативно-правові документи, на підставі яких смертна кара, як вид кримінального покарання не може бути застосовано у правовій системі України. Зробити логічний висновок стосовно проблеми застосування смертної кари в правовій системі України.

Взагалі, смертна кара або страта – покарання, зміст якого полягає у позбавленні людини життя, що передбачено законодавством держави і здійснюється згідно з вироком суду або за рішенням інших державних чи військових органів [1, с. 89]. Тобто, смертна кара – це найсуворіший вид покарання, страта злочинця, засудженого на смерть за скоєння особливо тяжких злочинів чи дій, що суперечать державній політиці і законів країни.

Тож, тема смертної кари є доволі актуальною і дискусійною та має як юридичні аспекти, так і соціальні, релігійні, політичні. За даними станом на 31 грудня 2018 року зі 198 незалежних країн 56 застосовують смертну кару, це покарання, як правило, має публічний характер; 28 – відмінили смертну кару «де-факто», тобто не застосовували зазначений вид покарання останні 10 років або більше; 8 – не винесли жодного смертного вироку «де-факто» останні 14 років або більше, а також відмінили смертні вироки «де-юре», проте зберегли покарання за виключних або особливих умов (зокрема, за злочини вчинені під час війни); 106 – повністю відмінили смертну кару як вищу міру покарання. В цілому у 142 країнах смертна кара скасована повністю або ж не практикується [2].

Міжнародний досвід засвідчує, що переважна більшість розвинених країн вже відмовилися від найжорсткішого виду кримінального покарання, відповідно у законодавстві та нормативно-правових документах не передбачено застосування смертної кари. Україна після здобуття незалежності у 1991 році не відразу запровадила міри щодо кримінального законодавства та вилучення найвищої міри покарання. В 1997 році мораторій на виконання смертних вироків знову почав діяти, і з тих пір в Україні вже ніколи нікого не страчували. А вже 29 грудня 1999 року Конституційний Суд України визнав, що смертна кара суперечить Конституції України, чим остаточно закрит шлях до її відновлення. У зв'язку з цим, у 2000 році Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального кодексу України, якими остаточно вилучила поняття «смертна кара» з офіційного списку кримінальних покарань України [3]. Тобто Україна як демократична держава на вимогу Ради Європи, ратифікувавши Протокол № 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод відмовилася від смертної кари як найвищої міри покарання. Кримінальний

кодекс України 2001 року скасував смертну кару як міру відповідальності за злочин. У чинному Кримінальному кодексі України смертна кара вилучена з видів покарань.

Також смертна кара суперечить чинній Конституції України. Зокрема, відповідно до статті 27 Конституції України: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини» [4]. Тож, Конституція України гарантує людині та громадянину право на життя. Конституція України є головним аспектом, що захищає особистість і її право на життя. Право на життя належить до фундаментальних прав людини. Право на життя – це природне, невід’ємне від особистості можливість захисту недоторканості життя, яке гарантується нормами внутрішнього законодавства і міжнародно-правовими актами. Людина має права на захист свого життя. Держава бере на себе певні обов’язки щодо захисту життя. Саме тому держава не може застосовувати смертну кару, адже кожна людина має право на життя, а обов’язок держави захищати життя особистості і руйнувати життя через смертну кару означає руйнувати те, що захищаєш.

Отже, проблема смертної кари є досить актуальним і дискусійним питанням навіть в умовах сьогодення. Дана проблематика буде актуальною доки в суспільстві будуть вчинятися особливо тяжкі кримінальні правопорушення. Питання застосування смертної кари у демократичних державах досі не втратило своєї актуальності, передбачаючи потребу здійснення надалі аналізу та обговорення цього питання. Сьогодні всі розвинені країни на законодавчому рівні скасували смертну кару, оскільки цей вид покарання суперечить певним міжнародним нормативно-правовим актам. Україна є демократичною, соціальною та правовою державою. А право на життя в демократичній державі – це найвища соціальна цінність людства. В законодавстві України встановлено, що такий вид покарання не відповідає чинній Конституції України та міжнародним нормативно-правовим актам. Також у роботі було проаналізовано нормативно-правові документи, на підставі яких смертна кара, як вид кримінального покарання не може бути застосовано у правовій системі України.

---

1. Тараненко С. Генезис смертної кари на території України. Національний юридичний журнал: теорія та практика. 2018. Том 31. № 3-1. С. 89-92.

2. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/>

3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III//Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26. Ст.131.

4. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

Ольга СТРЕЛЬЦОВА

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Співавтор:

Д. ЗАДАЛЯ

к.ю.н., доц., кафедри загальноправових
дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ

У сучасному суспільстві України має місце проблема під назвою корупція, яка набула значних масштабів та, без перебільшення, загрожує національній безпеці держави, і, потребують вжиття ефективних та комплексних заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції.

Одним із ефективних заходів протидії корупції не тільки в Україні, але й у всьому світі є своєчасне інформування правоохоронних органів про факти корупції. Особливе місце тут відводиться викривачам корупції, які надаючи оперативно-значущу інформацію про корупційні прояви в органах державної влади, місцевого самоврядування, тощо сприяють протидії корупції. Інформування про корупційні правопорушення це право кожного громадянина на свободу вираження, право захищати добробут інших громадян і суспільства в цілому, а, в деяких випадках, громадяни зобов'язані повідомляти про правопорушення.

Прийняття Закону України «Про запобігання корупції» [1] стало важливим шагом спрямованим на мінімізацію корупційних проявів, до того ж у Законі містяться норми, що регламентують діяльність викривачів (ст. 53 «Державний захист осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції» Розділу VIII «Захист викривачів»). Ця норма обумовлена зобов'язаннями, які взяла на себе Україна щодо протидії корупції, так, згідно зі ст. 33 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яку Україна ратифікувала 18 жовтня 2006 року, «кожна Держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту будь-яких осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження» [2].

На жаль, в Україні відсутнє теоретичний аналіз проблеми державного захисту викривачів корупції, проте зарубіжний досвід у цій частині є досить різноманітним. З його урахуванням неурядова міжнародна організація по

боротьбі з корупцією «Transparency International» розробила «золотий стандарт» повідомлення інформації про факти корупції викривачами та їх захист: «Рекомендований проект принципів законодавства про повідомлення по фактах корупції або незаконної діяльності» [3]. Корупція нажаль залишається гострою проблемою України і одним із ефективних заходів її протидії є своєчасна поінформованість правоохоронних органів викривачами корупції. Зараз можна стверджувати, що викривачі отримали широке визнання з боку громадськості, але розкриваючи інформацію, вони наражаються на небезпеку (репресії на роботі, переслідування, залякування викривальника та їх сім'ї), отже тому відсутність ефективного захисту може бути дилемою для викривачів корупції. І цей захист повинен бути не паперовий для осіб, що викрили факти зловживання владою, корупції чи іншу суспільно важливу інформацію, а дієвий. Судячи з аналізу дослідження, захист викривачів корупції регламентований міжнародними нормами та рекомендаціями, які Україна як держава-учасниця зобов'язалася втілити при розробці вітчизняного антикорупційного законодавства. Так, у ст. 33 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (2003 року), яку Україна ратифікувала у 2006 році, передбачено, що кожна держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження [4]. У ст. 9 Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією Ради Європи, ратифікованої Україною у 2005 році, зазначається, що кожна Сторона передбачає у своєму внутрішньому законодавстві належний захист від будь-якої необґрунтованої санкції щодо працівників, які мають достатні підстави підозрювати корупцію та які добросовісно доповідають про свої підозри відповідальним особам або компетентним органам. [5]. Також, слід згадати рекомендації Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO), надані Україні у 2007 році, одна з яких полягає в ухваленні чітких правил для всіх службовців публічної сфери щодо інформування про підозри у вчиненні корупційних діянь та запровадженні захисту від негативних наслідків осіб, які добросовісно інформують про такі випадки.

Історія становлення сучасного українського законодавства свідчить, що першим законом, стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень) був Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» 1993 року. Але згаданий Закон не виділяє конкретно сферу корупції. З часом норми щодо державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, з'явилися в попередніх антикорупційних законах України. Згідно із ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції» викривач – це особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог Закону іншою особою. Отже, слід наголосити, що однією із умов викриття порушення є впевненість у тому, що інформація про корупцію є

достовірною. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, або їх близьких осіб, у зв'язку із здійсненим повідомленням про порушення вимог цього Закону, правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 р. № 3782-ХІІ , серед яких:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача спеціальних засобів індивідуального захисту;
- сповіщення про небезпеку;
- використання технічних засобів контролю та прослуховування телефонних й інших переговорів, візуальне спостереження;
- заміна документів і зміна зовнішності;
- забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- зміна місця роботи або навчання, переселення в інше місце проживання;
- закритий судовий розгляд.

Захист викривачів корупції, повинен також включати систему заохочень: викривачі можуть отримувати частину коштів або штрафів, накладених в результаті викриття. Слід також зазначити, що повідомлення про порушення вимог Закону може бути здійснене як ідентифіковано, так і анонімно. Органи зобов'язані оприлюднити інформацію про канали повідомлень про корупційні правопорушення, забезпечити їх безперебійну роботу та доступність для потенційних викривачів, а також вжити інших заходів, передбачених Методичними рекомендаціями щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами, затвердженими рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 06.07.2017 № 286 (зі змінами від 10.08.2018) /

Сьогодні в Україні викривачі у своїй діяльності можуть керуватися нормами статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII, положеннями Методичних рекомендацій щодо організації роботи з повідомленнями про корупцію, затверджених рішенням Національного агентства від 06.07.2017 р. № 286, які мають інформаційно-роз'яснювальний характер та розраховані для використання у роботі державних органів, органів місцевого самоврядування, а також можливістю повідомляти органи влади через створені на їх офіційних веб-сайтах рубрики, на кшталт «Повідомте про корупцію» чи гарячі телефонні лінії.

На виконання Стратегії розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції та планів з її реалізації, затверджених рішенням з метою вдосконалення законодавчого врегулювання захисту викривачів, розробки дієвих механізмів захисту викривачів, з урахуванням міжнародного досвіду, Національним агентством розроблено проект Закону України «Про захист викривачів корупції».

Отже, визнання необхідності створення правових гарантій для захисту викривачів, як і поважне ставлення до них, свідчить про рівень моральної

зрілості суспільства, тому, підсумовуючи вищесказане, на мою думку, слід зазначити, що з метою вдосконалення законодавчого врегулювання захисту викривачів корупції доцільно прийняття Закону України «Про захист викривачів корупції» в якому необхідно передбачити дієві механізми захисту викривачів корупції та взяти до уваги, при удосконаленні Закону зарубіжний досвід.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700- VII. (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України. 2020, № 6, ст.35.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Організація Об'єднаних Націй (31 жовтня 2003 року) URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

3. Рекомендований проект принципів законодавства про повідомлення по фактах корупції або незаконної діяльності URL: http://transparency.org.ru/component/docman/doc_view/352

4. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовт. 2006 р. URL: <http://rada.gov.ua>.

5. Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 16 березня 2005 р. URL: <http://rada.gov.ua>.

Владислав СТУЛІЙ

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Діяльність органів національної поліції в умовах виникнення і ліквідації наслідків надзвичайних обставин, в тому числі, надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, є одним з напрямків їх діяльності, специфіка якого визначається безпосередньо характером виник обставини і має, відповідно цій обставині і умов функціонування, специфічні завдання і організацію діяльності.

Обставини, що характеризуються нормативними актами як надзвичайні, в тому числі, надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру, є невід'ємною частиною функціонування будь-якого суспільства, оскільки виникають і існуючі в ньому суспільні відносини у всіх сферах – соціальної,

економічній, політичній, промислового виробництва та ін. – припускають виникнення проблем, конфліктів і, як наслідок, необхідність її вирішення, що, в окремих випадках, відбувається неправомірним шляхом.[1]

Сказане про ці органи державної влади також матиме значення при розгляді положення і ролі МВС України, зокрема, ОВС, в єдину державну систему запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, що, в свою чергу, визначає цілі, завдання, обсяг функцій ОВС в системі, а також взаємодія з іншими елементами системи. Відомо – цьому вчить і світовий досвід прояви соціальних конфліктів, і досвід нашої країни, зокрема, що ситуація в окремо взятому регіоні, ускладнена, наприклад, стихійним природним лихом, може перейти в надзвичайний обставина соціального характеру з кримінальними проявами його учасників.[2]

Підтримка громадського порядку і забезпечення громадської безпеки в умовах виникнення надзвичайних обставин, в тому числі, надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру – одна з найважливіших завдань ОВС. Її рішення вимагає відповідної нормативно-правової бази, особливого режиму функціонування, організації діяльності, відмінною від повсякденної.

Надзвичайна ситуація природного і техногенного характеру, згідно з Федеральним законодавством – це «обстановка на певній території, що склалася в результаті аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, стихійного чи іншого лиха, які можуть спричинити або спричинили за собою людські жертви, шкоду здоров'ю людей або навколишньому середовищу, значні матеріальні збитки та порушення умов життєдіяльності людей [4].

Якщо вважати, що надзвичайні обставини – це події, що відбулися в соціальній, техногенній сферах і природному середовищу, процеси і явища, які суттєво впливають на життєдіяльність людей, суспільства і держави та вимагають прийняття спеціальних заходів щодо захисту довкілля, життя і здоров'я, прав і свобод громадян, матеріальних та інших цінностей від знищення, пошкодження, розкрадання і по відновленню нормальної роботи різних об'єктів життєзабезпечення, а надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру – вид надзвичайних обставин, то визначення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.[3]

---

1. Діяльність органів національної поліції в умовах виникнення і ліквідації наслідків надзвичайних URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1545>.

2. Підтримка громадського порядку і забезпечення громадської безпеки. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2012_1_135.pdf.

3. Надзвичайна ситуація природного і техногенного характеру URL : https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/oopbp_d.pdf.

Владислав СТУЛІЙ

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності

Науковий керівник:

Олена СОЛДАТЕНКО

доцент кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
ДДУВС, кандидат юридичних наук,
доцент

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Юридичною особою визнається організація, яка має у власності, господарському віданні або оперативному управлінні відокремлене майно та відповідає за своїми зобов'язаннями цим майном, може від свого імені набувати та здійснювати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин має мати ряд ознак: організаційну єдність, відокремлене майно, самостійну відповідальність та деякі інші. [1] Організаційна єдність юридичної особи означає наявність певної ієрархії, супідрядності органів управління (одноосібних або колегіальних), що становлять її структуру, та чіткої регламентації відносин між учасниками. Данна ознака юридичної особи закріплюється у нормативних правових актах, регулюючих діяльність цього виду юридичних, і відбивається у його установчих документах. Відокремлене майно створює матеріальну основу діяльності юридичної особи. Майно може бути у власності, оперативному управлінні чи господарському віданні. Самостійна майнова відповідальність юридичної особи виявляється у тому, що вона відповідає за своїми зобов'язаннями самостійно. Умовою відповідальності є наявність відокремленого майна. Є деякі винятки з цього правила, наприклад субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями підприємства. Виступ у цивільному обігу від свого імені означає можливість від свого імені набувати та здійснювати цивільні права та виконувати обов'язки, а також виступати позивачем та відповідачем у суді.[2]

Юридичні особи класифікуються з різних підстав. За формою власності юридичні особи поділяються на державні (публічні) та недержавні (приватні). До державних відносяться всі унітарні підприємства та деякі установи. Об'єднує державні підприємства те, що метою є громадські загальнодержавні інтереси. Залежно від цілей діяльності юридичні особи бувають комерційні та некомерційні. Комерційні підприємства мають на меті отримання прибутку, розподіл його між учасниками. Діяльність некомерційних організацій пов'язані

з підприємництвом. Вони можуть займатися підприємницької діяльності у разі, якщо це необхідно для досягнення їх статутних цілей, але не вправі розподіляти отриманий прибуток між учасниками.

За складом засновників юридичні особи діляться:

9. на спілки та асоціації (створюються лише юридичними особами);
- 2) унітарні підприємства (заснуються державою);
- 3) інші юридичні особи (можуть створюватися будь-якими засновниками з обмеженнями, встановленими законом).

За характером вимог учасників існують організації, на майно яких засновники мають право власності чи інше речове право – державні та муніципальні унітарні підприємства, і навіть установи. Учасники господарських товариств та товариств, кооперативів мають стосовно організації зобов'язальні права. Громадські об'єднання та релігійні організації, фонди та об'єднання юридичних – це організації, щодо яких їхні учасники не мають майнових прав.[3]

---

1. Абіров, М. С. Про основні умови становлення та розвитку громадянського суспільства на соціальній системі / М. З. Абіров // Соціально-економічні явища та процеси. – 2013. - № 1 (047). – С. 221-225.

2. Амагиров, А.В. До питання понятті «правовий захист» // Право. Журнал вищої школи економіки. 2014. № 1. С. 118-128.

3. Зрітнев, В. В. Взаємодія інститутів виконавчої влади та громадянського суспільства: соціологічний аспект / В. В. Зрітнев // Світ науки, культури, освіти. – 2014. - № 2 (45). – С. 355-357.

Владислав СТУЛІЙ

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДРЯДУ

Договір будівельного підряду є одним з найважливіших правових актів, які регулюють цивільно-правові відносини, які виникають між будівельником та підрядником. Саме в ньому зазначають найголовніші, фундаментальні

положення регулювання взаємовідносин між цими суб'єктами такі як: реквізити та найменування суб'єктів, предмет договору підряду, основні параметри та об'єм роботи, договірна ціна, вимоги до організації та проведення робіт, строки їх проведення, порядок здачі проведених будівельних робіт, критерії їхньої оцінки тощо.

Для початку з'ясуємо, які нормативно-правові акти регулюють відносини у сфері укладення договору будівельного підряду. До таких правових актів необхідно віднести § 3 гл. 61 ЦК України, законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про майнову відповідальність за порушення умов договору підряду (контракту) про виконання робіт на будівництві», Положенням про підрядні контракти у будівництві України та іншими спеціальними правилами.

Розглянемо кожне з положень окремо та детальніше, розпочнемо з предмету договору підряду. Отже, предметом договору підряду є роботи, пов'язані з будівництвом об'єкта та покладення обов'язку виконання яких на підрядника або власне кінцевий результат проведення будівельних робіт підрядником відповідно до проєкту будівельного об'єкта, передбаченого договором будівельного підряду.

Строк договору визначається за попередньою згодою між сторонами договору будівельного підряду та фіксується вказівкою у зазначеному договорі на початковий і кінцевий строк виконання роботи. Також в договорі можливе зазначення окремих строків виконання певного етапу будівельних робіт з метою забезпечення контролю за здійсненням будівельних робіт підрядником.

Ціна договору визначається шляхом прямої, безпосередньої домовленості або під час проведення тендерних торгів і залежить від складу витрат на ресурси, з урахуванням регламентуючих рішень щодо цього питання. Визначаючи ціну договору, сторони можуть керуватися положеннями Правил формування договірних цін та їх уточнення в процесі будівництва.

Існують також способи укладення договору, які залежать від складності, особливостей будівництва об'єкта, можливостей конкурентного відбору підрядника, форми договору та ін. особливостей. Укладення договору може здійснюватись або шляхом прямих переговорів між сторонами, відкритих або закритих торгів (тендерів).

Учасникам прямих переговорів доцільно спочатку укласти передконтрактну угоду, тобто протокол про наміри, відповідно до якого вони беруть зобов'язання укласти в подальшому договір з урахуванням положень протоколу про наміри. З урахуванням положень цього акта учасники планують свою діяльність з проведення будівельних робіт, проводять підготовчу роботу щодо укладення контракту, готують необхідну документацію, розміщують замовлення на матеріали, устаткування, укладають аналогічні угоди з субпідрядниками та постачальниками.

Укладення контрактів через тендерні торги створює умови для конкурсного відбору підрядників, конкуренції та змагання між ними. Такі контракти укладаються, зокрема, на будівництво об'єктів, що фінансуються за рахунок державних капітальних вкладень. На основі торгів відбувається відбір

кращого підрядника, які здійснюватимуть будівництво з найбільш якісних матеріалів, за розумний строк та матиме кваліфікований штат для виконання будівельних робіт.

Отже, з вищевикладеного можемо зробити наступний висновок, що довогором будівельного підряду є договір, який визначає обов'язок підрядника збудувати та здати у встановлений договором будівельного підряду строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проекту кошторису, а відповідно замовник зобов'язується надати підрядникові фронт робіт, передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладено на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх (ст. 277 ЦК).

1. Цивільний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 16.05.2022);

2. Правила визначення вартості будівництва : ДСТУ Б Д.1.1 – 1: 2013. – [Чинний від 2014-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2014. – 88с.

3. Цивільне право України: підручник [Текст] : в 2 т. Т. 1 / кол. Авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 444 с.

Лілія СУГАКОВА

курсантка факультету підготовки фахівців
для підрозділу превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НОВОВЕДЕННЯ В ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ» ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

На сьогодні військовий стан для нашої країни є особливим правовим режимом діяльності державних органів що пов'язаний не тільки винятково з обставинами зовнішнього характеру (необхідність відбиття агресії проти України), а й з внутрішніми ситуаціями.

Діяльність державних органів в умовах воєнного стану визначається у сприйнятті органами на визначеній території визначення завдань оборони держави. Органи внутрішніх справ займають важливе місце. І саме від їх

ефективності залежить забезпечення внутрішньої безпеки.

Процедура введення воєнного стану вводиться у разі загрози національній безпеці. Пропозиції щодо введення стану Рада національної безпеки і оборони України подає президенту. Коли президент розглянув пропозиції, видає указ про його введення. Потім Верховна Рада розглядає і приймає рішення протягом 2 днів. Таким чином нововведення у Законі будуть працювати одразу після введення стану.

І умовах військового стану поліцейські отримали додаткові повноваження. 15 березня народними депутатами було ухвалено Закон (проект №7147) «Про внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» від 24. 03. 2022.

Відповідно до нововведення до повноважень поліцейських додалися наступні:

- конвоювання осіб яких затримали за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охорона їх у залі суду;

- за письмовим запитом безоплатно одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених;

- утримання в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених;

- техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху;

- оперативне розмінування (виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів);

- представництво та виконання зобов'язань України у Міжнародній організації кримінальної поліції (Інтерпол);

- збір біометричних даних осіб, у тому числі і дактилоскопіювання;

- співробітництво з Європолем (Європейським поліцейським офісом);

- адміністративний нагляд відповідно до закону.

Також закон передбачає відсутність проведення атестування поліцейських, на час воєнного стану. Поліцейські призовного віку на весь період їх служби в поліції отримують відстрочку від призову. І під час воєнного стану поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності.

Важливим є також те, що Верховна Рада дозволила поліцейським офіційно застосовувати зброю проти окупантів без обмежень, а також збільшити кількість підстав для зупинки транспортних засобів. За відповідне рішення проголосували 343 народних депутати.

Нововведення у Законі передбачають нові пункти такі як зупинка

транспортних засобів, якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених.

Крім цього під час воєнного стану поліцейський має право застосовувати зброю та спеціальні засоби проти осіб, котрі приймають участь у збройній агресії проти України без врахування вимог та заборон законодавства.

Врегульовані також і питання взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми власності. У тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт. Крім того, передбачені законом зміни спрямовані на врегулювання питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання.

Також, Дисциплінарний статут Національної поліції України доповнюється новим розділом, який визначає особливості проведення в Національній поліції службового розслідування в період дії воєнного стану.

Передбачається, що службове розслідування за фактом порушення поліцейським службової дисципліни може проводитися як дисциплінарною комісією, так і однією особою, у тому числі безпосередньо уповноваженим керівником, який одноособово здійснює передбачені Статутом повноваження дисциплінарної комісії. Стосовно заступників керівника Нацполіції чи керівників територіальних органів Нацполучу розслідування проводиться виключно дисциплінарною комісією.

Службове розслідування має бути завершене протягом 15 календарних днів з дня його призначення уповноваженим керівником. У разі потреби цей строк може бути продовжений керівником, який призначив службове розслідування, але не більш як на 15 календарних днів. На час розслідування поліцейського може бути відсторонено.

Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення, звернувшись до адміністративного суду протягом 15 днів з дня його ознайомлення з наказом про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Як висновок можна сказати що нововведення розширюють діяльність працівників поліції. Органи внутрішніх справ здійснюють багатофункціональну діяльність від імені держави і роль якої в механізмі забезпечення режиму воєнного стану полягає в реалізації національних інтересів.

---

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#Text> (дата звернення 12.05.22).

2. Введення воєнного стану: заборони та обмеження. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php> (дата звернення 12.05.22).

3. В умовах війни поліцейські отримали додаткові повноваження. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-povnovazheniya (дата звернення 12.05.22).

Максим ТРИФОНЕНКО
курсант ННП та ПФПНП

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:
Володимир ТИМОФЄЄВ
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У глобалізованому світі третього тисячоліття розвиток націй можливий лише завдяки ефективній реалізації їх людського потенціалу. Зараз Україна переживає процес змін, спрямованих на всебічне забезпечення інтересів людства та сприяння його прагненню жити в злагоді та творити в гармонії із соціальним середовищем, соціальними цінностями та природою. Виходячи з цього підходу, Україні необхідно забезпечити узгоджену політику гуманітарного розвитку, достатню для виконання завдання модернізації суспільства відповідно до європейських тенденцій та національних пріоритетів [1]. Гуманітарний розвиток в Україні у період воєнного часу – це процес удосконалення суспільства шляхом задоволення потреб людини в усіх сферах суспільного життя, створення умов для максимального використання творчого та продуктивного потенціалу, а також досягнення самореалізації відповідно до духовних і матеріальних можливостей кожної особистості, потреби та інтереси. На економічному рівні гуманітарний розвиток означає збільшення частки інтелектуальних продуктів у національних продуктах, утверджуючи інновації як домінуючий спосіб економічної поведінки. На рівні суспільства гуманітарний розвиток означає створення умов для повної реалізації потенціалу людини, як основного національного ресурсу. Відповідно до цього підходу має бути розроблена політика щодо освіти, професійного розвитку, охорони здоров'я та можливостей соціального захисту. Метою концепції гуманітарного розвитку є визначення принципів та пріоритетів, беручи соціально-економічну та соціально-культурну основу гуманітарного розвитку в Україні, як необхідну передумову реалізації потенціалу кожного громадянина, забезпечення життєспроможності країни у воєнний час [3].

Потрібно виділити основні принципи гуманітарного розвитку України у воєнний період, якими являються:

- людиноцентризм як система поглядів, що визначає розкриття можливостей людини як критерію оцінки ефективності держави та зрілості державних інституцій, визнання невід’ємних прав кожної особистості, вільний розвиток особистості та реалізація всіх її здібностей;

- забезпечення реальності прав і свобод людини і громадянина, у тому числі гендерної рівності;

- гарантування рівності громадян перед законом; створення рівних можливостей для гармонійного розвитку особистості, забезпечення справедливості та забезпечення належної якості життя незалежно від статі, релігії, етнічної приналежності, регіону проживання, надання можливості громадянам підвищити свій соціальний статус, у тому числі підвищити рівень освіти та професійної кваліфікації;

- розширення вільного простору, утвердження людської гідності, розкриття комунікаційного потенціалу української культури, що є єдиним шляхом формування національної самосвідомості та соціалізації особистості, досягнення високих соціальних стандартів шляхом створення умов для всебічного та гармонійного розвитку особистості, поєднання людського потенціалу та природи; довкілля, підтримка сім’ї та сприяння народжуваності, формування нової якості життя громадян України, формування суспільства знань, можливостей для знань та їх практичного застосування буде важливим засобом самореалізації та розвитку особистості, ключовим фактором прискореного розвитку [2].

Основним напрямком гуманітарного розвитку в Україні є цілеспрямоване формування нової якості життя громадян у цей непростий час. Можемо наголосити, що не так давно Кабінет Міністрів України доручив Міністерству соціальної політики відкрити спеціальний рахунок для надходження коштів у національній та іноземній валюті у вигляді благодійних пожертв, гуманітарної допомоги, грантів та подарунків від фізичних та юридичних осіб, резидентів та нерезидентів. А стосовно наказу, ми можемо побачити, що МОЗ задля вирішення питань стосовно гуманітарного розвитку й функціонування на період війни уповноважив державну установу «Центр громадського здоров’я Міністерства охорони здоров’я України» на отримання лікарських засобів, медичних виробів, витратних матеріалів, медичного обладнання, засобів індивідуального захисту та інших товарів, необхідних для належного забезпечення сфери охорони здоров’я в умовах воєнного стану.

Тож, роблячи висновок з вищесказаного потрібно зазначити, що аби гарантувати гуманітарний розвиток, необхідно реформувати законодавчу базу відповідно до нової ситуації національного розвитку, включаючи вдосконалення правової бази соціально-економічних перетворень, збалансоване вирішення проблем соціально-економічного розвитку країни.

---

1. «Виклики та загрози гуманітарній безпеці Української Держави», наук.експерт. матеріали за загальною ред. С.І. Злорука. К НІСД, 2015, 104 с.

2. Горлинський В.В. «Духовно-релігійний чинник у системі соціальної безпеки України». Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках, № 2(22), 137-142. // - URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/29>

3. Карлова ВВ. «Державотворчий потенціал національної самосвідомості»,

Анастасія УЛЬЯНЧЕНКО
курсант ФПФПД

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:
Володимир ТИМОФЄЄВ
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

МОВНІ ПРОЦЕСИ У СУСПІЛЬСТВІ ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Нині у світі дедалі актуальнішими стають проблеми взаємодії мови та суспільства. На сьогодні, особливо актуальним є визначення ролі мови під час російсько-української війни. Мовні процеси мають неабияке значення у процесі державотворення в умовах війни.

На сьогоднішній день мова не просто відображає світ людини та її культуру. Найважливіша функція мови полягає в тому, що вона зберігає культуру і передає її з покоління до покоління. Саме тому мова грає таку значну, щоб не сказати вирішальну роль у формуванні особистості, національного характеру, народу, нації. Крім цього, мова відображає менталітет народу. Те, що властиве тій чи іншій національності, неодмінно позначиться і мовою.

Мова не лише зберігає культурну спадщину, а й відображає всі зміни, що відбуваються у житті його народу. Саме у мові народу зберігається вся його самобутність та історія. За тим, до якого слова було винайдено найбільше синонімів, можна сказати, що за слово було для них найважливішим, наприклад, кожна епоха у житті народу створювала ще більше нових слів, які, своєю чергою, накладали певний відбиток на літературу та мистецтво [1].

Якщо запитати деяких російських націоналістів, українська – це зовсім не мова. У 1863 році міністр внутрішніх справ Росії Петро Валусєв заявив, що «окремої української мови («малоросійської») ніколи не було, не існує і не буде». За іншою цитатою, приписуваною царю Миколі II, «Української мови немає, є лише малописьменні селяни, які говорять малоросійською». Але в лінгвістичній історії українська та російська виникли як різні мови зі спільної вихідної мови, якою розмовляли близько 500 року нашої ери, яку лінгвісти

називають «праслов'янською» [2].

Однією з головних мелодій путінської пропаганди завжди була думка про те, що українська мова є штучним діалектом російської. Незважаючи на своє давнє коріння, ця теза переслідувала Україну протягом усієї історії.

Мовні утиски сторіччями були одним із головних інструментів боротьби Росії проти України. З моменту приєднання праукраїнської держави — Гетьманщини — до проторосійського Московського царства вона неодноразово зазнавала утисків і заборон у різних російських державних утвореннях. В СРСР Сталін знищував мовознавців, які відходили від концепції тотальної асиміляції з батьківщиною. Натомість на українських землях силоміць нав'язували російську мову [3].

Як наслідок, після того, як Радянський Союз розпався і Україна проголосила незалежність у серпні 1991 року, багато українців, особливо на сході країни, продовжували щодня говорити російською. Через покоління це дозволило Путіну виправдати своє вторгнення в Україну в 2014 році, наполягаючи на тому, що він «захищає російськомовних», яких він завжди називав «російськими». Але президент Росії проігнорував простий факт: українська є єдиною державною мовою в нашій країні. Тепер Путін знову вторгся в Україну, цього разу в більш широкому масштабі, він стикається з несподіваними викликами.

В українському суспільному житті побоювання щодо примату російської чи української раніше призводили до конфліктів. У 2020 році відбулися гарячі дебати та протести щодо законопроекту, який скасовує положення про те, щоб 80% навчання в школі відбувалося українською мовою [4].

Зрештою, майже всі в Україні знають як російську (незважаючи на незначні винятки на заході), так і українську (незважаючи на незначні винятки на сході) досконало. Українська – мова освіти, кіно та розваг, її використовують у церквах, на телебаченні; коротше кажучи, вона є скрізь – тим більше останніми тижнями.

Цей відхід від російської мови ускладнив життя таємним російським силам безпеки. Це також ще раз довело, що Путін недооцінив Україну. Він очікував, що наша країна вклониться перед російським наступом. Він також не зміг визнати, що, незважаючи на його хибну історію, між Україною та Росією є деякі ключові відмінності, не в останню чергу в мові, яку ми використовуємо.

Відомо, що саме конфлікт ідентичностей лежить в основі нинішньої українсько-російської війни. І суть цього конфлікту полягає в тому, що росіяни не визначають права України на існування як окремої держави, оскільки не вважають українців окремою нацією [5].

Однак, під час повномасштабної війни, започаткованої Росією проти України, українська мова — не лише ознака національної ідентичності та показник громадянської позиції, а й інструмент боротьби з ворогом. Захищати свою країну від агресора можна не лише зброєю, а й словом.

Розвиваючи шаблонний наратив про «братські народи», сучасні російські політики й надалі роблять абсурдні заяви, мовляв, українська мова — штучна та примусово насаджена. Однією з головних цілей війни Росії проти України

нібито мав стати захист прав російськомовних. Майже за перші кілька тижнів після її початку соціологи фіксують небувале згуртування українців навколо захисту української мови. Що в цій ситуації чекає російська мова і як почувуються її носії в Україні?

Отже, практично всі українці знають і розуміють російську мову, а росіяни українську – ні. Незнання російськими військовими та диверсантами української мови – дієвий спосіб їх виявити. Збройні сили України офіційно повідомили, що українські військові спілкуються виключно українською, навіть неідеальною.

У соцмережах є безліч відео як українські військові, бійці територіальної оборони чи місцеві жителі перевіряють підозрілих осіб за допомогою українських слів чи висловлювань. Слово «паляниця» вже стало одним із мовних символів цієї війни: росіяни просто не можуть його правильно вимовити, а їхні медіа перекладають його як «клубника».

Сьогодні поширена в Україні легенда свідчить, що чимало російських диверсантів було викрито на блокпостах Збройних Сил саме тому, що не зуміли вимовити слово «паляниця» правильно. Мовляв, навіть російськомовні українці, якщо напружаться, то вимовити його можуть, а от росіяни – нізащо.

Секрет «паляниці» полягає в тому, що український звук «и» абсолютно відрізняється від російського. Він формується у зовсім іншій частині мовного апарату, і навіть у транскрипції позначається іншим значком. А м'який звук Ц – це давня відмінність української від решти слов'янських мов. Коли ці два фактори накладаються один на одного, то для людей, які не є носіями української, починаються великі проблеми.

Проте серед українців завжди було чимало людей, які вважають, що ні використання української у побуті, ні вміння правильно вимовити слово «паляниця» не є самодостатніми ознаками патріотизму чи любові до України.

Сьогодні свідоме використання української мови – це демонстрація громадянином лояльності до Української держави, своєї національної свідомості та самоідентифікації з українською нацією. Натомість, відмова від використання української в публічному просторі є свідченням несформованої чи іншої самоідентифікації. Громадяни, що зухвало демонструють неукраїнську самоідентифікацію та нелояльність до української мови, ніколи не будуть лояльні й до самої України, як національної держави.

Вже зараз ці тренди можна побачити у соцмережах. Десятки, якщо не сотні відомих людей, телеведучих, блогерів, які до цього часу публікували контент російською, перейшли на українську.

Отже, українська мова у всьому світі тепер асоціюється із опором, сміливістю, єдністю та свободою, у той час, коли російська – мова країни-агресора. Російськомовні українці ще до початку війни активно переходили на українську і продовжують це робити. Так вони висловлюють свою позицію проти агресора. Російську мову українці зараз використовують для того, щоб звернутися до ворога та деморалізувати його.

Таким чином, Україна має довгу історію глибоких мовних конфліктів. Уявлення про несправедливість та порушення мовних прав неодноразово

виникають як у російськомовних, так і серед носіїв україномовних. Мова є однією з найбільш чутливих точок протистояння в країні. Крім того, неправильне управління мовною політикою в воєнний час здатне утворити розрив між населенням. Зараз — історичний шанс для України назавжди позбутися будь-яких культурних зв'язків із Росією. Знати та берегти свою рідну мову — ось єдиний спосіб назавжди зберегти безсмертя свого народу, його силу та велич.

1. Ажнюк Б. М. Мовна політика: Україна і світ: Монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 420 с.
2. Казакевич О. Валуєвський циркуляр 1863 року. // - URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2013/40/articles/11.pdf> (дата звернення 16.05.2022).
3. Танцюра В. І. Сталін і Україна. Вісн. Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2003. №603. Історія України. Вип. 6. С. 150-154.
4. «Мова має значення»: під Радою протестують проти мовного закону Бужанського URL: <https://nzi.theukrainians.org/mova-maye-znachennya.html> (дата звернення 16.05.2022).
5. Путін – Бушу: «Україна – не держава» URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2008/04/7/3410762> (дата звернення 16.05.2022).
6. Пароль «Паляниця». Що відбувається з російською мовою в Україні URL: <https://www.bbc.com> (дата звернення 16.05.2022).

Іван УСЕНКО

студент навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

А. КОРЕНЕВ

к.ю.н., доцент кафедри загальноправових
дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ І СЛОВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Історія розвитку людства свідчить про те, що знаходження людиною прав і свобод, розширення їх номенклатури завжди ставали ареною гострих зіткнень між індивідом і державою. Добровільно й активно надавати соціальні блага і політичні свободи держава не прагнула ніколи. Всі нині існуючі права людини, закріплені в міжнародних документах, конституціях, законодавстві, були вистраждані і відвойовані людством. Історія показує, що ця битва ще не закінчена, що новим поколінням потрібно знову і знову захищати свої права. В

повній мірі права можуть бути забезпечені і захищені у демократичній, соціальній, правовій державі.

Відповідно до ст.34 Конституції України: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.» [1].

Правові механізми реалізації громадянами права на інформацію деталізовані як в законах України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», так і в інших нормативно-правових актах. Водночас здійснення функції парламентського контролю за додержанням цього конституційного права, постійний моніторинг та відповідне реагування на порушення свідчать, що існують неоднозначні та суперечливі правові положення у перелічених законах, прогалини, які породжують неоднакове їх правозастосування як запитувачами інформації, так і її розпорядниками. [3 с.4].

Інформаційно-просвітницька робота також є недругорядною в питаннях забезпечення доступу громадян до інформації, уникнення проблемних ситуацій, які в результаті можуть призводити до порушення згаданого права та настання відповідальності.

Право на доступ до публічної інформації напряму пов'язане з участю суспільства у процесі прийняття рішень в державі, сприяє прозорості органів державного управління, боротьбі з корупцією, є важливим компонентом належного врядування та показником демократичності та плюралізму у суспільстві. Забезпечення права на доступ до інформації нерозривно пов'язане із правом на свободу слова, яке гарантується на конституційному рівні та визначається у засадничих міжнародних документах. Стаття 34 Конституції України визнає право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, наголошуючи, що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або іншим способом – на свій вибір. Водночас вона передбачає й можливість обмеження права на свободу вираження на підставі закону в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Стаття 15 Конституції забороняє цензуру, а стаття 50 гарантує право вільного доступу та поширення інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту та не дозволяє її засекречувати.

Зокрема, стаття 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні

права надає кожній людині право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів, а також право на їх вільне вираження. Це право охоплює свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір. Одним із основних нормативно-правових актів, які регулюють відносини, пов'язані з отриманням публічної інформації в Україні, є Закон України «Про доступ до публічної інформації». Він дає визначення публічної інформації, встановлює порядок її отримання, зокрема й порядок та підстави обмеження доступу до неї, окреслює коло запитувачів та розпорядників, обов'язки останніх, порядок оформлення запитів та строків їх розгляду, підстави відмови та відстрочки в задоволенні запитів, порядок оскарження правопорушень у сфері доступу до публічної інформації. Окрім зазначеного базового закону, окремі питання доступу до публічної інформації врегульовано низкою інших нормативно-правових актів. Зокрема, стаття 7 Закону України «Про інформацію» гарантує рівні права і можливості доступу до інформації всіх суб'єктів інформаційних відносин та надає право вільного вибору форм і джерел одержання інформації, а частина четверта статті 21 цього закону – містить перелік відомостей, доступ до яких не підлягає обмеженню. Стаття 47 Закону України «Про запобігання корупції» регулює порядок доступу до декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, визначаючи одночасно склад відомостей, які повинні оприлюднюватись та тих, опублікування яких заборонене. Стаття 5 Закону України «Про захист персональних даних» містить положення про те, що персональні дані, які стосуються здійснення особою, уповноваженою на виконання функцій 18 держави або місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень, не належать до конфіденційної інформації, а персональні дані, зазначені у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, оформленій за формою, визначеною відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», – не належать до інформації з обмеженим доступом, крім відомостей, визначених цим самим законом. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» визначає умови та порядок забезпечення доступу до інформації про використання публічних коштів, встановлює зобов'язання оприлюднювати відповідні відомості на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів.

Крім того, існує чимало спеціальних законів, які тією чи іншою мірою врегульовують певні питання доступу до публічної інформації, а також тих, які регулюють суміжні сфери інформаційних відносин [3 с.15-19]. Системні проблеми у сфері забезпечення та реалізації прав людини і основоположних свобод, відсутність або неефективність механізмів їх захисту зумовили необхідність підготовки «Національної стратегії у сфері прав людини». Перша в історії України «Національна стратегія у сфері прав людини» була затверджена указом президента Петра Порошенка 25 серпня 2015 року.

Отже, існують різні Види гарантій основних прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах, і тому людина повинна мати можливість

вільно обрати спосіб захисту своїх порушених прав. При цьому вони повинні бути впевнені в тому, що держава гарантує рівну можливість для будь-якого, незалежно від віри, раси, місця проживання, віку і статі, скористатися цими способами захисту. В іншому випадку прагнення сучасної держави до демократії, законності, свободи, рівності, гуманізму, правової держави, виражене в конституційних нормах і принципах, залишиться лише декларацією про наміри.

1. Гречко О. О. Принцип єдності та цілісності державної території як гарантія унітарного характеру української держави. *Право і Безпека*. 2014. №4. С. 12-16.

2. Бабій О. Г. Суверенітет в умовах членства держави в Європейському Союзі: проблеми визначення. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. Наук. Ст. за матеріалами I Харк. Міжнар.-прав. Читань, присвяч. Пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. Харків, 2015. С. 34–37.*

3. Петришин О. В. Державний суверенітет. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. 100 с.

4. Горбулін В. П., Власюк О. С., Кононенко С. В. Російсько-українська війна в термінах теорії реалізму. *Суспільно-політичні процеси*. 2016. Вип. 2. С. 70- 96.

5. Чирков О. А. Крок на шляху подолання російської агресії Російська окупація і деокупація України. *Історія, сучасні загрози та виклики сьогодення : матеріали Всеукр. Наук.-практ. Конф. Київ, 2*

Владислав ФІЛІМОНОВ

курсант 3-го курсу ННП ПФПП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Анатолій НАТОЧІЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ – «ЗА» ТА «ПРОТИ»

В першій половині дня, 23 лютого 2022 року, Верховною Радою України було ухвалено законопроект №5708, під назвою «Про право на цивільну вогнепальну зброю», але варто зазначити, що тільки в першому читанні. На думку законодавчої влади, в певній мірі, легалізація вогнепальної зброї в нашій країні не тільки лібералізує обіг цивільної зброї в Україні, а й одночасно посилює відповідальність за незаконне її використання. Варто розібрати питання, чи насправді все так добре, або ж це рішення може призвести до негативних наслідків для безпеки в середині нашої країни[1].

Проаналізувавши проект закону, в першу чергу, щоб контролювати володіння зброєю певними особами, буде створений Єдиний державний реєстр цивільної зброї (далі – ЄДРЦЗ). Зарегламентований він в статті 10 законопроекту. Без внесення відомостей до ЄДРЦЗ буде заборонено будь-яке придбання вогнепальної зброї, а тим більше її застосування, та в разі порушення, особа буде притягнена до кримінальної відповідальності. Відповідати за внесення відомостей до даного реєстру Міністерство Внутрішніх Справ України.

Для внесення в ЄДРЦЗ особа повинна володіти правами на володіння зброї, таке право можуть отримати всі дієспособні громадяни України, а також іноземці, які постійно проживають на території країни. Під дієспособними розуміється – особи, що пройшли певний медичний огляд. Також варто зазначити, що право на володіння вогнепальною зброєю не буде видаватися особі на все життя, перше посвідчення буде дійсне 3 роки, після чого його потрібно буде продовжувати, при цьому підтверджуючи це право, кожні 5 років. В даному випадку можна провести аналогію з правом керувати транспортним засобом певної категорії, процедура являється схожою.

На перший погляд, тема легалізації вогнепальної зброї здається дуже неоднозначною, та навіть визиває сумніви, але потрібно проаналізувати ширше це питання.

По-перше, не випадково цей законопроект був ухвалений напередодні повномасштабного вторгнення Російської Федерації до нашої країни. Вагомою перевагою країни, в якій легалізовані зброя, є обороноздатність. В підтвердження цьому можна процитувати слова Міністра оборони України Резнікова Олексія Юрійовича: «Коли потенційний недоброзичливець буде знати, що в руках українців законно знаходиться якась кількість коротких стволів та іншої зброї, це додатковий фактор задуматися: яка ціна буде в цій агресії?»[2]. Після ситуації в країні на теперішній час, цей фактор може значимо вплинути до вступу закону в силу.

По-друге, аналізуючи статистику вбивств вогнепальною зброєю в країнах, де така зброя легалізована, можна побачити, що ситуація, в більшій мірі, контрольована, ніж в країнах, де вогнепальна зброя заборонена. Так виходить, тому, що в країнах з легалізацією більшість зброї внесено в реєстр, тому потенційний злочинець добре подумає, перед тим, як вчинити кримінальне правопорушення за допомогою зброї, яку він же сам, і купив, і зареєстрував.

По-третє, за допомогою реєстрації зброї, правоохоронці зможуть швидше знаходити та розкривати злочини, які вчинені за допомогою вогнепальної зброї, адже всю інформацію про осіб, які мають право володіння зброєю, буде дуже легко знайти.

Із недоліків та того, що потрібно буде зазначити в майбутньому законі є уточнення з приводу скритного носіння зброї. Вважаю доречним заборонити носіння зброї, коли це є несподіваним для оточуючих – люди повинні бачити, що особа озброєна[3, с.113].

Також потрібно внести перелік місць, куди прохід з вогнепальною зброєю

буде суворо заборонений (наприклад, школа або ж лікарня) та запровадити дуже серйозні санкції проти тих, хто не виконує такі заборони.

В цілому, законопроект є, напевно, переломним, та згодом може понести великі зміни в життя країни, їх більшість, в цілому, може призвести тільки до укріплення країни зсередини та лібералізації. Нічого поганого такий закон принести суспільству не може, адже зміниться тільки те, що більшість вогнепальної зброї в країні стане контролюватися державними органами, злочинність зменшиться, а вміння громадян країни вправно володіти, або ж хоча б орієнтуватися в вогнепальній зброї, підніме обороноздатність країни. Тому можна зробити висновок, що такий закон в нашій країні буде цілком доречним.

1. Офіційний сайт Верховної Ради України URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896.html> (дата звернення: 25.04.2022).

2. Стаття Укринформ [Електронний ресурс] URL: – <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/3406062-reznikov-zaavil-cto-oruzie-v-ukraine-nuzno-legalizovat.html> (дата звернення: 25.04.2022).

3. Колосюк А. М. Легалізація зброї як каталізатор розвитку соціальної відповідальності суспільства // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – No11(149). – с. 113.

Вадим ХАНЧИЧ

студент I курсу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Анатолій ЧЕРНЕНКО

доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін ДДУВС

к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕДУРА ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

3 вересня 2019 року на першому засіданні Верховної Ради України депутатами XI скликання були ухвалені зміни до статті 80 Конституції України, яка гарантувала депутатську недоторканість, скасувавши її. Задля реалізації цих змін Верховна Рада України прийняла Закон № 388-ІХ від 18.12.2019 р., яким було запропоновано особливий порядок притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності.

Фактично ці зміни дали новий поштовх щодо вивчення проблематики порядку притягнення до кримінальної відповідальності народних депутатів України, а також постало питання необхідності дослідження відповідності принципів правої держави та демократичного суспільства, завдань і принципів

кримінального судочинства у цьому контексті.

Розглянемо більш детально як змінилась кримінальна процедура щодо народних депутатів із прийняттям Закону № 388-IX від 18.12.2019 р (далі – Закон).

Даний Закон передбачає та зберігає особливий порядок кримінального провадження щодо народних депутатів України і додатково акцентує увагу на ролі Генерального прокурора у прийнятті рішення про дозвіл на притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності [1]. Зокрема, відповідно до ст. 482-2 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення народним депутатом України, вносяться до ЄРДР виключно Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора) у порядку, встановленому КПК; він же підписує та вручає повідомлення про підозру та погоджує усі клопотання, розгляд яких віднесено до компетенції слідчого судді [3].

Оновлену кримінальну процедуру щодо народних депутатів можна розглядати у декількох аспектах, а саме:

А) Організаційно-процесуальний аспект

Відповідними змінами до КПК передбачається, що на відміну від звичайної «автоматичної» процедури реєстрації заяв про злочин, гарантією реалізації якої є п.1 ч.1 ст.303 КПК, внесення відомостей до ЄРДР щодо вчинення кримінального правопорушення народним депутатом України повинен займатись виключно Генеральний прокурор, або особа, яка виконує обов'язки Генерального прокурора. На думку розробників законопроекту, таким чином це позбавить безпідставне кримінальне переслідування народного депутата України та гарантуватиме безперешкодне здійснення депутатської діяльності. Проте, деякі науковці, зокрема Є. Крапивін, припускають, що роль «Генпрокурора-реєстратора» не мають під собою нічого важливого, окрім як можливість Генерального прокурора «бути в курсі справ» [2]. Тобто, можна побачити, що даний аспект залишається доволі спірним між законодавцями та науковцями. На наш погляд, думка Є. Крапивіна є слушною та цілковито узгоджується із засадами кримінального процесу законності та рівності перед законом та судом.

Б) Аналогія законодавства

Внесення відомостей до ЄРДР Генпрокурором є не новиною та вже відоме вітчизняному процесуальному законодавству. Так, ст. 480-1, якою доповнено КПК 07.06.2018р. Законом № 2447-VIII, котрий вносив зміни до вказаної статті, було передбачено, що відомості, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення суддею Вищого антикорупційного суду, вносяться до ЄРДР Генеральним прокурором. Однак, на момент прийняття Закону та ЗУ «Про ВАСУ» вказана норма не викликала у науковій спільноті додаткової уваги і зацікавлення. Тож, ст. 482-2 є екстраполяцією раніше доповненої до КПК ст. 480-1. Однак, як перша, так і друга стаття на практиці ще не апробовані.

В) Кримінальний процесуальний аспект

Частина 2 ст.482-2 КПК встановлює, що клопотання про застосування заходів, що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, розгляд яких віднесено до повноважень слідчого судді, крім застосування негласних слідчих (розшукових) дій, розглядаються за обов'язкової участі народного депутата України. Слідчий суддя зобов'язаний завчасно повідомити народного депутата України про розгляд зазначеного клопотання, крім клопотання про застосування негласних слідчих (розшукових) дій або обшуку. В той же час роль Генерального прокурора нікуди не зникає, оскільки він має погодити всі клопотання сторони обвинувачення до слідчого судді. Це додатково наголошує на його особистій професійній та політичній відповідальності [3].

Щодо критики, яка переслідує ці нововведення:

– погодження усіх клопотань до слідчого судді Генпрокурором – де-факто, це скує незалежність прокурора у самостійному визначенні тактики розслідування через необхідність погодження будь-яких кроків з Генпрокурором. Побоювання пояснюються концентрацією усієї влади в руках однієї особи – Генпрокурора, а також ставлять під сумнів ефективність такої діяльності, оскільки Генпрокурор в силу своїх функціональних обов'язків достеменно може не знати всіх обставин справи та більше посилається на особисті погляди та мотиви. З іншої сторони, залучення усієї верхівки від прокурора до Генпрокурора виключить можливість спекулювання суспільною думкою в стилі «цар добрий, функціонери погані і зловживають за його спиною».

– участь депутата у розгляді клопотань щодо нього слідчим суддею – можна стверджувати, що в цьому випадку роль народного депутата суттєво виходить за рамки змагальності, а по своїй суті має лише його особистий вплив на слідчого суддю, який повинен ухвалити щодо нього певне рішення, і це дещо більше ніж того потрібно на досудовому розслідуванні. Тобто, запровадження у процедуру розгляду клопотань слідчим суддею обов'язкового учасника – народного депутата, на наш погляд, дещо обмежує роль слідчого судді, бо саме на нього покладається обов'язок здійснення судового контролю за обмеженням прав особи під час досудового розслідування. Однак, ці твердження можна розглядати як хибні, оскільки норми ст. 482-2 КПК у цьому відношенні є збалансованими, а саме абз. 4 ч. 2 даної статті передбачає: «якщо народний депутат України без поважної причини не прибув на судове засідання або не повідомив про причини своєї відсутності, таке клопотання може розглядатися без участі народного депутата України».

Отже, можна стверджувати, що законодавець запровадив доволі складний процесуальний механізм щодо порядку притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, хоча метою таких змін була ліквідація депутатської недоторканності. Однак, з огляду на неоднозначну крику з боку як науковців так і правників, складно дати позитивну чи негативну оцінку даному нововведенню, потрібен глибокий та багатоаспектний науковий аналіз, включаючи практичну складову. У цьому вбачаємо подальший напрямок наукового дослідження.

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою приведення у відповідність із Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України»» від 18.12.2019 № 388-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 17. Ст.102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-20#Text>

2. Крапивін Є. Ігри в недоторканність: депутати бунтують. URL: https://ukr.lb.ua/blog/evgen_krapuvin/441064_igri_nedotorkannist_deputati.html

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. Ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Катерина ХМЕЛЕНКО

студентка навчально-наукового інститут
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Лариса НАЛИВАЙКО

проректор,
доктор юридичних наук,
професор кафедри загальнопрправових
дисциплін
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

УЧАСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ПРОЦЕСІ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ (ДЕРАДЯНІЗАЦІЇ) ТА ДЕРУСИФІКАЦІЇ ТОПОНІМІВ

Територіальна громада – це первинний елемент системи місцевого самоврядування. Саме громадяни України, користуючись своїм конституційним правом здійснення влади через органи місцевого самоврядування, можуть брати участь у прийнятті рішень про зміну географічних назв. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України суттєво вплинуло на світогляд українців та процеси у державі, що відображається на рішеннях і діях державної та муніципальної влади. Так, зовсім нещодавно розпочався новий етап перейменування населених пунктів та їх елементів (вулиць, провулків, бульварів тощо) у рамках політики дерусифікації.

Проводячи історичні паралелі, ми повертаємося до 90-х років минулого століття, адже на думку науковиці С.Ковтюх, після отримання Україною незалежності у 1991 році, розпочався перший етап зміни топонімів, у

більшості випадків це було перейменування саме населених пунктів та їх елементів. У цілому станом на 2012 рік було перейменовано 463 населені пункти на території усієї країни [1]. Другий етап перейменування розпочався після Революції Гідності. Події 2013-2014 років вплинули на переосмислення населенням комуністичної спадщини, залишеної після розпаду Радянського Союзу. 20 травня 2015 року Верховна Рада України ухвалила низку декомунізаційних законів, що стало офіційним початком нової хвилі перейменування географічних об'єктів. Один із Законів – “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”, засуджує комуністичний та націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими в Україні, визначає правові основи заборони пропаганди їх символіки та встановлює порядок ліквідації символів комуністичного тоталітарного режиму [2]. Відповідно до нього, символікою комуністичного тоталітарного режиму можуть бути назви областей, районів, населених пунктів, вулиць та ін.

Участь територіальної громади у процесі зміни топонімів регулює Закон України “Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій” №17 від 24 травня 2012 року, Постановою Кабінету Міністрів № 989 від 24 жовтня 2012 року. Пояснимо, що у Законі України №17 від 24 травня 2012 року під об'єктами права власності також розуміються вулиці, бульвари, майдани, мости тощо. Додамо, що відповідно до чинного законодавства, об'єктам права власності можна надавати імена тих фізичних осіб, що вважаються померлими.

Згідно з п.6 ч.1 ст.7 Закону України “Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій” подання про присвоєння імені фізичної особи, ювілейної та святкової дати, назви і дати історичної події юридичним особам, майно яких перебуває у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, та об'єктам права власності, які за ними закріплені, подається сільським, селищним, міським головою [3]. Зміна географічної назви зможе відбутися лише після громадського обговорення, що передбачено ст.3 вищезгаданого закону.

Для того, щоб провести громадське обговорення із залучення членів територіальної громади (фізичних, юридичних осіб, громадських об'єднань), що можуть подавати пропозиції чи зауваження, окрім анонімних, організатори обговорення розміщують інформацію про питання, форму та дату обговорення на своєму офіційному веб-сайті. Громадське обговорення, під час якого територіальна громада безпосередньо обговорює нагальні питання з депутатами чи службовцями органів муніципальної влади має назву громадське слухання, відповідно до ст.13 Закону України “Про місцеве самоврядування”. Під час проведення громадського слухання обов'язково ведеться протокол, пропозиції чи зауваження громадськості реєструються, а протягом 14 днів після обговорення організатор обговорення готує звіт, у якому також міститься узагальнений аналіз офіційно зафіксованих думок та позицій членів

територіальної громади.

Наведемо приклад реальної практики участі громадськості у процесі дерадянізації топонімів у містах України до 2022 року. На офіційному веб-сайті міста Славута розміщена інформація, що 10 червня 2021 року у населеному пункті відбулося громадське обговорення у форматах електронної консультації, інтернет-конференції та громадського слухання стосовно дерадянізації назв деяких вулиць та провулків [4]. Під час слухання від 44 містян надійшло 7 пропозицій, у тому числі про перейменування вул. Зої Космодем'янської на вул. Володимира Кочубея, вул. Воїнів інтернаціоналістів на вул. Воєнної/Військової чи Солдатської слави. Уповноважений законодавством суб'єкт протягом 14 днів з дня громадського обговорення розмістив узагальнений аналіз пропозицій, що надійшли, на своєму офіційному сайті. Робимо висновок, що Славутська міська рада дотрималася норм Порядку проведення громадського обговорення під час розгляду питань про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій.

Процес третьої хвилі перейменувань розпочався зовсім нещодавно в умовах воєнного стану, однак вже деякі територіальні громади долучаються до зміни топонімів, що асоціюються з країною-ворогом та радянським минулим. Так, 02 травня 2022 року Комарнівська міська рада (Львівська область) оголосила про початок громадських обговорень щодо перейменування вулиці Жовтнева в с. Мости та вул. Колгоспна в с. Лівчиці [5]. Задля забезпечення безпеки громадян під час воєнних дій міська рада створила відповідні умови для подання пропозицій від членів територіальної громади у електронному форматі.

Зазначимо, що навіть в умовах російсько-української війни слід обов'язково дотримуватися конституційних принципів та норм законодавства України, аби продовжувати будувати правову демократичну державу, забезпечувати права та свободи людини і громадянина.

Отже, невід'ємне право українців здійснювати владу через органи місцевого самоврядування є конституційно закріпленим, тому члени територіальної громади впливають на процес дерадянізації та дерусифікації топонімів шляхом подання пропозицій чи зауважень на громадському обговоренні, а обов'язком місцевих рад у забезпеченні цього права громадян є реєстрування ініціатив та їх розгляд на офіційному рівні, що передбачено Постановою Кабінету Міністрів № 989 від 24 жовтня 2012 року та Законом України №17 від 24 травня 2012 року. Перші етапи перейменувань стосувалися переосмислення саме комуністичної спадщини, проте новий етап поєднує ознаки дерадянізації та дерусифікації, адже саме повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України вплинуло на свідомість громадян.

---

1. Ковтюх С. Соціономастичні аспекти перейменовувальних процесів в Україні. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Тернопіль, 2017. 160–165 с.

2. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 09 квітня 2015 року № 26. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

3. Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій: Закон України від 24 травня 2012 року № 17. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4865-17#Text>

4. У Славуті відбулися громадські слухання з питання перейменування вулиць та провулків. URL: https://slavuta-mvk.gov.ua/archives/34728?fbclid=IwAR2TxxMO8TkFMUm2MeZQErmm1BF81_TlZ6hUqUTB-QIZJg-VqrWGWUVUqVw

5. Громадські обговорення щодо перейменування вулиць. URL: <https://komrada.gov.ua/news/1651762683/>

Артур ЧЕРНЯВСЬКИЙ

курсант 2-курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна БОРИСЕНКО

викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Протягом останніх років в Україні є досить актуальною тема обігу вогнепальної зброї. Ще в 2005 році почали з'являтися перші законопроекти на тему володіння вогнепальною зброєю. По мірі загострення напруженості у відносинах між Україною та Російською Федерацією, 23 лютого 2022 Верховною радою України було прийнято за основу проект Закону №5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю». Оскільки, наступного дня після прийняття за основу зазначеного проекту Закону Російська Федерація розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну, даний закон не встиг пройти всі читання. Та й за своїм змістом він вже не відповідає умовам воєнного стану.

На сьогоднішній день, питання обігу вогнепальної зброї серед цивільного населення врегульовано Законом України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 № 2114-IX [1]. Цей Закон набрав

законної сили 07.03.2022.

Відповідно до положень зазначеного Закону цивільні особи мають можливість отримувати вогнепальну зброю та боєприпаси для участі у відсіч або стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав. Крім того, для цих цілей громадяни України отримали право використовувати власну преміальну, спортивну, мисливську зброю та боєприпаси до неї.

Також Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» звільнив цивільних осіб від відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України. Слід відмітити, що зазначене положення, враховуючи пряму дію норм ст. 58 Конституції України, має зворотню дію в часі. Тобто розповсюджується на правовідносини, що виникли до набрання зазначеним законом законної сили. Тому, якщо хтось із цивільних осіб застосувавши власну вогнепальну зброю завдав шкоди особі, яка здійснює збройну агресію проти України до 07 березня 2022 року, вона не нестиме за це відповідальності.

В розумінні Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» до цивільних осіб відносяться громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України. Разом з тим, Закон надає право на використання власної вогнепальної зброї лише громадянам України, а от іноземці та особи без громадянства можуть розраховувати лише на отримання зброї, що є у державній власності.

Детальний перелік осіб, яким видача зброї не здійснюється наведений в Порядку отримання вогнепальної зброї та боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав затвердженому наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.03.2022 р. № 175 [2] та наказі Міністерства внутрішніх справ України «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» від 01.03.2022 №170 [3]. Відповідно до зазначених нормативних актів, вогнепальна зброя не видається:

- неповнолітнім особам;
- недієздатним або обмежено дієздатним особам;
- підозрюваним у скоєнні кримінального правопорушення;
- особам, які вчинили тяжкий або особливо тяжкий злочин;
- особам, судимість яких не знята, або не погашена;
- особам, у яких зброю було вилучено або тимчасово вилучено менше року тому;
  - особам, які керують транспортними засобами чи судном у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом наркотичних засобів, що знижують їх увагу та швидкість реакції;
  - особам, які вчинили домашнє насильство;
  - систематичним правопорушникам – особам, які протягом року два і більше разів притягалися до адміністративної відповідальності за порушення громадського порядку, порушення, пов'язані зі зброєю, боєприпасами, а також наркотичними засобами чи психотропними речовинами.

Аналіз положень Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» дає підстави виокремити два види вогнепальної зброї, яку громадяни можуть використовувати:

1) власна зброя (нагородна, спортивна зброя, мисливська нарізна, гладкоствольна або комбінована) та боєприпаси до неї;

2) державна зброя та боєприпаси до неї, які цивільні особи можуть отримати.

Про використання інших видів зброї, таких як, наприклад, холодна зброя, гранати, вибухові пристрої та військова техніка, саморобні запальні та вибухові пристрої та засоби в Законі нічого не сказано.

Для досягнення максимальної ефективності, особи, які отримали зброю закріплюються за відповідними територіальними підрозділами Національної поліції та Територіальної оборони та залучаються до виконання завдань із оборони та охорони правопорядку. В свою чергу, особи, які використовують власну зброю не обов'язково повинні бути закріплені за відповідними територіальними підрозділами Національної поліції або Територіальної оборони і можуть використовувати її для самооборони та захисту життя і здоров'я інших осіб.

Досить актуальним сьогодні також є питання про випадки, коли цивільні особи можуть на законних підставах застосовувати вогнепальну зброю. Відповідь на це питання міститься в Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану затвердженею постановою кабінету міністрів України від 15.04.2022 №448.

Так, відповідно до пункту 4 зазначеного Порядку у період дії воєнного стану цивільні особи мають право застосовувати вогнепальну зброю для:

1) відбиття нападу або запобігання загрозі нападу на військові та/або цивільні об'єкти, що охороняються;

2) запобігання вчиненню та/або припинення протиправних дій чи діяльності осіб, причетних до збройної агресії;

3) звільнення захоплених військових та/або цивільних об'єктів або запобігання (перешкоджання) такому захопленню;

4) знищення зброї, бойової техніки, транспортних або технічних засобів, які перебувають у користуванні осіб, причетних до збройної агресії;

5) захисту цивільних осіб, військових та/або цивільних об'єктів від нападу;

6) запобігання та/або припинення діяльності, затримання, роззброєння або знешкодження осіб, причетних до збройної агресії;

7) припинення дій осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;

8) припинення дій осіб, які перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану;

9) відбиття нападу на осіб, залучених до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, або

інших осіб, у разі виникнення загрози їх життю чи здоров'ю [4].

В будь-якому випадку рішення про застосування зброї повинно приймається цивільними особами з урахуванням обстановки, вимог чинного законодавства та у тісній взаємодії з відповідними підрозділами Збройних Сил та/або Національної поліції.

Підсумовуючи, варто зазначити, що дозволити на законодавчому рівні цивільному населенню застосовувати вогнепальну зброю проти агресорів і не нести за це відповідальності в майбутньому є радикальним, проте вимушеним кроком. Таке рішення є відповіддю на прохання українського народу добровільно захищати Україну від агресора зі зброєю в руках. Щоденні обстріли з боку військових Російської Федерації українських міст, мирного населення, лікарень, дитячих та пологових будинків, масові вбивства, пограбування, зґвалтування та терор на тимчасово окупованих територіях лише підживлюють бажання цивільних осіб взяти до рук зброю, щоб захищати свою землю. У нинішніх умовах збройної агресії з боку найближчого північного сусіда заходи, що вживаються Президентом України та вищими органами державної влад є пропорційними, справедливими та дійсно необхідними для України.

---

1. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>.

2. Порядок отримання вогнепальної зброї та боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.03.2022 № 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22#Text>.

3. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.03.2022 №170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-22#Text>.

4. Порядок застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 №448 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#top>.

Тамара ЧУРІЛОВА
курсантка 1 курсу ФПФПД,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Артем ПЛАХОТНИЙ
підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Поліцейський – це громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу в поліції і має спеціальне звання поліції. Для виконання службових обов'язків іноді поліцейському необхідно застосовувати поліцейські заходи. Вони бувають превентивні та заходи примусу. Поліцейський може застосовувати тільки ті заходи, які визначені законом України. Заходи примусу зазначені в статті 42 Закону України «Про Національну поліцію».

Є три заходи примусу. Перший зазначено в статті 44 Закону України «Про Національну поліцію», застосування фізичного впливу або сили. Слід розуміти, що фізичний вплив це застосування будь-якої фізичної сили до правопорушника, метою є припинення протиправних дій. Тобто, якщо потрібно затримати особу, яка вчинила, або вчиняє, якесь правопорушення, ігнорує вимоги поліцейського, то він може застосовувати, наприклад, спеціальні прийоми боротьби. Після застосування фізичної сили поліцейському необхідно повідомити у письмовій формі свого керівника, а той вже зобов'язаний повідомити прокурора про те, що було завдано тілесних ушкоджень через застосування фізичної сили.

Для того, щоб забезпечувати публічний порядок, то поліцейський може застосовувати спеціальні засоби. Це є другим заходом примусу, який зазначено в статті 45 Закону України «Про Національну поліцію». Застосовувати він їх може лише у разі, коли пройшов відповідну спеціальну підготовку. Про застосування такого заходу примусу до особи також необхідно повідомити керівника. Правильне зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів визначені нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

І третій захід примусу, який є найбільш суворим, застосування вогнепальної зброї. Для застосування такого засобу теж необхідно пройти відповідну спеціальну підготовку. Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

- 1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку

загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Використовувати її він може для подання сигналу тривоги, виклику допоміжних сил, знешкодження тваринид, яка несе загрозу.

Застосовується поліцейських захід для досягнення певної мети, тобто, коли ввн досяг певну мету, то необхідно негайно зупинити застосування певного заходу. Обов'язково необхідно попередити особу, до якої застосовується захід примусу. Якщо це випадок, коли кожна хвилина важлива, є загроза життю і здоров'ю особи та/або поліцейського, то дозволяється застосовувати без попередження. Воно може бути зроблено голосом або через гучномовні установки, підсилювачі звуку. Якщо особи постраждали через застосування фізичного впливу, то поліцейський зобов'язаний надати невідкладну медичну допомогу. Застосовувати заходи примусу до жінок, які мають ознаки вагітності, осіб, які мають певні обмеження можливостей, а також які мають ознаки старості, категорично заборонено, але крім випадків вчинення цими особами групового або ж збройного нападу, який загрожує життю і здоров'ю іншим особам та/або поліцейського.

Під час воєнного стану є деякі зміни. Наприклад, для відбиття нападу, що загрожує життю та здоров'ю особи та/або поліцейського, або ж під час затримання особи, яка вчинила правопорушення, поліцейський може застосовувати будь-які підручні засоби. Також дозволяється застосовувати заходи примусу щодо осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України,

Без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43, частинами четвертою та п'ятою статті 45, а також частиною дев'ятою статті 46 Закону України «Про Національну поліцію».

---

1. Стаття 42, 43, 44, 45 та 46 Закону України «Про Національну поліцію»

2. ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану

Олена ШАЙДА

курсант 2-го курсу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та
процесу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВОЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ: УКРАЇНСЬКИЙ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІРИ

Постановка проблеми. Загальновідомий факт, що суб'єктами цивільного права є учасники цивільно-правових відносин, які наділені цивільною правоздатністю. Правоздатність є достатнім критерієм встановлення факту правового існування суб'єкта права. Визначається, як самодостатня категорія. У науці цивільного права завжди був великий інтерес до вивчення проблематики сутності та змісту правоздатності фізичних осіб.

Стан дослідження. Дане питання було вивчено серед вітчизняних та зарубіжних дослідників, а саме Г.Б. Шершеневич, І.О. Покровський, В.В. Луць, Р.Б. Шишка та інші.

Метою написання є здійснення дослідження правоздатності фізичної особи враховуючи український та європейський вимір.

Виклад основних положень. Новий етап розвитку правоздатності фізичної особи пов'язують з епохою буржуазних революцій, коли з метою усунення феодальних, станових та інших відмінностей між членами громадянського суспільства був проголошений принцип рівної правоздатності. Правоздатність визначалася, як наявна можливість особи мати права і обов'язки. Принциповою новелою була теза про те, що носій прав і обов'язків не міг бути річчю.

В українському вимірі виділяють, що сутність правоздатності фізичної особи можна розглядати через два основні підходи. В першому випадку визначається через поняття «права»; а в другому – «здатність». Так, С. Сулейманова вважає, що «... для розкриття природи цивільної правоздатності фізичної особи першочергове значення має обґрунтування тези про те, що правоздатність – це особливе суб'єктивне право». (3)

На мою думку, правоздатність не може бути суб'єктивним правом, так як по своїй сутті є передумовою виникнення всіх суб'єктивних цивільних прав та обов'язків. Насправді між правоздатністю і суб'єктивним правом є значна кількість відмінностей. Наприклад, правоздатністю в однаковій мірі наділені всі

фізичні особи, і навпаки – обсяг суб'єктивних прав у різних осіб є різним; особа не може відмовитися від правоздатності або її частини, а також передати її іншій особі, натомість більшість суб'єктивних прав може бути передана іншим учасникам цивільних правовідносин[3, с. 396].

Отже, правоздатність визначається, як передумова виникнення суб'єктивних прав, але не як право. Цивільна правоздатність не означає для конкретної особи можливість у кожній конкретний момент мати конкретні права й обов'язки, залежно від її взаємовідносин з іншими особами (що є однією з основних тез теорії динамічної правоздатності), а означає загальну та необхідну для будь-якої особи передумову здатності мати конкретні суб'єктивні права та обов'язки.

Припинення правоздатності слід пов'язувати виключно з біологічною смертю, коли можливість повернення людини до життя виключена. Оголошення судом особи померлою ґрунтується не на факті смерті, а на презумпції того, що людина померла.

Цікавою у даному питанні є позиції європейського досвіду, адже у кожній державі члені ЄС сформовано систему власних правових норм та принципів щодо вирішення вказаних питань. Нерідко зазначені обставини породжують чимало проблем правового характеру[2].

Міжнародна практика останнього часу все частіше доводить, що індивід має міжнародні права та обов'язки (міжнародну правосуб'єктність). На підставі багатьох міжнародно-правових актів з прав людини фізична особа має право звертатися в позасудові (Комітет з прав людини, Комісія з прав людини та ін.) та судові (Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини) міжнародні органи за захистом своїх прав. Фізична особа може нести міжнародну кримінальну відповідальність за вчинення міжнародних злочинів. До того ж досить чітко міжнародна правосуб'єктність фізичної особи наголошується в рішеннях Суду Європейського Союзу[1, с. 330].

Висновок. Отже, підсумовуючи дослідження можна дійти висновку, що українське законодавство суттєво відрізняється від досвіду країн Європи. З метою покращення сучасного стану в сфері правосуб'єктності фізичної особи, Україна може взяти положення європейського досвіду і використати для покращення вітчизняного законодавства.

---

1. Європейське право: Право Європейського Союзу: підручник: у 3 кн. / за заг. Ред. В.І. Муравйова. Київ: Ін Юре, 2015. Кн. 2. С. 330.

2. Кашкин С.Ю., Жупанов А.В. Физическиелица в праве Европейского союза: организационно-правовые аспекты регулирования корпоративных отношений. Lexrussica. 2019. № 7.

3. Цивільне право України : навч. Посіб. До складання вступ. Випробування в магістратуру у форматі ЗНО / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. Є. Ходико. – Харків : Право, 2021. – 396 с.

Юлія ШАПОВАЛОВА

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

А. ДІДЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аналітичної економіки та
менеджменту
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Війна загострила соціально-економічну кризу в країні та спричиняє катастрофічні наслідки для економіки, оцінити які наразі важко, бо бойові дії ще тривають. За дослідженнями [1] наразі 39% з тих, хто мав роботу до війни, досі не мають роботи, серед тих опитаних, що мали роботу до війни, продовжують працювати 59% (у порівнянні до березня відсоток таких осіб збільшився з 46%), зокрема відзначають, що зросла кількість осіб, які продовжують працювати у звичному режимі (з 23 до 32%), 24% працюють частково або віддалено, а 3% - почали працювати на новій роботі [1]. Тому виникає нагальна потреба щодо формування та запровадження невідкладних заходів для підтримки та стабільної роботи підприємств, щоб зменшити негативні наслідки падіння обсягів виробництва продукції, особливо підприємств, що мають стратегічне значення для розвитку економіки.

В нових умовах виникає розуміння, що необхідно відбудовувати національну економіку у тісній співпраці із наукою та освітою, оскільки за дослідженнями [2] визначають, що саме завдяки такій співпраці «країни отримують значну частку сукупного світового доходу і посідають провідні місця за індексами глобальної конкурентоспроможності та людського розвитку». У цьому ж дослідженні акцентують увагу на необхідності активізації розвитку інноваційноорієнтованих галузей економіки та доцільності підтримки попиту на наукові розробки, впровадження стратегій забезпечення ефективної взаємодії освіти, науки та виробництва [2].

Розглянемо динаміку витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП України у порівнянні до показника валових внутрішніх витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у відношенні до ВВП Польщі (рис. 1). З рисунку бачимо, що в Україні ці витрати становлять менше одного відсотка ВВП країни та з 2015 року вони поступово зменшуються, в той же час відсоток витрат в Польщі на НДДКР у два рази більші у порівнянні до

показника нашої країни та поступово зростає.

При цьому нагальною потребою є формування прозорих механізмів фінансування та звітності щодо витрачання інвестиційних коштів, формувати систему роз'яснення громадянам напрямків соціально-економічного розвитку як у конкретній громаді, так і загалом по країні, оскільки головною задачею є формування надійної системи захисту та протидії загрозам безпеці і тому важливим є надійність та обізнаність кожного її елемента.

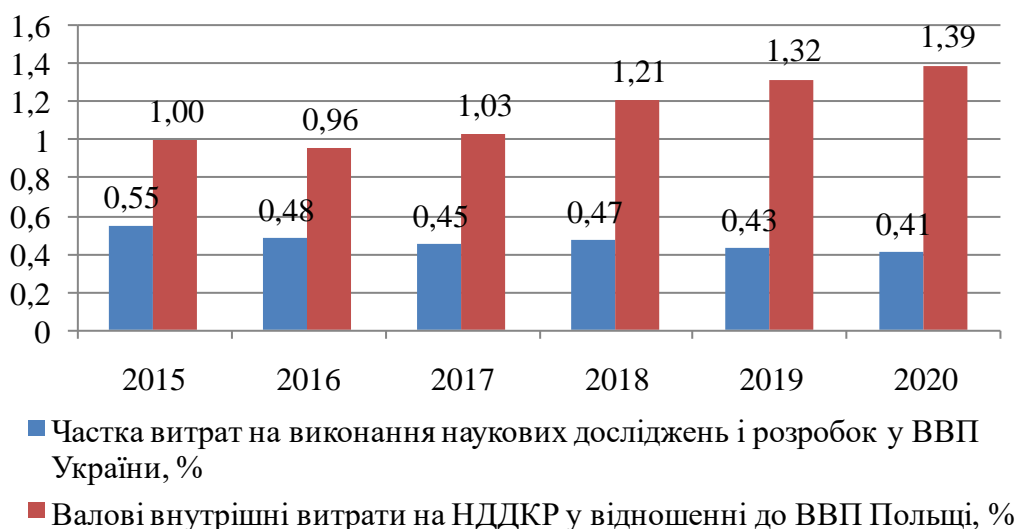

Рис. 1. Динаміка витрат на наукові дослідження та розробки до ВВП, %

Також прозорі механізми фінансування та звітності будуть сприяти зниженню корупції та покращенню інвестиційного клімату, особливо важливими будуть інвестиції у агропромисловий комплекс для його оновлення та впровадження інноваційних та новітніх технологій.

Наразі перед нашої країною постає цілий комплекс викликів з подолання високого рівня безробіття, відновлення довіри інвесторів та гарантування безпеки їх вкладенням, відбудова наново або реставрація об'єктів інфраструктури та багато інших, тому, на нашу думку, важливим є формування прозорої системи розподілу грошових потоків країни, яка б усунула можливості корупційних проявів.

1. Дев'яте загальнонаціональне опитування: соціально-економічні проблеми під час війни (26 квітня 2022). URL : https://ratinggroup.ua/research/ukraine/devyatyuu_obschenacionalnyu_opros_socialno-ekonomicheskije_problemy_vo_vremya_voynu_26_aprelya_2022.html (дата звернення: 16.05.2022).

2. Бицюра Ю.В. Структурні зрушення у науці й освіті та їхній вплив на розвиток національної економіки. Entrepreneurship and Trade. № 27, 2020. URL : <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/download/697/662/> (дата звернення: 16.05.2022).

3. Цілі сталого розвитку. URL : <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/about/> (дата звернення: 16.04.2022).

4. Statistics Poland website dedicated to the 2030 Agenda and Sustainable Development Goals URL : <https://sdg.gov.pl/> (дата звернення 11.04.2022).

В'ячеслав ЩЕРБАКОВ

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олена ЛОПАЄВА

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

На сьогоднішній день питання легалізації зброї в українській державі є дуже актуальним. Воно турбує українців з моменту здобуття незалежності. Про це свідчить, зокрема, спроби прийняття низки законів, що б дозволило регулювати дане питання на належному рівні. Перший проект, що був поданий до Верховної Ради України підготували народні депутати В.В. Костицький та П.Л. Фріс ще в 1994 році, але він так і залишився без розгляду. Наразі дослідження даного питання теж не стоїть на місці.

Актуальність обраної мною теми пояснюється також тим, що на даний момент в Україні ускладнюється рівень криміногенної обстановки, на що впливає велика кількість вчинення злочинів серед населення. Бойові події на Сході, а також нестабільна політична ситуація в країні, пов'язана з неконтрольованим обігом зброї викликають підвищення рівня кримінальних правопорушень саме із застосуванням зброї.

На основі вищезазначених факторів у людей все частіше виникає потреба в здійсненні самооборони, зростає рівень правосвідомості громадян. Важливо, що право людей на самозахист закріплено на конституційному рівні, а оскільки зброя є одним із знарядь захисту, суспільство турбує питання її легалізації все частіше.

Варто зазначити, що в Україні є дозвіл на володіння довгоствольною зброєю, але захищатись зручно саме коротко ствольною. Тому дослідження даного питання є актуальним на наш час.

Однією з основних проблем в Україні є відсутність законодавства, яке б регулювало обіг зброї. Звісно, є різні підвідомчі нормативно-правові акти, інструкції, але всі вони є підзаконними нормативно-правовими актами та єдиного відомчого документа, який би регулював саме порядок придбання, вилучення та обігу зброї немає, що робить процес регулювання цієї сфери державою неможливим.

Причинами прийняття такого закону є, як вже зазначалося зростання

кількості правопорушень, що спричиняє потребу у громадян ефективного захисту. Також не менш важливим поштовхом є те, що на сьогоднішній день контроль вогнепальної зброї в Україні здійснюється на неналежному рівні. Нелегальне її привласнення в Україні з кожним роком зростає все більше. Крім того, що зброя стала поширеною на «чорному ринку», вона ще стала й доступною. Найбільш розповсюдженим постачальником зброї на таких ринках стали події на сході України.

Звісно, перед вирішенням питання щодо легалізації обігу зброї в Україні необхідно враховувати думку суспільства щодо цього явища. За даними ТСН на липень 2017 року лише 11% громадян підтримували легальне володіння зброєю, а от 82% виступали проти цього[1].

Отже, ці дані вказують нам на неоднозначну думку населення з приводу цього. Для того, щоб більш детально її проаналізувати необхідно враховувати як позитивні, так і негативні аспекти введення легального обігу зброї, що можна простежити на прикладі зарубіжних країн.

Доцільно було б почати з такої країни, де зброя знаходиться у вільному доступі громадян – США. Ця країна має найбільшу кількість зброї: на 100 осіб налічується 90 одиниць[2].

Варто відмітити, що в Сполучених Штатах Америки право громадян на користування вогнепальною зброєю закріплено на конституційному рівні. Це право закріплене другою поправкою до Конституції США, більш відомою як «The second amendment», де зазначено, що ніхто не може бути обмежений у користуванні таким правом.

Наслідком такої вседозволеності користування вогнепальною зброєю стало значне підвищення рівня вбивств саме із застосуванням зброї[3]. Тому уряд Сполучених Штатів Америки все частіше піднімає питання щодо введення певних обмежень у користуванні вогнепальною зброєю. Але ця проблема викликає гострі дискусії, адже попит на вогнепальну зброю є дуже великим та з кожним роком зростає все більше.

Ще однією країною, в якій повністю легалізовано зброю майже без всіляких обмежень є Південно-Африканська Республіка. Особливістю законодавства цієї країни є те, що носіння коротко ствольної зброї можливе лише з дорученням без отримання ліцензії. Тут зброя настільки дозволена, що нею користуються навіть діти в школах. В цій країні через вседозволеність у користуванні зброєю люди зовсім не почувають себе захищеними[3].

Ще однією країною з великим відсотком зброї на кількість населення є Швейцарія. В цій державі близько 50% громадян володіють зброєю. Але варто відмітити, що держава встановила значні обмеження для громадян щодо володіння та користування вогнепальною зброєю. Наприклад, для того, щоб придбати зброю, громадянин повинен досягти свого 18-річчя. А от вже на носіння її з собою він повинен мати відповідний дозвіл, який отримає, якщо доведе необхідність її носіння з собою для самозахисту або для захисту від інших осіб. Також вся цивільна зброя повинна бути зареєстрованою.

В даному випадку, на прикладі Швейцарії можемо спостерігати позитивний досвід, оскільки в цій країні чітко врегульовано на законодавчому

рівні порядок придбання, зберігання та користування зброєю. Створені відповідні органи, що контролюють належне дотримання законодавства. За порушення встановлених вимог закон передбачає сувору відповідальність. Все це ефективно впливає на дисципліну громадян.

Вищенаведений досвід зарубіжних країн стосується насамперед запровадження легалізації зброї, але для більш детального розуміння доцільності проведення такої реформи необхідно також зазначити досвід країн, де зброя спочатку була легалізована, а потім заборонена та вилучена з цивільного обігу.

Однією з таких країн з яскравим досвідом є Австралія. Тут рівень злочинності знаходиться на дуже низькому рівні, люди почувають себе в безпеці, саме завдяки законодавству, який забороняє користування зброєю цивільним населенням.

Завдяки такому правлінню уряду рівень безпеки серед громадян значно зріс, про що свідчить думка австралійців. 90% від опитаних жителів висловили задоволення від цієї реформи[3]. Така діяльність держави значно зменшила рівень вчинення вбивств та самогубств за допомогою зброї. За нелегальний продаж зброї законодавство Австралії передбачає найсуворішу санкцію – довічне позбавлення волі.

Отже, аналізуючи досвід зарубіжних країн з приводу даного питання, можна простежити як позитивні аспекти, так і негативні. Звісно, позитивним моментом є зменшення рівня злочинів відносно різних об'єктів злочинних посягань (приблизно 8%). І на цьому позитивний досвід, на жаль, закінчується.

Щодо негативного, то на прикладі США можемо спостерігати, що кількість масових вбивств, значна частина яких вчиняється саме в навчальних закладах, з використанням зброї значно зростає. Досвід Австралії за період легалізації показує нам великий відсоток вчинення самогубств за допомогою зброї.

З досліджених мною країн, вважаю доцільною політику країн, які або встановлюють певні обмеження щодо володіння та користування зброєю (Швейцарія), або повну її заборону та вилучення з цивільного обігу (Австралія).

Отже, аналізуючи законодавство України, праці видатних вчених, а також досвід зарубіжних країн, можна дійти висновку, що для вирішення нагальних проблем, таких як зменшення рівня злочинності в країні та нелегального обігу зброї, введення змін в законодавство, що стосуються легалізації зброї серед цивільного населення є недоцільним. Такий спосіб можливий лише за умови дотримання певних обмежень, як до виду зброї, так і до суб'єкта володіння, а також його варто поєднувати з іншими засобами боротьби зі злочинністю, зокрема підвищення рівня правосвідомості громадян, а також необхідно збільшити рівень життя суспільства. Але варто зазначити, що на сьогоднішній день, з метою ефективного вирішення поставлених завдань, необхідно і надалі досліджувати це питання, адже воно має достатньо невирішених проблем.

---

1. Григорій Усатий, новини ТСН від 13 липня 2017 року «Чи потрібні українцям зброя». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/blogi/themes/politics/chi->

potribna-ukrayincyam-zbroya-960787.html

2. Колосюк А.М. Легалізація зброї як каталізатор розвитку соціальної відповідальності суспільства / А.М. Колосюк // Актуальні проблеми економіки. – 2017. - №11(149). – С. 144.

3. Фріс П.Л. Право на захист – конституційне право людини і громадянина // Юридичний вісник України. – 2015. - №4. – С. 18.

В'ячеслав ЩЕРБАКОВ

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир ТИМОФЄЄВ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ОТРИМАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Почнемо з того, що 19 березня 2022 року в газеті Голос України опубліковано Закон України від 15.03.2022 № 2126-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану», положення якого спрямовані на створення умов для відновлення та продовження якісного та безпечного освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Законом передбачено надання на час війни здобувачам освіти, працівникам закладів, установ освіти, наукових установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця проживання (перебування) на час особливого періоду державних гарантій. Зокрема:

- організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;

- збереження місця роботи, середнього заробітку, виплата стипендії та інших виплат, передбачених законодавством;
- місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби).

Забезпечення зазначених держаних гарантій, створення безпечного освітнього середовища, організацію здобуття освіти, освітнього процесу в умовах воєнного стану у межах своєї компетенції здійснюють:

- органи виконавчої влади, органи військового командування, військові, військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування, їх представники, посадови особи, органи управління у сфері освіти;
- заклади освіти, установи освіти, наукові установи, їх засновники;
- громадські об'єднання, благодійні організації та фізичні особи, які здійснюють благодійну (волонтерську) діяльність [2].

Вказані органи мають право приймати в межах своєї компетенції рішення, обов'язкові до виконання на відповідній території, для реалізації зазначених вище державних гарантій в умовах воєнного стану.

Міністерство освіти і науки України уповноважено здійснювати нормативно-правове забезпечення функціонування системи освіти і науки та видавати накази з питань створення освітнього середовища, організацію здобуття освіти, освітнього процесу та з інших питань у сфері освіти і науки, не врегульованих в умовах воєнного стану.

Строк дії таких наказів не може перевищувати строк особливого періоду.

За повідомленням сайту Верховної Ради України цей Закон надає можливість впровадити одноразову зміну, виключно на 2022 рік, алгоритму вступу до закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої освіти та звільнення здобувачів освіти, які завершують здобуття повної загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році, від проходження ДПА [2].

Вступ до закладів фахової передвищої освіти та університетів пропонується здійснювати в особливому порядку, який визначить Міністерство освіти і науки України, без використання результатів зовнішнього незалежного оцінювання, єдиного вступного іспиту та єдиного фахового вступного випробування. Тому всі бажаючі вступити до закладів вищої освіти системи МВС України матимуть на це змогу без складання ЗНО.

Отже, незважаючи на введення військового стану на всій території України, заклади освіти, зокрема ЗВО системи МВС, продовжують працювати та виховувати висококваліфікованих кадрів.

---

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. Акад. пед. Наук України; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. Голови), А. М. Гуржій (заст. Голови), О. Я. Савченко (заст. Голови); за заг. Ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.

2. Державні гарантії здобувачам та працівникам освіти в умовах воєнного стану. // - URL: <https://pon.org.ua/novyny/9329-derzhavni-garantii-zdobuvacham-ta-pracivnykam-osvity-v-umovakh-voennogo-stanu.html> (дата звернення 18.05.2022)

В'ячеслав ЩЕРБАКОВ

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна БОРИСЕНКО

викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Держава забезпечує життєдіяльність суспільства, використовуючи свою владу шляхом встановлення різноманітних норм та правил поведінки. Роль і значення правового регулювання суспільних відносин набувають особливої актуальності в умовах формування в Україні правової держави. Адже головною ознакою правової моделі держави, виступає саме ознака високої правової урегульованості суспільних відносин [1, с.19].

Предметом правового регулювання є найважливіші, з точки зору держави, суспільні відносини, що об'єктивно потребують і піддаються юридичному регулюванню, і сторони яких виступають їх свідомими та вольовими учасниками. З розвитком суспільства змінюється і предмет правового регулювання. Оскільки, внаслідок своєї динамічності одні суспільні відносини відмирають, а отже виходять зі сфери правового регулювання, а інші – внаслідок підвищення свого впливу на життя суспільства, потребують правового врегулювання.

В наслідок існування різних правових режимів, що можуть діяти в державі, суспільні відносини зазнають значних змін в частині їх правового регулювання. Незважаючи на величезне розмаїття значень категорії «правовий режим», що використовується в галузевій юридичній літературі стосовно характеристики об'єктів правового регулювання, донині дана проблема не отримала належного вивчення і дослідження. Досить часто в законодавстві України можна зустріти такі словосполучення, як «режим надзвичайного стану», «пільговий режим», «податковий режим», «валютний режим», «митний режим», «правовий режим майна» та інші. При цьому, зазвичай, законодавцем не дається належних визначень цих понять.

Тому, для визначення поняття «правовий режим» необхідно звернутися до наукових здобутків провідних науковців в галузі юриспруденції. Так,

О. В. Петришин та В. Д. Ткаченко під «правовим режимом» розуміють певний порядок правового регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених для його здійснення способів, методів і типів правового регулювання [2, с. 410]. Як бачимо, правовий режим поєднується з певним порядком правового, а не державного регулювання і забезпечується відповідними способами, методами і типами правового регулювання. Дане бачення пояснюється тим, що вчені під різним кутом зору сприймають саме поняття «право», залежно від того, прихильниками яких шкіл вони є (природної чи позитивістської), а тому і бачать різну сутність у даному понятті [3, с. 327].

Враховуючі, реалії сьогодення важливим для України є визначення особливостей правового регулювання суспільних відносин саме під час дії правового режиму воєнного стану. В Україні зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначено в спеціальному Законі України «Про правовий режим воєнного стану».

Стаття 1 зазначеного Закону визначає «воєнний стан» як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень[4].

Пропозиції щодо введення правового режиму воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президенту України подає Рада національної безпеки і оборони України. В результаті розгляду цих пропозицій, Президент України видає указ про введення воєнного стану, який протягом двох днів розглядається та затверджується Верховною Радою України, яка з цією метою збирається без скликання. Затверджений указ негайно оголошується через засоби масової інформації. Крім того, Україна повинна негайно через Генерального секретаря ООН повідомляти про параметри введеного надзвичайного стану держави, які беруть участь у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права.

Згідно зі статтею 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися

тимчасові державні органи – військові адміністрації [4].

Згідно з ст. 8 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) може здійснювати такі заходи правового режиму воєнного стану:

- встановлювати (посилувати) охорону об'єктів державного значення, об'єктів державного значення національної транспортної системи України та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи. Порядок встановлення (посилення) охорони таких об'єктів та їх перелік, що із введенням воєнного стану підлягають охороні, а також порядок особливого режиму їх роботи затверджуються Кабінетом Міністрів України;

- запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. За працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час виконання таких робіт зберігається попереднє місце роботи;

- використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

- встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

- примусово вилучати приватне майно, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка;

- перевіряти документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян;

- забороняти громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міністерстві оборони України, Службі безпеки України чи Службі зовнішньої розвідки України, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки України; обмежувати проходження альтернативної (невійськової) служби [4].

В умовах правового режиму воєнного стану можливе також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Вичерпний перелік із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень таких обмежень зазначається в Указі Президента України про введення воєнного стану. Так, наприклад, в умовах дії правового режиму воєнного стану забороняється:

- зміна Конституції України;
- зміна Конституції Автономної Республіки Крим;
- проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування;
- проведення всеукраїнських та місцевих референдумів;
- проведення страйків, масових зібрань та акцій.

Таким чином, у разі введення правового режиму воєнного стану, можуть бути застосовані суттєві обмеження прав як фізичних, так і юридичних осіб. Проте такі обмеження можуть відбуватися виключено в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану. Тому у випадку початку процедури запровадження правового режиму воєнного стану інформацію щодо кола обмежень, які можуть застосовуватися, буде містити саме Указ Президента України, після ознайомлення з яким варто розпочинати підготовку до запровадження можливих обмежень.

---

1. Демків Р.Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 19–23.

2. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 432 с.

3. Гетьманцева Н. Д. Особливості правового регулювання трудових відносин : монографія / Н. Д. Гетьманцева. – Чернівці : Технодрук, 2015. – 592 с.

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України в редакції від 27.04.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Яна ЯЛАНСЬКА

курсантка факультету підготовки фахівців
для підрозділу превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

підполковник поліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ЗМІНИ ДО СТАТТІ 105 ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ»**

У Верховній Раді України право законодавчої ініціативи належить Президенту України та народним депутатам та Кабінету Міністрів України, згідно зі статтею 93 Конституції України.

Слід визначити як проводиться законодавчі процедури і внесення змін у закони. Процедура складається з кількох стадій:

- вияв законодавчої ініціативи;
- обговорення законопроекту;
- прийняття закону;
- його підписання і оприлюднення.

Кожна з таких основних стадій поділяється, у свою чергу, на окремі етапи, стадії, серед яких розрізняють, зокрема щодо першої стадії:

- розробку проектів законів;
- внесення і відкликання законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок (документи законодавчої ініціативи);
- розгляд законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок у комітетах Верховної Ради, тимчасових спеціальних комісіях.

Щодо другої і третьої стадій законодавчого процесу, а саме: розгляд законопроектів та прийняття законів, то розрізняють розгляд законопроектів у трьох читаннях тощо. Заключна стадія законодавчого процесу включає процедуру підписання законів, опублікування, введення їх у дію тощо.

У правових документах стандарти поліцейської діяльності визначаються як бажані зразки поведінки поліції, її взаємовідносин із населенням, немаловажним аспектом є матеріальне забезпечення поліції.

ЗК «Про національну поліцію» Стаття 105 передбачає фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції.

У ЗУ вказані такі пункти:

1. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших

джерел, не заборонених законом. Зокрема виділяють: державні (федеральні), муніципальні (місцевого самоврядування), приватні (поліція фірм, концернів, синдикатів) поліцейські системи, підпо- Науково-практичний коментар 477 рядковані різним міністерствам і відомствам тощо

2. Майно поліції є державною власністю і належить їй на праві оперативного управління. Органи поліції здійснюють володіння, користування т розпорядження майном у порядку, визначеному законом.

3. Законом визначається правовий режим земельних ділянок, де розміщуються органи, а саме: установи, заклади поліції.

4. Для виконання покладених на працівників поліції завдань та повноважень, можуть використовувати службові, у тому числі спеціалізовані, транспортні засоби.

5. Безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення надають виконавчі комітети селищних, сільських, міських рад, які обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби.

6. Комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції.

Земельні ділянки які перебувають у постійному (безстроковому) користуванні, а майно – в оперативному управлінні поліції. Право постійного користування земельною ділянкою – це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку згідно зі статтею 92 Земельного кодексу України. Забезпечення поліції зброєю, набоями, спеціальними засобами, продовольством, комп'ютерами, а також форменим одягом здійснюється Міністерство внутрішніх справ України за нормами, що встановлюються Кабінетом Міністрів України. Поліція має право отримувати у власність і користування транспортні засоби й інше майно від комунальних та приватних підприємств, яке необхідне для виконання покладених на неї обов'язків, відповідно до цивільного законодавства України. Порядок використання зазначених транспортних засобів і майна визначається Міністерством внутрішніх справ України.

Згідно з змінами, які внесені згідно із Законом № 2123-ІХ від 15.03.2022:

У частині четвертій доповнили словами «судна чи інші плавучі засоби, повітряні судна».

10. Поліція для виконання покладених на неї завдань і повноважень може використовувати службові, у тому числі спеціалізовані, транспортні засоби, судна чи інші плавучі засоби, повітряні судна.

У частині п'ятій після слів «засобами зв'язку» доповнити словами «роботи, послуги».

11. Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, роботи, послуги, транспорт та інші матеріально-технічні засоби.

Частину шосту після слів «матеріально-технічні засоби» доповнити

словами «а також виконувати роботи, послуги».

12. Комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, а також виконувати роботи, послуги, необхідні для виконання повноважень поліції.

---

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. Авт.; кер. Авт. Кол. Д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. – Дніпро : Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. Справ, 2017. – 480 с. (дата звернення 12.05.22).

2. Закон України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 13.05.220).

3. Закон України Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n221> (дата звернення 13.05.22).

Наукове видання

**БОРОТЬБА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнського науково-практичного семінару

*(20 травня 2022 року, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ)*

Оригінал-макет –

Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 22.03.2023. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 19,06.
Обл.-вид. арк. 20,50. Тираж 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018